ପତି ପରମ ଗୁରୁ

ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ପଣ୍ଡା

ପ୍ରକାଶକ
ଓଡ଼ିଶା ଜଗନ୍ନାଥ କମ୍ପାନୀ
ବାଲୁବଜାର, କଟକ-୨

ପ୍ରକାଶ ପରିଚାଳନା
ଶ୍ରୀ ରଣଜିତ ସିଂହ ବି. ଏ. (ଅନର୍ସ), ଡି. ଇଡ୍.
ବାଲୁବଜାର, କଟକ — ୨

ଲେଖକ
ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ପଣ୍ଡା
ପଞ୍ଚାମୁଣ୍ଡାଇ, କଟକ

ସମୟ
ଦଶହରା, ୧୯୬୦
ସଂଖ୍ୟା ; ଏକହଜାର

ମୂଲ୍ୟ—ଏକଟଙ୍କା ବାରଅଣା ମାତ୍ର

ମୁଦ୍ରାକର
ଶ୍ରୀ କୁଳମଣି କର
ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ପ୍ରେସ
ଅଲିସା ବଜାର, କଟକ-୨

ଓଡ଼ିଶାର ମହାମାନ୍ୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବଙ୍କ କରକମଳରେ ମୋର ଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ଉପନ୍ୟାସଟିକୁ ଟେକି ଦେଲି ।

କଳାକାର

ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ପଣ୍ଡା

ମେଘ ଅନ୍ଧାରୁଆ ଭୟଙ୍କର ରାତି । ଚାରିଆଡ଼ ନିଃଶବ୍ଦ । ତାହାଟରେ ଝିଙ୍କର କୁହୁତାଳୟ୍ୟା ପ୍ରତାପ···ଗାଁ ମୁଣ୍ଡ ମଶାଣୀ ଆଡ଼ୁ ଶୁଭୁଥାଏ କୁକୁର ଶିଆଳଙ୍କର ବୁକୁଫଟା କାନ୍ଦଣା । ପ୍ରେତିଆ ପଲ୍ଲୀଟି ନିଶ୍ଚଳ । ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ ହତାଶା ଓ ବିଷାଦଭରା ଚିହ୍ନ ।

ଏଇ ଭୟଙ୍କର ତାମସୀ ନିଶିଟି କରାଳ ମୂର୍ତ୍ତି ଧାରଣ କରି ଠିଆ ହେଲା ମହାନ୍ତି ଘର ଦୁଆରେ । ଗୋଟାଏ ଦମକା ତୋଫାନରେ ନିଆଁ ବଇଆ ହଠାତ୍ ଜଳି ଉଠି ଲିଭିଗଲା ପରି ଲିଭିଗଲା ମନୋହର ମାହାନ୍ତିଙ୍କର ଜୀବନପ୍ରଦୀପଟି । ସେ ଆର ପାରିର ଡାକରାରେ ଦୂରେଇଗଲେ । ଘରେ ପଡ଼ି ରହିଲା ତାଙ୍କର ଚିର ପରିଚିତ ଅସ୍ଥିକଂକାଳସାର ମାଟିର ଜଡ଼ ପିଣ୍ଡଟି । ବିଷାଦର କରୁଣ ଆର୍ତ୍ତନାଦରେ ଗଗନ ପବନ ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଚାରିଆଡ଼ୁ ବିଳାପର ଲହରୀ ମାଡ଼ି ଆସିଲା ।

ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ହରାଇ ଆଶାରାଣୀଙ୍କ ଅଶାନ୍ତ ପ୍ରାଣ ଆର୍ତ୍ତନାଦ କରି ଉଠିଲା । ଯୁଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ ଖାଲି ଅନ୍ଧକାର । କଣ କରିବେ ହତଭାଗୀ । ଶେଷ ଜୀବନରେ ତାଙ୍କୁ ବୈଧବ୍ୟଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗ କରିବାକୁ ହେବ ଏଇ ଚିନ୍ତା ତାଙ୍କର ଦେହ ଓ ମନକୁ ଅଚେତନ କରି ପକାଇଲା । ସ୍ୱାମୀ ନାରୀର ପରମ ଆରାଧ୍ୟ, ପରମ ଗୁରୁ । ସେ ତ ମଲେ । ଆଉ କି ଆଶାରେ, କି ସାହସରେ ସେ ଏ ଅଲୋଡ଼ା ଜୀବନ ଘେନି ବଞ୍ଚି ରହିବେ !

ଆଖିର ଲୁହ ଶ୍ରାବଣୀ ବନ୍ୟାରି ପ୍ଲାବନ କରି ମନର ସମସ୍ତ ଆଶା ଆକାଂକ୍ଷାକୁ ଦୂରକୁ ଦୂରକୁ ଭସାଇନେଇ ଚାଲିଲା । ସାରା ଜୀବନ ଅନ୍ଧକାରଭରା । ଏ ଅମାଯାମିନୀର କଣ ପ୍ରଭାତ ହେବ ନାହିଁ ?

ଜମାଟ ବନ୍ଧା କଳା ମେଘ କ୍ରମେ ପତଳା ହୋଇ ଆସିଛି, ଯାହାନ୍ତ ତାପର ଆଭାସ ପାଇ ରବିର ଭୟଙ୍କର ରୂପ କ୍ରମେ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଆସୁଛି । ଆଶାରାଣୀଙ୍କ ନିରାଶ ପ୍ରାଣରେ ଚେତନା ଫେରିଲା । ଆଖିର ଲୁହ ପୋଛି ସେ ଭଲରୂପେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଶବକୁ ଚାହିଁଲେ । ତାଙ୍କର ମନେ ହେଲା ସତେ ଯେପରି ତାଙ୍କର ସ୍ୱାମୀ ବର୍ତ୍ତମାନ ବି ସୁସ୍ଥ ଶରୀରରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ଶୋଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ମୁହଁରେ ସେ ପୂର୍ବ ଦୀପ୍ତି ଲିଭିନାହିଁ, ତାଙ୍କ ମ୍ଲାନ ଅଧର କୋଣରେ ଛପି ରହିଛି କେତେ କଣ ଅକୁହା କଥା, ଅଳଭ୍ୟ ବେଦନା । ସମସ୍ତ ଅଭାବ ଅନାଟନର ଆର ପାରିକୁ ଯାଇ ମଧ୍ୟ ସେ ତୃପ୍ତି ପାଇ ପାରି ନାହାନ୍ତି ।

ସେ ଆଉ ଭାବି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ପ୍ରାଣଟା ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଆଖିର ଲୁହକୁ ପୋଛି ଦେଇ କ୍ରନ୍ଦନରତ ଶିଶୁ ଦୁଇଟିଙ୍କୁ କୋଳକୁ ଆଉଜାଇ ନେଲେ । ପିଲା ଦୁଇଟି କେତେବେଳୁ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଝାଉଁଳି ପଡ଼ିଥିଲେ । ଏତେବେଳକୁ ମା'ଙ୍କ କୋଳକୁ ଚାଲି ଯାଇ ଭେଁ ଭେଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲେ । ସନ୍ତାନଙ୍କ ବୁକୁଫଟା କ୍ରନ୍ଦନରେ ତାଙ୍କର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଧ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ମାତୃହୃଦୟ ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା । ସେ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ—ସ୍ୱାମୀ ତାଙ୍କର କେତେ ଆଦରରେ ଏଇ ଶିଶୁ ଦୁଇଟିଙ୍କୁ ପାଳିଥିଲେ, ଦଣ୍ଡକ ପାଇଁ କୋଳରୁ ଅନ୍ତର କରୁ ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆଜି କିପରି ଅନନ୍ତ ଶୋକ ଦରିଆରେ ଭସାଇ ଦେଇ ଚାଲିଗଲେ, ଥରେ ହେଲେ

ଏମାନଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଗ୍ହଁଲେ ନାହିଁ ! ଅଦ୍ଭୁତ ବିଧାତାଙ୍କ ବିଚାର ! !

ତାଙ୍କ ମନ ଭିତରୁ ହଠାତ୍ କିଏ ଯେପରି ଧମକ ଦେଇ ଉଠିଲା—ଆଶାରାଣି ! ଶାନ୍ତ ହୁଅ, ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧର, ବର୍ତ୍ତମାନଠାରୁ ମାତା ଓ ପିତା ଉଭୟର ଦାୟିତ୍ୱ ତୁମରି ଉପରେ । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ହରାଅନାହିଁ । ଏପରି ଅଧୀର ହୋଇ ଯେବେ ତୁମେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ସହଗାମିନୀ ହୁଅ, ତେବେ କଣ ଶାନ୍ତି ପାଇବ ? ତୁମ ଆଗରେ ବିରାଟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରହିଛି, ମନକୁ ସୁଦୃଢ଼ କର । ତୁମ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଏଇ ବିଗ୍ରହ ଦୁଇଟିକୁ ଦୁନିଆ ଦାଣ୍ଡରେ ମଣିଷ କରି ଠିଆ କର ।

ମନୋହର ମହାନ୍ତିଙ୍କର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଦୁଇଟି ଶିଶୁପୁତ୍ର । ବଡ଼ଟି ପନ୍ଦର ବର୍ଷର, ସାନଟି ମାତ୍ର ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷର । ଘରଟି ସେପରି ସଚଳ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଇସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟରୀ କରି ବେଶ ଚଳିଯାଉଥିଲେ ମହାନ୍ତି । ସବୁ ଅଭାବ ଅସୁବିଧା ସତ୍ତ୍ୱେ ଏଇ ପିଲା ଦୁଇଟିଙ୍କୁ ଦେଖି ଅଖଣ୍ଡ ସୁଖ ଭୋଗ କରୁଥିଲେ । ଆଜି କିନ୍ତୁ କାଳଚକ୍ରର ଗତିରେ ତାଙ୍କୁ ଅଜଣା ରାଜ୍ୟକୁ ଯିବାକୁ ହେଲା । ସମସ୍ତ ଦୁଃଖ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ମୁଣ୍ଡ ପାତି ସହିବାକୁ ରହିଲେ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ଆଶାରାଣୀ-ଏକାକିନୀ ।

କେତେ କଣ ଭାବନାରେ ମୁଣ୍ଡଟା ଭରି ଯାଉଥିଲା ତାଙ୍କର । ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ ନେଇ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ କୋଳକୁ ନେଲେ, ପ୍ରଦୀପକୁ ପାଖକୁ ଟାଣି ଆଣି ଦୁହିଙ୍କ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ଦେଉ ଦେଉ ନିଜର ଅଶ୍ରୁପ୍ରବାହ ଧୈର୍ଯ୍ୟବନ୍ଧ ଭାଙ୍ଗି ଦେଲା ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ, ନିହାତି ଅବୁଝା ଶିଶୁ ସେ । ବାପାଙ୍କର କଣ ହୋଇଛି ସେତିକି ବୁଝିବା ଭଳି ବୁଦ୍ଧି ତାର ନାହିଁ । ଖାଇ ଓ

ବୋଉର କାନ୍ଦବା ଦେଖି ସେ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ପିଲାମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଆଶାରାଣୀ ନିଜକୁ ନିଜେ ବୁଝାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ତାଙ୍କ ଜୀବନ ତ ଘୋର ଅନ୍ଧକାରମୟ ହୋଇଗଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଧୈର୍ଯ୍ୟହିଁ ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ସମ୍ବଳ । ଏଇ ସନ୍ତାନ ଦୁଇଟିଙ୍କୁ ତ ମଣିଷ କରିବାକୁ ହେବ ! ବାପ ଗଲେ । ସେ ତ ମା ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ବାପ ଅଭାବରେ ମାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କଣ ? ସମସ୍ତ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟକୁ ପଛକୁ ପକାଇ ତାଙ୍କୁ ଦୀର୍ଘ ଦିନ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ହେବ ଏଇ ସନ୍ତାନ ଦୁଇଟିଙ୍କ ପାଇଁ । ଏହିପରି ନିଜକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ ସେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବୋଧ ଦେଲେ । ମା'ଙ୍କଠାରୁ ଆଶ୍ୱାସନା ପାଇଁ ଏତେବେଳେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କାନ୍ଦୁ କାନ୍ଦୁ କହି ଉଠିଲା—ବୋଉ, ବାପାଙ୍କର କଣ ହୋଇଚି ? ତମେ ସବୁ କାନ୍ଦୁଚ କାହିଁକି ?

ପ୍ରାଣର କୋହକୁ ଯଥାସାଧ୍ୟ ଚାପି ରଖି ଆଶାରାଣୀ ସ୍ନେହଭରା ସ୍ୱରରେ କହିଲେ—କିଛି ହୋଇନି, ବାପା ତୋର ବେମାରପାଇଁ ଭାରି କଷ୍ଟ ପାଉଛନ୍ତି । ତୁ ଆଉ କାନ୍ଦନି, ଦେଖୁନୁ ଭାଇ କମିତି ଚୁପ ହୋଇଗଲାଣି । ତୁ ଚୁପ ହ, ଯା ଭାଇ ମିଶି ଏଇଠି ଶୋଇ ପଡ଼ । ଆହୁରି ଅନେକ ରାତି ଅଛି ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ନିହାତି ପିଲା । ମାଆର କେଇ ପଦ ସାନ୍ତ୍ୱନା କଥାରେ ସେ ଚୁପ ହୋଇଗଲା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଦୀପ, ବୟସ ପନ୍ଦର ବର୍ଷ, ସଂସାର କଥା କିଛି କିଛି ଚିନ୍ତା କରିବା ଭଳି ଶକ୍ତ ହେଲାଣି । ସେ ସ୍ଥିର ହେଉଛି କେତେବେଳେ । ଏଣିକି ଏ ସଂସାରର ବୋଝ ଯେ ତାର ମୁଣ୍ଡରେ ! ଅଦିନିଆ ଝଡ଼ ପରି ମନଟା ତାର ଉଡ଼ି ବୁଲୁଥାଏ । ତାଙ୍କର ଏଇ ଛୋଟିଆ ସଂସାରକୁ ନେଇ ମନରେ ଭରି ଉଠେ ଅନ୍ତହୀନ ଭାବନା, ଯାହାର ଛାୟା ମଧ୍ୟ ଏତେ ଦିନ ତା ମନ ଉପରେ ପଡ଼ି ନ ଥିଲା । ମନର ସମସ୍ତ ଦୁର୍ଭାବନାକୁ ତାଡ଼ି ଚାଲେ

ଘୁପି ରଖି ମାଙ୍କୁ ଗୁହିଁ କହିଲା—ବୋଉ ତମେ ତ ସବୁ ବୁଝୁଛ । ତମେ ଯେବେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଏପରି ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହେବ, ତେବେ ଆମେ ପିଲା କାହା ମୁହଁକୁ ଗୁହିଁ ଗୋଡ଼ ଦମ୍ଭ କରି ଠିଆ ହେବୁଁ ? ତମ ପକ୍ଷରେ ଏଟା କାନ୍ଦିବାର ବେଳ ନୁହେଁ ।

ମାତ୍ର ପନ୍ଦର ବର୍ଷର ପୁଅଠାରୁ ଏପରି ସାନ୍ତ୍ୱନାର ବାଣୀ ଶୁଣି ଆଶାରାଣୀ ଯେପରି ଟିକେ ସାହସ ପାଇଗଲେ । ପ୍ରଦୀପକୁ କୋଳକୁ ଆଉଜାଇ ନେଇ ତା ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ବୁଲାଇ ଦେଉ ଦେଉ କହିଲେ—ବାବୁରେ, ଏଣିକି ଆମର ଈଶ୍ୱର ଆଶା ଭରସା ସବୁ । ସେ ଆମକୁ ଯେଉଁ ଆଶ୍ରୟ ଦେଇଥିଲେ ତାକୁ ଯେତେବେଳେ ଛଡ଼ାଇ ନେଇଛନ୍ତି, ସେହି ଏଣିକି ଆମର ସହାୟ ହେବେ ।

ମା'ଙ୍କର ଶୋକାତୁର କଥାରେ ମର୍ମାହତ ହେଲେ ମଧ ବୁଦ୍ଧିମାନ ପିଲା ପ୍ରଦୀପ କହିଲା—ବୋଉ କାହିଁକି କାନ୍ଦୁଚ ? ଖାଲି କାନ୍ଦିଲେ ତ ଆଉ ଭାଗ୍ୟ ବଦଳିଯିବ ନାହିଁ ! ବାପା ଗ୍ଲଳିଯାଇଛନ୍ତି ସତ, କିନ୍ତୁ ଆମ ଦି ଭାଇଙ୍କୁ ଯେ ତମ କୋଳରେ ଦେଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଅସୀମ ସ୍ନେହ ଓ ଶୁଭ ଆଶୀର୍ବାଦରେ ଦିନେ ନା ଦିନେ ଆମେ ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ ନିଜେ ଠିଆ ହେବୁଁ । କାନ୍ଦ ନାହିଁ । ରାତି ପାହି ଆସିଲାଣି । ଏଥର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ହେବ ।

ପ୍ରଦୀପ କଥାରେ ଆଶାରାଣୀ ଯେପରି ଅସୀମ ସାହସ ପାଇଲେ । ସେତେବେଳକୁ ରାତି ପାହି ଯାଇଥିଲା । ନିଜର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତିକୁ ଠୁଳ କରି ସେ ଉଠି ପଡ଼ିଲେ । ଜାତି ଭାଇ, ସାହି ପଡ଼ିଶାଙ୍କୁ ଏ ଖବର ଦେବାକୁ ପଠାଇଦେଲେ ପ୍ରଦୀପକୁ ।

ଆଖପାଖ ପାଞ୍ଚ ଖଣ୍ଡି ଗ୍ରାମର ସେ ଥିଲେ ଜଣେ ପ୍ରକୃତ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ । ଜଣେ ହୋମିଓପାଥ ଡାକ୍ତର ହିସାବରେ ସେ

ଅଞ୍ଚଳର ମଫସଲ ଲୋକଙ୍କର ଥିଲେ ପରମ ସହାୟ । ଦୁଃଖ ବିପଦରେ ପଡ଼ି ଯେ କେହି, ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହେଉଥିଲେ, ସେ ଶୀତ, କାକର, ଝଡ଼, ବରଷା, ବଜ୍ର, ବିଜୁଳିକୁ ବେଖାତିର କରି ଦଉଡ଼ୁଥିଲେ । ଅନ୍ୟକୁ ସାହାଯ୍ୟ ସହାନୁଭୂତି ଦେବାକୁ ତାଙ୍କ ମନ ସବୁବେଳେ ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ତାଙ୍କର ଅସୀମ ଦୟା ଓ ଉଦାରତା ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଖାତିର କରୁଥିଲେ ଭକ୍ତି କରୁଥିଲେ । ଲୋକେ କହୁଥିଲେ—ଧନ ନ ଥିଲେ କଣ ହେଲା ମନୋହର ବାବୁ ଗରିବଙ୍କ ମା ବାପ ।

ମନୋହରବାବୁଙ୍କ ଦାରୁଣ ମୃତ୍ୟୁସମ୍ବାଦ ଯେତେବେଳେ ଗ୍ରାମବାସୀ ଓ ପଡ଼ୋଶୀ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଶୁଣିଲେ, ସବୁର ଛାତି ଯେପରି ହାହାକାରରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା । ସମସ୍ତେ ନିଜର କୁଟୁମ୍ବରୁ କୌଣସି ପ୍ରିୟତମ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ହରାଇଥିବା ପରି ଦୁଃଖ ଅନୁଭବ କଲେ । ପିଲା ବୁଢ଼ା ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ିଲା । ମନୋହର ବାବୁ ସତେ କେତେ ଆପଣାର ଥିଲେ ସବୁରି !

ପ୍ରଦୀପ ନିଜର ଶକ୍ତି ଅନୁସାରେ ପଡ଼ା ପଡ଼ୋଶୀଙ୍କୁ ନେଇ ପିତାଙ୍କର ଶବ ସତ୍କାର କଲା । ଆଶାରାଣୀ ବୁକୁଫଟା ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ, ଆଖିଭରା ଲୁହ, ପ୍ରାଣଭରା ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତା ନେଇ ବୈଧବ୍ୟ ବେଶ ଧାରଣ କଲେ । ପ୍ରଦୀପ ଓ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିବାକୁ ହେବ ।

ଠିକ୍ ଟାଣ ଗାଧୁଆ ବେଳ । ପ୍ରଦୀପ ଗ୍ଲେଟ ଭାଇଟିକୁ କାଖେଇ ମଶାଣିରୁ ଫେରିଲା । ଦୂରରୁ ଦେଖିଲା, ତାଙ୍କ ଦୁଆର ମୁହଁରେ କିଏ ଜଣେ ଭଦ୍ରଲୋକ ସାଇକେଲ ଧରି ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ପାଖକୁ ଆସି ଚିହ୍ନିଲା, ମହାଜନ ଭୋଳାନାଥ ରାଉତ, ବାପାଙ୍କର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବାନ୍ଧବବନ୍ଧୁ । ବାପାଙ୍କ ବିୟୋଗ ଖବର ପାଇ ପାଗଳ ପରି ଧାଇଁ ଆସିଛନ୍ତି କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାରୁ ।

ପିଲା ଦୁଇଟି ପାଖକୁ ଆସିବାରୁ ଭୋଳାନାଥ ବାବୁ ଆଗ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ କୋଳକୁ ନେଲେ । ତା ପରେ ପ୍ରଦୀପକୁ ଗୁଡିକୁ ଆଉଜାଇ ନେଇ ସ୍ନେହରେ କହିଲେ—ମୁଁ ଘରେ ନ ଥିଲି ରେ ପଦ । ସକାଳେ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା ମାତ୍ରେ ମାଉସୀ ତୋର କହିଲେ, କିଏ ଜଣେ ଖବର ଦେଇ ଯାଇଛି, ମନୋହରର ଅବସ୍ଥା ବଡ଼ ସାଂଘାତିକ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସାଇକେଲ ଧରି ଆସିଲି । ଶେଷ ଖବର ବାଟରେ ଶୁଣିଲି ।' କହୁ କହୁ ଭୋଳାନାଥ ବାବୁଙ୍କ କଣ୍ଠ ବାଷ୍ପରୁଦ୍ଧ ହୋଇଗଲା । ନିଜ ଚଦର କାନରେ ଆଖି ପୋଛିଲେ ।

ପ୍ରଦୀପ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ପାରନ୍ତା କେତେବେଳେ, ଛୁଆଟା ତ ! କାନ୍ଦି ପକାଇଲା । କେତେ କ୍ଷଣ ପରେ ନିଜକୁ ସଂଯତ କରି କହିଲା- ଆଜିକୁ ତିନି ଦିନ ହେଲା ଜର ହୋଇଥିଲା । ଡାକ୍ତର କହିଲେ ରୋଗ ମାରାତ୍ମକ । କାଲି ରାତିରେ ବାପା ଆମକୁ ଅନାଥ କରି ଭସାଇ ଦେଇଗଲେ । ଏଣିକି ଆମର···

ବାଲ୍ୟବନ୍ଧୁଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପିଲା ଦୁଇଟିଙ୍କର ଏଇ ଦୁଃସହ ଦୁଃଖର ଭାବନାରେ ଭୋଳାନାଥ ବାବୁଙ୍କ ପଞ୍ଜରା ଦୋହଲାଇ ଘନ ଘନ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଆସୁଥାଏ । ବହୁ କଷ୍ଟରେ ନିଜକୁ ଆୟତ୍ତ କରି ପ୍ରଦୀପକୁ କହିଲେ—ହଜିଲା ଜିନିଷ ଆଉ ମିଳିବ ନାହିଁ । ଆମେ ସହିପାରୁ ନା । ନିଜର ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ଭାବ । କିନ୍ତୁ ଯେ ଗଲା ସେ ଆଉ ଫେରିବ ନାହିଁ । ଧନ ସଞ୍ଚି ରଖିବା ମନୋହରର ଜାତକରେ ନ ଥିଲା । ଯାହା ରୋଜଗାର କରୁଥିଲା ସବୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରୁଥିଲା । ମୁଁ ଭଲ କରି ଜାଣେ ଘରେ ପଇସା ନ ଥିବ । ତାର ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି କ୍ରିୟା ହେବ କିପରି···?

ଭୋଳାନାଥ ବାବୁ ଅତି ଶୋକାତୁର ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଦାରୁଣ ବନ୍ଧୁବିଚ୍ଛେଦ ରହି ରହି ତାଙ୍କ ଧୈର୍ଯ୍ୟବାନ୍ଧକୁ ଟୋକି ଟୋକି

କର ହାଣୁଥିଲା । ଜୀବନରେ ଅନେକ ବନ୍ଧୁତା କରିଛନ୍ତି, ଅନେକ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ମନୋହର ବାବୁଙ୍କ ପରି ବନ୍ଧୁ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ପାଇ ନାହାନ୍ତି । ଦୁଇ ବନ୍ଧୁ ଯେପରି ଦୁଇଟି ଶରୀରରେ ଗୋଟିଏ ଆତ୍ମା ଓ ଗୋଟିଏ ବୃନ୍ତରେ ଦୁଇଟି ଫୁଲ ପରି ଚଳୁଥିଲେ ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ ଦୁଇ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ଥରୁଟିଏ ସାକ୍ଷାତ ଆଳାପ ନ ହେଲେ ଚଳୁ ନ ଥିଲା ।

ଆଜି ତାଙ୍କର ସେଇ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ ତାଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସଂସାରଟିକୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ । ଏ ବିପଦବେଳେ ସେ ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଚିନ୍ତା କରିବାରେ ଲାଗିଲେ । ବନ୍ଧୁ ବଲ ଧିଏ—ବର୍ତ୍ତମାନର ଦୁର୍ଦ୍ଦିନରେ ସେ ଯଦି ବନ୍ଧୁତାର ମୂଲ୍ୟ ନ ଦେବେ ତା'ହେଲେ କଣ ଖାଲି ସିନେମା ଥିଏଟରର ଅଭିନୟ ଏ ବନ୍ଧୁତ୍ୱ !

ଭୋଳାନାଥ ବାବୁ ଭଲ କରି ଜାଣନ୍ତି, ମନୋହର ଯେପରି ମହତ୍ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ତଦ୍ରୂପ । ଅଭାବ କେବେ ତାଙ୍କୁ ହଟେଇ ପାରିନାହିଁ । ପେଟକୁ ନ ପାଇ ଉପାସରେ ଶୋଇଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ କାହାରି ପାଖରେ ହାତ ପାତି ନାହାନ୍ତି । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ କି ଭାବରେ ସେ ଆପଣାର ଦୁଃସ୍ଥ ବନ୍ଧୁର ପରିବାରକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିବେ ତାର ଉପାୟ ଖୋଜୁଥାନ୍ତି । ହଠାତ୍ ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଉପାୟ ଦିଶିଗଲା । ସେ ପ୍ରଦୀପକୁ କହିଲେ—ବାବୁରେ, ତୋ ବାପା ମୋ ପାଖରେ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ କରି କିଛି ଟଙ୍କା ସଞ୍ଚିତ ରଖିଥିଲେ । ସେ ତ ଚାଲିଗଲେ । ମୋ ପାଖରେ ସେ ଟଙ୍କା ଆଉ ଜମା ଥିବ କାହିଁକି ? ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଇ ଟଙ୍କା ନେଇ ତୋ ବାପାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇ ଦେ ।

ଏ କଥା ଶୁଣି ପ୍ରଦୀପ ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ ମାଙ୍କୁ ଏ କଥା ଶୁଣାଇଲା । ଅଂଶାରାଣୀ

ଏ କଥା ଶୁଣି ନବୀନ ନିସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇଗଲେ । କାରଣ ସ୍ୱାମୀ ତାଙ୍କର ଯାହା ରୋଜଗାର କରନ୍ତି ସେଥିରୁ ଯାହା ବଳି ପଡ଼େ ସେ ସଞ୍ଚୟ କରନ୍ତି, ଏହା ଅସମ୍ଭବ । ତା ଛଡ଼ା ତାଙ୍କୁ ନ ଜଣାଇ ସ୍ୱାମୀ ତାଙ୍କର କୌଣସି କାମ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ପାଖରେ ଟଙ୍କା ଜମା କରିଛନ୍ତି, ଆଉ ଆଶାରାଣୀ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ନା, ଏହା ବିଶ୍ୱାସ କରିବାର ନୁହେ ।

ପ୍ରଦୀପ ଜରିଆରେ ଆଶାରାଣୀଙ୍କର ମନୋଗତ ଭାବ ଶୁଣି ଭୋଳାନାଥ ବାବୁ ହତବୁଦ୍ଧି ହୋଇଗଲେ । କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବନ୍ଧୁପତ୍ନୀଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସେ ଯେଉଁ ମିଥ୍ୟା ଛଳନାର ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥିଲେ, ତା ଉପରେ ଆଉ ଟିକେ ରଙ୍ଗ ଦେବାକୁ ଯାଇ ସେ କହିଲେ—

ତୁମେ ତ ଜାଣ ଭଉଣୀ, ମନୋହର ସହିତ ମୋର କିପରି ନିବିଡ଼ ବନ୍ଧୁତ୍ୱ ଥିଲା ! ଏଇ କେତେ ବର୍ଷ ହେଲା ମୁଁ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଛାଡ଼ିଥିବାରୁ ବେଶୀ ଯିବା ଆସିବା ନାହିଁ । ସେ କଥା ଆଉ କହି ଲାଭ ନାହିଁ । ବେଶୀ ଦିନ ନୁହେ, ଏଇ ବର୍ଷକ ତଳର କଥା । ଦିନେ ସେ ମୋତେ ତାର ଭବିଷ୍ୟତର କଳ୍ପନା ମୋ ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କଲା । ପ୍ରଦୀପକୁ ଡାକ୍ତରୀ ପଢ଼ାଇ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାରେ ଗୋଟିଏ ଡାକ୍ତରଖାନା ଖୋଲିବାକୁ ତାର ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା । ପ୍ରଦୀପର ଶିକ୍ଷାପାଇଁ ସେ ମୋ ପାଖରେ କିଛି ଟଙ୍କା ରଖିଥିଲା ଏବଂ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ବ୍ୟବସାୟରେ ଲଗାଇ ବଢ଼ାଉଥିଲି । କିନ୍ତୁ ... ଦୀର୍ଘ-ନିଃଶ୍ୱାସଟିଏ ନେଇ ପୁଣି ଆରମ୍ଭ କଲେ—ସେ ତ ତା ବାଟ ଧରି ଚାଲିଗଲା । ତା ସଞ୍ଚିତ ଧନ ସାଇତି ରଖିବି କାହିଁକି ? ତାର ଝାଳବୁହା ଧନ ତାରି ଶେଷକୃତ୍ୟରେ ଲାଗିଲେ ହୁଏ ତ ଆତ୍ମା ତାର ଅମରପୁରୀରେ ଶାନ୍ତି ପାଇବ !

ଆଶାରାଣୀଙ୍କ ଭାବନା ସୀମା ଲଙ୍ଘନ କଲା । ସେ କୌଣସି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଅଜ୍ଞାତରେ ଥିବା ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ସଞ୍ଚୟକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଗଲେ, ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟାୟ ହେବ । ସନ୍ଦେହଭରା ମୁହଁଟି ଟେକି ପଚାରିଲେ, ସେ କେତେ ଟଙ୍କା ରଖିଛନ୍ତି ?

—ଏଇ ହଜାରେ ଖଣ୍ଡେ ।

କୌଣସିମତେ ଏତକ କହି ଦେଇ ସେ ଯେପରି ସ୍ୱସ୍ତିର ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରିଲେ ।

—ହଜାରେ··· ! ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲେ ଆଶାରାଣୀ ।

ଭୋଳାନାଥ ବାବୁ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣନ୍ତି, ଏପରି ଏକ ମିଥ୍ୟାର ଆଶ୍ରୟ ନ ନେଲେ ଆଶାରାଣୀ କେବେ ତାଙ୍କଠାରୁ କୌଣସି ସାହାଯ୍ୟ ନେବେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ତାଙ୍କ ମିଥ୍ୟାର ମୂର୍ତ୍ତିଟି ଉପରେ ଥରକୁ ଥର ରଙ୍ଗ ଚଢ଼ାଇ ଆଶାରାଣୀଙ୍କୁ କେତେକାଂଶରେ ବୁଝାଇଦେଲେ । ସେ ଦିନ ଆଉ କଥା ନ ବଢ଼ାଇ ସେ ଚାଲିଗଲେ ।

ତା ପରଦିନ ସକାଳେ ନିଜେ ଆସି ଗୋଟିଏ ଜଉମୁଦ ଦିଆ ଖାମ ଆଶାରାଣୀଙ୍କ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇଦେଲେ ।

ଆଶାରାଣୀଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ସେତକ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଟଙ୍କାରୁ ସେ କିଛି ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଶୁଦ୍ଧି ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କଲେ । କିଛି ଟଙ୍କା ପ୍ରଦୀପର ମାଟ୍ରିକୁଲେଶନ ପରୀକ୍ଷା ଦେବାରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଲା । ଅବଶିଷ୍ଟ ଟଙ୍କାରେ ଦୁଃଖେ କଷ୍ଟେ କିଛି ଦିନ ଚାଲିଲେ । ତା ପରେ ଅଭାବ ଅନାଟନର ବିକଟ ହାହାକାର !

ଏକପକ୍ଷରେ ସଂସାରର ଅଭାବମୟ ଦୈନ୍ୟ, ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ଅନଭିଜ୍ଞ କୋମଳମତି ପ୍ରଦୀପ । ସେ କିଛି ଭାବି ପାରେ ନା-

ଭାବି ବସିଲେ କିଛି କୂଳ କିନାରା ପାଏନା । ଶେଷରେ ବିନେ ମାଙ୍କ ପାଖରେ କହିଲା—ବୋଉ, ଆମର ଭାଗ୍ୟ ଅତି ହୀନ । ବେଶୀ ଆଶା କରି ଲଭ କଣ ? ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମର ବଞ୍ଚି ରହିବା ପାଇଁ ମୋର ଚାକିରି କରିବା ଦରକାର । ନ ହେଲେ ଖାଇବା କଣ ? ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ପଢ଼ା ଶୁଣା ହେବ କିପରି ?

ବ୍ୟଥାତୁରା ସ୍ନେହମୟୀ ମା କହିଲେ—ଏଇ ବୟସରେ କି ଚାକିରି କରିବୁ ବାପ ! ଆଉ କିଛି ପଢ଼ିଥିଲେ ବା ଭଲ ଚାକିରି ଖଣ୍ଡେ ମିଳିଥାନ୍ତା...

ମାଙ୍କ କଥାରେ ବାଧା ଦେଇ ପ୍ରଦୀପ କହିଲା—ବୋଉ, ଯାହା କହୁଛୁ ସତ । କିନ୍ତୁ ଏଣିକି ତ ଆଉ ଗୋଟାଏ ବି ପଇସା କୋଉଠୁ ମିଳିବାର ନାହିଁ । ଏ ସଂସାର ଚଳିବ କିପରି ? ତା ଛଡ଼ା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ପାଠ ପଢ଼ା ଖର୍ଚ୍ଚ ତ ଅଛି । ସେମା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମୋତେ କରିବାକୁ ହେବ । ଯାହା କିଛି ମିଳୁ ବରଂ ମୋତେ ଚାକିରି କରିବାକୁହିଁ ହେବ ।

ସଂସାରର ଅଭାବକୁ ଚାହିଁ ହତାଶ ହୋଇ ପଡୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସନ୍ତାନ ସ୍ନେହରେ ପ୍ରାଣଟା ଆର୍ତ୍ତନାଦ କରି ଉଠିଲା । ସ୍ୱାମୀଙ୍କ କଥା ମନେ ପଡ଼ି ଦୁଇ ଆଖିରୁ ଦୁଇ ଧାର ଲୁହ ବୋହି ପଡ଼ିଲା । ପ୍ରଦୀପକୁ ଛାତି ଉପରକୁ ଟାଣି ନେଇ କହିଲେ—କେତେ ଆଦର ସୁହାଗରେ ବାପା ତମକୁ ବଢ଼େଇ ଆଣିଥିଲେ । ନିଷ୍ଠୁର ଅକାଳରେ ଲରେ ତାଙ୍କୁ ଟାଣି ନେଲା । ହତଭାଗା ତୁମେ । ତୋତେ ଗୋଟିଏ ଡାକ୍ତର କରିବାକୁ ତାଙ୍କର ଆଶା ଥିଲା । ହାୟ ! ସେ କଳ୍ପନା ଖାଲି କଳ୍ପନାରେହିଁ ରହିଗଲା । ତୁ ଏଇ କଞ୍ଚା ବୟସ ଚଞ୍ଚଳ ବୁଦ୍ଧି ନେଇ ଚାକିରି କରିବାକୁ ବାହାରିଛୁ । ତୁ ନିଜର ଭବିଷ୍ୟତକୁ ବଳି ଦେଇ

ଏଇ ଭଙ୍ଗା ସଂସାରକୁ ଯୋଡ଼ିବୁ, ସାନ ଭାଇଟିକୁ ମଣିଷ କରିବୁ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ତୋର ଏ ତ୍ୟାଗର ମହତ୍ତ୍ୱ କିଏ ବୁଝିବ ? ମୋର ବୁଦ୍ଧି ହଜିଯାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମେ ଭାଇ ଦୁଇଟି ମୋର ନୟନର ଜ୍ୟୋତି । ମୋର ନିଜର କିଛି କହିବା ସାମର୍ଥ୍ୟ ନାହିଁ, ତୋତେ ବାଧା ଦେଇ ଫଳ କିଏ ? ତୋର ଯାହା ଇଚ୍ଛା ବୁଝି ଶୁଝି କର । ତୋର ଭୋଳାନାଥ ମଉସାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏ ବିଷୟରେ ପରାମର୍ଶ କଲେ ସେ ଉପଯୁକ୍ତ ପରାମର୍ଶ ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସାହାଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରିବେ । ଆଶୀର୍ବାଦ କରୁଛି—ଭଗବାନ ତୋର ଚଲାବାଟକୁ ନିଷ୍କଣ୍ଟକ କରନ୍ତୁ । କର୍ମମୟ ଜୀବନଯାତ୍ରାରେ ତୁ ଯଶସ୍ୱୀ ହୋ ।

ଏତିକି କହି ଆପଣା ପଣତରେ ପୁଅର ମୁହଁଟିକୁ ପୋଛି ଦେଲେ । ହୃଦୟଭରା ବାତ୍ସଲ୍ୟର ଆବେଗରେ ପ୍ରଦୀପକୁ ଛାତିକୁ ଆଉଜାଇ ନେଇ ତାର କପାଳରେ ଚୁମ୍ବନ କଲେ ଆଶାରାଣୀ ।

ନୂଆ ଉଡ଼ା ଶିଖିଥିବା ମାଉଁହରା ପକ୍ଷୀଶାବକ ମାତାର ପକ୍ଷ ତଳେ ଯେପରି ସମସ୍ତ ଦୁଃଖ, ବିପଦ, କ୍ଲାନ୍ତି, ଅବସାଦ ଭୁଲିଯାଏ, ପ୍ରଦୀପ ମାଙ୍କ କୋଳରେ ସେହିପରି ନିର୍ଭୟ, ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଅନୁଭବ କଲା ।

ତା ପରଦିନ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ତାଲିକାରୁ ନାମଟି କଟାଇ ମା'ଙ୍କର ଚରଣ ଧୂଳି ନେଇ ବାହାରିଲା ମଉସାଙ୍କ ଘର ଆଡ଼େ । ଭୋଳାନାଥ ବାବୁ ଧର୍ମୀ, କୁଳୀନ ଓ ଉଦାର ଲୋକ । ଦୋମହଲା କୋଠା, ଗୃହର ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀ, ପୁଅ ଝିଅ ନେଇ ସଂସାରଟି ତାଙ୍କର ସବୁବେଳେ ପୂରି ଉଠୁଥାଏ । ତଥାପି ସେ ବନ୍ଧୁପୁତ୍ର ପ୍ରଦୀପକୁ ନିଜ ପୁଅ ପରି ସ୍ନେହ କରନ୍ତି ।

ପ୍ରଦୀପ ଯେତେବେଳେ ଯାଇ ଭୋଳାନାଥ ବାବୁଙ୍କ ଦୁଆରେ ପହଞ୍ଚିଲା, ସେତେବେଳେ ସେ ବାହାରକୁ ଯାଇଥିଲେ । ପ୍ରଦୀପକୁ ସେଠାରେ କେହି ଚିହ୍ନନ୍ତି ନାହିଁ । ବହୁକ୍ଷଣ ଧରି ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାର ଦରିଦ୍ର ବେଶ କାହାରି ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ କିଏ, କେଉଁଠୁ ଆସିଛି, କାହିଁକି ଆସିଛି ଏ ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନ ଆସନ୍ତା କାହିଁକି ?

ସଞ୍ଜ ହେବାକୁ ଅଳ୍ପ ସମୟ ଅଛି, କେତେ ଆଉ ଠିଆ ହୋଇ ରହିବ । ନିରାଶ ହୋଇ ଫେରିଯିବାକୁ ଭାବୁଛି ଦୂରରୁ ଖଣ୍ଡିଏ କଳା ରଙ୍ଗର ମଟରଗାଡ଼ି ଆସୁଥିବାର ଦେଖିଲା । ଗାଡ଼ିଟି ଆସି ଠିଆ ହେଲା ଭୋଳାନାଥ ବାବୁଙ୍କ ଫାଟକ ପାଖରେ । ଗାଡ଼ି ଭିତରୁ ପ୍ରଦୀପକୁ ଦେଖି ଭୋଳାନାଥବାବୁ ଆନନ୍ଦରେ ଅଧୀର ହୋଇ ଗାଡ଼ିରୁ ଡେଇଁ ପଡିଲେ । ପ୍ରଦୀପକୁ କୋଳକୁ ଆଉଜାଇ ନେଇ ଆନନ୍ଦବିହ୍ଵଳିତ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ—ପଦ, କମିତି ଏତେ ଦିନ ପରେ ତୋର ମଉସା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଆଗ କହିଲୁ ଘରେ ସବୁ ଭଲ ତ ? ମା ଓ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଭଲ ଅଛନ୍ତି ତ ? ଆହୁରି କେତେ କଣ ପଚାରି-ଗଲେ । ପ୍ରଶ୍ନ ଉପରେ ପ୍ରଶ୍ନ, ଉତ୍ତରକୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ପୁଣି ପ୍ରଶ୍ନ ।

ଜଣେ ଗୋଟାକର ଅପେକ୍ଷା ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଉପେକ୍ଷାରେ ପ୍ରଦୀପର ମନଟି ଅଭିମାନରେ ଭରି ଉଠିଥିଲା । ମଉସାଙ୍କର ଏ ସ୍ନେହାବେଗ ତାର ଧୈର୍ଯ୍ୟଚ୍ୟୁତି ଘଟାଇଲା । ପ୍ରଦୀପ ପିଲା ହେଲେ ବି ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ । ସେ ନିଜର ମନର ଭାବକୁ ଲୁଚାଇ କହିଲା—ନା ମଉସା, ଅସୁବିଧା କିଛି ହୋଇ ନାହିଁ ।

—ତୁ କେତେବେଳୁ ଆସିଲୁଣି ?

—ଖରା ଥିଲା ।

—ଭିତରକୁ ଯାଇନୁ ବୋଧେ ।

ପ୍ରଶ୍ନପର ମୁହଁକୁ ଗୃହିଁ ଭୋଲାନାଥ ବାବୁ ବୁଝି ପାରିଲେ ଯେ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଅବହେଳା ତାଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଆଘାତ ଦେଇଛି । ସେ ରାଗରେ ଗର୍ଜନ କରି ଡାକିଲେ ଚାକରକୁ— ହରିଆ !

ବାବୁଙ୍କର ରାଗ ବୁଝିପାରି ଭୟରେ ଥରି ଥରି ହରିଆ ଆସି ଠିଆ ହେଲା ।

ଚାକରକୁ ଦେଖି ଭୋଲାନାଥ ବାବୁଙ୍କର ରାଗ ଆହୁରି ବଢିଗଲା । ଗର୍ଜି ଉଠି ପଚାରିଲେ-ଏ ବାବୁ ଏଠାକୁ କେତେବେଳୁ ଆସିଲେଣି ଜାଣୁ ?

କମ୍ପିତ କଣ୍ଠରେ ହରିଆ କହିଲା—ଦିନ ଥିଲା ।

ଦିନ ଥିଲା ଜଣେ ଆସିଛି, ଆସି ସଞ୍ଜ ହେଲାଣି । ସେ କାହିଁକି ଆସିଛି, କାହାକୁ ଖୋଜୁଛି, ତାର କଣ ଦରକାର ସେ ସବୁ କିଛି ପଚାରିଛୁ ? ଜଣେ ଲୋକ ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟା ଧରି ଦୁଆରେ ଠିଆ ହୋଇଛି, ତାକୁ ବସିବାକୁ କହିଥିଲୁ ?

ନାଇଁ ବାବୁ, କହିନି । ଧନ୍ଦାରେ ଲାଗିଥିଲି । ଏ ବିଷୟ ଖିଆଲ ନାହିଁ ।

—ମୁଁ ସବୁ ଜାଣେ, ହରିଆ; ଜଣେ ଧୋବ ଧାବଳିଆ ବଡ଼ ଲୋକ ଆସିଥିଲେ ତୋର ଗୋଡ଼ତଳେ ଲାଗି ନ ଥାନ୍ତା, ଆସନ ପାଦାସନ ଦେଇ ପୁଚ୍ଛାଖି ସାଜିଥାନ୍ତୁ । ଏ ତ ଦରିଦ୍ର ପୋଷାକରେ ଆସିଛନ୍ତି, ଦକ୍ଷିଣା ମିଳିବାର ଆଶା ଏକାବେଳକେ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ପଚାରିନାହୁଁ, ନୁହେ ?

ହରିଆ ହାତ ମଳିମଳି କହିଲା-ନାଇଁ, ବାବୁ—

—ଚୁପ୍ କର ସଇତାନ ! କାଲିଠାରୁ ତୋତେ ଏ ଘରେ ଆଉ କାମ କରିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ ।

ବାହାରେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଗର୍ଜନ ଶୁଣି ବସ୍ତୁପ୍ରିୟା ଦେବୀ ଦଉଡ଼ି ଆସି ଠିଆହେଲେ ଘଟଣା କଣ ଜାଣିବାକୁ । ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ରାଗ ଦେଖି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପଡ଼ି କହିଲେ—କଥା କଣ ? ଏପରି ରାଗୁଛ କାହିଁକି ? ଏ ପୁଅଟି କିଏ ?

ଭୋଳାନାଥ ବାବୁଙ୍କ ଏପରି ବ୍ୟବହାରରେ ପ୍ରଦୀପର ମୁଣ୍ଡ ନଇଁଗଲା । ମନେ ମନେ ଭାବୁଥାଏ ଲୋକ ଏପରି ଉଦାର, ଏପରି ମହତ୍ ନ ହେଲେ ଭଗବାନଙ୍କର ଏତେ ଅନୁଗ୍ରହ ପାଆନ୍ତା କାହିଁକି ? ତାର ମନ ଆନନ୍ଦରେ ପୂରିଗଲା । ତାରି ଯୋଗୁ ହରିଆର ଚାକିରି ଚାଲିଯିବ ଏ ଚିନ୍ତା ମଧ୍ୟ ତାକୁ ବ୍ୟଥିତ କଲା । ସେ ମନରେ ଦମ୍ଭ ବାନ୍ଧି ଭୋଳାନାଥ ବାବୁଙ୍କ ହାତକୁ ଧରି ପକାଇ କହିଲା—ମଉସା, ହରିଙ୍କୁ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ । ସେ ଆଉ କେବେ ଏପରି ଭୁଲ କରିବେ ନାହିଁ । ମୋ ଯୋଗୁ ତାଙ୍କ ଚାକିରିଟା ଚାଲିଯିବ, ଏଟା ମୋ ପକ୍ଷରେ ମଙ୍ଗଳ ନୁହେଁ ।

ପ୍ରଦୀପର ବିନୀତ ଅନୁରୋଧରେ ଭୋଳାନାଥ ବାବୁଙ୍କ ମନ ନରମ ହୋଇଗଲା । ସେ ବସ୍ତୁପ୍ରିୟାଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କହିଲେ—ଏଟି ହେଉଛି ମନୋହରର ବଡ଼ ପୁଅ । ଯାକୁ ଘରକୁ ଡାକ ନିଅ । ଗ୍ୟାରେଜରେ ମୁଁ ଗାଡ଼ିଟା ରଖିଦେଇ ଆସୁଛି ।

ପ୍ରଦୀପର ପରିଚୟ ପାଇ ବସ୍ତୁପ୍ରିୟା ଆନନ୍ଦରେ ତାକୁ ଘରକୁ ନେଇଗଲେ ।

ଭୋଳାନାଥ ବାବୁ ଜାମା ଲୁଗା ବଦଳାଇ ପ୍ରଦୀପକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ଉପରକୁ ନେଇଗଲେ । ନିଜେ ଗୋଟିଏ ଚେୟାରରେ ବସି ପ୍ରଦୀପକୁ ଗୋଟିକରେ ବସାଇଲେ ।

ଅଳ୍ପକ୍ଷଣ ପରେ ବସ୍ତୁପ୍ରିୟା ଦେବୀ ଦୁଇଟି ଥାଳିଆରେ ଜଳଖିଆ ଆଣି ଥୋଇଦେଲେ । ଭୋଳାନାଥ ବାବୁ ଓ ପ୍ରଦୀପ ଖାଇ

ବସିଲେ । ଖାଇବା ଶେଷ ହେବାରୁ ଭୋଳାନାଥ ବାବୁ ପଚାରିଲେ— ଘରେ ସବୁ ଭଲ ତ ବାପା ? ନାନା କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହି ମୁଁ କେତେ ମାସ ହେଲା ଯାଇ ପାରିନାହିଁ । କିଛି ଟଙ୍କା ପଇସା ନେବାକୁ କହିଲେ ବୋଉ ତ ମୋଟେ ରାଜି ହେବେ ନ । ବର୍ତ୍ତମାନ କିପରି ଚଳୁଛ ?

ମଉସାଙ୍କର ଏ ତ୍ୟାଗ ଓ ଉଦାରତାର ସସ୍ନେହ ବ୍ୟବହାରରେ ପିଲା ମନ ତରଳିଗଲା । ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଆଖିଲୁହ ଆଖିରେ ସମ୍ଭାଳି କହିଲା ସେଇମିତି ଦୁଃଖ କଷ୍ଟରେ ଚଳିଯାଉଛୁଁ, ଏଣିକି ଗୋଟିଏ ଚାକିରି ନ କଲେ ଆଉ ଚଳି ହେବ ନାହିଁ । ମୋ ଚାକିରି କରିବା ପ୍ରସ୍ତାବ ପ୍ରଥମେ ବୋଉ ଗ୍ରହଣ କଲେ ନାହିଁ । ବହୁତ ବୁଝା- ବୁଝି କରି ତାଙ୍କୁ ରାଜି କରାଇଲି । ଆପଣ ଦୟା କରି ମୋତେ କେଉଁଠି ଖଣ୍ଡେ ଚାକିରି କରାଇ ଦେଲେ ଆମେ ଆନନ୍ଦରେ ଚଳିଯିବୁଁ ।

କିଶୋରମତି ପ୍ରଦୀପ ମୁହଁରୁ ଏପରି କଥା ଶୁଣି ଭୋଳାନାଥ ବାବୁ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଶୋକାଦ୍ର କଣ୍ଠରେ କହିଲେ-ଏଇ ବୟସରେ କି ଚାକିରି କରିବୁ ପ୍ରଦୀପ ? ଆଉ କିଛି ପଢ଼ା ଶୁଣା କର । ତୁ ମୋର ବନ୍ଧୁର ପୁଅ, ମୋର କଣ ପୁଅ ନୋହୁ ? ଟଙ୍କା ଦରକାର । ତମ ଦୁଇଭାଇଙ୍କୁ ମଣିଷ କରିବାର ସବୁ ଦାୟିତ୍ୱ ମୁଁ ବହନ କରିବାକୁ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଭାବୁଛି, କେବଳ ତମର ଶିକ୍ଷାର ଦାୟିତ୍ୱ ନୁହେଁ, ସଂସାରର ଦାୟିତ୍ୱ ମଧ୍ୟ··· ।

ପ୍ରଦୀପ ଟିକିଏ ଭାବି କହିଲା—ମଉସା, ଆପଣଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଉପରେ ବାଧା ଦେବାପାଇଁ ମୋତେ କ୍ଷମା କରିବେ । ନିଜ ପରିଶ୍ରମ ଉପରେ ବଞ୍ଚିବା ମୋର ଇଚ୍ଛା ଏବଂ ବୋଉଙ୍କର ମଧ୍ୟ । ଆପଣଙ୍କ ଠାରୁ ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ ଚଳିବାଠୁଁ ନିଜ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ମୁଁ ଗୌରବର କଥା ମନେ କରୁଛି ।

ବାଧା ଦେଇ ଭୋଳାନାଥ ବାବୁ କହିଲେ-ଏ ସବୁ ପିଲାଳିଆ କଥା ଛାଡ଼ିଦେ ପ୍ରଦୀପ । ଭାବିବା ଓ ଭାବନାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବା ଏକା କଥା ନୁହେଁ । ଆଚ୍ଛା, ତୁ ଆଜି ଯା, ବୋଉ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଥିବେ । ମୁଁ କାଲି ଯାଇ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାକରେ-ସେ କଣ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ।

ପ୍ରଦୀପକୁ ଭୋଳାନାଥ ବାବୁ ନିଜେ ମୋଟରରେ ବସାଇ ଦେଇଗଲେ । ପ୍ରଦୀପ ଘରେ ପହଞ୍ଚିବା ବେଳକୁ ରାତି ଏଗାରଟା । ମା ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାଇ ତା ବାଟକୁ ଚାହିଁକି ଚାହିଁ ରହିଥିଲେ । ସାରା ଦିନର ବିଚ୍ଛେଦ ପରେ ସଦ୍ୟ ବିଧବା ଦୁଃଖିନୀ ମା ପୁଅକୁ ଦେଖି ଆନନ୍ଦରେ ଅଧୀର ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାଇଟି ଦଉଡ଼ି ଆସି କୋଳ ହେଲା । ସମସ୍ତଙ୍କ ମନରେ ଆନନ୍ଦର ଜୁଆର ସତେ ଯେପରି ବହୁ ଯୁଗର ବିଚ୍ଛେଦ ପରେ ଏ ମିଳନ ।

ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟରେ ଭୋଳାନାଥ ବାବୁ ଆସି ଆଶାରାଣୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କଲେ । ପରସ୍ପର ଭିତରେ ବହୁ ଆଲୋଚନା, ଯୁକ୍ତି ତର୍କ ଚାଲିଲା । କିନ୍ତୁ କୌଣସିମତେ ଆଶାରାଣୀ ଭୋଳାନାଥ ବାବୁଙ୍କଠାରୁ ସାହାଯ୍ୟ ନେବାକୁ ରାଜି ହେଲେ ନାହିଁ । ସେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କହିଲେ—ନା ଭାଇ, କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ କଥା ରଖି ପାରୁନାହିଁ, ସେଥିପାଇଁ ଦୁଃଖିତ । ଆପଣ ଏଇ ହତଭାଗ୍ୟ ଛୁଆ-ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଟିକେ ସ୍ନେହ ସହାନୁଭୂତି ରଖିଥାନ୍ତୁ । ସେତିକି ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଯଥେଷ୍ଟ । ମୁଁ ଚାହେଁ ସେମାନେ ପରମୁଖା-ପେକ୍ଷୀ ନ ହୋଇ ନିଜ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଚଳନ୍ତୁ । ପ୍ରଦୀପ ପିଲା ସତ, କିନ୍ତୁ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ମୁଁ ଯାହାକୁ ବୁକୁର ରକ୍ତ ଦେଇ ମଣିଷ କଲି, ସେ ତା ବାପ ପରି ଆତ୍ମନିର୍ଭରଶୀଳ ହେବ । ତା ପାଇଁ ଖଣ୍ଡେ ଚାକିରୀ ଯୋଗାଡ଼ କରି ଦିଅନ୍ତୁ । ସେତିକି ଯଥେଷ୍ଟ ।

ଆଶାରାଣୀଙ୍କର ସୁଚିନ୍ତିତ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ କଥା ଓ ଏତେ ଦୁଃଖରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଅପୂର୍ବ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନିକଟରେ ଭୋଳାନାଥ ବାବୁ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇଲେ । ସେ ମନେ ମନେ ଭାବୁଥାନ୍ତି- ଧନ୍ୟ ଏ ନାରୀ । ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଅଜସ୍ର ଶିକ୍ଷିତ ଯୁବକ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟର ଟିକେ ଦାନ ଓ ଅନୁଗ୍ରହପାଇଁ ବାରମ୍ବାର ବୁଲି ହାତ ଯୋଡ଼ୁଛନ୍ତି, ସେଇ ଦେଶରେ ପୁଣି ଏପରି ନାରୀର ଜନ୍ମ ସମ୍ଭବ ! ଅଦ୍ଭୁତ ବିଧାତାଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି ।

କିଛି ସମୟ ନୀରବ ରହି ଭୋଳାନାଥ ବାବୁ ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘ-ନିଃଶ୍ୱାସ ପକାଇଲେ । ତା ପରେ ଧୀରେ ଆରମ୍ଭ କଲେ-ଅଚ୍ଛା ମୋ କଥା ତ ରଖିଲନି । ଆସନ୍ତା ରବିବାର ଦିନ ପ୍ରଦୀପକୁ ଆମ ଘରକୁ ପଠାଇଦେବ । ଆମ ସେଠି ଜଣେ ସାହେବ ଆସି ନୂଆ ବ୍ୟବସାୟ ଖୋଲୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ୱାସୀ, ଚତୁର, ପରିଶ୍ରମୀ ପିଲା ଦରକାର । ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଇଁ ପ୍ରଦୀପ ସେଇଠି କାମ କରୁ, ପରେ ଅନ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ।

ଆଶାରାଣୀ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇ କହିଲେ—ଆପଣଙ୍କର ଏ ଦୟା ଓ ମହାନୁଭବତା ପାଇଁ ଆଜୀବନ ଋଣୀ ରହିବୁଁ ।

ଭୋଳାନାଥ ବାବୁ କିଞ୍ଚିତ ଲଜ୍ଜିତ ହେଲା ପରି କହିଲେ-ଏପରି ମିଥ୍ୟା ପ୍ରଶଂସା କରି ମୋତେ ଲଜ୍ଜା ଦିଅ ନାହିଁ, ଭଉଣୀ । ନିଜର ଭାଇ ସଙ୍ଗେ ଭଉଣୀ ଯେପରି ବ୍ୟବହାର କରେ, ମୁଁ ତୁମଠାରୁ ଠିକ୍ ତାହାହିଁ ଆଶା କରୁଛି । ତମେ ଜାଣ ମନୋହର ସହିତ ମୋର କିପରି ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁତା ଥିଲା । ସେହି ବନ୍ଧୁତା ଯଦି ଆଜୀବନ ଅତୁଟ ରହେ ତା ହେଲେ ମୁଁ ନିଜକୁ ଧନ୍ୟ ମନେକରିବି । ତମେ ଓ ପ୍ରଦୀପ ମୋର ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ଉପେକ୍ଷା କରିଛ । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ କ୍ଷୁଣ୍ଣ ନୁହେଁ, କାରଣ ତୁମେ ତୁମ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଉପଯୁକ୍ତ ପତ୍ନୀ ଏବଂ ସେ ତାର ପିତାଙ୍କର ଉପଯୁକ୍ତ ସନ୍ତାନ ।

ତମମାନଙ୍କୁ ଜୀବନରେ ଆଦର୍ଶରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଚିତ୍ । ଦୟା, ଉଦାରତା ପ୍ରଭୃତି ଗୁଣ୍ଡିଏ କଥା କହୁ ମୋତେ ଆଘାତ ଦିଅନାହିଁ ।

ପ୍ରଦୀପର ମା ଟିକେ ଅପ୍ରତିଭ ହୋଇ ଅନୁନୟ ଭଙ୍ଗୀରେ କହିଲେ—ମୁଁ ମାଇପି ଜାତି ଭାଇ । କଣ କହୁ କହୁ କଣ କୁହି ଯାଇଛି । ମୁଁ ପରା ଆପଣଙ୍କର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭଉଣୀ । କ୍ଷମା ମୋର ପ୍ରାପ୍ୟ, ପ୍ରାର୍ଥନା ନ କଲେ ବି ।

ଭୋଳାନାଥ ବାବୁ ପରମ ପରିତୋଷ ହୋଇ କହିଲେ-ଆଚ୍ଛା, ଆଜ ତେବେ ମୁଁ ଯାଉଛି । ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ପିଲାକୁ ପଠାଇ-ଦେବ । ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇରୁ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା କେତେ ବା ଦୂର । ଚିଠିଟିଏ ଲେଖିଦେଲେ ବି ମୁଁ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବି । ନିତି ତ ଲୋକ ଯା ଆସ କରୁଛନ୍ତି । ମନରେ କୌଣସି ଦ୍ୱିଧା ନ ରଖିବାକୁ ମୋର ଅନୁରୋଧ ।

ଦିନ ପରେ ରାତି, ଆଲୁଅ ପରେ ଅନ୍ଧାର, ସୁଖ ପରେ ଦୁଃଖ ଏହାହିଁ ଧାରାବାହିକ ଭାବରେ ଅନନ୍ତ କାଳରୁ ଚାଲି ଆସିଛି । ମହାନ୍ତି ଘରର-ଏଇ କ୍ଷୁଦ୍ର ମଙ୍ଗଳ ସଂସାରଟି କ୍ରମେ ସଚେତନ ହେବାକୁ ଯାଉଛି ।

ଭୋଳାନାଥ ବାବୁଙ୍କ ଯତ୍ନରେ ପ୍ରଦୀପ ଖଣ୍ଡିଏ ଚାକିରୀ ପାଇଛି ନଉ କେମିକାଲରେ । ଜଣେ ଖ୍ୟାତନାମା ସାହେବ କମ୍ପାନୀ କାରଖାନାଟି ବସାଇଛନ୍ତି । ସେଠାରେ ନାନା ପ୍ରକାର ଔଷଧ ଓ ସ୍ନୋ ପାଉଡର ଆଦି ବିଳାସ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଛନ୍ତି । ସେହି ବ୍ୟବସାୟ ପ୍ରଦୀପର ପ୍ରଥମ ଜୀବିକା ଆରମ୍ଭ । ମାଲିକଙ୍କ କାମରେ ଯେପରି କୌଣସି ତ୍ରୁଟି ନ ରହେ ସେଥିପ୍ରତି ପ୍ରଦୀପ ସବୁବେଳେ ସଜାଗ । ତାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାଧନରେ ସେ ମନ ପ୍ରାଣ ଢାଳି ଦେଇ

ଲାଗି ପଡ଼ିଥାଏ । ଝଡ଼ ବର୍ଷା, ବା ବତାଶ, ଶୀତ କାକର, କୌଣସି ବାଧକ କରୁ ତାକୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରୁ ରୋକି ପାରେନା ।

ପ୍ରକୃତରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ସଭ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନ ଜାତି ମନୁଷ୍ୟ ମୂଲ୍ୟ ବୁଝନ୍ତି । ପ୍ରଦୀପର କାମରେ ଖୁସି ହୋଇ ସାହେବ ପ୍ରତି ମାସରେ ତାର ଦରମା ବଢ଼ାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ—ଏପରି କି ଦୁଇଟି ବର୍ଷ ପୂରିବା ବେଳକୁ କମ୍ପାନୀର ଲାଭ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଦୀପର ଦରମା ତିରିଶରୁ ଶହେ ହୋଇଗଲା । ଉକ୍ତ କାରଖାନାର ମେନେଜର କରିଦିଆଗଲା ତାକୁ ।

ଭାଇ ଓ ମାଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦରେ ଚଳାଇ ପାରୁଛି ଏଇ ଭାବନାରେ ପ୍ରଦୀପ ନିଜକୁ ଧନ୍ୟ ମନେ କରୁଥାଏ । ନିତି ରାତିକୁ ଫେରିବା ବେଳକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାଇଟି ପାଇଁ ତାର ମନଲାଖି ନାନା ଜିନିଷ ଓ ଖେଳନା ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ଫେରେ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାଇଟି ମଧ୍ୟ ଭାଇ ନ ଫେରିବା ଯାଏ ଗୁହ୍ନିଁ ବସିଥାଏ । ଭାଇର ଅପେକ୍ଷାରେ ତା ଆଖିକୁ ନିଦ ଆସେ ନାହିଁ । ଭାଇକୁ ଦେଖିଲେ କୋଳକୁ ଆସି ହନଯାକର ସମସ୍ତ ଆଦର ସୋହାଗ ଆଦାୟ କରେ । ଭାଇଠାରୁ ତାର ଉପହାର ପାଇ ଆନନ୍ଦରେ ଫୁଲଉଠେ ଯେପରି ।

ନଈସୁଅ ପରି କର୍ମକ୍ଳାନ୍ତ ଦିନଗୁଡ଼ିକ ଗଡ଼ିଚାଲିଲା । ପ୍ରଦୀପ ମନରେ କେତେ ଆଶା, କେତେ କଳ୍ପନା । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ପାଠ ପଢ଼ାଇ ଗ୍ରାଜୁଏଟ କରିବ । ଦି ଭାଇ ମିଶି ଘର ସଂସାର କରିବେ । ବାପା ମାଙ୍କର ନାମ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରିବେ । ଏହିପରି କେତେ କଣ ? କଳ୍ପନା ଅସୀମ……

ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ ସୁଖର କଳ୍ପନା କରୁଥାଏ ସେତେବେଳେ ସେ କେବେ ଭୁଲରେ ବି ଭାବେ ନା ଯେ, କଳ୍ପନାକୁ

କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବା ତା ଶକ୍ତିର ବାହାରେ । ପ୍ରଦୀପର ସୁଖ ସ୍ୱପ୍ନ ପଞ୍ଜରେ ଏକ କରାଳ ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ ଯେ ସୈନ୍ୟ ସଜ୍ଜା କରୁଛି ସେ କଥା ଦିନକ ପାଇଁ ତା ମନରେ ଗୁପ୍ତାପାତ କରି ନାହିଁ । ତା ଅଜାଣତରେ ଦିନେ ତାର ଭାଗ୍ୟାକାଶରେ ଧୂମକେତୁ ପରି ଉଦୟ ହେଲା ମା'ଙ୍କର ଦୁରାରୋଗ୍ୟ ଅସୁସ୍ଥତା । ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇଗଲା ସେ । କଣ କରିବ କିଛି ଭାବି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଘୋର ଦିଗ ଚିର ଅନ୍ଧାରମୟ ଜଣାଗଲା ତାକୁ । ବାପାଙ୍କ ବିୟୋଗ ପରେ ମା ନିଜର ଶରୀରକୁ ସଂସାରର ଗୋଟିଏ ଆବର୍ଜନା ମନେ କରି ଅଯତ୍ନରେ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି । ଜର ବ୍ୟାଧି କିଛି ହେଲେ ପ୍ରଦୀପକୁ ଜାଣିବାକୁ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି, ଚିକିତ୍ସା ତ ଦୂରର କଥା । ମାଟିର ଏ ଦେହଟା ଆଉ କେତେ ଅତ୍ୟାଗ୍ରହ ସହନ୍ତା । ଏଇ ପରି ଅବହେଳାରୁ କ୍ରମେ ସେ ବିଛଣା ଧରିଲେ ।

ବିଚରା ପ୍ରଦୀପ ନିରାଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ବିପଦ ଯେପରି ବିଶ୍ୱରୂପ ଧରି ତାକୁ ଚାରିଆଡ଼ୁ ଆକ୍ରମଣ କରୁଛି । ଉପାୟ ନ ପାଇ ଏକ ମାତ୍ର ଭରସା ମଉସାଙ୍କ ପାଖକୁ ଦଉଡ଼ିଲା ।

ଖବର ପାଇ ଭୋଲାନାଥ ବାବୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜଣେ ଭଲ ଡାକ୍ତର ନେଇ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଡାକ୍ତର ରୋଗୀକୁ ପରୀକ୍ଷା କରି ଯାହା କହିଲେ ସେଥିରେ ପ୍ରଦୀପ ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ ହୋଇଗଲା । ଚାରିଆଡ଼ ତାକୁ ଅନ୍ଧାର ଦିଶିଲା ।

ରୋଗ ସାଂଘାତିକ—ଟି. ବି. । ବହୁଦିନୁ ଆକ୍ରମଣ କଲାଣି । ଆରୋଗ୍ୟର ଆଶା ନାହିଁ କହିଲେ ଚଳେ ।

ପ୍ରଦୀପ ମୁଣ୍ଡରେ ଅକାଳରେ ବଜ୍ରପାତ ହେଲା । ପ୍ରଦୀପକୁ ବହୁ ପ୍ରକାର ବୁଝାଇ ସୁଝାଇ ଭୋଲାନାଥ ବାବୁ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ କାକୁତି

କରି କହିଲେ—ଡାକ୍ତରବାବୁ, ଆଶାରାଣୀଙ୍କୁ ଆଉ କିଛିଦିନ ବଞ୍ଚିବାକୁ ହେବ । ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ମାତ୍ର, ସରିବାକୁ ଆହୁରି ବହୁତ ବାକି । ଆପଣ ତାଙ୍କୁ ବଞ୍ଚାନ୍ତୁ ।

ଡାକ୍ତର କିଛି ଆଶା ଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଭୋଳାନାଥ ବାବୁ ମନ ଦୁଃଖରେ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ନେଇ ତା ପର ଦିନ ଫେରିଲେ । ପ୍ରଦୀପ କ୍ଷଣକେ ପାଇଁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟବୁଦ୍ଧି ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଗଲା । ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସମସ୍ତ ଦୁଃଖ ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତାକୁ ପଛକୁ ପକାଇ ମା'ଙ୍କର ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ସାନ ଭାଇର ପଢ଼ାଶୁଣାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ କମର ଭିଡ଼ିଲା ।

ଆଶାରାଣୀ ନିଜର ଭବିଷ୍ୟତ କଣ ହେବ ଆଗରୁ ଜାଣି-ଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର କୌଣସି ଚିନ୍ତା ଓ ଅନୁଶୋଚନା ନ ଥିଲା । ଡାକ୍ତର ନିରାଶବାଣୀ ଶୁଣାଇ ଯିବା ଦିନଠାରୁ ବରଂ ତାଙ୍କର ମାନସିକ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲତା ଦେଖା ଦେଇଥିଲା । ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ସେ ମୃତ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଳି ପାରିବେ—ଏଇ ଆଶା ତାଙ୍କୁ ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲ କରିଥିଲା । ତଥାପି ସେ ତ ମା । ତାଙ୍କ ଅନ୍ତେ ସନ୍ତାନ ଦୁଇଟିଙ୍କର ଗତି କଣ ହେବ ସେ ବିଷୟ ମନରୁ ଏକା-ବେଳେ ପୋଛି ଦେଇ ପାରି ନ ଥିଲେ । ଦିନେ ସେ ଏକାନ୍ତରେ ପ୍ରଦୀପକୁ ଡାକି କହିଲେ—ବାବୁ ରେ, ବାପା ତ ଚାଲିଗଲେ । ମତେ ବି ନିକଟରେ ଯିବାକୁ ହେବ । ସେ ମୋ ବାଟ ଚାହିଁ ରହି-ଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଡାକ ଟସପରି ମୋ କାନରେ ବାଜୁଛି । ମୁଁ ଭାବୁଛି ତମମାନଙ୍କ ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ କିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ନ ଗଲେ ମୁଁ ତ ଶାନ୍ତିରେ ମରି ପାରିବି ନାହିଁ । ତା ଛଡ଼ା ମରି ମଧ୍ୟ ଶାନ୍ତି ପାଇବି ନାହିଁ । ତେଣୁ ତାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆଗରୁ ହୋଇ ରହିଛି । ମୁଁ କହି

ନାହିଁ, ଭଗବାନ କରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ଭାବ ଠିକ୍ କରିଛି ବଞ୍ଚି ଥାଉ ଥାଉ ବୋହୂଟିଏ ଆଣି ଘରେ ଗୁଡ଼ିଗଲେ ତମମାନଙ୍କୁ ଆଉ ହିନସ୍ତା ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଏତକ କରି ପାରିଲେ ମୋ ଆଶା ତୃପ୍ତ ହେବ ।

ମାଆଙ୍କ କଥା ଶୁଣି କାନ୍ଦୁ କାନ୍ଦୁ ପ୍ରଦୀପ କହିଲା—ବୋଉ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟରେ ଏପରି କଥା ମୁହଁରେ ଧରୁଛୁ । ଛି, ତୁ ଭଲ ହୋଇ ଯା । ତା ପରେ ଆଉ ସବୁ । ତୋ ଗୋଡ଼ ଧରୁଛି ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ଚିନ୍ତା କରନାହିଁ । ଡାକ୍ତର କହିଛନ୍ତି ମନ ଦୁଃଖରେ ରୋଗ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ।

ରୁଗ୍ଣ ଦୁର୍ବଳ ହାତରେ ପୁଅର ମୁଣ୍ଡ ସାଉଁଳି ଦେଉ ଦେଉ ଛଳ ଛଳ ଆଖିରେ ମା କହିଲେ—ଆରେ ବାଇଆ, ଟୋଟି ଭାଇଟି ସବୁବେଳେ ମୋ ପାଖରେ, ଆଉ ତୁ ସବୁବେଳେ ତୋ କାମନେଇ ବାହାରେ । ମୋ ଅନ୍ତେ ସେ କାହା ପାଖରେ ରହିବ ? ତା ମନ କିଏ ବୁଝିବ ? ସାରାଦିନ ପରିଶ୍ରମ କରି ଫେରିବା ପରେ କିଏ ତୋ ଖବର ବୁଝିବ ? ମୁଁ ଯାହା ଭାବିଛି ତା ଠିକ୍ । ଆଚ୍ଛା କହ, ମା କେବେ ନିଜ ସନ୍ତାନର ଅନିଷ୍ଟ ଚିନ୍ତା କରିପାରେ ? ମୁଁ ଜାଣେ ତୁ ମୋ ବିଚାରକୁ ଭଙ୍ଗି ଦେବୁ ନାହିଁ । ମୋ କଥା ତୋତେ ରଖିବାକୁ ହେବ । ଦିନେ ଯାହା ହେବ ସେଇଟା ମୋ ବିଦ୍ୟମାନରେ ହେଲେ ତୁ ସୁଖୀ ହେବୁ । ମୋ ଅନ୍ତେ ହେଲେ ଜୀବନର ଏ ଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ତୋ ବିବେକକୁ ଦଂଶନ କରିବ । ତୋର ସେ ଅନୁତାପ ମୋତେ ମଧ୍ୟ ଆଘାତ କରିବ ଆର ପାରିରେ ।

ପ୍ରଦୀପ ମାଆଙ୍କ କଥାର ଜବାବ ଦେଲାନାହିଁ । କଅଁଳା ପିଲାଙ୍କ ପରି ମା କୋଳରେ ମୁହଁ ଗୁଞ୍ଜି ସବୁ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ମା ପୁଣି କହିଲେ—ଝିଅଟିକୁ ମୁଁ ଦେଖିଛି । ଖୋଜିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ କୋଉଠି । ମୋର ବାପଘର ପାଖରେ । ତାର ବୋଉ ମୋର ପିଲାଦିନର ସାଙ୍ଗ ଥିଲା । ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ଆମେ ସତ୍ୟ କରିଥିଲୁ ସନ୍ତାନ ସନ୍ତତି ହେଲେ ପରସ୍ପର ବନ୍ଧୁତା ବାନ୍ଧିବୁ ବୋଲି । ତାର ଝିଅଟିଏ ହେବାପରେ ସେ ସଂସାର ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ । ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ନିକଟରେ କେବଳ ସତ୍ୟଟିକୁ ପ୍ରକାଶ କରିଗଲେ । ଝିଅଟିର ଜନ୍ମ ଯେପରି ତୋର ଲାଗି, ବାପଟି ତାର ତୋତେହିଁ ଚାହିଁ ରହିଛନ୍ତି । ତୋ ସହିତ ଝିଅଟିର ବିବାହ ଦେଇ ସେ ପତ୍ନୀ-ସତ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବେ । ଝିଅଟି ଦେଖିବାକୁ ସୁନ୍ଦର, ଚାଲିଚଳଣିରେ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ । ମାତ୍ର ବୟସ ତେର ବର୍ଷ । ସେ ଘରେ ସାକ୍ଷାତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପରି ମାନିବ । ମୋ ଆଶା ସେଇ ପିଲାଟିକୁ ତୋ ହାତରେ ଦେଇ ମୁଁ ହସିହସି ଆଖି ବୁଜିବି । ସେଇ ହେବ ତୋର ଜୀବନର ସାଥୀ । ତୁ ଗୁଣର ହେଲେ ତାରଠାରୁ ସ୍ତ୍ରୀ, ମା, ଭଉଣୀ ସମସ୍ତଙ୍କର ସ୍ନେହ ପାଇବୁ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ନେହ ଆଦର ତାରଠାରୁ ପାଇ ବଢି ଉଠିବ ।

କୌଣସି ପ୍ରତିବାଦ ନ କରି ଛଳ ଛଳ ଆଖିରେ ମିନତି-ଭରା ସ୍ୱରରେ କହିଲି—ବୋଉ, ସବୁ ବୁଝୁଛି । ସମସ୍ତେ ମତେ ମଝିଦରିଆରେ ଭସାଇ ଦେଇ ଚାଲିଯିବ । ତା ଉପରେ ପୁଣି ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ବୋଝ ଲଦି ଦେବ । ହଉ, ତୋର ଆଶୀର୍ବାଦ ମୋର ଏକମାତ୍ର ସମ୍ବଳ ।

ଆଶାରାଣୀଙ୍କ ବିଷାଦମଳିନ ମୁହଁରେ ହସ ଦେଖା ଦେଲା । ଅଧୀର ଆବେଗରେ କହି ପକାଇଲେ—ବାବୁରେ, ଆଜି ଯାହାକୁ ବୋଝ ବୋଲି ଭାବୁଛୁ, କାଲି ସେ ତୋ ବୋଝରୁ ଅଧେ ଯେବେ

ବେଳେ ବୋହୂ ଗୃହଥିବ ସେତେବେଳେ ଏ ଅଭାଗିନୀ ମାଆକୁ ମନେ ପକାଉଥିବୁ । ସେ ସୁଖ ଦେଖିବାକୁ ମୁଁ ମଧ କମ ଲାଳାୟିତ ନୁହେ । ସେ କଥା ଭାବିଲେ ମୋର ଆଉ କିଛିଦିନପାଇଁ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଲୋଭ ହୁଏ, ମାତ୍ର ଉପାୟ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯେଉଁ ରତ୍ନ ତୋ ହାତରେ ଦେଇ ଯାଉଛି, ତୁ ତା'ର ସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର କରି ସ୍ୱର୍ଗର ଅମୃତ ଆସ୍ୱାଦନ ପାଇ ପରମ ତୃପ୍ତିରେ ଦିନ ନେବୁ—ଏଇ ମୋର ଆଶୀର୍ବାଦ ।

ବସନ୍ତର ଆଗମନରେ ପୃଥିବୀ ନୂତନ ରୂପ ନେଇ ଠିଆ ହେଲା । ଝୁଲୁଝୁଲିଆ ମଳୟ ପରଶରେ ତରୁଣ ମନରେ ଭରିଦେଲା ଅପୂର୍ବ ଉନ୍ମାଦନା । ତାରି ସଙ୍ଗେ ବାଜି ଉଠିଲା ଶୁଭ ବିବାହର ନହବତ । ଗ୍ରେଷ୍ଟିଆ ଗାଆଁଟି କେଇ ଦିନ ଲାଗି ଆନନ୍ଦ କୋଳାହଳରେ ମୁଖରିତ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ବେଶୀ ଆନନ୍ଦ ଭୋଳାନାଥ ବାବୁଙ୍କର । ସତେ ଯେପରି ଏତେ ଦିନକେ ମନର କାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ତାଙ୍କର । ବନ୍ଧୁଙ୍କର ପୁଅର ବିବାହରେ ସେ ମୁକ୍ତହସ୍ତରେ ଅର୍ଥବ୍ୟୟ କରି ଚାଲିଛନ୍ତି । ଆଶାରାଣୀଙ୍କୁ ବିଛଣାରୁ ଉଠିବାକୁ ହୋଉନାହିଁ । ଭୋଳାନାଥ ବାବୁ ଘର ବାହାର ସମସ୍ତ ଖବର ତୁଲାଇ ନେଲେ ନିଜେ ଖଟି । ବେଶ ସମାରୋହରେ ବିବାହ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ ହେଲା । ଠିକ ବୋହୂଟିକୁ ବରଣ କରି ନେଇ ଆଶାରାଣୀ ସ୍ୱସ୍ତିର ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରିଲେ । ସେଇ ଗୋଟିକ ଦିନ ପାଇଁ ସମସ୍ତ ରୋଗକ୍ଳାନ୍ତି ତାଙ୍କଠାରୁ ଦୂରେଇ ଗଲା । ସେ ମନଭରି ପୁଅର ବିବାହ ଉତ୍ସବ ଓ ନୂଆବୋହୂର ଶୁଭାଗମନ ଆନନ୍ଦ ଉପଭୋଗ କଲେ ।

ସରଳା ଚପଳା ଝରଣା ମହାନ୍ତି ଘରକୁ ବୋହୂ ହୋଇ ଆସିଥିଲେ ମଧ ତାର ଚପଳତା ଛାଡ଼ି ନ ଥାଏ । ତେର ବର୍ଷର

ଝିଅ । ବିବାହର ମର୍ମ ସେ କ'ଣ ବୁଝିବ ! ଏସବୁ ତାକୁ ଖେଳଘର ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ ।

ଝରଣା ସୁନ୍ଦରୀ, ଅଳ୍ପ ବୟସ, ସୁନ୍ଦର ଗୋରା ଚେହେରା । ଦରଫୁଟା ପଦ୍ମ ପରି ମୁହଁଟିକୁ ସରୁ ଓଢ଼ଣା ଖୁବ୍ ମାନୁଥାଏ । ସତେ ଯେପରି ସୁଦକ୍ଷ କାରିଗର ହାତଗଢ଼ା ସୁଚିକ୍କଣ ତ ପିତୁଳାଟିଏ । ବୟସ ତୁଳନାରେ ପିଲାଟି ବେଶ୍ ବୁଦ୍ଧିମତୀ । ଅଳ୍ପ କେଇଟା ଦିନରେ ସେ ତାର ସେବା ଯତ୍ନରେ ଆଶାରାଣୀଙ୍କୁ ମୁଗ୍‌ଧ କରିଦେଲା । ଝରଣାର ସେବାରେ ଆଶାରାଣୀ ରୋଗ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୁଲିଗଲେ । ପର ଝିଅଟିକୁ ଯେ ବୋହୂ କରି ଆଣିଛନ୍ତି ସେ କଥା କଳ୍ପନାରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଲା ନାହିଁ ଆଶାରାଣୀଙ୍କର । ଝରଣା ମଧ୍ୟ ଅନୁରୂପ ସୁଖ ଆସ୍ୱାଦନ କଲା ।

ଯେ କେହି ବୋହୂଟିକୁ ଦେଖିଲେ କହନ୍ତି—ସାକ୍ଷାତ୍ ଲକ୍ଷ୍ମୀଟିଏ ଏ ଘରକୁ ଆସିଛି । ଯାହାର ହାତରେ ସୁନା ଦେଉଳ ତୋଳା ହେବ । ଆଶାରାଣୀଙ୍କ ଦୁର୍ବଳ ଦେହ ଓ ମନରେ ଗର୍ବ ହୁଏ । ମନରେ ଆଶା ଜାଗେ—ଆଉ କିଛି ଦିନ ବଞ୍ଚି ରହନ୍ତେ କି, ପିଲାଟିର ଯତ୍ନ ନେଇ ତାକୁ ଟିକିଏ ଘରକରଣା କରି ଦେଇ ଯାଆନ୍ତେ । ତା ଛଡ଼ା ଟିକେ ମନ ପୂର୍ତ୍ତି କରି ପୁଅ ବୋହୂଙ୍କର ଖେଳାମେଳା ଦେଖି ଯାଆନ୍ତେ । କଣ ହେବ—ମନ ବଶରେ ଆନ, କର୍ମ ବଶରେ ଆନ, ତାଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟରେ ଯିବାକୁହିଁ ହେବ । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ସେ ନୋଟିସକୁ ଟାଳି ଦେବା ସବୁରି ସାମର୍ଥ୍ୟ ବାହାରେ ।

ବିବାହର ମାସକ ପରେ ଝରଣାର ବାପା ରଘୁ ସାମନ୍ତରାୟ ଆସିଲେ ସମୁଧୁଣୀଙ୍କୁ ଶଙ୍ଖୋଳିବାକୁ । ଆଶାରାଣୀ ସମୁଧିଙ୍କୁ ଦେଖି

ଆନନ୍ଦରେ ଅଧୀର ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ସମ୍ମୁଖିଙ୍କର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଅଭିନନ୍ଦନ ପରେ ଆସନ ଆଣି ବସାଇଦେଲେ । ସାମନ୍ତରାୟ ମନର ଆବେଗ ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି ବସୁ ବସୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ— ସମ୍ମୁଖିଣୀ, ଆଜି ମୋର କି ଆନନ୍ଦର ଦିନ । ସେ କଥା ମୁଁ ପ୍ରକାଶ କରି ପାରୁ ନାହିଁ । ମୋର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଅନ୍ତିମ ସତ୍ୟକୁ ମୁଁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରି ପାରିଛି, ତାଙ୍କ କଳ୍ପନାକୁ ମୁଁ ରୂପ ଦେଇ ପାରିଛି; ଏହାହିଁ ମୋ ଜୀବନର ପରମ ସାର୍ଥକତା । ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ୱରୁ ମୁକ୍ତ ପାଇଛି । ଏଠାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମୋର ଶେଷ ହୋଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ କାଶୀ ଯାଇ ଜୀବନର ଅବଶିଷ୍ଟ ଦିନ କେଇଟି ସେଇଠି କଟାଇବି ବୋଲି ସ୍ଥିର କରିଛି ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଆଶାରାଣୀ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ—ଏ କି ଅଦ୍ଭୁତ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ?

ସାମାନ୍ୟ ହସି ଉଠି ସାମନ୍ତରାୟ କହିଲେ—ଝରଣା ମୋର ପିଲି । ମୁଁ ଆଉ ତାକୁ ଘରକୁ ନେବାକୁ ଚାହେଁନା । ତମେହିଁ ତାର ମା, ତାର ଶାଶୁ, ତାର ଅଭିଭାବକ । ଶାଶୁ ଘର ତାର ଏଇ, ବାପ-ଘର ବି ଏଇ । ତମେ ଜାଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଗଲା ଦିନଠାରୁ ମୋ ମନରୁ ସଂସାର ପ୍ରତି ମମତା ତୁଟିଯାଇଛି । ଝରଣାହିଁ ସଂସାରରେ ମୋର ଥିଲା ଏକମାତ୍ର ବନ୍ଧନ । ତାକୁ ତମ କୋଳକୁ ଟେକି ଦେଇଛି, ସେଇ ମୋର ପରମ ତୃପ୍ତି । ଯାହା କିଛି ଅଳ୍ପ ବହୁତ ଜମିବାଡ଼ି ଥିଲା ତାକୁ ଝିଅ ଜୋଇଁଙ୍କ ନାଁରେ ଉଇଲ କରି ଦେଇଛି । କାଶୀରେ ଆମର ଗୁରୁଦେବ ଅଛନ୍ତି, ଶେଷ ବେଳକୁ ତାଙ୍କର ଚରଣ ତଳେ ଆଶ୍ରା ନେବି ଭାବିଛି ।

ଆଶାରାଣୀ ସମ୍ମୁଖିଙ୍କୁ ସାଧ୍ୟାନୁସାରେ ବୁଝାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ବିଫଳ ହେଲେ । ତାଙ୍କର ସେଇ ଏକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କାଶୀ ଯିବେ ।

କିଛିକ୍ଷଣ ନୀରବ ରହି ସାମନ୍ତରାୟ ପୁଣି କହିଲେ—ସମ୍ମୁଧୁଣୀ, ଏ ତୁଚ୍ଛ ସଂସାର ଚିନ୍ତା ନେଇ ବସିବା ଆଉ ଉଚିତ ନୁହେଁ ଆମର । ଏଥର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ସଂସାର ଗଢ଼ିବାକୁ ଛାଡ଼ି ଦିଅ । ସେମାନେ ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ ଠିଆହେବାକୁ ଶିଖନ୍ତୁ । ସବୁ ତ ମୋର ସରିଛି । ଏ ପଡ଼ନ୍ତା କାଳକୁ ଟିକେ ଧର୍ମଚିନ୍ତା କରି ଚାଲିଯିବା ।

ଆଶାରାଣୀ କହିଲେ—ହଁ ସମୁଧି । ତମେ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ । ତମେ ବାହାରିଲ ଆତ୍ମାର ସଦ୍‌ଗତି କାମନାରେ କାଶୀ । କିନ୍ତୁ ମୋ ଖବର ରଖିଛ ? ମୁଁ ବି ତମ ପଛେ ପଛେ ଯିବି । କିନ୍ତୁ କାଶୀ ନୁହେଁ, ଆରପାରି । ସେଠାରୁ ଅନେକ ଦିନୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଆସିଯାଇଛି ମତେ । ଉତ୍ସବର ବେଳ ଆସିନାହିଁ । ସେଇଥିକୁ ଅପେକ୍ଷା । ଆମେ ଦୁହେଁ ଆଗ ପଛ ହୋଇ ନିଜ ନିଜ ଗନ୍ତବ୍ୟ ପଥରେ ଯିବା । ଏଇ ପିଲାଗୁଡ଼ା କରିବେ କଣ ?

ସାମନ୍ତରାୟ କହିଲେ—ମଣିଷ ଉପଲକ୍ଷ ମାତ୍ର । ତାର ବି ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅଛି ଅନ୍ୟକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ! ମୋରି ଆଗରେ ତ କେତେ ଆସି କେତେ ଗଲେଣି । କେହି କଣ କାହାରିକୁ ଅଟକାଇ ପାରୁଛି ? ପିଲାଙ୍କ କଥା ଭାବୁଛ । ଯେ ସେମାନଙ୍କୁ ଏ ସଂସାରକୁ ଆଣିଛି, ସେ ସବୁରି ଭରସା, ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ।

ସାମନ୍ତରାୟଙ୍କ କଥାରେ କିଛି ପ୍ରତିବାଦ ନ କରି ଆଶାରାଣୀ ତୁନି ରହିଲେ । ତା ପରେ ସାମନ୍ତରାୟ ଝିଅକୁ ଡାକି ଶେଷ ଥର ପାଇଁ ଖୁବ ଆଦର କଲେ । ଶାଶୁ, ସ୍ୱାମୀ ଓ ଦିଅରଙ୍କର ସେବା ଯତ୍ନରେ ତ୍ରୁଟି ନ କରିବାକୁ ବହୁତ ଉପଦେଶ ଦେଲେ । ତା ପରେ ଗନ୍ତବ୍ୟ ମାର୍ଗ ଧରିଲେ ।

ମାତୃହରା ଝରଣା ପିତାଙ୍କ ବିଚ୍ଛେଦରେ ମର୍ମାହତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ତଥାପି ସେ ପ୍ରାଣ ଦେଇ ଶାଶୁ ସେବା କଲା ।

ମନ ଦେଇ ଝିଅ ଜୁଆଁଇର ଯତ୍ନ ନେଲା । ହୃଦୟକୁ ଦେଇ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇଲା । ଦିନ କେତେଟା ଭିତରେ ସେ ଏ ଭଙ୍ଗା ସଂସାରଟିକୁ ପୁଣି ଗଢ଼ି ନେଲା ପୂର୍ବଠାରୁ ସୁନ୍ଦର କରି ।

ଫଗୁଣ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ନିର୍ମଳ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରକୁ କଳା ମେଘ ଢାଙ୍କି ଦେଲା ପରି ମହାନ୍ତି ଘରର ହସି ଉଠୁଥିବା ସଂସାରଟିକୁ ମୃତ୍ୟୁର କରାଳ ଛାୟା ଘୋଟି ଆସିଲା । ଅଳ୍ପ କେତୋଟି ମୁହୂର୍ତ୍ତର ରୋଗ ଯନ୍ତ୍ରଣାପରେ ସବୁ ସୁଖର କଳ୍ପନାକୁ ପାଦରେ ଠେଲି ଦେଇ ଆଶାରାଣୀ ଆର ପାରିର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ଗର୍ଭଧାରିଣୀ ଜନନୀଙ୍କର ଶବକୁ ଜନ୍ମଭୂମିର ମଶାଣିରେ ଭସ୍ମ କରି ଦେଇ ସାନ ଭାଇଟିର ହାତ ଧରି ପ୍ରଦୀପ ଯେତେବେଳେ ଫେରୁଥାଏ ସେତେବେଳେ ସତେ ଯେପରି ତା ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ ନ ଥାଏ । ନିଜର ଗାମୁଛା କାନରେ ଆଖି ପୋଛି ପୋଛି ଚାଲି-ଥାଏ । ମନରେ ତାର ଅସରନ୍ତି ଭାବନା— ବର୍ତ୍ତମାନ ଘରକୁ ଯାଇ ସେ କଣ ଦେଖିବ । ବାପା ଯାଇଥିଲେ, ମା'ଙ୍କର ସ୍ନେହ ଯତ୍ନରେ ଏତେ ଦିନ ବଞ୍ଚି ଆସିଲେ । ଆଜି ମା ବି ଗଲେ । ଏଣିକି ସଂସାରର ସବୁ ବୋଝ ତାରି ଉପରେ ଲଦି ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଘରେ ପର ଝିଅଟି ବାଳିକା ମାତ୍ର, ତା ସାଙ୍ଗକୁ ବାପ ମା ଛେଉଣ୍ଡ ସାନ ଭାଇଟି, ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ହେବ । ଏମାନଙ୍କର ଯେପରି କିଛି ଅସୁବିଧା ନ ହୁଏ, ଏମାନେ ଯେପରି ନିଜର ବାପ, ମାଙ୍କୁ ଭାବି ନ କାନ୍ଦନ୍ତି-ଏ ସବୁର ଖବର ନେବାକୁ ସେ ଏକା; ଏ ସବୁ ବିଷୟ ଭାବିବା ଭଳି ମନର ଅବସ୍ଥା ତାର ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ସେ ଜୋର କରି ଏ ଭାବନାକୁ ମନକୁ ଟାଣି ଆଣୁଛି । ଏହାରି ସାହାଯ୍ୟରେ ବାପ ମାଙ୍କର ବିୟୋଗରେ ଭାଙ୍ଗି

ପଡ଼ିଥିବା ଧୈର୍ଯ୍ୟବନ୍ଧରେ ମାଟି ପକାଇବା ଉଦ୍ୟମ ଏ ତାର । ଯେ କୌଣସି ଉପାୟରେ ହେଲେ ବି ତାର ଧୈର୍ଯ୍ୟବନ୍ଧକୁ ଦୃଢ଼ କରିବାକୁ ହେବ । ତା ନ ହେଲେ ଏ ସଂସାର ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇଯିବ ।

ଡାକ୍ତର ଦୁଆରେ ପହଞ୍ଚି ପ୍ରଦୀପ ସାନ ଭାଇଟିକୁ ଘର ଭିତରକୁ ପଠାଇଦେଲା । ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ବସି ପଡ଼ି ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ଅଜସ୍ର ଅଶ୍ରୁ ତ୍ୟାଗ କଲା । ଅସହନୀୟ ଦୁଃଖକୁ କେତେକାଂଶରେ ଲଘୁ କରିବାକୁ ଅଶ୍ରୁହିଁ ଏକା ସମର୍ଥ । ପ୍ରଦୀପ ସାମାନ୍ୟ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ ବସିଛି ସତେ ଯେପରି ଆଶାରାଣୀଙ୍କ କଣ୍ଠରୁ ଆଶ୍ୱାସନାର ବାଣୀ ଶୁଣିଲା—ପ୍ରଦୀପ, ବାପା ମୋର, ଆଗରେ ତୋର ବିରାଟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । କାନ୍ଦିବାକୁ ତୋର ଅବସର ନାହିଁ । ତୁ କାନ୍ଦିଲେ ତୋ ଉପରେ ଯେଉଁ ନିରୀହ ପ୍ରାଣୀ ଦୁଇଟି ନିର୍ଭର କରୁଛନ୍ତି, ସେ ବଞ୍ଚିବେଟି ! ନିଜକୁ ଅସହାୟ ମନେ କରନା, ମନ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରନା । କାମ କରି ଲୋକ ଶ୍ରେଷ୍ଠରୁ ବଡ଼ ହୁଏ । ଉଠ, ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବୋଧ କର । ମନକୁ ଶାନ୍ତ କର, କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ଆଗରେ ରଖ ।

ପ୍ରଦୀପ ଚମକି ଉଠିଲା—ସତେ ତ, ମା ପିତା ଆଖି ବୁଜିଲେ; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ମାୟା ଯେ ଆମକୁ ଅଭେଦ କବଚ ଭଳି ଘେରି ରହିଛି । ତାଙ୍କର ଆଦେଶ ଓ ଉପଦେଶ ମୋତେ ପାଳିବାକୁ ହେବ ।

ମନର ସମସ୍ତ ଶୋକ ସନ୍ତାପକୁ ପୋଛି ଦେଇ ମା'ଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରଣତି ଜଣାଇ ଝଞ୍ଜା ଭିତରକୁ ପଶିଗଲା ପ୍ରଦୀପ । ଏ କଣ ! ପିଲା ଦିଅର ଭାଉଜ ଦୁଇଟି ଧରାଧରି ହୋଇ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଅବଶ ହୋଇଗଲେଣି । ସଜଫୁଟା କୁସୁମ କଳିକା ପରି ଝରଣାର ମୁହଁଟି ଆଜି ଶୁଖି ଝାଉଁଳି ପଡ଼ିଛି । ନିସ୍ତେଜ, ନିର୍ବେଦଭାବେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଦିଅର ଭାଉଜ । ସେ ଝରଣାକୁ ଶାନ୍ତ କରାଇ ତା'

ଆଖିର ଲୁହ ପୋଛି ଦେଲା । ତା ପରେ ସାନ ଭାଇକୁ କୋଳକୁ ନେଇ ବୋଧ କରାଇଲା ।

ସ୍ୱାମୀ କଣ, ଏବେ ବି ବୁଝିନି ଝରଣା । ମାତ୍ର ଏତିକି ସେ ଜାଣେ ଯାହାର ହାତ ଧରି ବିବାହ କରନ୍ତି, ସେଇ ନାରୀର ଦେବତା । ସେଇ ପତି ପରମଗୁରୁଙ୍କ ସେବା ନାରୀର ପରମ ଧର୍ମ । ମା ତାର ନାହିଁ । ବାପା ଶାଶୁଙ୍କ କୋଳରେ ସମର୍ପି ଦେଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେଲେ । ଆଜି ଶାଶୁ ବି ଗଲେ । ଲାଜ ସରମକୁ ପଛକୁ ପକାଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବା ବେଳ । ନିଜକୁ ସଂଯତ କରି ସାନ ଦିଅରଟିକୁ କୋଳକୁ ନେଇ ତା କାନ ପାଖରେ କହିଲା—ଛି, ସୁନାଠା ପରା, ଏମିତି କାନ୍ଦନ୍ତି ନା ! ଦେଖୁନ, ଆମେ ସବୁ କଣ କାନ୍ଦୁଛୁଁ ?

ଝରଣାର କଥାରେ ଯେପରି ମଧୁ ଝରେ । ଏସବୁ ଦେଖି ପ୍ରଦୀପର ମନରେ ପରୀଝିଅଟି ପ୍ରତି ମାୟା ହୁଏ । ସେ ଭାବେ ଏଇ କେତୁଟା ଦିନରେ ଛୋଟ ଭାଇଟିକୁ ସେ କେତେ ଆପଣାର କରିପାରିଛି ।

ନିଜର ବାଳକୁ ଚାହିଁ ପ୍ରଦୀପ ମା'ଙ୍କର ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି କ୍ରିୟା ଶେଷ କରିଦେଲା । ଶୋକ ସନ୍ତାପରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡୁଥିବା ଧୈର୍ଯ୍ୟକୁ ସମ୍ଭାଳି ଲାଗିଗଲା ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ । ମନପ୍ରାଣ ଢାଳି ପରିଶ୍ରମ କରି ଚାଲିଲା ମୁନିବଙ୍କୁ ଖୁସି କରିବାକୁ ।

ସାରା ଦିନର ପରିଶ୍ରମ ପରେ ଘରକୁ ଫେରି ଦେଖେ ଟିକି ବୋହୂଟି ବେଶ୍ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ଘରଟିକୁ ସଜାଇ ରଖିଛି । ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣା ଗୃହିଣୀ ପରି ରନ୍ଧାବଢ଼ା ସାରି ସ୍ୱାମୀର ବାଟକୁ ଚାହିଁ ବସି ରହିଛି । ପିଲା ଦିଅରଟିର ମନ ବଦଳାଇବାକୁ ନାନା ଖୁସି ଗପ ଜମେଇଛି । ଏ ଘଟଣା ନିତିଦିନିଆ—

ଏସବୁ ଦେଖି ପ୍ରତାପର ସାରା ଦିନର କ୍ଲାନ୍ତି ଦୂର ହୋଇଯାଏ, ତାର ନିରାଶା ପ୍ରାଣରେ ନୂଆ ଆଶା କଅଁଳି ଉଠେ । ସେ ମନେ ମନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇ ତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରଣତି ବାଢ଼େ । ଭାବେ, ସତେ ଭଗବାନହିଁ ଆର୍ତ୍ତର ସହାୟ । ବୋଉ ଅକାଳରେ ଯେପରି ଚାଲିଗଲା, ଝରଣାଟି ଯଦି ତାର ସାଥୀ ହୋଇ ଆସି ନ ଥାନ୍ତା, ସେ କରନ୍ତା କଣ ! ଗୋଟି ଭାଇଟିକୁ କାହା ପାଖରେ ଛାଡ଼ି ସେ ଜୀବିକା କରନ୍ତା !

ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଦେଖିବାମାତ୍ରେ ଝରଣା ହସି ଉଠେ । ଗୋଟିଆ ଶାଢ଼ୀର ସରୁ ଓଢ଼ଣାଟି ମୁହଁ ଉପରକୁ ଟାଣିଦେଇ ଦଉଡ଼ିଯାଏ ପାଖକୁ । ସତେ ଯେପରି ଦୁହେଁ ଭାଇ ଭଉଣୀ । ପାଣି ଗିଲାସଟିଏ ଆଣି ଥୋଇଦିଏ ଗୋଡ଼ ଧୋଇବାକୁ । ତରତର କରି ଥାଳି ବାସନ ଧୋଇ ଭାତ ବାଢ଼ି ଥୁଏ । ତିନି ଭାଇ ଖାଇ ବସନ୍ତି । ଝରଣା ମାଛରୁ କଣ୍ଟା ବାଛି ଦିଏ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ । ହସ ଖୁସି ଗପସପରେ ଆତ୍ମହରା ହୋଇ ଉଠେ ସେ ।

ପ୍ରତାପର ମନେ ପଡ଼େ ସ୍ୱର୍ଗତା ମା'ଙ୍କ କଥା । ମା' କହୁଥିଲେ—ଝରଣାଠାରୁ ତୁ ମା' ଭଉଣୀ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ସବୁର ସ୍ନେହ ପାଇବୁ । କିରେ ସତ କଥା । ମାତୃ ଆଶୀର୍ବାଦ ତା ଜୀବନରେ ସାର୍ଥକ ହୋଇଛି ।

ଶାଶୁ ଯିବା ଦିନୁ ଝରଣା ସାମାଜିକ ଅଦରକାରୀ ସଙ୍କୋଚ ଛାଡ଼ିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲା । ସେ ଭାବିଲା, ସେ ଯଦି ଘରକଣରେ ଓଢ଼ଣା ଟାଣି ବସିବ ତା ହେଲେ ଏ ଘର ଚଳିବ କପରି । ଏ ଘର ତାର, ସେ ଏଘର ଗୃହିଣୀ । ଶାଶୁ ତାରି ହାତରେ ସମର୍ପି ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ଏ ଭାଇ ଦୁଇଟିଙ୍କୁ । ସେମାନଙ୍କର ଯେପରି କଷ୍ଟ ଅସୁବିଧା ନ ହୁଏ, ମାଆଙ୍କ ଅଭାବ ସେମାନେ ଯେପରି ଅନୁଭବ ନ କରନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ସେ ପ୍ରାଣପଣେ ଚେଷ୍ଟା କରେ ।

ବାପମା ଛେଉଣ୍ଡ ପିଲମାନଙ୍କର ସୁଖଦୁଃଖ ଖବର ନେବାପାଇଁ ମଝିରେ ମଝିରେ ଭୋଳାନାଥ ବାବୁ ଆସନ୍ତି, ଝରଣାର ଗୃହ ଚଳଣ ଓ ସୁଦକ୍ଷ ଘରଣୀପଣ ଦେଖି ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ମନେ ମନେ ଖୁବ୍ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ତାର, ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା ଜଣାନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦରେ ରଖିବାକୁ ।

ଦିନକର କଥା, ପ୍ରଦୀପ ଅଫିସରୁ ଫେରି ଦେଖେ, ଘରର ଗୋଟିଏ କୋଣରେ ଝରଣା ବସି କାନ୍ଦୁଛି ଓ ତାରି ପାଖରେ ହାତରେ ବହି ସ୍ଲେଟ ଧରି ବସି କାନ୍ଦୁଛି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ । ଦୁହିଙ୍କର ଏପରି ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ପ୍ରଦୀପ କିଛି ଭାବି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଅଧୀର ହୋଇ ପାଖକୁ ଯାଇ ପଚାରିଲା—କି ରେ, ଏପରି କନ୍ଦାକଟା କରୁଛୁ କାହିଁକି ? ତମର ହେଲା କଣ ? ଦୁଇ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଭିତରେ କଣ କଜିଆ ହୋଇଗଲା କି ?

ରାଗ ଓ ଅଭିମାନରେ ଜର୍ଜର ହୋଇ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କହିଲା—ତମେ ତ ସବୁବେଳେ ତମ କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ । କାହାରି କଥା ଶୁଣିବାକୁ ବେଳ ନାହିଁ ତମର । ଲୋକେ ଏ ଗାଁରେ ନୂଆବୋଉ ନାଁରେ କେତେ କଥା କହୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଆମ ଘରକୁ ଆସୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ତମେ ତାଙ୍କୁ ମନା କରୁ ନ ?

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କଥାରୁ ପ୍ରଦୀପ କିଛି ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଝରଣା ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ଦେଇ ତାକୁ ଆଶ୍ୱସ୍ତ କଲା । ତାକୁ ଗୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଆଉଜେଇ ନେଇ ଅତି ସୋହାଗରେ ପରିହାସ କରି ପଚାରିଲା-କି ଗୋ ଘରଣୀ, ତମର ଏ ନୂଆରୂପ ଆଜି କାହିଁକି ? ବନ୍ଧୁତା ଯେଉଁଠାରେ ଯେତିକି ବେଶୀ ମାନ ଅଭିମାନ, ରାଗ ରୁଷା ସେଠି ସେତିକି ଅଧିକ । କଣ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ସଙ୍ଗେ କଳି ହୋଇଛି କି

ଝରଣାର ଅଭିମାନ ଉପରେ ବିଶେଷ ଆଘାତ ଲାଗିଲା । ସେ କାନ୍ଦି ଉଠି କହିଲା—ଧନ୍ୟ ତମ ବିଚାର । ତମ୍ ବୁଦ୍ଧି ର ଦଉଡ଼ ଦେଖି ମୁଁ ଅବାକ୍ ହେଉଛି । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ସଙ୍ଗେ ମୋର କାଳ ହେବାଟା କପରି ତମ କଳ୍ପନାକୁ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ମାଡ଼ି ଆସିଲା । ଅସମ୍ଭବ, ମୁଁ ଦେହ ହେଲେ ସେ ଜୀବନ । ଯଦି ଶୁଣିବାକୁ ଏତେ ଇଚ୍ଛା ଶୁଣ । ତମ ଗାଁ ମାଇପେ ସବୁବେଳେ ମୋତେ ନିନ୍ଦା କରୁଛନ୍ତି—ମୁଁ ଅଲକ୍ଷଣୀଟା, ମୁଁ ଏ ଘରେ ଗୋଡ଼ ଦେଉଁଣୁ ନ ଦେଉଁଣୁ ମାଙ୍କୁ ଖାଇ ବସିଲି । ମତେ ତମେ ଏ ଘରକୁ ଆଣିଲ କାହିଁକି··· ଝରଣା ଆଉ ଶୋକର ଆବେଗ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲା ନାହିଁ, କାନ୍ଦି ଉଠିଲା ।

ଏପରି କଥା ଆଗରୁ ପ୍ରଦୀପ କାନକୁ ଆସିଥିଲା । ଆଜି ଝରଣାଠୁଁ ଶୁଣି ଦୁଃଖିତ ହେଲା । କହିଲା-ଛି, ରାଣୀଟି ମୋର ! ଏଇ ବାଜେ କଥା ପାଇଁ ଏତେ ଦୁଃଖ । ମୁଁ ଜାଣେ, ଯେଉଁମାନେ ଆଜି ତମର ନିନ୍ଦା କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ବି ଜାଣନ୍ତି, ବହୁଦିନୁ ବୋଉ ବେମାର ଥିଲା । ସେ ବେମାର ବି· ଏପରି ଅସାଧ୍ୟ ଯେ, ତା କବଳରୁ କେହି ରକ୍ଷା ପାନ୍ତି ନାହିଁ । ବୋଉ ସେ କଥା ଜାଣିଥିଲା ବୋଲି ଏ ଲକ୍ଷ୍ମୀଟିକୁ ଏତେ ତରବର ହୋଇ ଘରକୁ ଘେନି ଆସିଲା । ନ ହେଲେ ଆଉ କିଛି ଦିନ ଡେରି ହୋଇଥାନ୍ତା । ପ୍ରଦୀପ ଝରଣାର ଗାଲକୁ ଦୁଇ ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଚିପି ଦେଇ ତାର ଆଖିକୁ ନିଜ ଆଖିରେ ମିଳାଇନେଲା । ଝରଣାର ମୁହଁରେ ମଧୁର ହସର ଗୋଟିଏ ଝଲକ ଦେଖା ଦେଲା ।

ପ୍ରଦୀପ ପୁଣି କହିଲା—ଝରଣା, ଘରକଥା ଶୁଣନ୍ତୁ ! ଏଇ ଗୋଟିଏ ଘଟଣାରୁ ଆମର କଣ କିଛି ଶିଖିବାର ନାହିଁ ? ଦୁନିଆରେ ବହୁତ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ପରର ନିନ୍ଦା

କରି, ପରକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନଜରରେ ଦେଖି ସୁଖ ପାଆନ୍ତି । ସେ ତମର ନିନ୍ଦା କରି କହିବାର ସଉକ ମେଣ୍ଟାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ସେଥିପାଇଁ ଦୁଃଖ ଭୋଗିଲା କିଏ ? ଆମେ ଭୋଗିଲୁଁ । ସେମାନଙ୍କ କଥା କାନକୁ ନ ନେଇଥିଲେ ତମକୁ କାନ୍ଦିବାକୁ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା କିମ୍ବା ଦୁଃସହ କ୍ଷୁଧା ପେଟରେ ପୂରାଇ ମୋତେ ଗୁରୁ ଗିରି କରିବାକୁ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା ।

ପ୍ରଦୀପର ଶେଷ ବାକ୍ୟଟି ଝରଣାର ଜ୍ଞାନ ଫେରାଇ ଆଣିଲା । ସତେ ତ, କୋଉ ସକାଳୁ ତରବର କରି ଗଣ୍ଡାଏ ପାଟିରେ ଦେଇ ବାହାରି ଯାଇଥିଲେ, ରାତି ଆସି ଦଶଟା ବାଜିଲାଣି । ଅପରାଧୀ ଭଳି ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ବାହୁପାଶରୁ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ କରି ଧାଇଁଗଲା ଭାତ ବାଢ଼ିବାକୁ ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କିନ୍ତୁ ଭାଇ ଭାଉଜଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାନ୍ଦୁଥାଏ । ଝରଣା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ କୋଳକୁ ଆଉଜେଇ ନେଇ ତାର ଆଖି ପୋଛି ଦେଲା । କେତେ ଆଦର କରି କହିଲା— ଛି, ସୁନା ଭାଇଟା ପରା ! ଏତେ କଣ କାନ୍ଦନ୍ତି । ଭାଇଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଖାଇବ ପରା, ଚାଲ ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ଝରଣା ମା'ଠୁଁ ବେଶୀ ସ୍ନେହ କରେ । ଝରଣାର ଟିକିଏ କଅଁଳ କଥାରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ସବୁ ଦୁଃଖ ଭୁଲିଯାଏ । ଦିଅର ଭାଉଜଙ୍କର ଏ ଅନାବିଳ ସ୍ନେହ ଦେଖି ଦେଖି ପ୍ରଦୀପ ଆତ୍ମହରା ହୋଇଯାଏ, ମନେ ମନେ ନିଜର ଭାଗ୍ୟକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦିଏ ! ଭାବି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ—ବାଳିକା ଝରଣା ଏତେ ସ୍ନେହ କରି ଜାଣିଲା କିପରି ! ଏ ବାଳିକାହୃଦୟରେ ମାତୃସ୍ନେହର ଅସରନ୍ତି ଉତ୍ସ ସୃଷ୍ଟି କଲା କିଏ ? ମାତୃଜାତି ଶ୍ରେୟ ଗୁଡ଼ିଲା ପରି ଛକିଥାଏ,

ପିଡ଼ା ପଡ଼ା ଖଣ୍ଡେ, କୁଣ୍ଢେଇଟିଏକୁ ସୁଅ ଝିଅ କରି ସେ୍ନହ ଯତ୍ନ କରେ । ସେ ତାର ଜନ୍ମଗତ ସେଠା ସେ ଜାଣି ନ ଥାଏ ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଭାଇଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଖାଇବାକୁ ଯାଉ ଯାଉ ହସି ହସି କହିଲା—ମୁଁ ତ ଭାଇଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଖାଇବ । ତମେ କଣ ଏକା ଏକା ସବୁ ଖାଇବ ଭାବୁଛ । ତମ ସାଙ୍ଗରେ ପୁଣି ଖାଇବ ଯେ, କାଲେ ତମେ ଏକୁଟିଆ କିଛି ଲୁଚାଇ ଖାଇବ । ସମସ୍ତେ ହୋ ହୋ ହୋଇ ହସି ଉଠିଲେ । ଦଣ୍ଡିକ ପାଇଁ ମନେ ହେଲା କୌଣସି କାଳେ ଯେପରି ଏ ଘର ଉପର ଦେଇ ଦୁଃଖର ଝଞ୍ଜା ବହି ନାହିଁ ।

ଏଇପରି ହସ ଖେଳ, କାନ୍ଦ ଆନନ୍ଦ କୋଳାହଳରେ ତିନୋଟି ବାଳକ ବାଳିକାଙ୍କର ଦିନ ଗଡ଼ି ଚାଲେ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଯେତିକ ଅଳି ଆର୍ଦ୍ଦୋଳି ସବୁ ନୂଆବୋଉ ପାଖରେ । ଝରଣା ମଧ ପାଞ୍ଚ ସନ୍ତାନର ମା ପରି ସବୁ ସମ୍ଭାଳି ନିଏ । ତା ମନରେ ଭୟ ମା ଛେଉଣ୍ଡଟି କାଳେ କାନ୍ଦିବ ।

ଉଚ୍ଛୁଳା ନଈ ସୁଅ ପରି ଦିନ ଗଡ଼ି ଚାଲେ । ଦିନ ଦିନ, ମାସ ମାସ, ବର୍ଷ ବର୍ଷ । ବାଳିକା ଝରଣା ଯୌବନର ଠିକ୍ ଦ୍ୱାର-ଦେଶରେ । ଆଜିର କଢ଼ିଟି କାଲିକ ଫୁଲ । ଆସନ୍ନଯୌବନା । ଝରଣାର ମନରେ ଓ ଦେହରେ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିଛି । ତାର ମନ ଯେପରି ସବୁବେଳେ କଣ ଗୋଟିଏ ଅଜ୍ଞାତ ଜିନଷକୁ ଖୋଜି ବସେ । ନିଜର ଲାବଣ୍ୟଭରା ମୁଖର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଆଇନାରେ ଦେଖି ନିଜକୁ ସତେ ଯେପରି ଚିହ୍ନି ପାରେନା । ମନ ତାର ଲାଜରା ହୋଇଯାଏ । ନିଜର ଶାଢ଼ୀଟିକୁ ଯେତେ ସଜାଡ଼ି ପିନ୍ଧିଲେ ବି, ନିଜର ରୂପ ସୌରଭକୁ ଯେତେ ଢାଙ୍କି ରଖିଲେ ବି ତାର ମନ ମାନେ ନା । କେଉଁଠାରେ କିଛି ମୁକୁଳା ରହିଯାଇ ନାହିଁ ତ ?

ସେବୋପର ନଜର ଉନ୍ନତ ବକ୍ଷୋଜ ଉପରେ ତାର ଆଖି ପଡ଼ିଗଲେ ସେ ସରମରେ ସଢ଼ିଯାଏ ।

ପ୍ରଦୀପର ଅବସ୍ଥା ତତୋଽଧିକ । ତାର ମନକୁ ବି ମଳୟ ଛୁଇଁଛି । ତା ଆଖିରେ ବି ଯୌବନର ଅଞ୍ଜନ ଲଗିଛି । ତା ଆଖିକୁ ଝରଣା ଯେ କେତେ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି ତା କଳ୍ପନା କରିପାରୁ ନାହିଁ । ଝରଣା, କାଲିର କଣେଇ, ଝରଣାଠାରେ ଏତେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ କେଉଁଠାରେ ଲୁଚି ରହିଥିଲା ! ସେ ଭାବି ପାରେ ନା । ଆଜକାଲି ଝରଣାକୁ ସେ ଯେପରି ନିରୀକ୍ଷଣ କରି ଦେଖେ, ଯୁଝା ପୂର୍ବରୁ କେବେ ସେପରି ଦେଖି ନ ଥିଲା । ଝରଣାକୁ ଯେପରି ସେ ନୂଆ ଦେଖୁଛି । ନିଜର ସତ୍ତା ଝରଣା ସହିତ ମିଶାଇ ଦେବାକୁ ସେ ଚାହେଁ ।

ଚୁମ୍ବକ ଲୁହାକୁ ଟାଣେ, ନା ଲୁହା ଚୁମ୍ବକକୁ ଟାଣେ ? ଏ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଅବଶ୍ୟ । ବୋଧହୁଏ ଯାହାର ଗୁରୁତ୍ୱ ବେଶୀ ସେହି ଟାଣେ । ଯାହାହେଉ ଲୁହା ଓ ଚୁମ୍ବକର ଆକର୍ଷଣ ପରି, କେଉଁ ଏକ ଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପ୍ରଦୀପ ଓ ଝରଣାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଜ୍ଞାତସାରରେ ପରସ୍ପରଠାରେ ଥିବା ବ୍ୟବଧାନ ଲୋପ ହୋଇଗଲା । ସ୍ୱପ୍ନ ଭାଙ୍ଗିଯିବା ମାତ୍ରେ କେହି କାହାର ମୁହଁକୁ ସିଧା ଚାହିଁ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ପ୍ରଦୀପ ଝରଣା ଆଡ଼କୁ ଟିକେ କଣେଇ ଚାହିଁ ମୁରକି ହସା ଦେଲା ବେଳକୁ ଝରଣା ହସି ଦେଇ ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତିଦିଏ ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଟିକେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଗଲାଣି । ଆସନ୍ତା ବର୍ଷ ସେ ମାଟ୍ରିକ୍ ପରୀକ୍ଷା ଦେବ । ତାର ପଢ଼ାପଢ଼ିରେ ଶିକ୍ଷକମାନେ ଖୁବ୍ ଖୁସି । କାରଣ ପ୍ରତି ଶ୍ରେଣୀରେ ସେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରେ । ବାଲ୍ୟଚପଳ୍ୟ ପୂର୍ବପରି ଦୁଷ୍ଟ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାରୁଣ୍ୟର ସୀମାରେ ସେ ପହଞ୍ଚିଛି । ଏଣିକି ଝରଣା ତା ପ୍ରତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାଇ ଭଳି ବ୍ୟବହାର କରେ । ପୂର୍ବ ଅପେକ୍ଷା ଟିକେ ସଂଯତ ବ୍ୟବହାର କରେ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ

ମଧ୍ୟ ବୋକା ନୁହେ, ବୟସର ପ୍ରଭାବ ତା ମନରେ ଗୋଟିଏ ସଂକୋଚ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ସେ ବି ଟିକେ ଦୂରେଇ ହୋଇ ରହେ ।

ଝରଣା ପାଖରେ ବସି ଧନେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କହିଲା—ନୂଆବୋଉ, ଦେଖୁଚ ତ ଭାଇଙ୍କୁ କିପରି ଗଧ ଖଟଣି ଖଟିବାକୁ ହେଉଛି । ଆମକୁ ସୁଖରେ ରଖିବାକୁ ସେ କି ପରିଶ୍ରମ କରୁଛନ୍ତି ! ସେଇ ସକାଳ ଦିଟା ଖାଇ କରି ଯାଉଛନ୍ତି ଯେ ଆସୁ ଆସୁ ପୁଣି ସେଇ ରାତି ନଅଟା । ମୁଁ ଯେବେ କିଛି ଗୋଟାଏ ବୃତ୍ତି ପାଆନ୍ତି ଭାଇଙ୍କର କେତେ କାମରେ ଲାଗନ୍ତା । ସେ ଖୁବ୍ ଖୁସି ହୁଅନ୍ତେ, ନୁହେଁ ? ଏତେ ଅଳ୍ପ ବୟସରେ ସେ କେମିତି ଦରବୁଢ଼ା ପରି ଦିଶୁଛନ୍ତି ଦେଖୁନ ।

ଝରଣାର ମନ ଆନନ୍ଦରେ କୁରୁଳି ଉଠେ । ଛୋଟ-ପିଲାଟାର ଏତେ ଧନୁ କି ବୁଦ୍ଧି ହୋଇଛି ! ଭାଇ ପ୍ରତି ତାର କେତେ ଦରଦ ! ହସି ଆଦରରେ କହେ—ହଁ ଭାଇ, ମନ ଦେଇ ପାଠ ପଢ଼, ଭଲ ଭାବରେ ପାସ କର । ଭାଇ ତ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଭାବିଲେ ତମର ପଢ଼ା ନଷ୍ଟ ହେବ । ଭାଇଙ୍କ ପ୍ରତି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବାର ବେଳ ଆସିଲେ ଭାବିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ନୁହେଁ । ଆଗ ପାଠ ପଢ଼, ତା ପରେ ଚାକିରି କରିବ । ଭାଇଙ୍କୁ ଆଉ ଖଟିବାକୁ ହେବ କାହିଁକି ?

ତା ପରେ ଟିକେ ମିଛ ଅଭିମାନ ମିଶା ସ୍ୱରରେ ଝରଣା କହିଲା— ହଁ ଭାଇ, ରକ୍ତ ରକ୍ତକୁ ଟାଣେ । ତମ ଭାଇ ବୋଲି ସିନା ତାଙ୍କ ପାଇଁ ତମର ଏତେ ଦରଦ । ତାଙ୍କୁ ଖଟିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି ବୋଲି ତମର ଏତେ ଦୁଃଖ । ମୁଁ କିଏ ଏ ଘରେ ଖଟୁନାହିଁ । ମୋ ପାଇଁ ତ ଟିକିଏ ଭାବିଲ ନାହିଁ, ମୁଁ ତ ପରଝିଅଟା ......

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ନୂଆବୋଉଙ୍କୁ ଆଉ କିଛି କୁହାଇ ଦେଲା ନାହିଁ । ଛଳ ଛଳ ହେଇଗଲା ତାର ଆଖି । ଝରଣା ମୁହଁରେ ହାତଟାକୁ ଚୁପି ଧରି କହିଲା—ନୂଆବୋଉ, ମତେ ଭୁଲ ବୁଝୁଛ ? ଭାଇଙ୍କ ଖଟଣି କମେଇବା ଶକ୍ତି ମୋର ଅଛି ବୋଲି ସେ କଥା କହିଲି । ତମ ଖଟଣି ଲଘୁ କରିବା ବୁଦ୍ଧି ତ ମୋର ନାହିଁ । କଣ କରିବି କହ ଭଲା—

ତଥାପି ଝରଣା ମୁହଁ ଫୁଲାଇ କହିଲା—ଅଛି ତମର ସେ ବୁଦ୍ଧି । କାହିଁକି ? ତମେ ଚଞ୍ଚଳ କୁନି ବୋହୂଟିଏ ଘରକୁ ଆଣିଲେ, କଣ ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ନାହିଁ ?

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ତମ ତମ ହୋଇ ଉଠି ଯାଉ ଯାଉ କହେ—ହଉ, ଘାର୍ଘ ଦିନ ଅପେକ୍ଷା କର ।

ସ୍ୱାମୀଙ୍କଠାରୁ ବିପୁଳ ସ୍ନେହ ସୋହାଗ ପାଇ ଝରଣା ଉଲ୍ଲସିତ ହୋଇ ଉଠେ । ତାର ପ୍ରତି ଅଙ୍ଗରେ ଯୌବନର ସୁଷମା ଦିନୁଦିନ ବିକଶିତ ହୋଇ ଉଠିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତା ମନରେ ନାରୀସୁଲଭ ସଂକୋଚ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଚାଲେ । ସେ ନିଜକୁ ପୂର୍ବ ଅପେକ୍ଷା ସଂଯତ କରି ଚଳେ । ସେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣଯୌବନା ଅନିନ୍ଦ୍ୟ ସୁନ୍ଦରୀ । ସ୍ୱାମୀ ସାରାଦିନ ଘରୁ ବାହାରେ, କାଳେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ମନରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ସ୍ଥାନ ପାଇବ, କାଳେ ତା ନିଜ ମନରେ କୌଣସି ଦୁର୍ବଳତା ଆସିବ, ସେଥିପାଇଁ ସେ ସବୁବେଳେ ନିଜକୁ ସଜାଗ ରଖି ଚଳେ ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଆଉ ଛୋଟ ପିଲା ନୁହେଁ । ତାର ମଧ୍ୟ ବିଚାରବୃଦ୍ଧି ଜ୍ଞାନ ଆସିଛି । ଆଗ ପରି ସେ ଆଉ ନୂଆବୋଉ କୋଳରେ ଶୋଇବାକୁ ଗୋଳ କରୁନାହିଁ କିମ୍ବା ପଣନ୍ତ ଧରି ଅଳି କରୁନାହିଁ । ଯେତେ-ଦୂର ପାରେ ନିଜକୁ ନୂଆବୋଉଠାରୁ ଦୂରରେ ରଖି ଚଳୁଛି ।

ସମସ୍ତ ଦୈନନ୍ଦିନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଶେଷରେ ଝରଣା ଯେତେବେଳେ ଶୋଇବା ଘରକୁ ଯାଏ, ରାତି ଯେତେ ବେଶୀ ହେଲେ ବି ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଦୀପ ଆଖିକୁ ନିଦ ଆସି ନ ଥାଏ । ସେ ପ୍ରେୟସୀର ଅଭିସାର ପଥକୁ ଅନେଇ ରହିଥାଏ ।

ଝରଣା ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ ବତ୍ତିଟା ଲିଭାଇ ଦିଏ । ତାପରେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର କର୍ମକ୍ଳାନ୍ତ ଦେହ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ବୁଲାଇ ବସେ । ପ୍ରଦୀପ ଯେପରି ସ୍ୱର୍ଗ ସୁଖ ଅନୁଭବ କରେ । ଦିନଟାଯାକର କର୍ମକ୍ଳାନ୍ତ ନିମେଷକ ମଧ୍ୟରେ ଯାଦୁକରର କାଡ଼ିଁଶି ସ୍ପର୍ଶ ପରି ଭୁଲିଯାଏ । ତାର ମନେପଡ଼େ ମାଆଙ୍କର ଅନ୍ତିମ କାଳର କଥା କେଇପଦ— ବାବୁ ରେ, ଏଇ ଅଲିଅଲ ବାଳିକା ତୋତେ ଦେବ ସ୍ୱର୍ଗ ସୁଖ । ଜୀବନର ସବୁ ଦୁଃଖ ଅବସାଦ ତୁ ଏହାର ସସ୍ନେହ ସ୍ପର୍ଶରେ ଭୁଲିବୁ, ଏହାହିଁ ମୋର ଆଶୀର୍ବାଦ । ପ୍ରଦୀପ ସେଇ ଶେଯ ଉପରେ ପଡ଼ିରହି ମାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରଣତି ବାଢ଼େ । ସତେ ସେତେବେଳେ ସେ ଯଦି ତାଙ୍କ କଥାର ଅବାଧ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତା, ଝରଣା ଏ ଘରକୁ ଆସି ନ ଥାନ୍ତା, ତା ହେଲେ ଭାଇ ଦୁଇଟିଙ୍କର ଅବସ୍ଥା କଣ ହୋଇଥାନ୍ତା ! ଆଉ ଭାବିପାରେ ନା । ମାଙ୍କ ପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞତାରେ ତାର ଅନ୍ତର ପୂରି ଉଠେ, ଭକ୍ତିରେ ମୁଣ୍ଡ ଭୂଇଁରେ ଲେଟିଯାଏ ।

ମାତୃ ଆଶୀର୍ବାଦ ମନେ ପକାଇଲେ ଝରଣାର ମହିମାମୟ ଗୁଣ ଓ କମନୀୟ ଲାବଣ୍ୟ ପ୍ରଦୀପକୁ ମୁଗ୍ଧ କରିଦିଏ । ସେ ଝରଣାକୁ ନିବିଡ଼ଭାବରେ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ଛଳଛଳ ହୋଇ କହେ- ଝରଣା, ତୁମର ଏ ଦେବଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ରୂପ ଓ ଗୁଣ ଭୋଗ କରିବାକୁ ମା ରହିଲେ ନାହିଁ । ତମର କଅଁଳ ହାତର ସଜଡ଼ା ସଂସାରଟିକୁ ଦେଖିଲେ କି ଖୁସି ନ ହେଉଥାନ୍ତେ !

ପ୍ରଦୀପର ପ୍ରଗାଢ଼ ଅନୁରାଗ ଓ ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ପ୍ରଶଂସାରେ ସ୍ୱରଣା ମନରେ ଗର୍ବ ବଢ଼େ ନା, ବଢ଼େ ବିନମ୍ର । ଅଶ୍ରୁସିକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ସେ କହି ଉଠେ—ତମେ ମିଛ ଅଯଥା ପ୍ରଶଂସା କରି ବାରମ୍ବାର ଲଜ୍ଜିତ କରନା । ଏ ପ୍ରଶଂସାର ପ୍ରକୃତ ଅଧିକାରିଣୀ ମୋର ଚିର ନମସ୍ୟା ସ୍ନେହମୟୀ ମାତୃରୂପା ଶାଶୁ । ସେ ଯଦି ଆଜି କିଛିଦିନ ଥାଆନ୍ତେ—ଆଉ କହିପାରେନା । କଣ୍ଠ ରୋଧ କରେ ଆଖିର ଲୋତକ ।

ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଦୃଢ଼ କରି ପୁଣି କହେ—ନିଘୋଡ଼ ନିସ୍ତବ୍ଧ ରାତି । ତମେ ଭାଇ ଦୁହେଁ ଯେତେବେଳେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ନିଦ୍ରା ଯାଉଥାଅ ସେତିକି ବେଳେ ମତେ ମିଳେ ଶୁଭ ଆଶୀର୍ବାଦ, ଇଷ୍ଟମନ୍ତ୍ର । ମା ମତେ ଜନ୍ମ ଜନ୍ମ ଝିଅଟି ପରି କୋଳକୁ ଟାଣି ନିଅନ୍ତି । ମୋର କପାଳରେ ଅଜସ୍ର ଚୁମ୍ବନ କରନ୍ତି । ଚିରତୃଷାର୍ତ୍ତ ଚାତକ ନବ ଜଳଧରକୁ ଅନାଇଁ ରହିଲା ପରି ମୋର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହନ୍ତି । ସେ ଯେ ମତେ କିଛି କହିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ଓ କହିପାରୁ ନାହାନ୍ତି—ମୁଁ ବୁଝିପାରେ । ପଚାରେ—ମା କଣ କହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି କହନ୍ତୁ । କିଛି ଆଦେଶ କରିବାର ଥିଲେ କରନ୍ତୁ । ସେ କହନ୍ତି—ମା ରେ, ସଂସାର ଗୋଟିଏ ଶକତ ବୋଝ । ତୁ ଫୁଲଠୁଁ କଅଁଳ । ଏ ବୋଝ ତୋର ମୁଣ୍ଡରେ ଦେଇ ମୋତେ ଯିବାକୁ ହେବ । ସଂସାର କଣ ତୁ ବୁଝି ନାହୁଁ । ତତେ କହିବାକୁ ସତ ବଳୁ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ନ କହିଲେ ବି ଚଳୁ ନାହିଁ । ବୋଝର ଓଜନ ଆଗରୁ ଜାଣିଥିଲେ ତୁ ହୁଏତ ସେଟା ବୋହିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବୁ । ସେଥିପାଇଁ କହୁଛି । ଶୁଣ, ତୁ ବାଳିକା ଗୋଟିଏ । ତୋ ହାତରେ ଆହୁରି ଗୋଟିଏ ବାଳକ ଦେଇଯିବି । ଏ ଦୁଇଟା ହତଭାଗା । ତୁ ମଧ୍ୟ । ଏମାନେ

ବାପ ହେଇଛନ୍ତି, ତୁ ମା ହେଇଛନ୍ତି । କାହା ଦାୟିତ୍ୱ କାହା ଉପରେ ଦେବ । ଭାବିଲେ ଠିକ କରିପାରେ ନା । ତଥାପି ତୁ ମାତୃଜାତିର ଦାୟାଦ । ବୟସର ତାରତମ୍ୟ ବିଶେଷ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଗୁଣର ତାରତମ୍ୟ ଅଛି । ତୋ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଦିବ୍ୟ ଶକ୍ତି ଅଛି ତାର ସନ୍ଧାନ ମୁଁ ପାଇଛି । ତେଣୁ ତୋ ଉପରେ ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଆସ୍ଥା ଅଛି । ସ୍ତ୍ରୀର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ—ମା ପରି ସ୍ନେହ, ଭଉଣୀ ପରି ଆଦର ଓ ପତ୍ନୀ ପରି ସ୍ନେହ ପ୍ରେମ ଦେଇ ଶାନ୍ତି ଦେବା, ଏତିକି ମନେ ରଖିଲେ ତୁ ଜୀବନରେ ଯଶ ପାଇବୁ । ମୁଁ ତାଙ୍କର ଉପଦେଶ ପାଳିବାକୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରୁଛି । ତାଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ମୋ ଜୀବନରେ ଫଳବତୀ ହେଉ ଏତିକି ପ୍ରାର୍ଥନା ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ ନିତି ଜଣାଏ ।

ଏହିପରି ଆମୋଦ ଆହ୍ଲାଦ ଭିତରେ ଝରଣା କହିଲା—ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ତ ମାଟ୍ରିକୁଲେଶନ ପାଶ କଲା । କାଲି କହୁଥିଲା କଟକ ଯିବ ଆଉ ପଢ଼ିବାକୁ । ମୁଁ ତାକୁ କିମିତି ଛାଡ଼ି ରହିବି ଏ କଥା କେବେ ଭାବିଛ । ସେଇ ଏ ନିର୍ଜନ ଗୃହରେ ମୋର ଥିଲା ସଖା, ସହୋଦର ସବୁ । ତାକୁ ପାଖରୁ ଅନ୍ତର କରି କିପରି ବଞ୍ଚି ପାରିବି, ସେ କଳ୍ପନା ମୁଁ କରି ପାରୁନାହିଁ ।

ପ୍ରଦୀପ ଟିକିଏ ଭାବି କହେ—ଏଠାର ପାଠ ତ ଶେଷ ହୋଇଗଲା । ଆଉ ବେଶୀ ପଢ଼ିବାକୁ ହେଲେ ତାକୁ ଘର ଛାଡ଼ି କଟକ ଯିବାକୁ ହେବ । ପଟାମୁଣ୍ଡାଇରୁ କଟକ ବାଟ ଦୁଇ ଘଣ୍ଟାର । ପ୍ରତି ଶନିବାର ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଆସି ସୋମବାର ସକାଳକୁ ଗଲେ କିଛି ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ ।

ପ୍ରତିବାଦ କରି କହେ ଝରଣା—ଅସମ୍ଭବ, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ମୁଁ ଦୂରକୁ ଛାଡ଼ି ରହି ପାରିବି ନାହିଁ । ବୁଝିଲ । ଆଜି ମଧ୍ୟ ରାତିରେ

ଏକା ବାହାରକୁ ଉଠିବାକୁ ସାହସ କରେ ନା । ଏ ଘରୁ ଶିକୁଳି ଫିଟିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲେ ସେ ପଛରେ କବାଟ ଖୋଲେ । ପାଖରେ ବସି କଣ୍ଟା ବାଛି ନ ଦେଲେ ମାଛଟିକେ ଖାଇ ପାରେ ନା । ନିଜର ଲୁଗା ଗାମୁଛା ଦିଖଣ୍ଡି ଧୋଇ ଶୁଖେଇ ପାରେନା । ଦୂର ବିଦେଶରେ ଏକୁଟିଆ ଚଳିବ କମିତି ?

ସାନ ଭାଇଟିର ବିଚ୍ଛେଦ ଯେ ପ୍ରଦୀପକୁ ବାଧୁ ନାହିଁ ତା ନୁହେଁ । ତଥାପି ସେ ପୁରୁଷ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଭବିଷ୍ୟତ ଗଢ଼ିବା ପାଇଁ ଦାୟୀ ସେ । ସେ ନିଜ ଆଖିର ଲୁହ ଆଖିରେ ଲୁଚାଇ ଝରଣାକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦିଏ—ବୁଝୁଛି ଝରଣା, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ବିଚ୍ଛେଦ ତମକୁ କିପରି ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେବ । କିନ୍ତୁ ଦିନ ଗଡ଼ିଗଲେ ଆଉ ଫେରେନା । ଆମର ସ୍ନେହାନ୍ଧ ଭାବ ଯୋଗୁ ସେ ଅର୍ଦ୍ଧ ଶିକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିଲେ ଦୁନିଆ କଣ କହିବ, ଭବିଷ୍ୟତକୁ ସେ ମଧ୍ୟ ଯେ ଦୋଷ ନ ଦେବ, ସେପରି ନୁହେଁ । ତା ଛଡ଼ା ଆମ ନିଜର ଭୁଲ ପାଇଁ ନିଜକୁ ଅନୁତାପ କରିବାକୁ ହେବ । ତେଣୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ସ୍ଥାନ ସ୍ନେହ, ଦୟା, ବାତ୍ସଲ୍ୟ, ପ୍ରେମ ସବୁ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଗୁଣର ଉପରେ । ନାନା ସ୍ନେହ-କନ୍ଦଳ, ରାଗ ରୁଷା ଭିତରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର କଟକ ଯିବା ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ହୋଇଗଲା । ପ୍ରଦୀପ ଝରଣାକୁ ଯେତେ ବୁଝାଇଲେ ବି ତା ମନ ବେଳେବେଳେ ଅଡ଼ି ବସେ । ସ୍ନେହର ଆଧିକ୍ୟ ତାକୁ ଯେପରି କିଛି ନ ବୁଝିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରେ । ପ୍ରଦୀପ ପାଖରେ ପରାସ୍ତ ହୋଇ ସେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ଧରି ବସେ । କହେ—ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ, ସୁନା ଭାଇଟି ମୋର । କେତେ ଗେହ୍ଲା କରିଥିଲି । ଦଣ୍ଡେ ନ ଦେଖିଲେ ଅନ୍ନ ଜଳ ବିଷ ପରି ଲାଗୁଥିଲା । ତମକୁ ଦୂରକୁ ପଠେଇ ମନ ସମ୍ଭାଳି ହେବ କିପରି ? ସବୁକାଳେ ତ ନିଷ୍ଠୁରତା ନିଦର୍ଶନ ଓ କପଟତା ଆଚରଣ

ତମ ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ଏକଗୃଟିଆ ସମ୍ପତ୍ତି । ମତେ ହେଲେ ଟିକେ ବୁଦ୍ଧି ଦଅ ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ହସି ହସି ଉତ୍ତର ଦେଲା--ନୂଆବୋଉ, ତମ ସ୍ନେହ ପାଇ ଆଜୀବନ ମୁଁ ଋଣୀ । ବୋଉ ଯେତେବେଳେ ତମ କୋଳରେ ମୋତେ ସମର୍ପି ଦେଇଗଲା, ତମରି ଆଦର ଯତ୍ନରେ ତାଙ୍କୁ ଭୁଲି-ଥିଲି । ସେ ବେଳ ଆଜି ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ତମଠୁଁ ଯାହା ପାଇ-ଥିଲି ତାର ମହତ୍ତ୍ୱ ବୁଝିବା ଭଳି ବୁଦ୍ଧି ନ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ବୁଝୁଛି । ଭାବିଲେ ଠିକ୍ କରି ପାରେନା ଏତେ ଅଳ୍ପ ବୟସରୁ ତମ ମନରେ ଏତିକି ବାତ୍ସଲ୍ୟ ସ୍ନେହ କିଏ ମୋ ପାଇଁ ସଞ୍ଚି ରଖିଥିଲା । ବିସ୍ମିତ ହୁଏ ମୁଁ, ତମରି ବାତ୍ସଲ୍ୟ ଆଜି ମଧ୍ୟ ତମ ଆଖିରେ ପିଲାଟିଏ କରି ରଖିଛି ମତେ । କିନ୍ତୁ ଭାବି ଦେଖ, ଆଜି ତମରି ସ୍ନେହ ଯଦି ମୋର ଭବିଷ୍ୟତ ଶିକ୍ଷାରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରିବ ତାହେଲେ ପଛକୁ ତମେ ହିଁ ଅନୁତାପ କରିବ । ଦେଖୁ ନାହଁ, ଆମରି ଗାଁର କେତେ ପିଲା ଯାଇ କଟକରେ ପାଠ ପଢୁଛନ୍ତି । ଗୋବିନ୍ଦ ପାଳ ପୁଅ ନିକଟରେ କଲିକତା ଯିବ ପଢ଼ିବାକୁ । ସଂସାରର ସମସ୍ତ ଜିନିଷ ଅତି ଅଧିକ ହେଲେ ଖରାପ । ଅତ୍ୟଧିକ ମମତା ଯୋଗୁଁ ମୋ ଭବିଷ୍ୟତ ତମେ ଭୁଲି ଯାଅନାହିଁ ।

ଆଜି ପ୍ରଥମ ଗାଡ଼ିରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କଟକ ଯିବ । କାଲି ରାତି ଗୋଟିକ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଅନିଦ୍ରାରେ କଟାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ଝରଣା ପାହାନ୍ତିଆରୁ ଉଠି ଗାଧୋଇ ଆସି, ତରବର ହୋଇ ରାନ୍ଧି ବସିଲା । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ନିଦରୁ ଉଠି ଦେଖେ ତ ଭାଉଜ ରାନ୍ଧିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପରିହାସ କରି କହିଲା—ଆଜି ଦୂରକୁ ଠେଲି ଦେବ ବୋଲି ରାତିରେ ନିଦ ନାହିଁ ପରା !

ଝରଣାର ଗ୍ରୁଡରେ ଯେପର କଏ ଛୁରୀ ମାରଦେଲା । ଆଖିରୁ ସମସ୍ତ ଲୁହ ବର୍ଷାକାଳ ଗିର ନର୍ଝର ପର ଝର ଆସିଲା । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ଥରକ ପାଇଁ କେବଳ ମୁଣ୍ଡ ଟେକ ଚାହିଁଦେଲା, ତା ପରେ ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତିଲା ।

ସେଇ ଟିକେ ଚାହାଁଣୀ ଭିତରେ ଯେ କ ଅସରନ୍ତ ବ୍ୟଥା ଭର ରହିଥିଲା, ତାହା ବୁଝିଲା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ । ନଜର ନବୋଧ ପରିହାସ ପାଇଁ ନଜକୁ ଶତଧିକ୍ କଲା । ଅପରାଧୀଙ୍କ ପରି ଝରଣା ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ଯାଇ କହିଲା—ନୂଆବୋଉ, ରାଗିଲ କ ? ଏକାବେଳକେ ଦୁହେଁ କାନ୍ଦ ଉଠିଲେ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଅଶ୍ରୁ ବନଯ୍ବର ସହିତ ଝରଣାର ହାତକୁ ଧର ପକାଇ କହିଲା—ତମେ କାନ୍ଦୁଚ ! ମୋର ପରିହାସଟା ପ୍ରକୃତରେ ତମ ଅବସ୍ଥାକୁ ଚାହିଁ ବଡ଼ କଷ୍ଟ । ମୋତେ ତ ବହୁତ କ୍ଷମା କରଛ । ଏଥିପାଇଁ ମଧ କ୍ଷମା କର । ମୋର ଏ ଶୁଭ ଯାତ୍ରା ପଥରେ ତମ ଆଖିର ଲୁହ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ତମେ ଏପର କାନ୍ଦଲେ ମୁଁ ନଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ରହି-ପାରିବ ତ ? ତମେ ମନରେ କଷ୍ଟ କରନାହିଁ, ମୁଁ ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ ତମ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କରିବ ।

ଝରଣା ବହୁ କଷ୍ଟରେ ନଜକୁ ଆୟତ୍ତ କର କହିଲା, ସୁନାଟି ପରା, ଯା ଶୀଘ୍ର ବାସି ଧନ୍ଦା ସାର ଗାଧୋଇ ଆସ । ଗାଡ଼ି ବେଳ ହୋଇ ଆସିଲଣି ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଭାଉଜଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ଉଠିଗଲା ନଜ ଧନ୍ଦା ସାରିବାକୁ । ଝରଣା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଲୁଗା ବିଛଣା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦରକାରୀ ଜନଷମାନ ସଜାଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଲା ।

ଖିଆପିଆ ପରେ ପ୍ରଦୀପ ଗଲା ଭାଇକୁ ଗାଡ଼ି ଚଢ଼ାଇ ଦେବାକୁ । କନ୍ତୁ ଝରଣା-ଦଅରଟି ଘରୁ ଗୋଡ଼ କାଢିବା ସଙ୍ଗେ

ସଙ୍ଗେ ତାର ପ୍ରାଣ ଯେପରି ଦେହ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲା । ଆଖିର ଲୁହରେ ଚାରିଆଡ଼ ତାକୁ ଅନ୍ଧାର ଦେଖାଗଲା ।

ସେଇଠି ବଡ଼ ହେଇ ଗୋଟିଏ ସଂସାରର ଦାୟିତ୍ୱ, ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ସେବା ଯତ୍ନ ଏସବୁ କରିବାକୁ ତ ହେବ । ଝରଣା ଝିଅରତିର ଚିନ୍ତା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ଲାଗିପଡ଼େ । ମାତ୍ର ଆଗ ପରି ପ୍ରାଣ ଦେଇ କୌଣସି କାମ କରି ପାରେନା । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଗାଧୋଇବା, ଖାଇବା, ପଢ଼ିବା, ଶୋଇବା ବେଳ ହେଲେ ତା ପ୍ରାଣ ବିକଳ ହୋଇଯାଏ । ଘର ଧନ୍ଦା କରୁ କରୁ ସସ୍ତା ହରିଣୀ ପରି ଏଣେତେଣେ ଚାହିଁଦିଏ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଡାକୁଛି କି ! ଏତେବେଳ ଯାଏ ଗଲା କୁଆଡ଼େ ! ଶନିବାର କେବେ ହେବ !

ନୂଆ ଦୁଃଖ ଅତି ଅସହ୍ୟ ହୁଏ; କ୍ରମେ ସମୟ ସ୍ରୋତ ସଙ୍ଗେ ଦେହସୁହା ହୋଇଯାଏ । ଝରଣା ଉପରେ ପ୍ରକୃତ ତାର ପ୍ରଭାବ ଦେଖାଇଲା ଅବଶ୍ୟ, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଚିନ୍ତା ତା ମନରୁ ତଥାପି ଯାଏ ନା । ଶନିବାର ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ସେ ଅନାଇଁ ରହିଥାଏ । ରବିବାର ଛଡ଼ା ସପ୍ତାହର ଛ'ଟିଦିନ ତାକୁ ଛ'ଟାଯୁଗ ପରି ଜଣାଯାଏ ।

ଆଜି ଶନିବାର । ସତେ ଯେପରି ବହୁ ଯୁଗ ପରେ ଝରଣା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ଦେଖିବ । ତା ଦେହ ଓ ମନରେ ଯେପରି ଉତ୍ସାହ ଉଦ୍ଦୀପନା ଉଛୁଳି ପଡୁଛି । ପିଲାଟା ଏତେ ଦିନ ପରେ ଆସିବ, କଣ ଖାଇବ, କିପରି ସୁଖ ଶାନ୍ତିରେ ଦିନ ଦିଟା କଟେଇ ଦେଇପିବ ସେଇ କଳ୍ପନାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାରେ ଝରଣା ମନପ୍ରାଣ ଦେଇ ଲାଗିଛି । ତରକାରୀ କରିବାକୁ କରେଇରେ ତେଲ ଢାଳି ଦେଇ ଦାଣ୍ଡ ଦୁଆରକୁ ଦଉଡ଼ି ଯାଉଛି ଦେଖିବାକୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଆସିଲା କି, ଚୁଲି ଉପରେ କରେଇର ତେଲ ଯେ ନିଆଁ ଧରିପାରେ, ସେ କଥା ବି ସେ ଭୁଲିଯାଉଛି ।

ମୁହଁ ସଞ୍ଜ ବେଳ, ସଞ୍ଜବତି କେହି ଲଗାଇଛନ୍ତି, କେହି ବା ଲଗାଇ ନାହାନ୍ତି, ବୈଶାଖ ମାସ ଉଦୁଉଦୁଆ ଖରାବେଳେ ଶ୍ରାନ୍ତପଥିକ ନାଲି ରାସ୍ତା ଉପରେ ଖାଲି ଗୋଡ଼ରେ ଯେପରି ଗତି କରେ, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଆସି ଦୁଆରେ ଡାକଦେଲା— ନୂଆବୋଉ !

ବୃନ୍ଦାବତୀ ପାଖରେ ଦେବାକୁ ଯାଉଥିବା ସଞ୍ଜବତିଟି ଖସି ପଡ଼ିଲା ଝରଣା ହାତରୁ । ଗୋଠ ବାହୁଡ଼ା ଗାଈ ବାଛୁରୀର ହମ୍ବାରବ ଶୁଣି ବାଟ ଅବାଟ ନ ମାନି ଧାଇଁଲା ପରି ଝରଣା ଦାଣ୍ଡ ଦୁଆରକୁ ଧାଇଁଗଲା ।

ଚାରି ଘଣ୍ଟା କାଳ ମଟରରେ ବସି ରହିବା କ୍ଲାନ୍ତି, ଭାଇ-ଭାଉଜଙ୍କୁ ଶୀଘ୍ର ଯାଇ ଦେଖିବାର ଉଦ୍‌ବେଗ ଓ ଅଣନିଶ୍ୱାସୀ ହୋଇ ଧାଇଁବାର ଶ୍ରାନ୍ତି ଯୋଗୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଚେହେରା ଅତିରିକ୍ତ ଶୁଖିଲା ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ଦେହ ମୁହଁରୁ ଝାଳ ବୋହି ପିନ୍ଧିଥିବା ଜାମା କୁରୁତା ପ୍ରାୟ ଓଦା ହୋଇଯାଇଥାଏ । ଝରଣା ତରବର କରି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ଘର ଭିତରକୁ ଆଣି ଖଟ ଉପରେ ବସାଇଦେଲା । ତା ଦେହରୁ ପୋଷାକ ଖୋଲିଦେଇ ନିଜ ପଣନ୍ତରେ ତାର ଦେହମୁହଁର ଝାଳ ପୋଛି ଦେଉ ଦେଉ ଅଧୀର ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମଧ୍ୟ ।

ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ସମ୍ଭବ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ନିତ୍ୟକର୍ମ ସରିଗଲା । ଭାଇ ଭାଉଜ ବସି ନାନା ଗପ ସପ କରିବାରେ ଲାଗିଲେ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଭାଉଜ ଆଗରେ କଟକରେ ଦେଖିବା କଥା, ଶୁଣିବା କଥା, କାଠଯୋଡ଼ି ବନ୍ଧ, ମହାନଦୀ କୂଳ, ବାରବାଟୀ କିଲ୍ଲା ସହ ତିନି ତିନିଟା ସିନେମା ହଲ କଥା ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଗଲା । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଗପକୁ ଝରଣା ନିବିଷ୍ଟମନରେ ଶୁଣୁଥାଏ ସତେ ଯେପରି ଶୁକଦେବଙ୍କଠାରୁ

ରାଜା ପରୀକ୍ଷିତ ଭାଗବତ ଶୁଣୁଛନ୍ତି । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଗପ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭାଇଙ୍କ ଡାକକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଏ । କାରଣ ସେ ଜାଣେ ତାଙ୍କର ଫେରିବା ବେଳ ଏଇ ।

ଦାଣ୍ଡ ଏରୁଣ୍ଡି ଡେଇଁ ନ ଡେଇଁ ପ୍ରଦୀପ ଡାକ ଦେଲେ-ଆରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଆସିଲି ?

ଭାଇଙ୍କ ଡାକ କାନରେ ବାଜିଲାମାତ୍ରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଉଠି ଦଉଡ଼ିଗଲା । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ଦେଖିଲାମାତ୍ରେ ପ୍ରଦୀପ ତାଙ୍କୁ କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇଲା-ସେଇ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷର ଶିଶୁଟି ପରି । କେତେକ୍ଷଣ ସେ ନୀରବ, କପୋତ ଶାବକ ମାଆ ପକ୍ଷତଳେ ନିଜକୁ ଭୁଲିଗଲା ପରି, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଭାଇଙ୍କ ଆଲିଙ୍ଗନ ଭିତରେ ଥିଲା ତା ଉଭୟେ ଅନୁଭବ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଆନନ୍ଦର ଆତିଶଯ୍ୟରେ ଦୁହେଁ ଯେପରି ନିର୍ବାକ୍ ମୂକ । ଭାବାବେଶ କଟିଲା ପରେ ପ୍ରଦୀପ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରିଲେ । ପୂର୍ବ ପରି ଦୁଇ ଭାଇ ନାନା ସୁଖ ଦୁଃଖର ଆଲୋଚନା ଭିତରେ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଖାଇ ବସିଲେ । କଣ ଗୋଟିଏ ଜିନିଷ ପରଷି ଦେଉ ଦେଉ ଝିଅଣା କହିଲା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ-ସୁନାଟି ଟଗ୍ର ! ମୋ ପାଇଁ ଟିକେ ଯାଗା ଖାଲି ରଖିଥା ପେଟରେ । ତା ନ ହେଲେ ମୁଁ ଆଜି ଉପାସ କରିବି । ଦୁ ଭାଇ ପରମ ତୃପ୍ତିରେ ହସି ଉଠିଲେ ଏକ ସଙ୍ଗରେ ।

ଏହିପରି ପ୍ରତି ଶନିବାର ସନ୍ଧ୍ୟାରୁ ରବିବାର ଶେଷ ସୁଦ୍ଧା ଏକପ୍ରକାର ଆନନ୍ଦର ମହୋତ୍ସବ ଚାଲେ ମାହାନ୍ତି ଘରେ । ଶନିବାର ସନ୍ଧ୍ୟା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଉପସ୍ଥିତିରେ ଉତ୍ସବର ଆରମ୍ଭ ଓ ସୋମବାର ସକାଳେ ଆନନ୍ଦ ଓ ଅଶ୍ରୁ ଭିତରେ ଉଦ୍‌ଯାପନ ।

ଏଇ କେତେ ଦିନ ହେଲା ଝିଅଣାର ଗୃହଚାଳନରେ କେତେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇ ଯାଇଛି । ତାର ଚେହେରା ଉପରେ ଗୋଟାଏ ପାଉଁଶିଆ ପର୍ଦା ପଡ଼ିଯାଇଛି । ଆଗଭଳି ସେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ

ଦେଖାଯାଉ ନାହିଁ । କାମ ପାଇଁଟି କରିବାରେ ସେପରି ତତ୍ପରତା ନାହିଁ । ପାଟିରୁ କଳ କଳ ହୋଇ ଛେପ ବାହାରୁଛି । ଖାଇବାରେ ରୁଚି ନାହିଁ । ଯାହା ଖାଇଲେ ବାନ୍ତି ହୋଇ ଯାଉଛି । ତାର ହେଲାଁ କଣ ସେ ନିଜେ ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ । ତାକୁ ବୁଝାଇବା ଭଳି ଲୋକ ମଧ୍ୟ କେହି ତା ପାଖରେ ନାହାନ୍ତି ।

ପଡ଼ିଶାଘରର ରଙ୍ଗୀ ବୁଢ଼ୀ ବେଳେବେଳେ ଝରଣା ଘରକୁ ବୁଲି ଆସେ । ଗାଁର ବହୁତ ଲୋକଙ୍କର ସେ ଲେଖାରେ ଅଜା । ଦିନେ ସେ ଘରଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା ବେଳକୁ ଝରଣା ଭୂଇଁରେ ଖଣ୍ଡିଏ ସପ ପକେଇ ଦେଇ ଶୋଇଛି । ମନରେ ସୁଖ ନାହିଁ । ତାକୁ ବୁଢ଼ୀ ବେଶ୍ ସ୍ନେହ କରେ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଶୋଇଥିବାର ଦେଖି ପଚାରିଲା—ବୋହୂ, ଏପରି ମାଟିରେ ଗଡ଼ୁଛୁ କାହିଁକି ? ଦେହ କଣ କିଛି ଖରାପ ହେଲା କି ? ତୁ ତ ହୀନକର୍ମୀଟା ମା, ଯୋଉ ଶାଶୁ ପାଇଥିଲୁ ସେ ଥିଲେ ଆଜି ତତେ କିଏ ଏଇ ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖାନ୍ତା । ସେ ତୋ ଭାଗ୍ୟ ମା' । ହଉ ଦିହ କଣ ହେଲା କହିଲୁ ?

ଝରଣା ଅତି ଦୁଃଖରେ ଉଠି ବସି ତା ଦେହରେ ଭୋଗ ହେଉଥିବା ସମସ୍ତ ଉପସର୍ଗ ବିଷୟ ବୁଢ଼ୀକୁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି କହିଲା । ବୁଢ଼ୀ ଶୁଣି ସାରି ଆନନ୍ଦରେ ଏପରି ଗୋଟାଏ ହସ ହସିଦେଲା, ଯାହା ଦେଖି ଝରଣା ବିସ୍ମିତ ହେଲା । ମନେ ମନେ ଭାବିଲା— କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଏ ଦୁନିଆଁ । ଏ ବୁଢ଼ୀ ମୋତେ ଏତେ ଭଲ ପାନ୍ତି, ମୋ ଦେହ ଦୁଃଖ ବେଳେ ଏତିକି ଆନନ୍ଦରେ ହସୁଛନ୍ତି ! ଏଥିରେ କି ରହସ୍ୟ ଅଛି ? ବୁଢ଼ୀ ମୁହଁକୁ ବୋକାଙ୍କ ପରି ଅନେଇ ରହିଲା । କିଛି କହୁ ନ ଥାଏ, ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ।

ବୁଢ଼ୀ ଝରଣାକୁ ଅତି ଆଦରରେ କୋଳକୁ ଆଉଜାଇ ଆଣି କହିଲା—ମା ତୁ ବୁଝି ପାରୁନାହୁଁ ! ମୁଁ ହସୁଛି କାହିଁକି ଜାଣୁ ? ତୋ କଥା ଶୁଣି ମତେ ସରଗ ହାତଆଙ୍ଗୁଳା ପରି ଲାଗୁଛି ।' ତୋର ଏ ରୋଗ ନୁହେ ରେ ପାଗଲୀ, ତୋର ଗୋଟିଏ କୁନି ପିଲା ହେବ । ତୋର ଏ ନିଗୁଣିଆ ସଂସାରରେ ତୋତେ ଗୋଟିଏ କୁଣ୍ଢେଇ ମିଳିବ । ତାକୁ ନେଇ ଦିନ ସାରା ଖେଳିବୁ । ତାର ଜଞ୍ଜାଳରେ ଦିନଟା ଘଡ଼ିକ ପରି କଟିଯିବ । ସ୍ୱାମୀ, ଶଶୁରଙ୍କ ବାଟ ଚାହିଁ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ପ୍ରଭୁ, ବଡ଼ଘରଟିକୁ ଭଲରେ ଭଲରେ ଖଲାସ କରି ଦିଅନ୍ତୁ ।

ଏତିକି ବେଳେ ପ୍ରଦୀପ ଘରକୁ ପଶି ଆସି ଦେଖେ ତ ଝରଣା ରଙ୍ଗୀ ଆଈ କୋଳରେ । ହସି ହସି କହିଲା — କଲେ ଆଈ, କୁନି ନାତୁଣୀକୁ କଣ ଗୁମୁରେ ଦୁଧ ପେଉଛୁ କି ?

ପ୍ରଦୀପର ହସକୁ ବୁଡ଼ାଇ ଦେଲା ବୁଢ଼ୀର ଉଚ୍ଚ ହସ । କହିଲା—ଆରେ ଟୋକା, ଝରଣାକୁ କଣ ଗୁମୁରେ ଦୁଧ ପେଇବା ବେଳ ଅଛି । ନପେଇଲେ ତାକୁ, ସିଏ ତାର ଭିତରେ ଲୁଚିଛି । ଖୁବ୍ ଲୁଚିଲେ ଏଇ ମାସ ସାତଟାକ ଆଠଟା । ହଇ ରେ ମଉନମୁହାଁ, ତୁ ଆଖି ବୁଜି ଦୁଧ ପିଉଛୁ ନା ? ପିଲାଟା ଆସି ଏତେ ସରିକି ହେଲାଣି । ତୁ ଅଣ୍ଡିଆ ଚଣ୍ଡିଆଟା ଦିନ ସାରା ବାହାରେ ବାହାରେ ରହୁଛୁ । ଟୋକାଟିକୁ ତ ପଣ୍ଡିତ କରିବୁ ବୋଲି ଦୂରକୁ ପଠେଇଦେଲୁ । ହେଲା ବା, ପୁରୁଷ ପିଲା କଣ ଘର କଣରେ ପଶନ୍ତା । ଏ ରଙ୍ଗୀ ବୁଢ଼ୀଟା ତ ମରିଯାଇ ନାହିଁ । ତାକୁ ଟିକେ କହିଲେ କଣ ପାତକ ଲାଗନ୍ତା !

ବୁଢ଼ୀର ବକ୍ତୃତା ଶୁଣି ଶୁଣି ପ୍ରଦୀପ ବି ଅବାକ୍ । ସେ ଖୁବ୍ ବିନୟରେ କହିଲା—ଆଈ, କ୍ଷମା କର । ମୁଁ ବା କଣ ଜାଣିଛି

କହିଲୁ ? ଛୋଟଗୁଡ଼ିଏ ପିଲା ବୋଲି ଯେଉଁ ସ୍ନେହ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖି ଆସିଛୁ, ସେତିକ ରଖିଥିଲେ ଆମର ଢେର । ମୁଁ କଣ ଆଜଯାଏ କିଛି ଶୁଣିଥିଲି । ଶୁଣିଲେ ବା କଣ ବୁଝନ୍ତି !

ବୁଢ଼ୀ କହିଲା—ହଉ, ଯାହା ହବାର ହୋଇଗଲାଣି । ମୁଁ ଏଣିକି ନିତି ଆସି ଝରଣା ଖବର ବୁଝିବି । କେତେବେଳେ ଦର-କାର ପଡ଼ିଲେ ମତେ ଖବର ଦେବ । ବୁଝି ଖବରଦାର । ତମ ଦି ଜଣଙ୍କୁ ମୁଁ କହିଯାଉଛି । ଯେତେବେଳେ ଖେଳୁଥିଲ ଖେଳୁଥିଲ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ଆଉ ଖେଳ କଥା ନୁହେ । ମାଈପି ପିଲା ପକ୍ଷରେ ଏ ଜୀବନମରଣ ସମସ୍ୟା ।

ପ୍ରଦୀପ କହିଲା—ଆଈ, ଯାହା ତୁ କହିବୁ ମାନିବି । ତୋର କଥା ଅନୁସାରେ ଚଳିବି । ତୋ ଉପକାର ଜୀବନରେ ଭୁଲିବି ନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ୀ ଗଲା ପରେ ପ୍ରଦୀପ ଝରଣାକୁ ଖୁବ୍ ଆଦର କରି କହିଲା—ରାଣୀ, ଶୁଣିଲ ତ ରଙ୍ଗୀ ଆଈ ଯାହାସବୁ କହିଗଲା । ମୁଁ ତ ସହଜେ ଏ କଥା କିଛି ଜାଣେନା, ତା ଛଡ଼ା ତମେ ଦିନକ ପାଇଁ ମଧ୍ଯ ମୋ ଆଗରେ କହିନା । ଭାଗ୍ୟକୁ ରଙ୍ଗୀ ଆଈ ବଗିଚା ଆସୁଛି ଯାଉଛି ବୋଲି, ତା ନ ହେଲେ କଣ ହୁଅନ୍ତା ! ଏଣିକି ତମକୁ ନିଜ ଦେହ ପ୍ରତି ଖୁବ୍ ସାବଧାନ ହେବାକୁ ହେବ । ଖାଇବା ପିଇବା ବିଷୟରେ ହେଲା କରିବ ନାହିଁ । ସବୁ ଦିନ ପରି ମୋ ବାଟକୁ ନ ଅନେଇ ଭୋକ ଲାଗିଲେ ଦିଟା ଖାଇ ନେବ । ତା ନ ହେଲେ ତମରି ଭିତରେ ଯେଉଁ ଆତ୍ମାଟି ଆଶ୍ରୟ କରିଛି ତାର କଷ୍ଟ ହେବ । ସାବଧାନ, ତମ ହସ କାନ୍ଦ ସବୁର ପ୍ରଭାବ ତା ଉପରେ ପଡ଼ିବ । ଝରଣା ନୀରବ ରହିଲା । ଦିନ ପରେ ଦିନ ଗଡ଼ି ଚାଲିଲା ... ...

ଅନ୍ଧାର ରାତି । ବଜ୍ର, ବିଜୁଳି, ମେଘ, ପବନ ଯେପରି ପରସ୍ପର ଭିତରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଚଳାଇଛନ୍ତି । ଚାରିଆଡ଼େ ଘୋର ଅନ୍ଧାର । ବିଜୁଳିର ଚମକ ସେ ଅନ୍ଧାରକୁ ଯେପରି ଭେଦ କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ । ଝରଣାର ଆଖିରେ ଏ ଅନ୍ଧାରକୁ ଦୁଇଗୁଣ କରି ଦେଇଛି ଗର୍ଭ ଯନ୍ତ୍ରଣା । ପ୍ରଦୀପ ଝରଣାକୁ ଛାଡ଼ି ଘରୁ ବାହାରିଲେ ତ କାହାକୁ ଡାକିବ । ତାକୁ ବୁଝି ହେଉନାହିଁ । ରଙ୍ଗୀଆଈ ଅବଶ୍ୟ ଆଗରୁ କହି ରଖିଛି ସବୁ ପ୍ରକାର ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ, କିନ୍ତୁ ସେ ଖବର ପାଇବ କିପରି ?

ରଙ୍ଗୀଆଈ ପୁରୁଖା ଲୋକ । ରାତିରେ ସେପରି ଭଲ ନିଦ ହୁଏନା । ତା ଛଡ଼ା ସେ ଅନୁମାନ କରିଥାଏ ଏଇ ଦିନେ ଦି'ଦିନ ଭିତରେ ଝରଣାର ପିଲା ହେବ । କାନ ଡେରିଥାଏ ପ୍ରଦୀପ ଘର ଆଡ଼େ । କମିତି କେଜାଣି ଝରଣାର ଆର୍ତ୍ତ ଚିତ୍କାର ତା କାନରେ ବାଜିଗଲା, ପାଖ ପଡ଼ିଶାର ଆଉ ଦି'ଜଣ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କୁ ଡାକଦେଇ ସେ ଆଗ ଧାଇଁ ଆସିଲା । ମା ହେବାର କଷ୍ଟ, ମା ଯେ ହୋଇଛି ସେଇ କେବଳ ବୁଝିବାକୁ କ୍ଷମ । ଗୁହାଁ ଗୁହାଁ ଗାଁର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପୁରୁଖା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଆସି ପ୍ରଦୀପର ଘର ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଦେଲେ । କିଏ ଚୁଲି ଜାଳି ଗରମ ପାଣି ବସେଇଲା, କିଏ ଚିରା ଲୁଗାପଟା ସଜାଡ଼ିଲା, କିଏ ଲୁଗା ବଦଳାଇ ପ୍ରସୂତିର ଶୁଶ୍ରୂଷା ପାଇଁ ସଜ ହେଲା । ପ୍ରସୂତିକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଗୋଟିଏ ପରମ ଧର୍ମ ବୋଲି ସବୁ ସ୍ତ୍ରୀ ମନେ କରନ୍ତି ।

ପ୍ରଥମ ଗର୍ଭିଣୀକୁ ସାଧାରଣତଃ ବେଶୀ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଏ ସମସ୍ତ କୋଳାହଳ ଭିତରେ ଝରଣା ଅଚେତନ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ମଝିରେ ମଝିରେ ଦୁଃସହ ଯନ୍ତ୍ରଣାର ଶବ୍ଦ ତାଠାରେ ଜୀବନର ସୂଚନା ଦେଉଥାଏ । ଠିକ୍ ରାତି ପାହିବା

ବେଳକୁ ଝରଣାର ପ୍ରଥମ ସନ୍ତାନ ଦିବସର ପ୍ରଥମ ଆଲୋକ ଦେଖିଲା । ବାଳସୂର୍ଯ୍ୟର ପଦ୍ମିଳ କିରଣ ଅନ୍ଧକାର ପୃଥିବୀକୁ ଆଲୋକିତ କଲା ପରି ପ୍ରଦୀପର ନବ କୁମାର ତାର ମନ ଓ ଗୃହକୁ ଆଲୋକିତ କରିଦେଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ ମହଲରେ ଘୋଟି ରହିଥିବା ବିଷାଦର ଛାୟା କ୍ଷଣକେ ଅପସରି ଗଲା । କେବଳ ପ୍ରଦୀପ ମନରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଆଶଙ୍କା ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ରହିଛି, କାରଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଝରଣା ଅଚେତନ ।

ପ୍ରତିବେଶିନୀମାନଙ୍କର ଶୁଶ୍ରୂଷା ଫଳରେ ଝରଣାର ଚେତନା ସଞ୍ଚାର ହେଲା । ନବଜାତ ଶିଶୁର କ୍ରନ୍ଦନ କାନରେ ବାଜିବା ମାତ୍ରେ ସତେ ଯେପରି ସମସ୍ତ ଯନ୍ତ୍ରଣା ତାର ଉଭେଇ-ଗଲା । ବେଦନାଝାଉଁଳା ମୁହଁରେ ତାର ଖେଳିଗଲା ଗୋଟିଏ କରୁଣ ସ୍ମିତରେଖା । ଅତି କ୍ଷୀଣସ୍ୱରରେ ପଚାରିଲା-ରଙ୍ଗୀଆଈ ସେ କାହିଁ ? ରଙ୍ଗୀବୁଢ଼ୀ ସେତେବେଳକୁ ପୁଅଟିକୁ ନେଇ ତାକୁ ଧୋଇ ଦେଉଥିଲା । ହସି ହସି କହିଲା-କଏ ସେ, କାହାକୁ ଖୋଜୁଛୁ ?

ଝରଣା—ସିଏ କାନ୍ଦୁଛି ।

ରଙ୍ଗୀ—ସେ ତ ମୋର, ତତେ କାହିଁକି ଦେଖେଇବି ?

ଝରଣା—ତମର ହଉ ଆଈ, ମତେ ଟିକେ ଦେଖା । ଆଶୀର୍ବାଦ କର ସେ ଦୁନିଆଁରେ ମଣିଷ ହୋଇ ରହୁ । କହୁ କହୁ ତା ଆଖିରୁ ଅଜସ୍ର ଅଶ୍ରୁ ଯେପରି ବର୍ଷିଗଲା ।

ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରସୂତି ପାଇଁ କରିଦେଇ ଯେ ଯାହା ଘରକୁ ବାହାରିଗଲେ, କେବଳ ରଙ୍ଗୀଆଈ ଝରଣା ପାଖରେ ରହିଲା । × × ×

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଆଜି ତାର ବୃତ୍ତି ଟଙ୍କା ପାଇଛି । ସାଙ୍ଗ ସାଥୀମାନେ ଘେରି ତା ସହିତ ମଉଜ ମଜଲିସ୍‌ରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛନ୍ତି । ଏଇ

ସମୟରେ ପିଅନ ଆସି ଧରେଇଦେଲା ଟେଲିଗ୍ରାମ ଲଫାପା ଖଣ୍ଡ । ସାଧାରଣତଃ ଟେଲିଗ୍ରାମଟିଏ ଘୁଞ୍ଚ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଚମକ ଲଗାଇଦିଏ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ । ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଢ଼ି ଲଫାପା ଖୋଲି ପଢ଼ିଲା ପରେ ତାର ମୁହଁଟି ଅସମ୍ଭବ ପ୍ରକାର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ହୋଇ ଉଠିଲା । ତା ଜୀବନରେ ଆଜି ପରି ଆନନ୍ଦ ସେ କେବେ ପାଇ ନ ଥିଲା । ସାଥୀମାନେ ହାଉଜଙ୍କର ପୁଅ ହୋଇଥିବା ଖବର ଶୁଣି ତା ଠାରୁ କିଛି ମିଠେଇ ଆଦାୟ କରିବାକୁ ଛାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ହସ ହସ ମୁହଁରେ ବିଦାୟ ଦେଇ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବାହାରି-ଗଲା ବଜାର ଆଡ଼େ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୂଆ ପୁଅ ପାଇଁ କିଛି ଉପହାର କିଣିବ ତାର ଏଇ ପ୍ରଥମ କୃଷ୍ଣାଙ୍ଗର ପୁରସ୍କାରରୁ । ମନଟା ଆଜି କେଉଁଠି ଅଧୁ ହେଉନାହିଁ, ତରବରରେ ବଜାର ସଉଦା ସାରି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । ମନରଥରେ ଆଜି ପକ୍ଷୀରାଜ ଲାଗିଛି, ମଟରଟା ଯେତେ ଜୋରରେ ଗଲେ ବି ତାର ମନେ ହେଉଛି ସେ ଯେପରି କଟକ ସହରର ଏକବଳଦିଆ ଗାଡ଼ିରେ ବସିଛି । ଡ୍ରାଇଭରକୁ ମନେ ମନେ ଅଜସ୍ର ଗାଳି ଦେଉଛି, ଆହୁରି ଜୋରରେ କଣ ମଟର ଚାଲନ୍ତା ନାହିଁ !

ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ମଟର ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇରେ ପହଞ୍ଚିଗଲା । ମଟରରୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ି ସେ ଘରମୁହାଁ ହୋଇ ଦଉଡ଼ିଲା । ସବୁ ଦିନ ପରି ଦାଣ୍ଡରୁ ନୂଆବୋଉକୁ ଡାକ ନ ଦେଇ ସିଧା ପଶିଗଲା ସେଇ ଘରକୁ ଯେଉଁଠୁ କଅଁଳା ପିଲାର କାନ୍ଦଣା ଶବ୍ଦ ଆସୁଥିଲା । କାହାରିକୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ପିଲାଟିକୁ ଟେକିନେଲା ନିଜର ବକ୍ଷ ଉପରକୁ ।

ଝିଅରଣା ଟିକେ ଦୂରରେ ଥାଇ ସରମରେ ଝାଉଁଳିଲା ଭଳି ହସି ହସି କହିଲା—ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଏ କଣ କରୁଛ ? ଉଠିଆସି ଯାଇନାହିଁ

ପର ! ଆଉ ହବ ନାହିଁ । ତମେ ଅନ୍ଧୁଡ଼କୁଆଁ ହେଲ । ଯାଅ, ଲୁଗାଟା ବଦଳି ପକାଅ ।

ଭଉଜଙ୍କ କଥାର ପ୍ରତିବାଦ କରି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କହିଲ-ରଖ ତମ ଛୁଆଁ ଅଛୁଆଁ କଥା । ସେ ଗୋଟାଏ ବାଜେ କଥା । ଆମ ଘରକୁ ଏତେକାଳେ ଜଣେ ନୂଆ ଅତିଥି ଆସିଛନ୍ତି । ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଅଛୁଆଁ କରି ରଖିବୁଁ । ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଆଦର ଯତ୍ନ କରିବୁ ନାହିଁ ? ମୁଁ ସେ ସବୁ ବାଜେକଥା ମାନେନା ।

ଝରଣା ସାମାନ୍ୟ ହସି ଦେଇ କହିଲ—ହଉ ବାବୁ, ତମେ ସବୁ ପାଠପଢ଼ି କେତେ ବୁଦ୍ଧି ଶିଖିଲଣି, ତମକୁ ପାରି ହବ ନାହିଁ । ଏତେ ଦୂରରୁ ଆସିଲଣି; କେତେବେଳୁ ସୁଖାଖିଆ ରନ୍ଧା ଗଣ୍ଡିଏ କଣ ଖାଇ ଆସିଥିବ । ସେ କଣ ଆଉ ପେଟରେ ଅଛି, ଗୋଡ଼ ମୁହଁ ଧୋଇ ଆଗ ଦିଟା ଖାଇ ନିଅ ।

ଆନନ୍ଦ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ମନ ଭିତରେ ଧରୁନାହିଁ । ସେ ତା ପକେଟରୁ ଗୋଟିଏ ସୁନାର ଚେନ୍ ବାହାର କରି ପିଲାଟି ବେକରେ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଇ କହିଲ—ଦେଖ ନୋକା, ମୋର ବୃତ୍ତି ପଇସାରେ ଏଟାକୁ ମୁଁ କଣିଛି । ମୋର ପ୍ରଥମ ପ୍ରାପ୍ୟରେ ତୋତେ ପ୍ରଥମ ଉପହାର ଦେଲି । ତୁ ମୋରପରି ପାଶ୍ କରିବୁ ନଇଲେ ତୋ ମଜା ଦେଖି ନେବି ।

ଦିଅରର ଏ ସବୁ କାଣ୍ଡ ଦେଖି ଝରଣା ହସି ହସି ଗଡ଼ି ଯାଉଥାଏ । ହାରଟି ଦେଖି ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କହିଲ—କି ହେ, ଏ ହାରଟି ପୁଣି କୋଉଦିନ କଲ କି ?

ପରିହାସ କରି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କହିଲ—ତମେ ସିନା କିଛି କହୁନ ନୂଆବୋଉ, ଏ ଘରକୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରିବାକୁ ଯେ ଜଣେ ଅତିଥି

ଆସିବେ ସେ କଥା ମୋତେ ଆଗରୁ ଜଣାଥିଲା । ତେଣୁ ମୋ ବୃତ୍ତି ଟଙ୍କାରେ ଆଗରୁ ଏଟିକ ଗଢ଼ାଇ ରଖିଥିଲି । ନ ହେଲେ ମୋତେ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ହୋଇଥାନ୍ତା ଏତେବେଳେ ।

ଏହିପରି ହସ କୌତୁକ ଭିତରେ ଅନେକ ବେଳ କଟିଗଲା । ପ୍ରଦୀପର ଅଫିସରୁ ଫେରିବା ବେଳ ମଧ୍ୟ ହୋଇଗଲା । ଆଜି ମଠର ପାଖରୁ ପ୍ରଦୀପକୁ ଘରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ସବୁ ଦିନର ଅଧା ସମୟ ଲାଗିଛି । କାରଣ ତାର ବିଶ୍ୱାସ ପୁଅ ଜନ୍ମ ଖବର ପାଇ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ନିଶ୍ଚୟ ଆସିଥିବ । ସେ ସବୁଦିନ ପରି ମାଳବରେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ନ ଯାଇ ଦୁଆରରୁ ଡାକ ପକାଇଲା—ଆରେ, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଆସିଛି ନା ?

—ଟିକେ ମଜା କରିବା ପାଇଁ ବହୁତ ଖୋସାମତ କରି ଝରଣା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ଲୁଚାଇଥିଲା । କହିଲା-କାହିଁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ, ସେ କଣ ଆଉ ଆଗ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଅଛି ?

ପ୍ରଦୀପ କହିଲା—ଛି ଝରଣା, ଏ କି କଥା କହୁଛ ? ପିଲାଲୋକ, ପଢ଼ାପଢ଼ିରେ ହୁଏ ତ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିବ କମ୍ବା କିଛି ସୁବିଧା ଅସୁବିଧା ଥିବ । ଆସି ପାରିନାହିଁ । ଆଜି ନ ହେଲେ କାଲି ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବ ।

ଏହି ସମୟରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି ହସି ହସି ଆସି ଭାଇଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କଲା । ପ୍ରଦୀପ ମୁହଁ ଆନନ୍ଦରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ତାପରେ ଝରଣାଠାରୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଉପହାର କଥା ଶୁଣି ପ୍ରଦୀପ କହିଲା—ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ, ଏ ପିଲାଳିଆ ବୁଦ୍ଧି କଣ ସବୁ ଦିନେ ଥିବ ? ମୋର ତ ଯେଉଁ ରୋଜଗାର । ସେଥିରେ ମୁଁ ତତେ କଣ ବା ଦେଇ ପାରୁଛି । ମୋର ସବୁବେଳେ ମନରେ ଗ୍ଲାନି ହୁଏ, ତୁ

ହୁଏ ତ ବେଚାରା ସାଙ୍ଗ-ସାଥିମାନଙ୍କ ସହିତ ହମାସ୍କନ୍ଧ ଭାବରେ ଚଳିବାରେ ଆମର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ଅନ୍ତରାୟ ହେଉଥିବ । ତୁ ଏତେ ଗୁଡ଼ାଏ ବାଜେ ଖର୍ଚ୍ଚ କଲୁ କାହିଁକି ? ପାଠ ମନ ଦେଇ ପଢ଼, ମଣିଷ ହୁଅ । ତାପରେ ତୋ କରିବା କଥା କଣ କରିବୁ ନାହିଁ !

ଏହିପରି ନାନା ଆନନ୍ଦ ଆହ୍ଲାଦ ଭିତରେ ତିନୋଟି ଦିନ କଟାଇ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କଟକ ବାହାରିଗଲା ।

ବିଦାୟୀ ହେମନ୍ତର ପ୍ରଭାବ ଲୋପ ନ ହେଉଣୁ ଧରାପୃଷ୍ଠରେ ବସନ୍ତର ରାଜତ୍ୱ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ପତଝଡ଼ର ଶୂନ୍ୟ ଗଛରେ ପତ୍ର କଅଁଳେ, କଢ଼ ହୁଏ, ଫୁଲ ଫୁଟେ । ଦକ୍ଷିଣା ମଳୟ ଛୁଇଁ ଦେଲେ ନବ ଯୁବକ ଯୁବତୀଙ୍କ ମନରେ ପୁଲକ ଜାଗେ । ମନ ଖୋଜେ ମନଲାଖି ସାଥୀ, ପ୍ରାଣ ଖୋଜେ ପ୍ରାଣଭରା ଉପଭୋଗ ।

ପ୍ରଥମ ଯୌବନ ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ । ଯୌବନର ପ୍ରଥମ ସ୍ପର୍ଶ ଯୁବକ ଯୁବତୀଙ୍କ ମନରେ ଯେଉଁ ନିଶା ଭରି ଦିଏ, ତାର କବଳରୁ ନିସ୍ତାର ପାଇବା ସହଜ ନୁହେ । ଯୁବକ ଯୁବତୀ ପରସ୍ପରକୁ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ପ୍ରେମ ଉଦ୍‌ଭବ ହୁଏ ସେହି ସମୟରେ । ବିଚାର କରିବାର ଅବସର ରହେ ନା ଭଲ କଏ ଭେଲ କଏ ? ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକା ଦୁନିଆଁର ସତ୍ତାକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଲୋପ କରି ଦିଅନ୍ତି, ସତେ ଯେପରି ସାରା ଦୁନିଆଁଟା ଭିତରେ କେବଳ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ଛଡ଼ା ସବୁ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇଯାଇଛି ।

ଆଜି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମଧ୍ୟ କୌମାର ଓ ଯୌବନର ସନ୍ଧି ସ୍ଥଳରେ । ଯୌବନର ଗୋଲାପୀ ମଦିରା ମନକୁ ତାର ଘାରିଛି । ତାର ଅନ୍ତରରେ ନିଃସଙ୍ଗ ଭାବ ଛନକା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ହୋମକୁଣ୍ଡ ପ୍ରସ୍ତୁତ, ଆବଶ୍ୟକ ଆହୁତି । ଏତେ କାଳ ଯେଉଁ ସହପାଠିମାନଙ୍କ ମେଳରେ ବସି ହସି ପାଠପଢ଼ି ଆସିଥିଲା, ଆଜି ସେମାନଙ୍କ

ପଣିନ୍ତର ସ୍ପର୍ଶ ମଧ୍ୟ ତା ମନରେ ଅନାସ୍ୱାଦିତ ଉତ୍ତେଜନା ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ଯେଉଁ ଯୁବତୀମାନଙ୍କଠାରେ ଦୈବାତ୍ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଗଲେ ସେ ମୁହଁ ପୋଡ଼ି ଦେଉଥିଲା, ସେମାନଙ୍କୁ ଆଜି ନିର୍ବସ୍ଥ ମନରେ ଗୃହିଁ ରହିବାରେ କୌଣସି ସଙ୍କୋଚ ଅନୁଭବ କରୁନାହିଁ । ଅନ୍ତରର ଏ କ୍ଷୁଧାର ଆରମ୍ଭ କେଉଁଠୁ ଓ ଶେଷ କେଉଁଠି ସେ ବୁଝିପାରେ ନା ।

ଦୈନନ୍ଦିନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଶେଷରେ କ୍ଲାନ୍ତ ମନକୁ ଟିକେ ସତେଜ କରିବାକୁ ସେ ଯାଏ କାଠଯୋଡ଼ି ଓ ମହାନଦୀ କୂଳକୁ ସାନ୍ଧ୍ୟ ଭ୍ରମଣରେ । ସେ ଅନୁଭବ କରେ କେତେକ ସୁନ୍ଦରୀ ଯୁବତୀ ସହପାଠିନୀ ଯେପରି ତାରି ଆଡ଼େ ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ହୋଇ ଗୃହିଁ ରହିଛନ୍ତି । ମନ ତାର ଚହଲିଯାଏ, ହୃତରେ ତାର ମଧୁର କମ୍ପନ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ସେମାନେ ଉପରେ ପଡ଼ି ତା ସହିତ ଆଳାପ ଜମାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କିଛି କହି ପାରେ ନା, ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ଉଠେ । ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଦୂରେଇ ଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ସେ, କିନ୍ତୁ ପାରେ ନା । ମନ ଗୃହେଁ କଥା, କହିବାକୁ ବିବେକ ଡରାଏ ।

ଦିନକର କଥା । ଜଣେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସାଦର ନିମନ୍ତ୍ରଣରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଏକ ସଙ୍ଗୀତ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଗଲା । ସେଠାରୁ ଉତ୍ସବ ଶେଷରେ ଗଲା ତାର ବନ୍ଧୁ ନଗେନ୍ ଘରକୁ । ନଗେନ୍ ବହୁକାଳୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ନିଜ ପରିବାର ସହିତ ପରିଚିତ କରାଇବାର ଚେଷ୍ଟାକରି ଆସିଛି । ଅକାରଣରେ ଅବଶ୍ୟ ନୁହେ । ଭିତରେ ଯଥେଷ୍ଟ ମତଲବ ଅଛି । ସେ ଯାହାହେଉ ଏଇ ସଙ୍ଗୀତାନୁଷ୍ଠାନର ସୁଯୋଗରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ନଗେନ୍ ତା ଘରକୁ ନେଇଗଲା । ପୂର୍ବରୁ ନଗେନ୍ ତାର ବାପ, ମା ଓ ଭଉଣୀ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ଆଗରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ସମ୍ୟକ ପରିଚୟ ଦେଇଥିଲା । ତେଣୁ ତାକୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ

ନଗେନ୍‌ର ବାପ ମା କଥି ପାଇଲା ପରି ମନେ କଲେ । ସମସ୍ତେ ମିଶି ଯେପରି ଭାବରେ ଆଦର ଆପ୍ୟାୟନ କଲେ, ତାହା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ମନକୁ ସାମୟିକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସନ୍ଦେହୀ କରି ପକାଇଥିଲା । ସେ ଭାବିଲା ଏ ଯେ ଆଦର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ଏଥିରେ ସ୍ୱାର୍ଥର ଗନ୍ଧ କିଛି ନାହିଁ ତ !

ଦିନେ ଅଧେ ନୁହେଁ, ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଦିନ ନଗେନ୍ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ବଳାବଳ କରି ଡାକି ନିଏ । ବାପ ମା'ଙ୍କର ସ୍ନେହର ଅଭିନୟ ଦିନ୍ ଦିନ ବହଳ ହୋଇ ଚାଲେ । କଥାରେ କହନ୍ତି "ନିତି କୁଣିଆଁ କୁ ଚାହାଁନ୍ତା ନାହିଁ ।" ପ୍ରତିଦିନ ଘରକୁ ଜଣେ ଲୋକ ଅତିଥିଭାବେ ଆସିଲେ ତାଠୁଁ ମମତା କମିଯାଏ । ଏଠାରେ ତାର ବ୍ୟତିକ୍ରମର କାରଣ ଅଛି, କାରଣ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତର ।

ନଗେନ୍‌ର ଭଉଣୀ ସୁମତି । ସୁନ୍ଦରୀ ତରୁଣୀ, ରୂପ ଲାବଣ୍ୟରେ ଖୁଣି ଦେଲା ଭଳି କିଛି ନାହିଁ । ଚମ୍ପା-କେୟାଡି-ଜଣା ବର୍ଣ୍ଣ, ସୁଠାମ ଗଠନ, ପିକଜଣା ସ୍ୱର, କଥା କହିବାର ଚମତ୍କାର ଭଙ୍ଗୀ । ଯେ କୌଣସି ଯୁବକ ଏପରି ସାନ୍ନିଧ୍ୟର ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ନିଜକୁ ହଜାଇଦେବ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ସହିତ ମିଶିବାର ଉଦ୍ଦାମ ଆକାଂକ୍ଷାକୁ ବହୁ କଷ୍ଟରେ ମନରେ ଲୁଚାଇ ରଖିଥାଏ । ତା ଆଖିରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କେଉଁ ଯକ୍ଷପୁରୀର ରାଜକୁମାର । ପାଖକୁ ନ ଆସିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ରୂପମଦିରା ଦୂରରୁ ସେ ଆକଣ୍ଠ ପାନ କରେ ।

ବାପମାଙ୍କର ପ୍ରରୋଚନାରେ ସୁମତି କ୍ରମେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ପରିଚର୍ଯ୍ୟାରେ ଭାଗ ନେଲା । ଉଭୟେ ଉଭୟଙ୍କର ରୂପ ଗୁଣରେ ମୁଗ୍ଧ ହେଲେ । ପରିଚୟ କ୍ରମେ ପ୍ରଣୟକୁ ରୂପାନ୍ତରିତ ହେଲା । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଆସିବା ବାଟକୁ ସୁମତି ଚାହିଁ ରହିଥାଏ । ତାର ଆସିବାର ମାତ୍ର ଟିକିଏ ସୂଚନା ପାଇଲେ ସୁମତି ପ୍ରାଣରେ ଉଲ୍ଲାସର

ତେଇ ଖେଳିଯାଏ । ସେ ସବୁ ଧନ୍ଦା ପଛକୁ ପକାଇ ଦେଇ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପାଖରେ ଆସନ ନିଏ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲିକୁ ମାଝରେ ପାଇ ସେ ପ୍ରଗଲଭ ହୋଇ ଉଠେ । ନାନା ଗଳ୍ପ ଆମୋଦ ଭିତରେ ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟା କଟିଯାଏ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଓ ସୁମନ୍ତାର ଏ ଆଳାପକୁ ବାପ ମା ଆଖିବୁଜି ଉପଭୋଗ କରନ୍ତି ।

ଦିଶା ଘାରିଛି, ମନ ହଜିଛି । ଉଭୟଙ୍କର ଜୀବନରେ ଦେଖା ଦେଇଛି ଅଦ୍ଭୁତ ପରିବର୍ତ୍ତନ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ତାର ନିତାନ୍ତ ସାଧାରଣ ପୋଷାକରେ କଲେଜ ଯାଏ । ବହୁ ଚେଷ୍ଟାରେ ନିଜର ସଙ୍ଗୀମାନଙ୍କ ସହିତ ପୂର୍ବ ଭାବ ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ରଖେ । କିନ୍ତୁ କଲେଜ ହତା ଛାଡ଼ିଲେ ମନରେ ପକ୍ଷୀ ଲାଗେ । ପାଦର ଗତି ଝଞ୍ଜା ସହିତ ପ୍ରତି-ଯୋଗିତା କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ବସାରେ ପହଞ୍ଚିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁହଁ ହାତ ଧୋଇ ଅଇନା ଆଗରେ ଠିଆହୁଏ ପ୍ରସାଧନ ପାଇଁ । ନିଜକୁ ଗୋଟିଏ ନକଲି କନ୍ଦର୍ପ ପରି ସଜାଇ ନିଏ କ୍ଷିପ୍ର ହସ୍ତରେ । ନିଜେ ସେ ପ୍ରସାଧନକୁ ଅନ୍ତରର ସହିତ ଘୃଣା କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସୁମନ୍ତାକୁ ଖୁସି କରିବାକୁ ସେ ନିଜକୁ ସଜାଏ । କାରଣ ସୁମନ୍ତା ତାକୁ ସେହି ଭାବରେ ଚାହେଁ ।

ସୁମନ୍ତା ମଧ୍ୟ କଲେଜରୁ ଫେରି ଫିଟାଇ ବସେ ଶାଢ଼ୀ ବ୍ଲାଉଜର ଟ୍ରଙ୍କଟିକୁ । ମନ ଭିତରେ ସିନେମା ଅଭିନେତ୍ରୀମାନଙ୍କର ବେଶ ପରିପାଟୀକୁ ତୁଳନା କରିନିଏ । ଯେଉଁ ଅଭିନେତ୍ରୀର ପୋଷାକ ପରିପାଟୀ ଓ ଭାବଭଙ୍ଗୀ ସହପାଠୀମାନଙ୍କ ମନରେ ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିବାର ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରେ, ନିଜକୁ ସେହିପରି ସଜାଇ ନିଏ । ପୁରୁଷ ପ୍ରାଣରେ ଅଲୋଡ଼ନ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଶୈଳୀ ସିନେମା ଅଭିନେତ୍ରୀମାନଙ୍କଠାରେ ସୀମିତ ବୋଲି ସେ ଧରି ନେଇଥାଏ ।

ପରିଚୟ, ପ୍ରଣୟ, ତା ପରେ ପ୍ରେମର ସଞ୍ଚାର । କିନ୍ତୁ ପ୍ରେମର ସମସ୍ତ ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ସମାଧି ଲାଭ କରେ ଦେହର ମିଳନରେ । ଦେହର ମିଳନରେ ହିଁ ପ୍ରେମର ଅବାରିତ ଗତି ବ୍ୟାହତ ହୁଏ । ଦିନକୁ ଦିନ ଉଭୟଙ୍କ ମନ ପରସ୍ପରକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଦିନକର ଅଦର୍ଶନ ଉଭୟଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅସହ୍ୟ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । ଉଭୟେ ପରସ୍ପରକୁ ଅତି ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ପାଇବାକୁ ପାଗଳ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲେ ।

ସୁମିତ୍ରାର ଇଚ୍ଛା ଦିନକ ପାଇଁ ହେଲେ ବି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କଟକ ଛାଡ଼ି ବାହାରକୁ ଯାଆନ୍ତା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଶନି ରବି ଦୁଇ ଦିନ ସ୍ନେହର ଅବତାର ଭାଇ ଓ ସ୍ନେହମୟୀ ଭାଉଜଙ୍କୁ ଭୁଲି ପାରେନା । ଏହି ଦୁଇ ଦିନ ସୁମିତ୍ରା ପକ୍ଷରେ ବଡ଼ ତିକ୍ତ ବୋଧହୁଏ । ସେ ମନେ ମନେ ଭାବେ ଏହାର ପ୍ରତିବାଦ କରିବ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଯେବେ ତାକୁ ଭଲ ପାଏ, ତେବେ ଭାଇ ଭାଉଜଙ୍କୁ ପୁଣି ମନେ ରଖିବ କାହିଁକି ? କିନ୍ତୁ ସେ ବୁଦ୍ଧିମତୀ । ପୁଣି ଭାବେ, ପକ୍ଷୀ ଅବଶ୍ୟ ଅଧାର ଖାଉଛି । ମାତ୍ର ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଜାଲରେ ପଡ଼ି ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାଇ ଭାଉଜଙ୍କ ମମତା ଦୃଢ଼ ଅଛି । ସେଥିରେ ଆଘାତ କଲେ ପକ୍ଷୀ ହୁରୁଡ଼ି ଯାଇ ପାରେ ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମଧ୍ୟ ଆଜିକାଲି ଗାଁକୁ ଯେ ଯାଏ, କେବଳ ଗୋଟାଏ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ । ଗାଁର ମୋହ ତାକୁ ଆଗପରି ଟାଣି ରଖିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏନା । ଗାଁ ପ୍ରକୃତିର ମୋହିନୀ ଦୃଶ୍ୟ ତା ପ୍ରାଣରେ ଶାନ୍ତି ଦେଇ ପାରେନା । ମନ ତାର ପଞ୍ଜୁରୀ ପକ୍ଷୀ ପରି ଛଟପଟ ହୁଏ, ସେ କିପରି କଟକ ମାଟିରେ ପାଦ ଦେବ । ତାର ପ୍ରଣୟିନୀର ସାନ୍ନିଧ ଲାଭ କରିବ । ଯେ କୌଣସି ମତେ ଚବିଶ ଘଣ୍ଟା କଟାଇ ପ୍ରସ୍ଥାନ କରେ ।

ଗୃରିଟା ବେଳେ କଲେଜରୁ ଫେରି ସିଧା ସଳଖ ନଗେନ୍ ସାଙ୍ଗରେ ଯାଏ ସୁମନ୍ତି ପାଖକୁ । ସେ ଦିନ ଆଉ ବେଶ ପରିପାଟୀ ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ ରହେନା । ନାଲି ସଡ଼କର ଧୂଳି ନେଇ ଯାତ୍ରୀ ବସ ଭିତରେ ପବନ ଯେ କି ତାଣ୍ଡବ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ତାର ଦେହ ଓ ପୋଷାକ ଉପରେ, ସେଥିପ୍ରତି ତାର ଲେଶମାତ୍ର ଦୃଷ୍ଟି ନାହିଁ ।

ସବୁଦିନ ପରି ସୁମନ୍ତି ଦଉଡ଼ି ଆସି ହସ ହସ ମୁହଁରେ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇଲା ନାହିଁ । ମା'ଙ୍କର ବହୁତ ବଳା କଲରେ ଆସି ମୁହଁ ପୋତି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ବିପରୀତ ପାଖରେ ଚେୟାର ଖଣ୍ଡେ ଦଖଲ କଲା । ସବୁ ଦିନେ ଇଞ୍ଚକର ବ୍ୟବଧାନ ସେ ବରଦାସ୍ତ କରି ପାରେନା, ଅଭିମାନ ତାକୁ ଗୋଟିଏ ଟେବୁଲର ବ୍ୟବଧାନରେ ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କଲା ।

କିନ୍ତୁ କେତେ କ୍ଷଣ ! ମୁନିଋଷି କହିଛନ୍ତି, "ଦାମ୍ପତ୍ୟ କଳହେ ଚୈବ, ବହ୍ୱାଡ଼ମ୍ବରେ ଲଘୁକ୍ରିୟା ।" ଅବଶ୍ୟ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୈଦିକ ଓ ସାମାଜିକ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ସ୍ଥାପନ ହୋଇନାହିଁ । ମନ ତ ବହୁଦିନୁ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଇଛି । ତେଣୁ ଅଳ୍ପ କେତୋଟି ମାତ୍ର କଅଁଳ କଥାରେ ସୁମନ୍ତି ସବୁ ଅଭିମାନ ଭୁଲିଗଲା । ପରଦିନ ରହସ୍ୟ କରିବାକୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବହୁ କଷ୍ଟ ସ୍ୱୀକାର କରି ନଗେନ ସଙ୍ଗରେ ଗଲା ନାହିଁ ।

ନିତି ଦେଖା ହୁଏ, ବହୁ ଆଳାପ ଆଲୋଚନା ହୁଏ, ପ୍ରେମାଳାପ ମଧ୍ୟ ବାଦ ଯାଏନା । ସମୟ ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ଅନୁରାଗୀ ଓ ଅନୁରାଗିଣୀ ଯୁବକ ଯୁବତୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରେମାଳାପ ହେବା ସାଧାରଣ କଥା । ତଥାପି ସୁମନ୍ତିର ମନେ ହୁଏ ଯେପରି ସେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ଅନେକ କଥା କହିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ବି କହି ପାରୁନାହିଁ । ସମସ୍ତ ସୁଯୋଗ ଥାଇ ବି ମନଟାକୁ ମୁକୁଳା କରି ଦେଇ ପାରୁନାହିଁ ।

ତେଣୁ ସେ ଲେଖି ବସେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ—

ମୋ ପ୍ରାଣର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବାବୁ,

ଅଭାଗିନୀର ନମସ୍କାର ନେବାକୁ କୁଣ୍ଠା ବୋଧ କରିବ ନାହିଁ । ତମେ କଣ ବୁଝି ପାରୁନା, ତମର ଦିନକର ଅଦର୍ଶନ ମୋତେ କି ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦିଏ । ଶନିବାର ରବିବାର ଦୁଇ ଦିନ ତମେ ଘରକୁ ଯାଅ । ଏ ଦୁଇଟା ଦିନ ମୋ ପକ୍ଷରେ ଦୁଇଟା ଯୁଗ ପରି କଟେ । ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ ନ ଯାଇ ପ୍ରତି ମାସରେ ଗଲେ କଣ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ?

ମୁଁ କାହିଁକି ତମକୁ ଏପରି ଭଲ ପାଇ ବସିଲି ନିଜେ ବୁଝି ପାରେନା । ସବୁଦିନେ ସମୟ ଅନୁସାରେ ବିଛଣାକୁ ଯାଏ । କିନ୍ତୁ ନିଦ ଆସେନା । ଦେହଟା ସିନା ଶେଯରେ ପଡ଼ିଥାଏ, ମନ ଧାଏଁ ତମର ପାଖକୁ ।

ସତ କହୁଛି, ତମେ ଯେଉଁ ଦିନ ନ ଆସ, ସେଦିନ ମୋତେ ଭୋକ ଶୋଷ ହୁଏନା । ବୋଉ ଡାକିଲେ ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ ବୋଲି କହି ଭୁଲାଇ ଦିଏ । ବୋଉ କଣ ବୁଝେ କେଜାଣି, କହେ— ମୁଁ ଜାଣେ, ଆଜି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଆସିନାହିଁ ନା, ସେଇଥିପାଇଁ ତୋ ଦେହ ଭଲ ତ ନ ଥିବ ! ବୋଉର ଏ ପରିହାସ ମୋ ଅନ୍ତରରେ ପୁଲକ ଭରିଦିଏ । ମୋର ଦେହର ଲୋମ ଠାକୁରି ଉଠେ । ଭୀଷଣ ଭାବରେ ରାଗିଲା ପରି ଅଭିନୟ କରି ଦୁମୁ ଦୁମ୍ ହୋଇ ତା ପାଖରୁ ଚାଲିଯାଏ । ବିଛଣାରେ ପଡ଼େ ସିନା ନିଦ ହୁଏନା । ନିଜକୁ ଗୁପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ଥାନରେ ରଖି ଜାଗ୍ରତ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖେ-ତୁମର ଓ ମୋର ମିଳନ । କବି ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଲାବଣ୍ୟବତୀର ସ୍ୱପ୍ନ ମିଳନ । ଜାଗ୍ରତ ପ୍ରହରୀବେଷ୍ଟିତ ରାଜନବରର ଅନ୍ତଃପୁରରେ ଲାବଣ୍ୟବତୀ ନିଦ୍ରିତା । ଅତର୍କିତ ଭାବରେ ନିଶାର୍ଦ୍ଧରେ ଚନ୍ଦ୍ରଭାନୁଙ୍କର ପ୍ରବେଶ, ପରସ୍ପର ପ୍ରେମାଳାପ, ମଧୁର ସମ୍ଭାଷଣ ଓ ସମ୍ଭୋଗ ପରେ ଚନ୍ଦ୍ର–

ଘନ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ଲବଣ୍ୟବଖ୍ଣଙ୍କର ସ୍ୱପ୍ନଭଙ୍ଗ 'ଚେତ ଚଭୁଙ୍ଗ ଗୃହିଁଲ ହଟି ନାଶେ ପାଶେ ନାହିଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଚରୁଣ', ମୋର ଅବସ୍ଥା ତଦ୍ରୂପ ।

ଛି, ଲେଖୁ ଲେଖୁ କଣ ଲେଖିଗଲ । କଣ୍ଟ ଶିଷ୍ଟାଗ୍ରହର ବହୁଦ୍ଧରେ ଯାଇନାହିଁ ତ ? କ୍ଷମା କରିବ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯେତକ ବୁଝେ ତମ ମୋ ଭିତରେ ଶିଷ୍ଟାଗ୍ରହର ମିଥ୍ୟା ଆବରଣ ଛଳନା ସୃଷ୍ଟି କରିବ ସିନା ।

ସତେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବାବୁ, ମୁଁ ନିଜେ ନିଜକୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରେ, ମୁଁ କାହିଁକି ତମକୁ ଏତେ ଭଲ ପାଇଲି । ମୁଁ ଅନେକ ଯୁବକ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହିତ ମିଶିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଛି, କଲେଜରେ ଛାତ୍ରୀ ହେବା ଯୋଗୁ । ଅନେକ ମଧ୍ୟ ମୋ ମୁହଁରୁ ପଦେ କଥା ଶୁଣିବାକୁ, ମୋ ମୁହଁରେ ଟିକିଏ ପ୍ରସନ୍ନ ଓ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହସ ଦେଖିବାକୁ, ମୋ ଆଖିରେ ଟିକେ ଆଖି ମିଳାଇବାକୁ ଆପ୍ରାଣ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । ଯଦି ଦୈବାତ୍ କୌଣସି ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହିତ ଦୃଷ୍ଟି ବିନିମୟ ହୋଇଛି; ତା ହେଲେ ସତେ ଯେପରି ସେ ନିଜ ଜୀବନକୁ ଧନ୍ୟ ମନେ କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୋର ଉଦ୍ଧତ ନାରୀତ୍ୱ କାହାରି ଆଡ଼କୁ ଢଳି ଯାଇନାହିଁ । ଶେଷରେ ହାର ମାନିଛି ତମରି ନିକଟରେ । ମନ ମୋର ନିତି ଥରକ ପାଇଁ ତମରି ଦର୍ଶନ କାମନା କରେ—

ଗୃହକମ୍ମ ପରି ଗୃହିଁ ରହିଲି ମୁଁ
ଆସିବ ହେ ପ୍ରିୟତମ
ପିପାସିମା ପ୍ରାଣ ଶୀତଳ ହୋଇବ
ଦେଖି ତୁମରି ଲପନ ।

ଆଜି ତୁମେ ଯେ ଆସିଲ ନାହିଁ, ତାର କାରଣ ମୁଁ ଜାଣେ । କାଲି ମୁଁ ତମକୁ କଷ୍ଟ ଦେଇଥିଲି ଅଭିମାନ ଛଳରେ । ତେବେ ଆଜି

ତାର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେଲ । ତମେ ମୋତେ ଘୃଣା ନାହିଁ ବୋଲି ମତେ ତ ବହୁବାର କହିଛ । ଘୃଣିଲ କମିତି ! ଜାଣେ, ମୋ ମନ କଷୁଛି । ଆଉ ସବୁ କଥା ସାକ୍ଷାତରେ, ବହୁତ ରାତି ହେଲାଣି, ବୋଉ ଡେଣେ ବାର ବାର ତାଗିଦ କରୁଛି । ବିଦାୟ ।ଇତି ।

ତୁମର

ସ୍ନେହ ପିପାସୁ

ପୁନଶ୍ଚ—

ତମେ ନ ବୁଝିଲ ମୋ ମନୋବେଦନା
ପ୍ରାଣର ସାଇତା କଥା
ସରମରେ ସତେ କହି ନ ପାରଇ
ଭରମି ହଜେ ମୋ ସତ୍ତା
ଜୀବନ-ରାଇଜେ ଦେଖିଅଛି କେତେ
ଯିବା ଆସିବା ଅତିଥି
(କିନ୍ତୁ, ହାୟ !) କେଜାଣି କାହିଁକି ତୁମରି ପାଦରେ
ମୋ ମନ କରେ ଆରତି ।
ସପନ-ରାଇଜେ ନିତି ଘୂରି ବୁଲେ
କେତେ ଆଶା ମନେ ଜାଗେ
ସତେ କି କଳ୍ପନା ବାସ୍ତବ ହୋଇବ
ଅଜଣାର ଭୀତି ଲାଗେ ।
ମୋ ମନବନରେ ତୁମେ ମୋ ଦେବତା
ମୁଁ ତ ପୂଜାରିଣୀ ତବ
ଦରଶନ ଦିଅ ହୃଦୟ ମନ୍ଦିରେ
ଅଦର୍ଶନେ ପ୍ରାଣ ଯିବ ।

ମିସ୍......

ଏହାପରେ କେତେ ଚିଠି ପାଏ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ । ମନ ତାର ଏଇ ଦୁଃଖ-ଜଞ୍ଜାଳ-ଘେରା ଦୁନିଆର ଆର ପଟକୁ ଚାଲିଯାଏ । ଚିଠି ପାଇବା ମାତ୍ରେ ସେ ଖାମ ଖୋଲି ପଢ଼ି ବସେ । କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ମନରେ ଅନୁତାପ ଆସେ, ଦେହ ଅବଶ ଲାଗେ । ଏ ଅବସାଦ କିନ୍ତୁ ଆନନ୍ଦ ଦିଏ ଯଥେଷ୍ଟ । ବହିର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୁମିତ୍ରାର ଅଭିମାନିନୀ ରୂପ ଫୁଟି ଉଠେ, ପଢ଼ାରେ ମନ ଲାଗେନା । ସେ ପ୍ୟାଡ଼ ବାହାର କରି ଚିଠି ଲେଖିବସେ ।

ଚିର ବାନ୍ଧବୀ ମୋର,

ତୁମର ମଧୁଭୋଳା ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ପାଇ ନିଜକୁ ଧନ୍ୟ ମନେ କରୁଛି । ତମ ଚିଠି ପାଇ ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଛି ପ୍ରକୃତରେ ଦୂର ପର୍ବତ ସୁନ୍ଦର । କାହିଁ ସୁଦୂର ଗଗନରେ ଚନ୍ଦ୍ରମା, ନୀଳ ସରୋବର ଜଳରେ କୁମୁଦିନୀ···ଏଇ ସୁଦୂର ପ୍ରୀତି ସେଥିର ନିବିଡ଼ ବୋଲି ଆଜି କବି କଳ୍ପନାରେ ତାର ସ୍ଥାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ତମ ପାଖରେ ବସି କେତେ ଆନନ୍ଦ ଆହ୍ଲାଦର ସାମଗ୍ରୀ ପାଇଥିଲେ ବି ଆଜିର ଏ ଚିଠିରୁ ତାଠୁଁ ବହୁତ ବେଶୀ ପାଇଛି । ତମେ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିପାର, କହିପାର ଏଟା ମୋର ଲେଖାର ଖାଲି ଗୋଟାଏ ଢଙ୍ଗ । କିନ୍ତୁ ଏହା ଢଙ୍ଗ ନୁହେଁ, ସତ୍ୟ ।

ତମର ସ୍ନେହ ମୋତେ ଏକ ଉପନ୍ୟାସର ନାୟକ କଲାଣି ଦେଖୁଛି । ମୁଁ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ବି ତମକୁ ଭୁଲି ପାରୁନାହିଁ । ତମର ଚିଠିଟି ପାଇଲେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ପାରେନା । ଆଗକୁ ପରୀକ୍ଷା, ଅବଶ୍ୟ ଶନି ରବି ଦୁଇ ଦିନ ମନଟା ଟିକେ ହାଲୁକା ଥାଏ । ହେଲେ ଘରକୁ ନ ଗଲେ ଚଳେ ନା । ତମେ ମୋ ଭାଇଙ୍କୁ ଜାଣନା, ଦେବୋପମ ଲୋକ ସେ । ଭାଉଜ ମଧ୍ୟ ତଦ୍ରୂପ । ପିଲାଟି ଦିନୁ ମୁଁ ବାପ ମାଙ୍କୁ ହରାଇଛି ।

ତାଙ୍କର କୋଳରେ, ତାଙ୍କର ସ୍ନେହ ଯତ୍ନରେ ବଢ଼ିଛି । ମୋତେ ମଣିଷ କରିବାକୁ ଯାଇ ଯେ ଅଗାଧ ଶ୍ରମ କରୁଛନ୍ତି ତା ଭାବିଲେ ମୁଁ ଅଭିଭୂତ ହୋଇଯାଏ । ଥରୁଟିଏ ଘରକୁ ନ ଗଲେ ସେମାନେ ନାନା ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତାରେ ଅଧୀର ହୋଇ ପଡ଼ିବେ । ତାଙ୍କ ମନରେ ଆଘାତ ଦେବାକୁ ମୁଁ କଳ୍ପନା କରି ପାରେନା । ସେମାନେ ମୋ ପକ୍ଷରେ ଦେବ ଦେବୀଙ୍କଠୁଁ ଅଧିକ ।

ତଥାପି, ଘରକୁ ଯାଏ ସିନା, ମନପକ୍ଷୀ ଉଡ଼ି ବୁଲୁଥାଏ ତୁମର ବୀଣାନିନ୍ଦୀ କଣ୍ଠସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣିବାକୁ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟଟି କୌଣସି-ମତେ ଶେଷ କରିଦେଇ ପଳେଇ ଆସିବାକୁ ତର ସହେନା ।

ମୋ କଥାକୁ ତମେ ହୁଏ ତ ହସରେ ଉଡ଼ାଇଦେବ । ମିଛ ନୁହେଁ । ମୋ ପଢ଼ା ବହିଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତି ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଜିନିଷ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଛି-ତମର ଲାବଣ୍ୟ ତନୁର ସୁଷମା । ମୁଁ କେବେ ଏପରି ନ ଥିଲି ସୁମିତ୍ରା । ମତେ ତମେ କଣ ପାଗଳ କରିଦେବ ?

ଭଲ ପାଇବା ଅନ୍ତରର ଜିନିଷ । ସାମାନ୍ୟ କେତେଖଣ୍ଡି କାଗଜ, କେତେ ମିନିଟ ବା ଘଣ୍ଟାର କଲମ ଘୃଷ୍ଟି ତାର ପ୍ରମାଣ ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ତମ ସ୍ନେହର ପ୍ରତିଦାନ ଦେବା ଭଳି ମୋର ବା କଣ ଅଛି । ତମର ଆପତ୍ତି ନ ଥିଲେ ଏକ ନିଭୃତ କକ୍ଷରେ ଖାଲି ଗୋଟିଏ ଚୁ·······

ବାମନ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ କର ବଢ଼ାଇବା ହେଉ ନାହିଁ ତ ?

ଦେଖୁଛି ଶେଷକୁ ଗୋଟିଏ ଭିନ୍ନ ଜଗତର ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଜ ହାତରେ ତମେ କବିତା ଲେଖାଇ ପାଇଲ ···! ଧନ୍ୟ ତୁମ କରଣୀ······

ମଧୁ ପିଆସୀ ଗୋ ରାଜକୁମାରୀ
ବୃଥା ଆଶା କପାଁ କର
ଅମରାବତୀକୁ ତେଜି ମରଧାମେ
ଲଭିବ ଯା ଦୁଃଖ ଘୋର ।
ତୁମେ ଅପସରୀ ମୁଁ ନୁହେ ଗନ୍ଧର୍ବ
ଏ ମିଳନ ମରୀଚିକା
ଜାଣି ଅଜଣାରେ ପଥ ଭୁଲିଯାଅ
ଶେଷକୁ ପାଇବ ଦଗା ।
ବସନ୍ତ ଆଗମେ ଦଶ ଦିଶ ମୋହେ
ମାନସେ ଜାଗେ ପୁଲକ
ମୋ ମନଗହନେ କେତେ ହା-ହୁତାଶ
କେଜାଣି ଦିଏ ଝଲକ ।
ଜାଣିନ ଗୋ ମୁହିଁ ବୃଥା ଘୂରି ଘୂରି
ଶ୍ରମ କି ହେବ ସଫଳ
ଅଗାଧ ଦରିଆ ଲଙ୍ଘିବାକୁ ବସି
କେଉଁଠୁ ମିଳିବ ଥଳ ।
ଭଲ ପାଇବାରୁ ମିଳନର ଆଶା
ମାନସେ ଆସେ ଘନାଇ
ଚିର ଅନ୍ଧକାର ଘୁଞ୍ଚିଯାଏ ଦିନେ
ଦଶମୀ ଚନ୍ଦ୍ର ଉଆଁଇ ।

ତୁମର
ମୁଁ .

ଚିଠିଟି ପାଇ ଯୁବତୀ ପ୍ରାଣ ତାର ଉନ୍ମନା ହୋଇ ଉଠେ । ରାତିରେ ନିଦ ହୁଏ ନା । ପରଦିନ ବନ୍ଧୁ ଆଗମନକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହେ ଝରକା ଫାଙ୍କରେ—

ଶୁକ୍ଳ ପକ୍ଷ ରାତି । ଶରତଚନ୍ଦ୍ରର ଶୁଭ୍ର କିରଣ ଡେଉ ଖେଳି-ଯାଉଛି ପୃଥିବୀ ବକ୍ଷରେ । ନଗେନ ଘରର ଛାତ ଉପରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଆଉ ସୁମତି ଏକାକୀ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ସେଦିନ ନିଜକୁ ସତେ ଯେପରି ଏକ ବରବେଶରେ ସଜାଇଛି । ସୁମତି ମଧ୍ୟ ତତୋଽଧିକ । ନିଜର ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ଯୌବନର ସମସ୍ତ ସୁଷମାକୁ ସେ ଆଜି ତାର ପ୍ରେମିକ ଆଗରେ ମୁକ୍ତ କରିଦେବାର ପ୍ରୟାସୀ । ନିପୁଣ ଶିଳ୍ପୀ ହାତରେ ଗଢ଼ା ପ୍ରତିମା ପରି ତାର ବର୍ତ୍ତୁଳ ଉରଜ ବ୍ରେଷ୍ଟଟାଇଟ ଓ ବ୍ଲାଉଜର ଶାସନକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ନାଇଲନ୍ ଶାଢ଼ୀର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଅସ୍ୱୀକାର କରୁଛି । ବଦନମଣ୍ଡଳର ଶୋଭା ପାଉଡ଼ର ଓ ଲିପଷ୍ଟିକ୍ ସଂଯୋଗରେ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ ହୋଇ ଉଠିଛି । ଆଜିର ପରିଧାନ ଭଙ୍ଗୀ ଅତୁଳନୀୟ । ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ ଯୋଗଭଗ୍ନ କରିବାକୁ ରମ୍ଭା ଅପ୍ସରାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ନିନ୍ଦା କରୁଥିଲା ନିର୍ମଳ ଚନ୍ଦ୍ର କିରଣରେ ସୁମତି ତନୁର ଲାବଣ୍ୟ ।

ନାନା ଆଳାପ ଆଲୋଚନା ଓ ରଙ୍ଗ ରହସ୍ୟ ଭିତରେ ସୁମତି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଦେହରେ ଘଷି ହୋଇ ବସିଥିଲା । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ହୃଦୟରେ ଗୋଟିଏ ବିଜୁଳି ପ୍ରବାହ ଖେଳିଗଲା । ସେ ତାର ପ୍ରତି ଅଙ୍ଗରେ ଏକ ଅପୂର୍ବ ପୁଲକ ଅନୁଭବ କଲା । ତାର ଦେହର ରୋମ ଟାଙ୍କୁରି ଉଠିଲା । ହୃତ୍ ସ୍ପନ୍ଦନ କ୍ଷିପ୍ର ହୋଇ ଉଠିଲା । ମୁହଁ ଉପରେ ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ସ୍ୱେଦ ଦେଖାଗଲା । ତାର ପିଆସୀ ନେତ୍ର ସୁମତିର ମୁହଁ ଉପରେ ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲା ।

ସୁମଣି, ମହା ଚୂଲଖ ସେ । ଭାଉଜ ଓ ଭାଇଙ୍କ ମମତାକୁ ଖର୍ବ କରିବା ପାଇଁ ସେ ଆଜ ମୋହିନୀ ବେଶ ଧରିଛି । ଏହାହିଁ ଉପଯୁକ୍ତ ଅବସର ଭାବି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଗଳା ବେଷ୍ଟନ କରି ଝୁଲିଗଲା ତା ଛାତି ଉପରକୁ । ଲଜ୍ଜାନମ୍ର ସୋହାଗଭରା କଣ୍ଠରେ କହିଲା— ଏପରି ଚାହିଁ ରହିଛ କାହିଁକି ? ପାଣିକୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ କାହାର ଶୋଷ ମେଣ୍ଟେ ନାହିଁ । ଗ୍ଲାସକୁ ମୁହଁରେ ଲଗାଇ ପିଇବାକୁ ହୁଏ ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଧ ଭୂଷୁଡ଼ି ପଡ଼ି ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇଗଲା ।

× × ×

ଏକ ସୋମବାର ସନ୍ଧ୍ୟା । ଗୋଟିଏ ମଧୁର ପରିବେଶ ଭିତରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଓ ସୁମଣି ଛାତ ଉପରେ ବସି ରହିଛନ୍ତି । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ବେଶ ପରିପାଟୀରେ ଆଡମ୍ବର ଯେତିକ ବଢ଼ିଛି ସୁମଣିର ପରିପାଟି ସେତିକ ମଳିନ । ସୁମଣିର କାଲିକା ଭାବ ଏକାବେଳେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଯାଇଛି । ମୁହଁରେ ଅପ୍ରାକୃତିକ ଗମ୍ଭୀର ଭାବ, ଆଖିରେ ଛଳନାର ଅଶ୍ରୁ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ବହୁ ଆଦର ସୋହାଗ, କାକୁତି ମିନତିରେ ସୁମଣି ଚୁପି ଚୁପି ହୋଇ କହିଲା—ତମର ଏ ଛଳନା ଆଉ କେତେଦିନ ଚାଲିବ, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲବାବୁ ! କପଟ ପ୍ରେମର ଖେଳ ଖେଳିବାକୁ ତମକୁ ଆଉ ଲୋକ ମିଳିଲେ ନାହିଁ ? ଗୋଟିଏ ଷୋଡ଼ଶୀ ସୁକୁମାରୀର ସର୍ବସ୍ୱ ଲୁଣ୍ଠନ କରି ଦଉଡ଼ୁଛ ଭାଇ ଭାଉଜଙ୍କ ସୁହାଗ ରଖିବାକୁ ସପ୍ତାହରେ ଦୁଇ ଦିନ କରି ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମର୍ମାହତ ହୋଇ କହିଲା—ଛି, ସୁମଣି ! ତମେ ଏ କଣ କହୁଛ । ସହୋଦର ସ୍ନେହକ୍ଷମ ଭାଇ, ମାତୃସ୍ୱରୂପା ସ୍ନେହମୟୀ ଭାଉଜ, ତାଙ୍କର କୋଳରେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଦିନୁ ମଣିଷ ହେଲି । ଦିନକ ପାଇଁ ସେମାନେ ସ୍ନେହରେ କାର୍ପଣ୍ୟ କରି ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ଉଦାସୀନତା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ଆହତ ଫଣିମା ପରି ଗର୍ଜି ଉଠି ସୁମନ୍ତ କହିଲା—ବେଶ୍ ତ, ଭାଇ, ଭାଉଜଙ୍କ ପ୍ରତି ଯଦି ଏତେ ଜୋର ମମତା, ତେବେ ଏଠି ଏ ପ୍ରହସନ ଜମେଇଲ କାହିଁକି ? ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ବେଳ ଅଛି । ତମକୁ ଗୋଟାଏ ବାଟ ଧରିବାକୁ ହେବ । ହୁଏ ତ ଭାଇ ଭାଉଜ; ନ ହେଲେ ମୁଁ । ସ୍ତ୍ରୀ ମଝିରେ ମୁଁ ଆଉ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷକୁ ବରଦାସ୍ତ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ତମ ଇଚ୍ଛା ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ନିର୍ବାକ୍ ନିସ୍ପନ୍ଦ । ବହୁକଷ୍ଟରେ ବକ୍ଷର ବେଦନା ଚାପି ରଖି କହିଲା—ତମେ କଣ କହିବାକୁ ଚାହଁ ସୁମନ୍ତ ?

—ମୁଁ ଚାହେଁ ଆମ ଦୁହିଙ୍କର ବିବାହ । ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ସମ୍ଭବ । ତମେ ମୁଁ ଯେପରି ଘନିଷ୍ଠ ଭାବରେ ମିଶି ଯାଇଛୁ, ତାର ପରିଣାମ କେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କଣ ହେବ, ତାର କିଛି ଖବର ରଖୁଛ ନା ଦୁଧଖିଆ ଛୁଆଟି ପରି ନିରାଲମ୍ବ ହୋଇ ବସିଥିବ ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଯେପରି ଆକାଶରୁ ପଡ଼ିଗଲା । ସତେ ତ, ତାର ପରି-ଣାମ କଣ ହେବ ! ମଝି ସମୁଦ୍ରରେ ରତ୍ନଭରା ଜାହାଜ ବୁଡ଼ିଗଲା ପରି ଲାଗିଲା ତାକୁ । ସୁମନ୍ତ କଥାର କି ଜବାବ ସେ ଦେବ ଭାବିପାରୁ ନ ଥାଏ, ତାର ମସ୍ତିଷ୍କ ସତେ ଯେପରି ଅଚଳ ହୋଇଗଲା । ଉପାୟ ନ ପାଇ ସୁମନ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନର ଜବାବ୍ ସୁମନ୍ତଠାରୁ ହିଁ ଶୁଣିବାକୁ କାକୁତି କରି କହିଲା—ତମର ସବୁକଥା ମୁଁ ଶୁଣିଲି ଏବଂ ବୁଝିଲି । ଏ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ କରିବାର ପନ୍ଥା ତମେ ବାହାର କର । ତମ କଥା ମୁଁ ମାନିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି ।

—ତାହେଲେ ତମେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରହ । କିନ୍ତୁ ସାବଧାନ ଛଳନା କଲେ ନିଜ ମୁଣ୍ଡକୁ ବିପଦ ଘନେଇ ଆସିବ ।

ପ୍ରଦୀପ ତାର ସବୁ ଭଲମନ୍ଦକୁ ପଛକୁ ପକାଇ ଧାଇଁଥାଏ କେମିତି ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ଝରଣା ଜଣେ ମଣିଷଭଳି ମଣିଷ ହେବ । ନିଜେ ପଛେ ଚିରା ଧୋତି ମଇଳା ପଞ୍ଜାବୀରେ ଦିନ କଟାଏ, କିନ୍ତୁ ଝରଣା ଯେମିତି କୌଣସି ଅଭାବ ଅନୁଭବ ନ କରିବ ସେଥିପାଇଁ ସଜାଗ ଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ ସେ କେବେ ଦୁଃଖ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । ତା ମନରେ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଦୁଃଖର ଛୁଇ ଜାଙ୍କି ଯାଇଛି । ତା ହେଉଛି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ମାନସିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ । ପ୍ରତି ଶନିବାର ଯେ ଘରକୁ ଆସିବାକୁ ରୁଟିନ୍ କରିଥିଲା ସେ ଏବେ ଦୁଇ ତିନି ସପ୍ତାହରେ ଥରେ ଘରକୁ ଆସୁନାହିଁ । ଏହା ଭିତରେ ରହସ୍ୟ ଦୁର୍ବୋଧ୍ୟ ହେଲେ ବି କିଛି କାରଣ ଅଛି ନିଶ୍ଚୟ । ଭାବେ ମନେ ମନେ, କିନ୍ତୁ ବାହାରେ କିଛି ପ୍ରକାଶ କରେନାହିଁ ।

ଦିନେ ସକାଳେ ଝରଣା ବିଛଣା ଛାଡ଼ି ପଦାକୁ ଆସିଲା ବେଳକୁ ପ୍ରଦୀପ ଉଠି ତାର ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ଦେଇଛି । ଝରଣାର ମୁହଁରେ ତାର ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିବା ମାତ୍ରେ ସେ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୋଇଗଲା । ରାତି ଗୋଟାକ ଭିତରେ ତା ଚେହେରା ଉପରେ ଏ ଅସମ୍ଭବ ପ୍ରକାର ପରିବର୍ତ୍ତନ କାହିଁକି ? ମନେ ମନେ ଭାବି ସ୍ଥିର କଲା ଝରଣା ତାର ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରିବା ପରେ ସେ ଏହାର କାରଣ ବୁଝିବ ।

ପ୍ରଦୀପ ଘରେ ବସି ଝରଣାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଛି । ଝରଣା ପୁଅଟିକୁ କୋଳରେ ନେଇ ହସି ହସି ପହଞ୍ଚିଲା । ଝରଣା ହସୁଥିଲା ସତ, କିନ୍ତୁ ଏ ହସ ଭିତରେ କାନ୍ଦର ପରିମାଣ ବେଶୀ ଥିବାର ଅନୁମାନ କରିନେଲା ପ୍ରଦୀପ । ଝରଣାକୁ ପାଖରେ ବସିବାକୁ କହି ତା କୋଳରୁ ପୁଅକୁ ନେଲା । ତା ପରେ ଝରଣାର ପିଠି ଓ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତବୁଲାଇ ଦେଉ ଦେଉ ପଚାରିଲା-ଗୋଟିଏ କଥା ଜାଣିବାକୁ ମୁଁ ଭାରି ବ୍ୟସ୍ତ । ପଚାରିବି, ସତ କହିବ ?

ଝରଣା ବୋକାଙ୍କ ଭଳି ପ୍ରଦୀପ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ କହିଲା—ତମ ଆଗରେ ସତ ନ କହି ମିଛ କହିବା ଭଳି କଣ୍ଟି କାର୍ଯ୍ୟ ମୁଁ କାୟ, ମନ ଓ ବାକ୍ୟରେ କେବେ କରିନାହିଁ । ତେବେ ସତ ମିଛର ପ୍ରଶ୍ନ ତମ ମନରେ ଆସୁଛି କାହିଁକି ?

—ଜାଣେ ଝରଣା, ଜାଣେ । କାଳେ ମୋ ମନରେ ଆଘାତ ହେବ କିମ୍ବା ମୋ ମନରେ ବ୍ୟଥା ବାହାରକୁ ଟାଣି ହୋଇ ଆସିବ, ସେ ଭୟ ତ ଥାଇ ପାରେ ତମ ମନରେ । ସେଥିପାଇଁ ଏପରି ଗୋଟିଏ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଆବଶ୍ୟକ ହେଲା ।

—ମୁଁ ସତ କହିବି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଉଛି । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୁଅ । ସିଧା ସଳଖ ତମର ପ୍ରଶ୍ନଟି ପଚାର ।

—ଆଜ ତମେ ଅସମ୍ଭବ ପ୍ରକାର ଅସୁସ୍ଥ ଦେଖାଯାଉଛ । କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟା ଓ ଆଜି ସକାଳ-ଏହା ଭିତରେ ତମର ବୟସ ଯେପରି ଦଶ ବର୍ଷ ଅଧିକା ହୋଇଗଲା ପରି ଦିଶୁଛି । ମୋର ଆଶଙ୍କା ହେଉଛି ତମେ ହୁଏ ତ ଶରୀର କିମ୍ବା ମନରେ ଗୋଟିଏ ଦାରୁଣ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗ କରୁଛ । ସେଟା ମୋ ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରୁନାହଁ ।

—ତମେ ଯାହା ଭାବିଛ ସବୁ ସତ । ମୋର ଶରୀରରେ ନୁହେଁ ମନରେ ମୁଁ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗୁଛି । କାଲି ସାରା ରାତି ମୋ ଆଖିକୁ ନିଦ ଆସିନାହିଁ । ଆମର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ-କହୁ କହୁ ଝରଣା ଶୋକର ବେଗ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲାନାହିଁ । କିଛିକ୍ଷଣ ନୀରବ ରହି ଆରମ୍ଭ କଲା-ନିଜ ବକ୍ଷର ରସ ଦେଇ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କିପରି ତାକୁ ପାଳିଥିଲି ତୁମେ ଜାଣ ଏବଂ ତୁମେ ତାକୁ କି କଷ୍ଟରେ ଏବଂ କି ମମତାରେ ମଣିଷ କରୁଛ ସେଟା ମୁଁ ଅଙ୍ଗେ ଲିଭାଉଛି । ପ୍ରତି ଶନିବାର ଘରକୁ ନ ଆସିଲେ ଆମକୁ ଶାନ୍ତି ମିଳେନା କିମ୍ବା ତାକୁ ମଧ୍ୟ କିନ୍ତୁ କଣ ହେଲା ତାର ! ସେ ଏପରି ମମତାଶୂନ୍ୟ ହୋଇଯାଉଛି କାହିଁକି ?

—ଝରଣା, ତମେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ଭୁଲ ବୁଝନା । ଆଗକୁ ପରୀକ୍ଷା, ହୁଏତ ପଢ଼ାପଢ଼ିରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିବା । ଏମ୍. ଏସ୍‌ସି. ପାଠଟା ବଡ଼ କଷ୍ଟ ।

—ତମେ ଯେତେ ଯାହା କହ, ମୋ ମନ ମାନୁ ନାହିଁ । ସବୁବେଳେ ମୋତେ ଗୋଟାଏ ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ ଘେର ରହିଲା ପରି ଲାଗୁଛି । ମୋର ମନେହେଉଛି ଏ ଘର ଉପରେ ଶନିର କୋପଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ି ଆମର ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଶାନ୍ତି ସନ୍ତୋଷ ତକ ଜାଳଦେବ । ତମେ ଯାଅ ଥରେ ଦେଖି ଆସ ତାକୁ । କହୁ କହୁ ଏତେଦିନ ହୋଇଗଲା । ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ନାହିଁ କି ତାର ଦେଖାନାହିଁ ।

—ହଉ, ଆଜି ମୁଁ ତାକୁ ଗୋଟାଏ ଜରୁରୀ ଚିଠି ଲେଖିଦିଏଁ । ସେଥିର କିଛି ଜବାବ୍ ନ ଆସିଲେ ଶନିବାର ଦିନ ଯିବି ।

ପ୍ରଦୀପ ଝରଣାକୁ ଯେମିତି ବୋଧ ଦେଇଥିଲା, ତା ନିଜ ମନ ସେତିକି ଅବୋଧ ହୋଇ ଉଠିଲା । ପିଲା ଦିନର ସମସ୍ତ ଘଟଣା ତା ଆଖି ଆଗରେ ସିନେମା ଛବି ପରି ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ଚାଲି ଯାଉଥାଏ ବିଶେଷ କରି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ପିଲା ଦିନର ସବୁ ଘଟଣା । ସେ ଦିନର ଶିଶୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଏବଂ ଆଜିର ଯୁବକ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ । ସତେ କଣ ବୟସର ପରିବର୍ତ୍ତନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାର ମନର ମଧ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଗଲା; ଝରଣାର ସନ୍ଦେହ ଓ ଆଶଙ୍କା କଣ ତାହେଲେ ସତ ! ଆଉ ଭାବି ପାରେନା । ଆଉ ବେଶୀ ଭାବିବାକୁ ତାର ସାହସ ହୁଏନା । ଶେଷକୁ "ଭଗବାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛା" ବୋଲି କହି ଭାବନାର ଗତି ବଦଳାଏ ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଉଭୟ ସଙ୍କଟରେ ପଡ଼ିଛି । ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ଭାଇ ଭାଉଜଙ୍କ ଆକର୍ଷଣ, ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ସୁମିତ୍ରାର ପ୍ରେମ । କାହାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବ । ଭାଇ ଭାଉଜଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ବିଚାର କରି ସେ ବିଚଳିତ

କପର ଯାଇ ଟିକେ ଦେଖନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଏଣେ ସୁମତି ତାକୁ ଦଣ୍ଡେ ଛାଡ଼ିବାକୁ ନାରାଜ, ଶିକାର କାଳେ ହାତଛଡ଼ା ହୋଇଯିବ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଯେତେଦୂର ଆଗେଇଛି ଏକାବେଳେକେ ଭାଇ ଭାଉଜଙ୍କ ଅଜ୍ଞାତରେ । ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରଭାବରେ କାଳେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ମତ ବଦଳି-ଯିବ, ଏଇ ଆଶଙ୍କା ସୁମତିକୁ ସନ୍ଦେହରେ ପକାଏ, ତେଣୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବିବାହଟା ହୋଇଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ବାହାରକୁ ଛାଡ଼ିବାକୁ ନାରାଜ ।

ଆଜ ଭାଇଙ୍କ ଚିଠି ମିଳିଛି । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ମନ ଆଉ କେଉଁଠି ଲାଗୁନାହିଁ । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳକୁ ସୁମତି ସଙ୍ଗରେ ଦେଖାକରିବାକୁ ଗଲା । ସେଦିନ ତାର ବେଶଭୂଷାରେ କିଛି ବିଶେଷତ୍ୱ ନ ଥାଏ, ଚେହେରା ଉପରେ କିଏ ମୁଠାଏ ପାଉଁଶ ଛାଟି ଦେଲାପରି ଦିଶୁଥାଏ । ତାର ଏ ଭାବାନ୍ତର ଦେଖି ସୁମତି ବିସ୍ମିତ ହେଲା । ସେ ଆଗ ବଳପଡ଼ି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି କରୁଣ ଭାବରେ ପଚାରିଲା—ଆଜି ତମର ଏପରି ବେଶ କାହିଁକି ? ତମେ ଏତେ ବିମର୍ଷ ଦିଶୁଛ ଯେ ତମର କଣ ହୋଇଛି ? ଦେହ କଣ ଭଲ ନାହିଁ ?

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କହିଲା—ମନ ଭଲ ନାହିଁ । ଆଜି ଘରୁ ଚିଠି ପାଇଲି । ସାତ ଦିନରେ ଥରେ ଭାଇ ଭାଉଜଙ୍କୁ ଦେଖିବା କଥା । ଅନେକ ଦିନୁ ଯାଇ ନାହିଁ । ସେମାନେ ନାନା ଆଶଙ୍କାରେ କାଳ କାଟୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ଟିକିଏ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଆସିବି । ମାତ୍ର ଦିନକପାଇଁ । ତମଠାରୁ ଅନୁମତି ନେବାକୁ ଆସିଛି ।

ସୁମତି ଦେଖିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ମନର ଅବସ୍ଥା ଯାହା, ସେଥିରେ ବାଧାଦେଲେ ପରିଣାମ ଖରାପ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ଅନେକ । ସ୍ବର ଆଉଟିକୁ ବିକୃତ କରି କହିଲା-ଏଥିପାଇଁ ଏପରି ବ୍ୟସ୍ତ ହେବାର

କାରଣ କଣ ? ତେବେ ଆଜ ଭିତରେ ଆମର ବିବାହର ସମ୍ବନ୍ଧଟା ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲେ ଭଲହୁଅନ୍ତା ଭାବୁଛି ।

—ବିବାହ ତ ପ୍ରାୟ ଶେଷହୋଇ ଯାଇଛି । ବାକି ଅଛି ଲୌକିକତା । ତାହେଲେ ଏ ପ୍ରସ୍ତାବଟା ତମେ ତମର ବାପା ମାଙ୍କୁ ଜଣାଇ ତାଙ୍କ ମତ ଆଗ ବୁଝିନିଅ ।

—ଯାହା ଦେଖୁଛି, ତମେ ଯେତେ ପାଠୁଆ ହେଲେ ବି ଏସବୁ ବିଷୟରେ ଅତି ବୋକା । ତମେ କଣ ଭାବୁଛ ସେମାନଙ୍କର ମତ-ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ମତ ନ ଥିଲେ ଜଣେ ପର ଯୁବକ ସହିତ ନିଜର ଯୁବତୀ ଝିଅକୁ ମଧୁଶଯ୍ୟା ସଜେଇବା ସୁଯୋଗ ଦେଉଥାନ୍ତେ, ନା ?

—ତା ବି ହେଉ, ତଥାପି ଲୌକିକତା ତ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ ?

—ତାହେଲେ ତମେ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦିଅ ।

—ସାହସ ହେଉନାହିଁ । ସେମାନେ ଧନ ଓ ପଦବୀରେ ଆମଠୁଁ କେତେ ଉପରେ । ତମେ ଅଲଅଲି ରାଜକୁମାରୀ ଏବଂ ମୁଁ-ଜଣେ ଦରିଦ୍ର ଛେଉଣ୍ଡ ! ତଫାତ୍ କେତେ ?

—ତାହେଲେ ଆମ ପକ୍ଷର ସବୁ ଦାୟିତ୍ୱ ମୁଁ ମୁଣ୍ଡାଉଛି । ତମେ ଜବାବ୍ ଦିଅ ।

ମୃଦୁ ହସି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କହିଲା—ଚମତ୍କାର, ପାଞ୍ଚ ମିନଟ୍ ପୂର୍ବରୁ ଯେ ମୋର ବୋକାମୀକୁ ସମାଲୋଚନା କରୁଥିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କର ବୋକାମୀ ଧରାପଡ଼ିଗଲା । ମୋ ଜବାବ୍ ମିଳିଛି କି ନାହିଁ ସେତକ ଏବେ ବି ବୁଝାଇବାକୁ ହେବ ? ତେବେ ମୋର ତ ଜଣେ ମୁରବି ଅଛନ୍ତି । ଭାଇଙ୍କ ପାଖରେ ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ତମ ବାପା ଦିଅନ୍ତୁ । ମୋର ଏ ବିବାହରେ ସମ୍ମତି ଥିବାର ଜାଣିଲେ ସେ ମୋଟେ

ନାରାଜ ହେବେ ନାହିଁ । ପିଲଟି ଧନରୁ ସେ କେବେ ମୋ ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯାଇନାହାନ୍ତି ।

—ଆଚ୍ଛା, ତମେ ତ ରାଜ, ତାଙ୍କୁ ନ ପଚାରିଲେ କ୍ଷତି କଣ ? ସେ ତମ ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯିବେ ନାହିଁ ତ ଜାଣୁଛ । ତମେ ତ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ବାହାରିଛ । ଯାଅ, କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ଧନରୁ ଅଧିକ ଡେରି କଲେ ମୋର ଜଳନ୍ତା ଚିତା ହୁଏ ତ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବ, ମୋତେ ନୁହେଁ ।

ଦୁଇ ସପ୍ତାହ ପରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଘରକୁ ଆସିଛି । ତାର ଶୁଖିଲା-ମୁହଁ, ନୁଖୁରାବାଳ, ଝାଉଁଳା ଚେହେରା ଦେଖି ଝରଣାମନର ସମସ୍ତ ସଞ୍ଚିତ ଅଭିଯୋଗ ଓ ଅଭିମାନ ଦଣ୍ଡକେ ପାଣି ଫୋଟକା ପରି ମିଳାଇଗଲା । ଝରଣାକୋଳରୁ ଛଅମାସ ପର ଟାଉକର ପିଲଟିକୁ କୋଳକୁ ନେଲା । ତା ପାଇଁ ଆଣିଥିବା ସମସ୍ତ ସୌଖୀନ ଖେଳନା ତା ହାତରେ ଧରାଇଦେଲା । ନୂଆ ଖେଳନା ଶିଶୁ ପକ୍ଷରେ ବାପ-ମା ଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଲୋଭନୀୟ । ଖେଳନା ଗୁଡିକ ପାଇ ସେ ଏତେ ଖୁସି ହୋଇଗଲା ଯେ, ଦାଦା କୋଳରୁ ମା ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ଚାହିଁଲା ନାହିଁ ।

ଝରଣା ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇ କହିଲା—ଦେଖୁଛ ତ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ! ରକ୍ତର ମାୟା କେତେ ଦୃଢ଼ ? ସାମାନ୍ୟ ପିଲଟାଏ, ଏଇ ମାତ୍ର ବର୍ଷକ ବୟସର । ତଥାପି ସେ ତା ରକ୍ତର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରଖିପାରିଛି । କିନ୍ତୁ ତମେ କଣ କରୁଛ ? ତମର ବୟସ ବଢିଲା, ବୁଦ୍ଧି ବଢିଲା, ଶିକ୍ଷା ବଢ଼ିଲା—କମିଲା ଖାଲି ଆମଠାରୁ ମମତା !

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପ୍ରତି ଏ ମଧୁର ଭର୍ତ୍ସନା ଯଥେଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା । ସେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ରଖିପାରିଲା ନାହିଁ । ସଜଳ ନୟନରେ ଝରଣାର ହାତ ଧରି ପକାଇ କହିଲା—ନୂଆବୋଉ, ତମେ ଯାହାସବୁ କହିଲ ତାହା

ମୋ ପାଇଁ ସ୍ନେହମୟୀ ମା'ର ଅଶୀର୍ବାଦ । ସେଇ ଆଶୀର୍ବାଦ ମଧ୍ୟ ମୋପାଇଁ ଅତି ଲଘୁ ଦଣ୍ଡ, ଏହାଠାରୁ ଗୁରୁତର ଦଣ୍ଡ ମୋର ପ୍ରାପ୍ୟ । କାରଣ ମୁଁ ତମମାନଙ୍କ ସହିତ ଯେଉଁ ଆଚରଣ କରିଛି ତାହା ଅକ୍ଷମଣୀୟ । ତଥାପି କ୍ଷମା ମାଗୁଛି ଭାଇ ଆଉ ତମ ପାଖରେ । ଭାଇଙ୍କ ପାଖରେ ମୁହଁ ଖୋଲି କିଛି କହିପାରିବ ନାହିଁ, ତେଣୁ ତମ ଜରିଆରେ ତାଙ୍କଠାରେ କ୍ଷମାଭିକ୍ଷା କରୁଛି ।

ଝରଣା ନିଜ ପଣନ୍ତରେ ବିଅରର ଉଚ୍ଛୁଳା ଲୁହ ପୋଛି ଦେଇ କହିଲା—ସୁନାଟି ପରି, ମନ କଷ୍ଟ କଲ, ନା ? ମୁଁ ତମ ମନରେ ଆଘାତ ଦେଇଛି । କଣ କରିବ କହ, ଉଚ୍ଛୁଳା ନଈ ବହିଯିବାର ସୁବିଧା ପାଇଲେ ତାର ଭାରି ଛୁଟି ଉଶ୍ୱାସ ହୁଏ । ତମ ଅଦର୍ଶନରେ ଯେ ମୁଁ କି କଷ୍ଟ ଅନୁଭବ କରୁଛି, ସେଟା ତମେ ହୁଏ ତ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିବ ନାହିଁ, କାରଣ ତମେ ପୁରୁଷ । ହଉ ଥାଉ, ଯେଉଁ କଥାର ଆଲୋଚନା କଲେ ଦୁଃଖ ନ କମି ବରଂ ବଢ଼ିବ, ତାକୁ ବନ୍ଦ କର । ଚାଲ, ମୁହଁ ହାତ ଧୋଇ ବିଟା ଖାଇନିଅ ।

ରବିବାର, ପ୍ରଦୀପ ଗାଧୋଇ ଖାଇ କୌଣସି କାମରେ ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ବିଅର ଭାଉଜ ଦିହେଁ ପୂର୍ବର ଅରୁଚିକର ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାବେଳେ ଭୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ନିଜର କଠିକ ଅନୁଭୂତି ଓ ସାଙ୍ଗ ସାଥୀଙ୍କ ବିଷୟ କହୁ କହୁ ସୁମନ୍ତ ଓ ତାର ବାପ, ମା, ଭାଇ ଆଦିଙ୍କ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଆସିଲା । ସୁମନ୍ତ ବିଷୟ କହିଲାବେଳେ ତାର ଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୱଭାବ ଝରଣା ମନରେ ସନ୍ଦେହର ଛାୟାପାତ କଲା । ସେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ପେଟକଥା ଖୁବ୍ ଚାଲାକିରେ ଟାଣିନେଲା ।

ଝରଣା ପ୍ରଥମେ ପଚାରିଲା-ଆଚ୍ଛା, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ, ସୁମନ୍ତ ସହିତ ତମର ପ୍ରଥମ ପରିଚୟ ହେଲା କିପରି ?

—ସୁମନ୍ତଙ୍କର ଭାଇ ମୋ ସଙ୍ଗେ କଲେଜରେ ପଢ଼େ । ପଢ଼ା ପଢ଼ିରେ ମୋର ସୁନାମ ଦେଖି ଅନେକ ସାଙ୍ଗ ମତେ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାନ୍ତି । ବହୁତ ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କର ପିଲା ମୋ ସଙ୍ଗେ ବନ୍ଧୁତା କରିବାକୁ ଖୁବ୍ ବ୍ୟାକୁଳ । ପ୍ରଥମେ ସୁମନ୍ତଙ୍କର ଭାଇ ନଗେନ୍ ସଙ୍ଗେ ମୋର ପରିଚୟ ହେଲା । କ୍ରମେ ବନ୍ଧୁତା ଘନିଷ୍ଠ ହେବାରୁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ସେ ମୋତେ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ନେଲା । ଏଇପରି ଭାବରେ ମୁଁ ତ ବହୁତ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇଛି ଆସିଛି; କିନ୍ତୁ ସୁମନ୍ତଙ୍କର ବାପା ମାଙ୍କ ପରି ଏତେ ଉଦାର ବ୍ୟବହାର କାହାରି ଘରେ ପାଇନାହିଁ । ସେମାନେ ମୋ ସଙ୍ଗେ ଏକାବେଳକେ ଆପଣାର ପରି ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ସୁମନ୍ତ କଥା ତ ଛାଡ଼ । ଦିନେ ନ ଗଲେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ମୁହଁ ଶୁଖେଇ ବସେ ।

ଝରଣା ଭାବିଲା ସତକଥା ଏତେବେଳେ ପଦାକୁ ବାହାରିଲା । ତାହେଲେ ସେଇ ଜଣକର ମୁହଁ ଶୁଖାଇବା ସହି ନ ପାରି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଏପରି ହୋଇଯାଇଛି । ହଁ ପିଲା ଲୋକ । ପ୍ରଥମ ଯୌବନର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ତା ମନରେ ଦେଖାଦେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ମନକୁ ଯେତେ ଉଦାର କଲେ ବି ଝରଣା ମନରେ ପଦିଏ କଥା ବାଧାଦିଏ । "ଦିନେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ନଗଲେ ମୁହଁ ଶୁଖେଇ ବସେ," ଧନ୍ୟ ନାରୀର ମୋହ ! ମନର ସମସ୍ତ ଭାବ ଲୁଚେଇ ଝରଣା କହିଲା-ସୁମନ୍ତ ଯେବେ ତମକୁ ଏତେ ଭଲପାଏ କହୁଛ, ତାକୁ ବିବାହ କରି ଘରକୁ ଆଣିଲେ ତ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା !

—ସେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଯେ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ନ ଆସିଛି ତା ନୁହେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହି ଦେଇଛି ସେ ଅସି ଭାଇଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସେ ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ । ହୁଏ ତ ସ୍ୱାର୍ ଭିତରେ ସେ ଆମଘରକୁ ଆସି ପାରନ୍ତି ।

ସୁମଣ୍ଡିର ରୂପ ଗୁଣର ବିଶଦ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲାବେଳେ ଝରଣା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ମୁହଁର ଭାବ ଭଙ୍ଗୀକୁ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଦୃଷ୍ଟିରେ ନିରୀକ୍ଷଣ କରୁଥାଏ । ସେଥିରୁ ତା ମନରେ ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ହେଲା ଯେ, ସୁମଣ୍ଡି ସହିତ ବନ୍ଧୁତା ବିଷୟରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଯେତିକ ପ୍ରକାଶ କରୁଛି, ତାଠୁଁ ବେଶୀ ଗୋପନ ରଖୁଛି । ତା ମନର ଭାବନା କାହିଁ କେତେ ଦୂର ଚାଲିଯାଏ । ତା ମନରେ ଭଣାଭୁଲା ଗଦା ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଅଗ୍ନି କଣା ପକାଇଦିଏ—ସୁମଣ୍ଡି ବଡ଼ ଲୋକର ଶିକ୍ଷିତା ସୁନ୍ଦରୀ ଝିଅ । ଏ ଦରିଦ୍ର ସଂସାରକୁ ଆପଣାର କରି ପାରିବ ତ ! ଯଦି ତା ନ ହୁଏ, ତେବେ ଏ ସଂସାରର ଅବସ୍ଥା କଣ ହେବ ! ଆଉ ବେଶୀ ଭାବି ପାରେନା । ତାର ମସ୍ତିଷ୍କ ଅବଶ ହୋଇଯାଏ ।

ଏହା ଭିତରେ ଚାରି ମାସ ଗତ ହୋଇ ଯାଇଛି । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଘରକୁ ଆସିନାହିଁ କିମ୍ବା ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ମଧ୍ୟ ଦେଉନାହିଁ । ଝରଣାର ମାତୃହୃଦୟ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ଉଠିଛି । ସେ ଯାହା ସନ୍ଦେହ କରିଥିଲା ତାହା ସତ୍ୟ ନିଶ୍ଚୟ । ସୁମଣ୍ଡିର ପ୍ରେମସିନ୍ଧୁରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଝାସ ଦେଇଛି । ଝରଣା ସବୁ ବୁଝୁଛି, ତଥାପି ପ୍ରଦୀପ ଆଗରେ ସେ ଏ ବିଷୟରେ କିଛି ସୂଚନା ଦେଇନାହିଁ । କାରଣ ସେ ଯେତେହେଲେ ପୁରୁଷ । ଝରଣା ଯେତେ ସମ୍ଭାଳି ପାରିବ, ପ୍ରଦୀପ ସେତେ ସମ୍ଭାଳିବାକୁ ହୁଏ ତ ସମର୍ଥ ହେବ ନାହିଁ । ଅକାଳରେ ହୁଏ ତ ବଜ୍ରପାତ ହେବ ଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ସଂସାର ଉପରେ ।

ଝରଣା ପ୍ରଦୀପ ସଙ୍ଗରେ ଯାଉଆସୁ ଲଗାଏ, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ଟିକଏ ଦେଖି ଆସିବାକୁ, ତାର ଖବର ବୁଝି ଆସିବାକୁ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଚିନ୍ତା ଝରଣାକୁ କ୍ରମେ ଶଯ୍ୟାଗତ କରିବାକୁ ବସିଲାଣି ।

ପ୍ରଦୀପ ବୃକଶାରୁ ଛୁଟି ନେଇ ବାହାରିଲା କଟକ । ହଷ୍ଟେଲରେ ପହଞ୍ଚି ପ୍ରଭାତିର ରୁମ ଖୋଜିଲା । କିନ୍ତୁ ସନ୍ଧାନ ପାଇଲା ନାହିଁ । ଠିକକଲା ଯେଉଁଠି ସେ ରହୁପଛେ କଲେଜକୁ ନିଶ୍ଚେ ତ ଆସିଥିବ । ଗେଟ ପାଖରେ କଲେଜ ଛୁଟୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କଲେ ନିଶ୍ଚୟ ତାକୁ ପାଇବ । ଏଇ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରି ଗେଟ ପାଖରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲା ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇଗଲାଣି । ରାସ୍ତାରେ ଲୋକ ଗହଳି ବଢ଼ି ଚାଲିଛି । ପ୍ରଦୀପ ଚାହିଁ ରହିଛି କଲେଜ ହତା ଭିତରକୁ । ଏହି ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ମାଟିଆ ରଙ୍ଗର ମଟରଗାଡ଼ି ଦମକା ପବନ ପରି ମାଡ଼ି ଆସି ଅଟକିଗଲା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ବୋଧହୁଏ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମଟରରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ି ଭାଇଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କଲା । ମୁହଁରୁ ତାର କଥା ବାହାରୁ ନ ଥାଏ ଭୟ ଓ ସଙ୍କୋଚରେ । ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ଅପରାଧୀ ଭଳି ମୁହଁକୁ ତଳକୁ ପୋତି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା ।

ପ୍ରଦୀପ ମନରେ ରାଗ ଓ ଅଭିମାନର ବୈଶାଖୀ ଝଡ଼ ଉଠିଥିଲେ ବି ସେ ସବୁକୁ ମନ ଭିତରେ ଚାପି ରଖି ସାନ ଭାଇଟିକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଖିରୁ ଶ୍ରାବଣ ଧାରା ପରି ଅଶ୍ରୁ ଝରି ଚାଲିଲା ।

ଉଭୟେ ନୀରବ । ପ୍ରଥମ ସମ୍ଭାଷଣ କି ଭାବରେ ଆରମ୍ଭ କରିବେ କେହି ଭାଷା ପାଉ ନ ଥାନ୍ତି ।

ସେତିକବେଳେ ଗାଡ଼ିରୁ ଆଉ ଜଣେ ପ୍ରୌଢ଼ ଭଦ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ବାହାରି ଆସି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ପଚାରିଲେ—ଏ ବାବୁ ତମର କିଏ କି ?

ପ୍ରଦୀପ ଚମକି ପଡ଼ିଲା ପରି ପଛକୁ ଚାହିଁଲା— ଜଣେ ଧନୀ ଭଦ୍ର ଲୋକ ଏବଂ ଜଣେ ସୁନ୍ଦରୀ ଷୋଡ଼ଶୀ ତରୁଣୀ । ତରୁଣୀର କପାଳରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ସିନ୍ଦୂର ବିନ୍ଦୁ । ସେମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲଠାରେ ନିବଦ୍ଧ । ଏମାନେ କିଏ ? ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଏମାନଙ୍କ ମଝିରେ କାହିଁକି ? ନିଜର ଦରିଦ୍ର ଅବସ୍ଥା ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ରାଜକୀୟ ଢଙ୍ଗ ଭିତରେ ଏ ଘନିଷ୍ଠତାର ସମ୍ବନ୍ଧ କିପରି ଗୋଳମାଳିଆ ମନେ ହେଲା ତାର । ସେ ଅବାକ୍ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ।

ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି ରମାକାନ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଜବାବରେ କହିଲା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ—ଏ ମୋର ଭାଇ ।

ଓ···ବୋଲି କହି ସୁମତୀକୁ ଇସାରା କଲେ ପ୍ରଦୀପକୁ ପ୍ରଣାମ କରିବାକୁ ।

ସୁମତୀ ଯେପରି ଅତି ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଣାମ କରି ଗାଡ଼ି ଭିତରେ ଯାଇ ବସିଗଲା ।

ଏତେବେଳେ ପ୍ରଦୀପ ଆଗରୁ ଏ ରହସ୍ୟର ପର୍ଦ୍ଦା ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଅପସରିଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । ତା'ହେଲେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବର୍ତ୍ତମାନ ବିବାହିତ । ଏ ଭଦ୍ରଲୋକ ହେଉଛନ୍ତି ତାର ଶ୍ୱଶୁର ଏବଂ ତରୁଣୀଟି ସ୍ତ୍ରୀ । ଏଇ ତାର ପ୍ରାଣର ଭାଇ, ଯାହାକୁ ସେ ତାକୁ ଝାଳ ତଳପାରେ ମାରି ମଣିଷ କରିଥିଲା । ମଣିଷ ପାଖରୁ ମଣିଷ ପ୍ରତିଦାନରେ କଣ ତାହେଲେ ଆଶା କରିବ ! ଛାତିଟା ତାର ଫାଟିଯିବ ସତେ, ମନଟା ତାର ଭାଙ୍ଗି ଚୂରମାର ହୋଇଯିବ ପରା । ମନରେ ଦମ୍ଭ ଆଣିବା ପାଇଁ ନିଜକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବାକୁ ସେ ଚିନ୍ତାର ଧାରା ବଦଳାଇଲା । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଲାଳନ ପାଳନଠାରୁ ଶିକ୍ଷାଦୀକ୍ଷା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

ସେ ଯାହା କରୁଛୁ, ତାହା ତ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି କରୁଛୁ । କନିଷ୍ଠ ପ୍ରତି ଜ୍ୟେଷ୍ଠର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତ ବିଧି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ସେ ଯାହା କରୁଛୁ କ'ଣ କିଛି ପ୍ରତିଦାନର ଆଶା ରଖି କରୁଛୁ ? ନୁହେଁ ତ ! ତେବେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ନୀଚତା ମନରେ ସ୍ଥାନ ପାଇବ କାହିଁକି ?

—ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ, ଘରକୁ ଯିବୁ ନାହିଁ ? ଅତି କରୁଣ, ଅତି ଶୋକାର୍ଦ୍ର ପ୍ରଦୀପର ଏ ଆବେଦନ ।

ଆଗରେ ଦେବପ୍ରତିମ ଭାଇ । ତାଙ୍କର ଏ ଦୟାମୟ ମୂର୍ତ୍ତି । ତା ଉପରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କର ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଏ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ରୁକ୍ଷ ବ୍ୟବହାର । ଏହାର ମୂଳ କାରଣ ସେ ନିଜେ । ତାର ଅପରିଣାମ-ଦର୍ଶିତା ଯୋଗୁ ଭାଇ ଆଜି ଏପରି ଅପମାନିତ । ସେ ମୁମୂର୍ଷୁ ପରି ଦେଖାଗଲା କ୍ଷଣକରେ । ତାର ହୃତ୍‌ପିଣ୍ଡ ଯେପରି ରକ୍ତଶୂନ୍ୟ ହୋଇଥିଲା ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ବିରକ୍ତିମିଶା ରୁକ୍ଷ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ— ରାସ୍ତା ମଝିରେ ଠିଆ ହୋଇ ଏପରି ହେବାଟା କଣ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ! ଭାଇଙ୍କୁ ଘରକୁ ନେଇ ଚାଲ । ସେଠାରେ ବସି ଆଳାପ କରିବ ।

ସେତେବେଳେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଅବସ୍ଥା—ଲଜ୍ଜାଏ ପାଳରେ ସେ ଯେପରି ଭସ୍ମ ହୋଇଯିବ । ପ୍ରଦୀପ ସର୍ବଂସହା ବସୁଧା ପରି ସବୁ ଅପମାନ ପଛକୁ ପକାଇ ଦେଇ ଭାଇର ସାଥି ହେଲା ।

ସୁମଣିର ମା, ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ହେଲେ କଣ ହେବ ରମାକାନ୍ତଠାରୁ ସେ ବେଶ୍ ଚତୁର । ସୁମଣିଠାରୁ ଆଜିର ସମସ୍ତ ଘଟଣା ଶୁଣି ସେ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଅପରାଧୀ ଭାବୁଛନ୍ତି । ଚାକର ଜଳଖିଆ ଚା' ହାତରେ ଧରି ଆସିଲା । ତା ସଙ୍ଗରେ ସେ ଆସିଲେ ପରିବେଷଣ

କରିବାକୁ । ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଏ ଜଟିଳ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଟିକେ ସରଳ କରିନେବେ । ଯେତେଦୂର ପାରନ୍ତି ମନକୁ କୋମଳ କରି କଣ୍ଠକୁ ନରମ କରି ଅନୁନୟ ଭଙ୍ଗୀରେ କହିଲେ—ମନରେ ଦୁଃଖ କରିବ ନାହିଁ ବାପା । କାମଟା ଏତେ ଚଞ୍ଚଳ ତୁଲାଇବାକୁ ହେଲା ଯେ କାହାକୁ ଟିକେ ଖବର ଦେବାର ଅବସର ମିଳିଲା ନାହିଁ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଏକା ଜିଦ୍ ଧରି ବସିଥିଲା ଯେ, ଭାଇ ଭାଉଜଙ୍କ ଅଜ୍ଞାତରେ, ଭାଇଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ଏ କାମ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଏକ ପ୍ରକାର ଜବରଦସ୍ତି କରି ତାକୁ ରାଜି କରାହେଲା । ମୁଁ କେତେ ଥର ଝିଅ ଜୋଇଁଙ୍କୁ କହିଲିଣି ଟିକେ ଯାଇ ବୁଲି ଆସିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ନିଜକୁ ଏତେ ଅପରାଧୀ ମନେ କରୁଛି ଯେ, ତମମାନଙ୍କୁ ଆଉ ମୁହଁ ଦେଖାଇବାକୁ ସାହସ କରୁନାହିଁ ।

ପ୍ରଦୀପ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘନିଃଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ିଲା । କଳ୍ପନା କରି ହୁଏ ନା ସତେ ଏ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସର ଆରମ୍ଭ କେଉଁଠି ଆଉ ଅନ୍ତ କେଉଁଠି । ତଥାପି ମନର ବ୍ୟଥା ଉପଶମ କରିବା ଶକ୍ତି ଏହାର ଅତୁଳନୀୟ—ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ--ରୂପ, ରସ, ବର୍ଣ୍ଣ, ଗନ୍ଧହୀନ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ···

ସୁମତି ମା ପୁଣି କହିଲେ—ହଉ ବାପା, ନିୟତିର ଗତିକୁ କେହି ରୋକି ପାରିବ ନାହିଁ । ଯାହା ହବାର ଥିଲା ହୋଇଗଲା । ତାକୁ ଆଉ ମନରେ ସ୍ଥାନ ଦେଲେ ନିଜେ ତ ଦୁଃଖ ପାଇବ, ଆଉ ସମସ୍ତେ ବି ସେଥିରେ ଭାଗୀ ହେବେ । ଦି ଭାଇ ମିଶି ଜଳଖିଆଟିକି ଖାଇ ନିଅ । ମୁଁ ଯାଇ ରୋଷେଇ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଛି ।

ପ୍ରଦୀପ ମନରେ ଦାବାଗ୍ନିର ଦାହ । ସେ ସେଠାରେ କିଛି ଛୁଇଁଲା ନାହିଁ, ଛୁଇଁବାକୁ ତାର ଇଚ୍ଛା ମଧ୍ୟ ହେଲା ନାହିଁ ।

ଉଠି ପଡ଼ି ଚାହିଁଲା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମୁହଁକୁ । ଆଖିରୁ କେଇଟି ଅଶ୍ରୁବିନ୍ଦୁ ଝରାଇ କହିଲା—ଯାଉଛି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ । ଦି ଦିନ ହେଲା କଟକ ଆସିଲିଣି । ଭାଉଜ ତେଣେ ଆତୁର ହୋଇ ଉଠିଥିବ । ସେ ଦ୍ୱାର ସବୁଦିନେ ତୋ ପାଇଁ ଉନ୍ମୁକ୍ତ, ଆମର ମନ ମଧ୍ୟ । ଯେତେବେଳେ ଇଚ୍ଛା ହେବ ଯିବୁ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡି କହିଲେ—ଏ କି କଥା ବାବୁ ! ବନ୍ଧୁ ଘରକୁ ନୂଆ ହୋଇ ଆସି ମୁହଁରେ ଟିକେ କିଛି ନ ଦେଇ ଚାଲିଯିବେ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କଣ ଘରକୁ ଯିବ ନାହିଁ ! ଏଥିପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି କାହିଁକି ?

ପ୍ରଦୀପ ଅତିରିକ୍ତ ନମ୍ରତାର ସହିତ କହିଲା—ଆପଣ ପିତୃ-ପ୍ରତିମ, କ୍ଷମା କରିବେ । ପିତାଠାରୁ କ୍ଷମା ଦାବୀ କରିବା ସନ୍ତାନର ଜନ୍ମଗତ ଅଧିକାର । ଦରିଦ୍ରର ମଧ୍ୟ ଆତ୍ମ ସମ୍ମାନ ଅଛି । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ଜନ୍ମ । ମୋର ବର୍ତ୍ତମାନର ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ଯେପରି ସେଥିରେ କଣ ଭୋକ ଶୋଷର ସ୍ଥାନ ଅଛି ! ଦୁଃଖର ଏ ପ୍ରଥମ ଧକ୍କା । ଯେତେବେଳେ ବନ୍ଧୁତା ହେଲା ଆସିବା ଯିବା ଖାଇବା ପିଇବା କଣ ନ ହେବ କି । କିନ୍ତୁ ଆଜି ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ । ଆହୁରି ଥରେ କ୍ଷମା ମାଗୁଛି ।

ପ୍ରଦୀପ ସେଠାରୁ ବାହାରି ସିଧା ଷ୍ଟେସନ ଆଡ଼େ ଚାଲିଲା । ଷ୍ଟେସନର ପାଣିକଳରୁ ପେଟେ ପାଣି ପିଇଲା । ଘରୁ ଆସିବା ଦିନୁ ଏଇ ପାଣିପିଆ ତାର ପ୍ରଥମ ।

ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା ମୁହଁ ସଞ୍ଜ ବେଳକୁ । ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ବିଷଣ୍ଣ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଦେଲା ମାନେ ଅନ୍ତର ଯେପରି ଆର୍ତ୍ତନାଦ କରି ଉଠିଲା ଝରଣାର । ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ କଟକକୁ ପଠାଇ ସେ ମନେ ମନେ

କେତେ ସୁଖର କଳ୍ପନା କରିଥିଲି । ସେ ଆଶା କରୁଥିଲି ଦି ଭାଇ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଘରକୁ ପଶି ଆସିବେ ହସି ହସି । ଏ ଘରଟା କ୍ଷଣକ ଭିତରେ ଆନନ୍ଦ କୋଳାହଳରେ ପୂରି ଉଠିବ । କିନ୍ତୁ ଏ ବିପରୀତ ଲକ୍ଷଣ ଦେଖି ତାର ବୁକୁ ଶୁଖିଗଲି । ଘଟଣା କଣ ଜାଣିବାକୁ ତାର ସାହସ ହେଲି ନାହିଁ ।

ପ୍ରଦୀପ ନିଜ ବକ୍ଷର ବେଦନା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୁପି ରଖିଥିଲି । ଆଉ ପାରିହେଲି ନାହିଁ । ସେ ସେହିପରି ଅଧୁଆ ଗୋଡ଼, ଅଧୁଆ ମୁହଁରେ ଖଟ ଉପରେ ପଡ଼ିଗଲି । ଆଖିର ଲୁହ ଆଉ ବାଧା ମାନିଲି ନାହିଁ । ସେ ତକିଆରେ ମୁହଁ ଗୁଞ୍ଜି ଅସହାୟ ଶିଶୁଟି ପରି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲି ।

ଝରଣା ପ୍ରଦୀପର ଏ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ପ୍ରଦୀପ ପାଖରେ ବସି ପଡ଼ି ଭୟରେ ପଚାରିଲି—ତମେ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଛ କାହିଁକି ? ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଖବର କ'ଣ ? ସେ ଭଲ ଅଛି ତ ?

ଝରଣାର ଏ ଆତୁରତା ପ୍ରଦୀପକୁ ନିଜ ବିଷୟରେ ସଚେତନ କଲି । ସେ ଭାବିଲି—ସତେ ତ ସେ ଯଦି ଏପରି ଅଧୀର ହେବ ତା ହେଲେ ଏ ସଂସାର ସମ୍ଭାଳିବ କିଏ । ଝରଣା ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ନିଜକୁ ଆୟତ୍ତ କରି କହିଲି—ଭଲ ତ ଅଛି—କିନ୍ତୁ ...

—କିନ୍ତୁଟା କଣ ଟିକେ ଶୀଘ୍ର ଖୋଲି କୁହ ଭଲା ।

ପ୍ରଦୀପ ଝରଣା ଆଗରେ କି ଭାବରେ ଏ ଦାରୁଣ ଦୁଃଖର ସମ୍ବାଦ ପ୍ରକାଶ କରିବ ଭାବି ପାରୁ ନ ଥାଏ । ଭଲମନ୍ଦ ଯାହା ହେବ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ସମ୍ବାଦ ପାଇବାପାଇଁ ସେଇ ଝରଣା ତ ତାକୁ ଏତେ କାକୁତି ମିନତି କରି ପଠାଇଥିଲି । କହିବାକୁ ହେବ । ସେ

ଆରମ୍ଭ କଲି—ଶୁଣ ତେବେ ଝରଣା, କିନ୍ତୁ ତମକୁ ମନ ଟାଣ କରିବାକୁ ହେବ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କଟକରେ ବିବାହ କରିଛି ସୁମଣି ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଝିଅକୁ । ଶଶୁର ତାର ଖୁବ୍ ଧନୀ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବିବାହ କରିଛି—ଏ ତ ଦିନେ ହେବାର କଥା, ହେଲା । ସେଥିପାଇଁ ଭାବିବାର କଥା କିଛି ନ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଯେପରି ଭାବରେ ହେଲା, ତାହା ମୋର କଳ୍ପନାର ସୌଧକୁ ଧୂଳିରେ ମିଶାଇଦେଲା । ଆଶା କରିଥିଲି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ବିବାହ ଗୋଟିଏ ସମକକ୍ଷ ପରିବାରରେ କରାଇ-ଥାନ୍ତି । ନିଜର ରୁଚି ଅନୁସାରେ ଆମ ସଂସାର ସହିତ ଖାପ ଖାଇଲା ଭଳି ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦରୀ ଶିକ୍ଷିତା ଝିଅ ଆଣିଥାନ୍ତି । ତମ ସାଙ୍ଗରେ ସେ ସାନ ଭଉଣୀଟି ପରି ମିଶି ଚଳିଥାଆନ୍ତା । ଦରିଦ୍ର ହେଲେହେଁ ଏ ପରିବାରର କେଉଁଠାରେ ଦୁର୍ନାମ ନ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାହା ଦେଖୁଛି, ଆମପାଇଁ ଅନେକ କଳଙ୍କ ସାଇତା ହୋଇଗଲା । ମୋର ସବୁଠୁଁ ବେଶୀ ଦୁଃଖ ହେଉଛି ହତଭାଗା ରୂପର ମୋହରେ ଭୁଲି ଯାହାକୁ ଜୀବନସଙ୍ଗିନୀ ଭାବରେ ବାଛି ନେଲା, ସେ ତାକୁ ଶାନ୍ତି ଦେବ ନାହିଁ । ନିଜର ରୂପ ଯୌବନ ଓ ବାପର ବିଭବ ଗର୍ବରେ ସୁମଣି ଅସମ୍ଭବ ପ୍ରକାର ଗର୍ବିତା । ତା ସଙ୍ଗକୁ ସୁଶିକ୍ଷିତ, ସୁପୁରୁଷ, ଉଚ୍ଚ କର୍ମଗୃହୀ ସ୍ୱାମୀ । ଦୁଃଖ କରି ଲାଭ ନାହିଁ, ଝରଣା, ଭବିତବ୍ୟ ଭୋଗ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଝରଣା ଆଗରୁ ତ ସବୁ କଥାର ସୂଚନା ପାଇଥିଲା, ସେଥି-ପାଇଁ ସେ କିଛି ବିସ୍ମିତ ହେଲା ନାହିଁ । ଏ ସମ୍ବାଦ ତାର ଗୁଞ୍ଜରେ ଗଭୀର କ୍ଷତ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ବି, ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅସହ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ି-ଥିଲେ ବି ତାକୁ ସେ ସମ୍ଭାଳି ନେଇ କହିଲା ପ୍ରଦୀପକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବାକୁ—ମୁଁ ଅନେକ ଦିନୁ ଜାଣିଥିଲି ସେ ସୁମଣିକୁ ଭଲ ପାଉଛି ବୋଲି । ସେ ଯେତେବେ ଆମ ପାଖରେ ସେଇ ପ୍ରସ୍ତାବଟି ଥୋଇ-

ଥାନ୍ତା, ତା ହେଲେ ଆମେ କେବେ ହେଲେ ତାକୁ ବାଧା ଦେଇ ନ ଥାନ୍ତୁ । ଏତିକ ଜାଣି ଜାଣି ସେ ଯାହା ଆମର ଅଗୋଚରରେ ଏ କାମଟି କରିଗଲା ସେତିକ ଦୁଃଖ । ମୋର ଯେତେଦୂର ବିଶ୍ୱାସ, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ସୁମନ୍ତୀକୁ ଭଲପାଉଥିବା ଯୋଗୁ ଯେ ଆମକୁ ଉପେକ୍ଷା କରିଗଲା ତା ନୁହେଁ । ତାକୁ ଏପରି କୌଣସି ଗୋଲମାଳିଆ ପରିସ୍ଥିତିରେ ପକାଇ ଦିଆଯାଇଛି ଯାହା ଫଳରେ ସେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛି କରିବାକୁ । ଯାହାହେଉ ସେ ଭଲ ଅଛି ତ ? ସେ ଯାହା ଭଲ ବୋଲି ଭାବି କରିଛି, ଭଗବାନଙ୍କ କୃପାରେ ତାହା ହିଁ ତା ପକ୍ଷରେ ସୁଖଶାନ୍ତିଦାୟକ ହେଉ ।

ଉଭୟ ଉଭୟଙ୍କୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଦୁହିଙ୍କ ମନ ଭିତରର ବେଦନା ଭୁଲି ବସିଲେ ଊଣା ଅଧିକ ନୁହେଁ । ଏହିପରି ଏକ ଶୋକ ଓ ସାନ୍ତ୍ୱନାର ପରିସ୍ଥିତି ଭିତରେ କେତେ ଘଣ୍ଟା କଟିଗଲା । ପ୍ରଦୀପ ହଠାତ୍ ନିଦରୁ ଉଠିଲା ପରି କହିଲା—ଝରଣା, ତୁମେ ଖାଇ ନାହଁ ଯେ, କେତେବେଳ ହେଲଣି । ଚାଲ ଦିଟା ଖାଇ ନେବା ।

—ପୋଡ଼ି ଜଳି ଯାଉ ସେ ଖାଇବା ପିଇବା ।

ପ୍ରଦୀପ ପରିସ୍ଥିତିଟାକୁ ଟିକେ ହାଲୁକା କରି ଦେବା ପାଇଁ ହୋ ହୋ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ଛଳନାର ହସ ହସି ଦେଲା । ସତେ ଯେପରି ଏ ସବୁ ଗୋଟାଏ ନିହାତି ମାମୁଲି ଘଟଣା । ପରିହାସ ସ୍ୱରରେ କହିଲା—ଏତେ ଶୀଘ୍ର ଗୁରୁଗିରି ଛାଡ଼ି ଦେଲ ? ଘଣ୍ଟାକ ଆଗରୁ ଗୁରୁ ଆସନରୁ ଦିବ୍ୟ ଗମ୍ଭୀର ଉପଦେଶ ଦେଉଥିଲ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତମର ସେ ଉପଦେଶ, ସେ ସାନ୍ତ୍ୱନାକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛି । ପ୍ରକୃତରେ ଆମେ ଏ ବିଷୟ ନେଇ ବେଶି ଦୁଃଖ

କରିବାଟା ନିହାତି ସ୍ୱାର୍ଥପରତା ହେବ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ସୁଖୀ ହେବା ଫଳରେ ଆମର କିଛି ଅନିଷ୍ଟ ହେଲା ବୋଲି ଯେବେ ନ ଭାବୁ ଏବଂ ତାର ସୁଖରେ ଆମେ ନିଜକୁ ସୁଖୀ ମନେ କରିପାରୁଁ, ଏ ଦୁଃଖର କାରଣ ବା ଆଉ ରହିବ କେଉଁଠି ?

ଝରଣା କହିଲା—ସତେ ତ, ଆମେ କେଡ଼େ, ମାତ ସ୍ୱାର୍ଥ-ପର । ଭଗବାନ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ସୁଖୀ କରନ୍ତୁ ।

ନିରାଟ ଖରାବେଳ । ପୋଖରିଆପଡ଼ା ଗାଁ ଦାଣ୍ଡ ଦେଇ ଗୋଟିଏ ମଟର ଯାଇ ମହାନ୍ତି ଘର ଦୁଆରେ ଠିଆହେଲା । ମଫସଲ ଗାଁରେ ମଟର ଦେଖିବାକୁ ପିଲାମାନେ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇଲେ । ଦୁଆରେ ମଟର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ପ୍ରଦୀପ ତରବର ହୋଇ ଘରୁ ବାହାରି ଆସିଲା । ମୋଟର ଭିତରୁ ବାହାରିଲେ ରମାକାନ୍ତ ବାବୁ ଓ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ । ପ୍ରଦୀପ ରମାକାନ୍ତ ବାବୁଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କଲା । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଭାଇଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରିବାକୁ ଗଲାବେଳକୁ ପ୍ରଦୀପ ତାକୁ କୁଣ୍ଢାଇ ଉଠାଇଲା ।

ଝରଣା ଦୁଆର କବାଟ ଫାଙ୍କରୁ ସୁମତୀକୁ ଦେଖିପାରି ଉପସ୍ଥିତ ଥିବା କେତେ ଜଣ ପଡ଼ୋଶୀ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଧରି ବନ୍ଦାପନା ଥାଳି ସଜ କଲା । ତା ପରେ ଶଙ୍ଖ ହୁଳହୁଳି ଧ୍ୱନି ଭିତରେ ନବବଧୂକୁ ବନ୍ଦାପନା କରି ଘରକୁ ନେଲା । ଝରଣାର ମନରେ ଆନନ୍ଦ ଧରୁ ନାହିଁ, ସୁମତୀର ଦେବୀ ପ୍ରତିମା ପରି ରୂପଟି ଦେଖି ସେ ଆହ୍ଲାଦରେ ବିଭୋର ହୋଇ ଉଠିଲା । ସାନ ଜାଆଟି ତାର ବଡ଼ଘରର ଝିଅ । କିପରି ସୁଖ ସୁବିଧାରେ ରହିବ ସେଇ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଲାଗିଗଲା ।

ଘର ଭିତରେ ଝରଣା ନୂଆବୋହୂର ଅଭ୍ୟର୍ଥନାରେ ଯେପରି ବ୍ୟସ୍ତ ବାହାରେ ପ୍ରଦୀପ ତାଠୁ ଅଧିକ ବ୍ୟସ୍ତ ନୂଆ ବନ୍ଧୁ

ବଡ଼ଲୋକ ରମାନାଥ ବାବୁଙ୍କ ରହିବା ଖାଇବାର ସୁବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବାରେ ।

ଏ ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦେଖି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ସ୍ଥାଣୁ ପାଲଟିଯାଇଛି । ସେ ଭାବି ଠିକ୍ କରି ପାରୁ ନାହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ନିଦ୍ରିତ କି ଜାଗ୍ରତ । ମଣିଷ ଯେ ଏତେ ଉଦାର ହୋଇପାରେ ତାହା ସେ କଳ୍ପନା କରିପାରୁ ନ ଥାଏ । ଯେଉଁ ଭାଇ ଭାଉଜ ଗାଁ ଠୁଁ କଟକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାରି ଯୋଗୁ ନାନା ଭାବରେ ଅପମାନିତ, ଦେଖୁ ଦେଖୁ ସବୁ କିପରି ଭୁଲିଗଲେ ! କଟକରୁ ବାହାରିବା ବେଳେ ମନରେ ଜମାଟ ବାନ୍ଧିଥିବା ଭୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭକ୍ତିରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇ ଯାଇଛି । ତାର ନିଜକୃତ କର୍ମ ତା କଲିଜାକୁ ଯେପରି କାଟି ଦେଉଥାଏ । ଭାବୁଥାଏ ଭାଇ ଭାଉଜଙ୍କ ପାଦ ଧୂଳି ନେଇ ସର୍ବାଙ୍ଗରେ ବୋଳି ହେଲେ ହୁଏ ତ ଏ ଯନ୍ତ୍ରଣାର ଉପଶମ ହେବ ।

ମଫସଲ ଗାଁ, ଗୁଳି ଘର, ଧୂଳି ରାସ୍ତା—ରମାନାଥ ବାବୁ ଏସବୁ ଭିତରେ ଯେପରି ଅଣନିଶ୍ୱାସୀ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲେ । ବହୁ ଆଦର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା, ଅନୁରୋଧ ପରେ ଯତ୍‌ସାମାନ୍ୟ ଜଳ ଯୋଗ କରିନେଲେ । ତାପରେ ଯେଉଁଳି ଅଦିନ ଝଡ଼ ପରି ମାଡ଼ି ଆସିଥିଲେ ସେହି ଭଳି ଚାଲିଗଲେ ।

ଝରଣା ତାର ସମସ୍ତ ସ୍ନେହ ମମତା ସ୍ୱାମୀର ସୁଖ ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ କରିଛି । ଆହା ବଡ଼ଘରି ପିଲଟା । ବାପ ମାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଆସିଛି । ବାପ ଘର ଧନ ଦୌଲତ ଭିତରେ କି ସୁଖରେ ଏତେ ଦିନ କଟେଇ ଆସିଲା । ଏ ନିରାଟ ମଫସଲରେ କିଛି ଅସୁବିଧା ହେଲେ ବାପ ମାଙ୍କୁ ମନେ ପକାଇ କାନ୍ଦିବ—ଏଇ ଭାବନା ଝରଣାକୁ ବିବ୍ରତ କରେ ।

ସୁମଣ୍ଡି ପ୍ରତି ଝରଣାର ଏକନିଷ୍ଠ ସ୍ନେହ ଦେଖି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ନିଜକୁ ଧିକ୍କାର କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପରିହାସ ଭଙ୍ଗୀରେ ଝରଣାକୁ କହେ—କି ନୂଆବୋଉ ! ସୁମଣ୍ଡିକୁ ପାଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକାବେଳେ ଭୁଲିଯାଉଛ ! ତମେ ଏପରି ହେଲେ ଆମେ ଦି ଭାଇ ଭାସି-ଯିବୁଁ ଯେ ।

—ଭାଇ ତ ତମର ଭାସିଛନ୍ତି ଯେତେଦୂରକୁ ଭାସିବାର କଥା । ତମରି ଭାସିବାଟା ବାକି ଥିଲା । ତମେ ବି ଯେବେ ଭାସିବ, କେତେ ଦୂର କି, ସୁମଣ୍ଡି ହୃଦୟବନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।

ଝରଣା ସୁମଣ୍ଡିକୁ ସୁଖୀ କରିବାକୁ ପ୍ରାଣାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ କରୁଛି । ସକାଳୁ ଶେଯ ଛାଡ଼ିବା ବେଳୁ ରାତିରେ ବିଛଣାକୁ ଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁବେଳେ ସେ ସୁମଣ୍ଡି ପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ । ଏତେ କରି ମଧ୍ୟ କେବେ ହେଲେ ତା ମୁହଁରେ ଟିକିଏ ପ୍ରସନ୍ନ ଭାବ ଦେଖେ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ସେ ଭାବେ ତାର ଏ ଆଦର ଯତ୍ନକୁ ସୁମଣ୍ଡି ସରଳ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରୁନାହିଁ ମନଟା ତାର ମାଟି ମାଠିଆ ଭଳି ଭାଙ୍ଗି ଚୂନା ହୋଇଯାଏ । ସେ ଭାବେ ଏପରି ହେବାଟା ଶୁଭଲକ୍ଷଣ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ଭଙ୍ଗା ମନକୁ ପୁଣି ଯୋଡିନେବାକୁ ଭାବେ—ନା, ଏପରି ଭାବିବା ମୋର ଭୁଲ । ପିଲାଲୋକ । ବାପ ମା ଛାଡ଼ି ଆସିଛି । ଯେ ଯେତେ କଲେ ବି ବାପ ମାଙ୍କ ପରି କଣ କରି ପାରିବ । ହୁଏ ତ ବାପ ମା'ଙ୍କ ଚିନ୍ତା ତାକୁ ବିମର୍ଷ କରି ରଖିଛି ।

ଝରଣା ମନରେ ସୁମଣ୍ଡି ପ୍ରତି ସ୍ନେହ ମମତା ଯେତିକି ଭରି ଉଠୁଛି, ସୁମଣ୍ଡି ମନରେ ଝରଣା ପ୍ରତି ଘୃଣା ଓ ବିରକ୍ତି ସେହି ପରିମାଣରେ ଘନୀଭୂତ ହୋଇ ଉଠୁଛି । ଝରଣାର ସ୍ନେହବୋଳା କଥା ସୁମଣ୍ଡି ଛାତିରେ ନିଆଁ ଜାଳି ଦେଉଛି, ଝରଣାର ସ୍ପର୍ଶ ତା

ହୃଦୟରେ ଆଗ୍ନେୟ ଗିରିର ଉତ୍ତାପ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପ୍ରତି ତାର ରାଗ ତୁଷନିଆଁ ପରି କୁହୁଳୁଛି । ବିଶେଷ କରି ଭାଉଜ ସଙ୍ଗେ ଟିକିଏ ପରିହାସ କଥା ତା ଦେହରେ ଯେପରି ବିଷ ଚହଟାଇ ଦେଉଛି ।

ରାତି ପ୍ରାୟ ଦଶଟା । ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ, ମେଘମୁକ୍ତ ଆକାଶରେ ଚନ୍ଦ୍ର, ଅପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀ ଭାବରେ ସନ୍ତପ୍ତ ପୃଥିବୀ ବକ୍ଷରେ ଶୀତଳ କିରଣର ଏକ ବନ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କେତେ ଜଣ ବାଲ୍ୟ ସଙ୍ଗୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ବାହାରକୁ ଯାଇଛି, ଫେରିନାହିଁ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ସୁମଣି ତାରି ଅପେକ୍ଷାରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୋଇନାହିଁ । ନିଜକୁ ଦୂରରେ ରଖିବାକୁ କିଣ ଖଣ୍ଡିଏ ବହିର ପୃଷ୍ଠା ଓଲଟାଇବାରେ ଲାଗିଛି ।

ପ୍ରଦୀପ ନିଜ କର୍ମକ୍ଳାନ୍ତ ଶରୀରକୁ ଶେଯ ଉପରେ ଲୋଟାଇ ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସରଳ ଶିଶୁଟି ପରି ନିଘୋଡ଼ ନିଦରେ ଶୋଇ ଯାଇଛି । ଝରଣା କିନ୍ତୁ ଜାଗ୍ରତ, ତା ମନ ନାନା ଆଶା ଆଶଙ୍କାରେ ଆନ୍ଦୋଳିତ । ନିଜ ନବବଧୂ ଜୀବନ କଥା ଭାବେ । ସେ ଯେଉଁ ଦିନ ଏ ଘରକୁ ନୂଆ ହୋଇ ଆସିଲା ଘରେ ଥିଲେ ଶାଶୁ, ସ୍ନେହମୟୀ ମାତୃ ପ୍ରତିମା । ଯୌବନ ତା ଅଙ୍ଗକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ନବବଧୂ ଜୀବନର ମାଧୁରୀ ଉପଭୋଗ କରିପାରି ନ ଥିଲା । ପଡ଼ିଶା ଝିଅ ବୋହୂମାନଙ୍କଠାରୁ ବିବାହ ବାସର ଆଦି ଅନେକ କଥା ଶୁଣିଥିଲେ ବି କିଛି ବୁଝିବା ଭଳି ବୟସ ତାର ହୋଇ ନଥିଲା । ନିଜ ବିବାହିତ ଜୀବନରେ ଯାହା କିଛି ଘଟିଲା ସେଥିରେ ନିଜେ କର୍ତ୍ତା, ନିଜେ ବିଧାତା । ଜୀବନର ସେ ମାଧୁରୀ ଆଉ ମିଳିଲା କେଉଁଠି ? ସେ ଆଶା କରିଥିଲା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବାହାଘର ପରେ ସେଇ ମାନଙ୍କର ଆନନ୍ଦ ଆହ୍ଲାଦକୁ ସେ ମନଭରି ଉପଭୋଗ କରିବ । ପ୍ରାଣପୂର୍ତ୍ତି କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦ ଆହ୍ଲାଦର ସାମଗ୍ରୀ ଯୋଗାଇବ ।

କିନ୍ତୁ ବିଧାତାର ବିଧାନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର । ତାର ସମସ୍ତ କଳ୍ପନାକୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଓଲଟ ପାଲଟ କରିଦେଲ ।

ତା ଛଡ଼ା ଝରଣା ନିଜ ମନକୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲ—ଅପରାଧ ତାର କେଉଁଠି, ତା ମନରେ କୌଣସି ଆବିଳତା ତ ନାହିଁ, ତା ସ୍ନେହରେ ତ ଟିକିଏ ମାତ୍ର ଆବିଳତା ନାହିଁ । ସୁମନ୍ତ କାହିଁକି ଏପରି କରିଛଡ଼ା ଭାବ ଦେଖାଉଛି । କାହିଁକି ତା ମନରେ ସୁଖ ନାହିଁ, ମୁହଁରେ ହସ ନାହିଁ ? ଯାହାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇ ନିଜ ପସନ୍ଦରେ ବିବାହ କରିଛି ସେ ତ କାୟା ସଙ୍ଗେ ଛାୟା ଭଳି ପାଖେ ପାଖେ ଅଛନ୍ତି । ଅଭାବ ତା ହେଲେ ତାର କଣ ରହୁଛି—?

ଝରଣା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଆସିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି । ଆଶା ରଖିଛି ନୂତନ ମିଳନ, ନବ ଆସ୍ୱାଦିତ ପ୍ରେମ, ରସାଣିତ ମଧୁର ଆଳାପ, ମୃଦୁ ହାସ କୌତୁକ ଟିକେ ଶୁଣିବ । ମନ ଭରି ଟିକେ ଉପଭୋଗ କରିବ । କିନ୍ତୁ ଏ କଣ ! ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଅତି ଧୀର ନମ୍ର କଣ୍ଠରେ ପଦେ କଣ କହିବା ବେଳକୁ ବୁଢ଼ା ନାଗୁଣୀ ପରି ଫଁ କରି ଗର୍ଜି ଉଠିଲା ସୁମନ୍ତ । ବ୍ୟାପାର କଣ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଧୀରେ କବାଟ ଫିଟାଇ ଝରଣା ଉଠିଗଲା ଦୁଆରକୁ । ଯାହା ଶୁଣିଲା ନିଜ କାନକୁ ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ଭାବିଥିଲା ହୁଏ ତ ଏକ ପ୍ରେମ କଳହର ସୂଚନା ଏ । ନବ ପରିଣୀତା ବଧୂକୁ ଏକା ଘରେ ଛାଡ଼ି ଏତେବେଳ ଯାଏ ବାହାରେ ଥିବାରୁ ଉପୁଜିଛି । କିନ୍ତୁ ତାହା ନୁହେ ।

ସୁମନ୍ତ କହୁଛି—ତମ ସୁହାଗୀ ଭଉଜକୁ ନେଇ ତମେ ରୁହ । ମୁଁ ଏ ପରି ମଫସଲରେ ଚଳି ପାରିବି ନାହିଁ । ଗୁରିଆଡ଼ ଜଙ୍ଗଲ, ଦିନ ଦିପହରେ ବିଲୁଆ ଡାକୁଛି । ପୋଖରୀ ତୁଠରେ ଲୋକ ଗହଳି ଭିତରେ ଦେହରୁ ଲୁଗା କାଢ଼ି ଗାଧୋଇବାକୁ ହେବ, ବାର ଲୋକ ଚାହିଁଥିବେ । ଘରଗୁଡ଼ାକ ଗୁମ୍ଫା ପରି; ବିଜୁଳି ଆଲୁଅ ନାହିଁ କି

ପଙ୍ଖା ନାହିଁ, ଘାପ ଆଲୁଅ ତାଆଁଣୀ ଆଲୁଅ ପରି ମିଞ୍ଜିମିଞ୍ଜି ହେଉଛି, ମୁଁ ଡରରେ ମରିଯିବି ।

ଅନୁନୟ ଭଙ୍ଗୀରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କହୁଛି–ଏ କି କଥା କହୁଛ ସୁମନ୍ତି ! ଏଇଠି ତ ପୁଣି ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ରହୁଛନ୍ତି । ନୂଆ-ବୋଉ ତମର କେତେ ଆଦର ଯତ୍ନ ନ କରୁଛନ୍ତି, କହିଲ ! ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ତୁମର ଟିକେ ମମତା ହେଉନାହିଁ । ଏଇ ଦେଖିଲ ସ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଗହଣା ହେଉଛି କେତେ ଆଦରର ସାମଗ୍ରୀ, ତମେ ଆସୁ ଆସୁ ସେ ତାଙ୍କର ସବୁ ଗହଣା ତମକୁ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।

—ଆହା, ଯୋଉ ଗହଣା, ମୋ ଦେହକୁ ସେଗୁଡ଼ା ଗୋଧି-ଚମଭଳି ଲାଗୁଛି ! ତମର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ମୁଁ କିଛି କହୁନାହିଁ । ନ ହେଲେ ସଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସେଗୁଡ଼ା କାଢ଼ି ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇଥାନ୍ତି । ତା ଛଡ଼ା ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ଅଶିକ୍ଷିତ ବ୍ୟବହାର ତହିଁରେ ମୁଁ ଘାଣ୍ଟି ହୋଇଯାଉଛି । ପାଞ୍ଚ ବରଷର ପିଲା ପରି ମୋତେ କୋଳ କରି ପକାଉଛନ୍ତି । ଏପରି ବେହିସ୍ଥା ମାଇକିନା ମୁଁ କେଉଁଠି ଦେଖି ନାହିଁ । ତା ଛଡ଼ା କାଲିଠାରୁ ଏ ଗାଁର ପିଲା ମାଇପେ ଏଠି ମେଳା କରୁଛନ୍ତି ମୋତେ ଦେଖିବା ପାଇଁ । କାହିଁକି ବା, ମୁଁ କଣ ଅସୁନ୍ଦର ଅଗୁଣର ହେଇଛି, ନା ନାଚବାଲି କେଉଁଠୁ ଆସିଛି ? ମତେ କାଲି ତମେ କଟକ ନେଇ ଚାଲ, ନ ହେଲେ ମୁଁ ବେଦମ ହୋଇ ମରିଯିବି । ମତେ ଏ କବାଟ କଣ ଆଉ ଘୋଟେଇବ ନାହିଁ । ବାପ ମା ଶିକ୍ଷା ଦୀକ୍ଷା ଦେଇଥିଲେ କଣ ଏଇଥିପାଇଁ ?

ସୁମନ୍ତିର ଏପରି କଦର୍ଯ୍ୟ ଅସହିଷ୍ଣୁ ମନୋଭାବ ତା ମୁଣ୍ଡରେ ଯେପରି ଚଡ଼କ ପକାଇଦେଲା । ତାର ଚିନ୍ତାଶକ୍ତି ଲୋପ ହୋଇଗଲା । ସୁମନ୍ତିର ଏପରି ଆଚରଣରେ ତାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କଣ ସେ ଠିକ୍

କରି ପାରୁ ନ ଥାଏ । ତା ମନର ସମସ୍ତ ସୋହାଗ ସରାଗ ଦଣ୍ଡକେ ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ ହୋଇଗଲା ।

ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଏପରି କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଆଉ ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ ଝରଣାର । ସେ ନିଃଶବ୍ଦରେ ଯାଇ ବିଛଣା ଧରିଲା । ସେ ମନେ ମନେ ଭାବୁଥାଏ—ଏଇ ଥର ଏ ଘରେ ଅମୃତରେ ବିଷ ମିଶିଗଲା । ସ୍ୱାମୀ ସଙ୍ଗେ ସ୍ତ୍ରୀ ଯେ ଏପରି ଜଘନ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରି ପାରେ ଏହା ତାର କଳ୍ପନାର ବାହାରେ । ସୁମଣି ଧନୀର ସନ୍ତାନ, ସହରରେ ବଜାରରେ ବଢ଼ିଛି—ତେବେ ଜାଣି ଶୁଣି ଗୋଟିଏ ମଫସଲି ଦରିଦ୍ରର ହାତ ଧରିଲା କାହିଁକି ? ହୁଏ ତ ଆଶା କରିଛି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ଏକାବେଳେକେ ଆମଠାରୁ ଛଡ଼େଇ ନେଇ ସହରରେ ରଖିବ । ଏଇ ବୋହୂର ମଉଜ ଲାଗି ଯେବେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଗଲେ ତା ହେଲେ ଅବସ୍ଥା କଣ ହେବ ! ଏଇ କଣ ତା ହେଲେ ଶିକ୍ଷା ! ନାରୀ ତାର ସଂସାର, ସ୍ୱାମୀ, ସନ୍ତାନ କାହାରିକୁ ନ ଚାହିଁ କେବଳ ନିଜ କଥା ଭାବିବ ! ପ୍ରଦୀପକୁ ଲୁଚାଇ ଝରଣା ଅଜସ୍ର କାନ୍ଦିଲା ।

ପ୍ରଦୀପର ନିଦ ମଧ୍ୟ ଏତେବେଳକୁ ଭାଙ୍ଗିଛି । ସେ କିଛି ନ ଜାଣିଲା ପରି ଗାଲଧାରି ଶୋଇଛି । ଏ ସଂସାରର ଭବିଷ୍ୟତ ଭାବନାରେ ସେ ମଧ୍ୟ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ । ଝରଣାର କାନ୍ଦଣାର ଆଭାସ ପାଇ ତାକୁ ନିଜ କୋଳକୁ ଆଉଜାଇ ଆଣିଲା । ତା ଆଖିର ଲୁହ ପୋଛି ଦେଇ, ତା ମୁଣ୍ଡକୁ ଛାତି ଉପରକୁ ଥୋଇ କହିଲା—ରାଣୀ ମୋର, କାନ୍ଦନା । ଆମରି ସୁଖ ଦୁଃଖ ଦେଖିବାରେ ବହୁତ କଷ୍ଟ ସହିଛ, ନିହାତି ବାଳିକା ଅବସ୍ଥାରୁ ଆମର ସମସ୍ତ ଜଞ୍ଜାଳ ସମ୍ଭାଳିଛ । ଏ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଆଘାତ ଆସିଛି, ଯାହାକୁ ବି ସହିବାକୁ ହେବ । ଭୟ ନ ହୁଅ । ଏ ନିୟତିର କାରସାଦି । ମଣିଷ ହାତରେ କିଛି ନାହିଁ ।

ତମେ ହୁଏ ତ ଭାବୁଛ ଏ ସଂସାରଟା ଓଲଟପାଲଟ ହୋଇଯିବ । ନାହିଁ ରେ ପାଗଳ, ଭଗବାନଙ୍କର ଏ ବ ଗୋଟାଏ ପରୀକ୍ଷା ଆମ ପାଇଁ । ଆଜଠୁଁ ଆମର ଏ ପଥର ଛାତିକୁ ଲୁହା କରିବାକୁ ହେବ । ସେ ଯେତେ ଯାହା କରନ୍ତୁ ପଛକେ ସବୁ ନୀରବରେ ସହିବା, ଆମେ କିଛି ପ୍ରତିବାଦ କଲେ ସିନା ଝଗଡ଼ା । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବୟସର ମୋହରେ ପଡ଼ି ଗୋଟାଏ ଭୁଲ କରି ପକାଇଛି । ସେଇ ଭୁଲ ପାଇଁ ସେ ଆଜଠୁଁ ଅନୁତାପ କରିବ ମୁଁ ଜାଣେ । ଆମେ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ ସେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବ । ତେଣୁ କିଛି ନ ଜାଣିଲା ପରି ଚଳିଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ସୁମତିକୁ ଶାନ୍ତ କରିବାକୁ ବହୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା, କିନ୍ତୁ ସବୁ ବୃଥା । ସୁମତି ଜିଦ୍ କଲା ଏଠାରେ ସେ ଆଉ ଅନ୍ନଜଳ ଗ୍ରହଣ କରିବ ନାହିଁ । ଏଠା ଛାଡ଼ିଲେ ଯାଇ ସେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିବ । ନାଚାର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ । ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ତାହାଁ ଆରଦିନ ରାତି ନ ପାହୁଁ ମଟର ଷ୍ଟେସନରେ ପହଞ୍ଚିଲା ।

ଦିନ ଘଡ଼ିକ ବେଳକୁ ଗାଁ ସାରା ଚହଳ ପଡ଼ିଗଲା । ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରୁ ପୋଖରୀ ତୁଠ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁଠି ଏଇ ଗୋଟିଏ ଆଲୋଚନା । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲଟା ସତେ କେତେ ବେଇମାନ । ବାପ ମା ଛାଡ଼ି ଗଲାବେଳକୁ ବାଟ ଚାଲି ଆସି ନ ଥିଲା, କି ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲି ନ ଥିଲା । ଭାଇ ଭାଉଜ କେତେ ଯତ୍ନରେ ଏଡ଼ୁଟିରୁ ଏଡ଼ୁଟିଏ କରି ପେଟକୁ ନ ଖାଇ, ପିଠିକୁ ଫାଙ୍ଗୁଲା କରି ପାଠ ପଢ଼ାଇ ପାଠୁଆ କଲେ । ଏଡ଼ିକି କୁଳାଙ୍ଗାର ଧିଙ୍ଗୁଡ଼ା । ଗୋଟାଏ କୋଉଠୁ ନାଚବାଲି ଟୋକି ପାଲରେ ପଡ଼ି ଏ ସଂସାରଟାକୁ ଚୂନା କରି ଦେଲା । ଧିକ ତା ପାଠ ପଢ଼ା, ଧିକ ତା ପ୍ରେମ କରିବା ।

ପ୍ରଦୀପ ଓ ଝରଣା ବାରଲୋକଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବାରକଥା ଶୁଣି ବଧିର ପାଲଟି ଗଲେଣି । ଯିଏ ଯାହା କହେ କହନ୍ତୁ—କଣ କରିବା, ପିଲାଲୋକ ଗୋଟାଏ ଭୁଲ କରି ପକାଇଚି । ସବୁଦିନେ କଣ ଏଇ ବୁଦ୍ଧି ରହିବ । ସେ ପୁଣି ଭଲ ମଣିଷ ହୋଇଯିବ ଯେ, ତାକୁ ଗାଳି ଦିଅନା । ତାଙ୍କୁ ଗାଳି ଦେଲେ ଆମ ପ୍ରାଣକୁ ବାଧୁଚି । ଆଶୀର୍ବାଦ କର ସେ ସୁଖରେ ରହୁ ।

ପନ୍ଦର ଦିନ ପରେ । ପୋଷ୍ଟମାନ୍ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଆଣି ପ୍ରଦୀପ ହାତକୁ ବଢାଇ ଦେଇଗଲା । ଚିଠିଟି ଉପରେ ଝରଣା ନାଁ ଲେଖା, ତେଣୁ ପ୍ରଦୀପ ଝରଣାକୁ ଦେଇଦେଲା । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ହାତଲେଖା ଚିହ୍ନି ପାରି ଝରଣା କୋଟିନିଧି ପାଇଲା । ତରବର ହୋଇ ଚିଠିଟି ପଢ଼ି ବସିଲା—

ସ୍ନେହମୟୀ ନୂଆବୋଉ,

ହତଭାଗା ଦୁଷ୍କର୍ମାର ପ୍ରଣାମ ଗ୍ରହଣ କରିବ । ଭାଇଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୋର ଭୂମିଷ୍ଠ ପ୍ରଣାମ ଜଣାଇବ । ତମକୁ ମୁହିଁ ଦେଖାଇବାର ସାହସ ତ ଆଉ ନାହିଁ, ଚିଠିଖଣ୍ଡେ ଲେଖିବାକୁ ଗଲା ବେଳକୁ ଲଜ୍ଜା ଅଉଛି । ଭାଇ ଓ ତମ ପରି ମହତ୍ ହୃଦୟ ଲୋକଙ୍କ ସ୍ନେହରେ ଲାଳିତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ହେଲି ଗୋଟିଏ କପଟ ପାଷଣ୍ଡ । ମୋପାଇଁ ତମେମାନେ ଯେଉଁ ଅମୃତ ଭାଣ୍ଡ ସଜାଡ଼ିଥିଲ ସେଥିରେ ମୁଁ ବିଷ ମିଶାଇଛି । ଯେତେବେଳେ ଭାବୁଛି ତମେମାନେ ମୋ ପାଇଁ କଣ କରିଥିଲ ଏବଂ ତା ବଦଳରେ ମୁଁ ତମମାନଙ୍କ ପାଇଁ କଣ କଲି, ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରି ଶାନ୍ତି ପାଇବାପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ହୁଏ ତ ଶାନ୍ତି ପାଇଯିବି ଏ ଜନ୍ମ ପାଇଁ; ପରଜନ୍ମରେ ସବୁ ସାଇତା ହୋଇ ରହିଯିବ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ ପାଇଁ ଏବଂ ତାଦ୍ୱାରା ତମମାନଙ୍କ ଦୁଃଖ ଲାଘବ ହେବ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ଜାଣୁଛି ତମେମାନେ ମୋର ସବୁ ଅପରାଧ କ୍ଷମା କରିଛ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ନିଜେ ନିଜକୁ କ୍ଷମା କରି ପାରୁ ନାହିଁ । ମୋ ପାଇଁ ତମେମାନେ ଆଜି ଦାଣ୍ଡରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ବାଟଚାଲି ପାରୁ ନ ଥିବ । ମୁଁ ଏ ବଂଶର ଗୋଟିଏ କଳଙ୍କ । ଲୁହାର କଳଙ୍କ ସଫା ହୋଇଯାଏ, କିନ୍ତୁ ବଂଶର କଳଙ୍କ ଯୁଗଯୁଗକୁ ରହିଯାଏ ।

ପ୍ରଥମ ଯୌବନରେ ରୂପର ମୋହରେ ଯେଉଁ ଭୁଲ ମୁଁ କରିଛି, ତାକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ ସୁଧାରିବାର ଉପାୟ ଦେଖୁନାହିଁ । ନିଜ ହାତରେ ସଜାଡ଼ିଥିବା ଚିତାରେ ମୁଁ ଜଳିଅନ୍ତା ଛଟପଟ ହେଉଛି । ସମୟର ଗତି ହୁଏତ ଏହାକୁ କେବେ ସୁଧାରି ପାରେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନୁତାପହିଁ ମୋର ପରମ ବନ୍ଧୁ । ଅନୁତାପରେ ମନର କଳଙ୍କ ଧୋଇ ହୋଇଯାଏ ବୋଲି ଯାହା କହନ୍ତି; ତାହା ଉପରେ ମୋର ଆସ୍ଥା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ ଖବର । ମୁଁ ଏ ମଧ୍ୟରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଭଲ ଚାକିରି ପାଇଛି । ଶ୍ୱଶୁର ଚାହୁଁଛନ୍ତି ମୋତେ ବିଲାତ ପଠାଇବାକୁ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଦାନ ଆଉ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ନୁହେଁ । ସେ ହୁଏତ ଆଶା କରୁଛନ୍ତି ଏହିଭଳି ଭାବରେ ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ତାଙ୍କର ମଦୋନ୍ମତ୍ତା ଝିଅର ଦାସ କରି ରଖିବେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ସେ ମନ୍ତ୍ର ମୋଠାରେ ଆଉ କାମ କରିବ ନାହିଁ । ତମ ସ୍ନେହର ଅକ୍ଷୟ କବଚ ମୋତେ ସମସ୍ତ ଜାଲ୍ ଜୁଆଚ୍ଚୋରିରୁ ରକ୍ଷା କରିବ ।

ମୁଁ ଆସନ୍ତା ଶନିବାର ଦିନ ଘରକୁ ଯିବି । ନବାନର ଜନ୍ମ ଦିନ ପାଇଁ । ଏ ଖବରଟି ତମମାନଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଅତି ପ୍ରିୟ ବୋଲି ଜାଣେ । ତଥାପି ମୋର ଅପରାଧୀ ମନ

ସବୁବେଳେ ଶଙ୍କାକୁଳ । ସେଥିପାଇଁ ସବା ଶେଷକୁ ଏହା ଲେଖୁଛି । ଇତି ।

ତୁମର
ସ୍ନେହ କାଙ୍ଗାଳ
ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ

ଝରଣା ଥର ଥର କରି ଅନେକ ଥର ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ପଢ଼ିଲା । ଚିଠି ପଢ଼ିବା ଭିତରେ ସେ ବାରମ୍ବାର ନିଜ ପଣତରେ ନିଜ ଆଖିଲୁହ ପୋଛୁଥାଏ । ଶେଷ ଥର ପ୍ରଦୀପକୁ ପାଖକୁ ଡାକି ଚିଠିଟି ପଢ଼ି ଶୁଣାଇଲା । ଚିଠିଟି ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ପ୍ରଦୀପ ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ପକାଇ କହିଲା—ଝରଣା, ପିଲାଟା କି କଷ୍ଟ ପାଉଛି ଦେଖୁଛ ତ ? ମଣିଷ ଜୀବନରେ ଭୁଲ କରିବାଟା ସାଧାରଣ କଥା । କ୍ଷଣକ ଭୁଲ ପାଇଁ ପିଲାଟା କି ଅନୁତାପ କରୁଛି ! ଆଚ୍ଛା, ଲେଖିଛି ତ ନବୀନ ଜନ୍ମଦିନକୁ ଆସିବ ବୋଲି । ଆସୁ, ତାକୁ ଭଲ କରି ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବାକୁ ହେବ । ଅନୁତାପର ନିଆଁ କମ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ନୁହେଁ । ତାହା ଜୀଅନ୍ତା ମଣିଷକୁ ମଧ୍ୟ ଭସ୍ମ କରି ଦେଇ ପାରେ । ଏପରି ଭୀଷଣ ଅନୁତାପ ଭିତରେ ରହିଲେ ପିଲାଟା ଅଳ୍ପ ଦିନେ ପାଗଳ ହୋଇଯିବ ।

ଝରଣା ଶଙ୍କିତ ହୋଇ କହିଲା—ତମେ ଆଜି ମୋତେ ଯାହା କହୁଛ ସେଇଟା ମୁଁ ଅନେକ ଦିନୁ ଅନୁଭବ କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ସାହସ କରି ତମକୁ କିଛି କହି ପାରେ ନା । କାରଣ ଗୁରୁକୁ ଉପଦେଶ ଦେବା ଶିଷ୍ୟର ଧୃଷ୍ଟତା । ତମ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ଯୋଗୁ ସେ ତମକୁ କିଛି କହିବାକୁ କିମ୍ବା ଲେଖିବାକୁ ସାହସ କରି ପାରେ ନା । ତାର ଗ୍ଲାନି ତମେ ହିଁ ଦୂର କରି ପାରିବ ।

ଶନିବାର ସନ୍ଧ୍ୟା । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖେ, ଭାଇ ଭାଉଜ ମନ ମାରି ତାରି ଅପେକ୍ଷାରେ ବସିଛନ୍ତି । ସେ ଝଡ଼ ପରି ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସି ଲମ୍ବ ହୋଇ ଭାଇ ଭାଉଜଙ୍କ ଗୋଡ଼ ଧରି ପଡ଼ିଗଲା । ପ୍ରଦୀପ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ତାକୁ ଉଠାଇ ନେଇ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲା । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପିଲାଙ୍କ ପରି କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦୁଛି । ଆଖି ଲୁହରେ ଭାଇଙ୍କର ଛାତି ଓଦା ହୋଇଗଲାଣି । ଭାଇ ଭାଉଜ ଦୁହେଁ ତା ସହିତ ସମତାଳରେ କାନ୍ଦଣା ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ଅତି କରୁଣ ସେ ଦୃଶ୍ୟ । ନିହାତି ପାଷାଣ ହୃଦୟ ହେଲେ ବି ସେ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଲେ ତରଳିଯିବ ନିଶ୍ଚୟ ।

ଏହି କେତେଟା ଦିନ ଭିତରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଅନଙ୍ଗ ସଦୃଶ ଚେହେରା ଅନୁତାପ ନିଆଁରେ ଜଳି ଅଙ୍ଗାର ଭଳି ହୋଇଯାଇଛି । ତାର ଚେହେରା ଉପରେ ନିର୍ଜୀବତାର ଗୋଟିଏ ପରଦା ପଡ଼ିଯାଇଛି । ତାର ଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପ୍ରଦୀପ ଆହୁରି ନିବିଡ଼ଭାବରେ ତାକୁ ଛାତିରେ ଯାକି ଧରିଲା । ତା ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ବୁଲାଇ ଦେଉଁ ଦେଉଁ କହିଲା—ପାଗଳା, ଆଉ କେତେ ଦିନ ପିଲା ଥିବୁ କହିଲୁ ? ମଣିଷର କଣ ଭୁଲ ହୁଏନା ! ଗୋଟାଏ ଭୁଲ ପାଇଁ ଏତିକି ଅନୁଶୋଚନା କାହିଁକି ? ଯାହା ହୋଇଗଲା ସେଥିପାଇଁ ତୁ ଏକା ଦୋଷୀ ହେବୁ କାହିଁକି ? ଆମର ବି ଯଥେଷ୍ଟ ଦୋଷ ଅଛି । ଆମର କୋଇଲେ ବିଶେଷ କରି ମୋର । ତୋତେ ସୁଶିକ୍ଷିତ କରିବା ପାଇଁ ଦୂରକୁ ପଠାଇଲି; କିନ୍ତୁ ଦିନକ ପାଇଁ ତୋର ନୈତିକ ଖବର ନେବାକୁ ଉଚିତ ମନେ କରିନାହିଁ । ସେଟା କ'ଣ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟହୀନତା ନୁହେ ? ତୋତେ ଆମ ଉଭୟଙ୍କର ଅନୁରୋଧ

ଓ ଆଦେଶ ତୁ ପନ୍ନ କଥାକୁ ମନରୁ ପୋଛି ପକା । ତୋ ପ୍ରତି ଆମର ଆସ୍ଥା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ପୂର୍ବ ପର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ମାତ୍ରାରେ ଅଛି । ଯାହାବା କେତେବେଳେ ମନରେ ଟିକିଏ ଦୁର୍ବଳତା ସ୍ଥାନ ପାଉଥିଲା ତୋର ଗତ ଚଠି ପାଇ ଆଉ କଛି ନାହିଁ । ତୋର ମନୁଷ୍ୟତା ଲୋପ ପାଇନାହିଁ । ଏହାହିଁ ଆମପକ୍ଷରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଆଶ୍ୱାସନା । ଭଗବାନ ତୋତେ ଚରାୟୁ ଓ ଯଶସ୍ୱୀ କରନ୍ତୁ । ଚାଲ, ଖାଇବା । ତୋତେ ଚାହିଁ ଆମେ ବସି ରହିଥିଲୁ । ତୋତେ ଦେଖି ମୋର କ୍ଷୁଧା ପ୍ରବଳ ହେଲଣି ।

ଖାଇବା ଥାଳରେ ବସିବା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପଚାରିଲା—ନବୀନ କାହିଁ କ, ନୂଆଚୋଉ ?

ଝରଣା କହିଲା—ଅନଆଁ ମା ତାକୁ ଗାଁ ଭିତରକୁ ବୁଲାଇ ନେଇଛି । ଭାରି ଉଝଟିଆ ହୋଇଛି । ତାର ଗୋଟାଏ ମଟର ଗାଡ଼ି ଦରକାର । ଆଚ୍ଛା କହିଲ ଭଲା ସେଥିରୁ ଗୋଟାଏ ମୁଁ କୋଉଠୁ ଆଣିବି ! ଯେତେ ବୁଝାଇଲେ ବୁଝିଲା ନାହିଁ । ମୋଠୁଁ ମାଡ଼ ଖାଇ ଯାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆସିଯିବ ଯେ ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଦୁଃଖର ସହିତ କହିଲା— ଯାହାହେଉ ଗୋଟାଏ ନୂଆକଥା ଦେଖିଲ । ମୋ ପିଲାବେଳେ କେତେ ଜଞ୍ଜାଳ ମୁଁ ନ କରିଛି ଆଉ ତମେ ନ ସହିଛ । ଆଜି ତମର ଅନୁଭୂତି ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅସହିଷ୍ଣୁତା ବଢ଼ିଲା ନା କଣ । ସେଟା ତ କମିବାର କଥା । ମତେ ତ ହଠାତେ ଗାଲ ପଟେ ଦେଇଥିବା ପରି ମନେ ହୁଏନା । ନବୀନକୁ ମାରିଲ କପରି ? ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଆଖିପତା ଓଦା ହୋଇଗଲା ।

ସେତକ ବେଳେ ଅନଆ ମା ନବୀନକୁ ନେଇ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲା । ନବୀନ ଦାଦାକୁ ଦେଖି କୋଳକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲା । ସକେଇ ସକେଇ କହିଲା—ମତେ ବୋଉ ଖାଲି ମାରୁଛି; ମୁଁ ତମ ସାଙ୍ଗରେ କଟକ ଯିବି, ଦାଦା !

ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ହସି ହସି ଗଡ଼ିଯାନ୍ତି ନବୀନର ଅଭିଯୋଗ ଶୁଣି ।

ବହୁଦିନ ଗତ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଅତୀତର ତିକ୍ତ ଘଟଣା-ଗୁଡ଼ିକର ସ୍ମୃତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାହାରି ମନରେ ନାହିଁ । ଝରଣାର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଝିଅ ହୋଇଛି । ଝିଅଟି ବର୍ତ୍ତମାନ ଠୁକୁଠୁକୁ ହୋଇ ଚାଲୁଛି, ଗୁଲୁଗୁଲୁ କଥା କହୁଛି । ଜନ୍ମ ବେଳର ଜାତକ ନାଁ ବଦଳରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ତେ ତାକୁ ଡାକୁଛନ୍ତି 'ଗୁଲୁରି' ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଏଣିକି ପ୍ରତି ଶନିବାର ଦିନ ନିୟମିତ ଭାବେ ଘରକୁ ଆସେ । ଦିନ ଦୁଇଟି ଭାଇ, ଭାଉଜ ଓ ଝିଆରୀ ପୁତୁରାଙ୍କ ସ୍ନେହ-କୋଳାହଳ ଭିତରେ କଟାଇ ଦେଇ କଟକ ଫେରିଯାଏ ।

ଘର ଗୋଟିକର ଯାବତୀୟ କାମ ଓ ପିଲା ଦୁଇଟିଙ୍କର ସମସ୍ତ ଜଞ୍ଜାଳ ଭିତରେ ଝରଣା ଏବେ ବହିପଢ଼ା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସମୟ କରି ନେଇଛି । ସ୍ତ୍ରୀ ଶିକ୍ଷା ଓ ଶିଶୁ ପାଳନ ବିଷୟରେ ଥିବା ବହିଗୁଡ଼ିଏ ମଗାଇ ପଢେ । ତାର ବିଶ୍ୱାସ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସୁଶିକ୍ଷା ଦେଇ ଆଦର୍ଶ ମନୁଷ୍ୟ କରି ଗଢ଼ିବା ପାଇଁ ମା'ର ଯଥେଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନ ଥିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ସେଦିନ ରବିବାର, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଘରକୁ ଆସିଥାଏ । ଘରଧନ୍ଦା ସାରି ଝରଣା ଆସି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ପାଖରେ ବସି ପଡ଼ିଲା । କହିଲା—ସୁମିତ୍ରା ପାଖକୁ ମୁଁ ଏତେ କରି ଚିଠି ଲେଖେ, ସେ ତାର ଖଣ୍ଡେ ଜବାବ ଦିଏନା । ତମେ ତାକୁ କହୁନା, ତାର ମୁଁ କି ଦୋଷ କରିଛି ଭଲା । ତାର ଏ ବ୍ୟବହାର ମନରେ ବଡ଼ କଷ୍ଟ ଦିଏ ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଟିକିଏ ଭାବିଲା ପରି କହିଲା—ହୁଏ ତ ତମ ଚିଠି-ଗୁଡ଼ିକ ତାକୁ ମିଳୁନାହିଁ !

—ଏ ପୁଣି କି କଥା । ତମେ ଯେଉଁ ଠିକଣା ଲେଖି ଦେଇଥିଲ, ସେଇ ଠିକଣାରେ ତ ମୁଁ ଚିଠି ଲେଖୁଛି, ନ ପାଇବ ପୁଣି କାହିଁକି ?

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଆଉ କିଛି ଜବାବ ଦେଇ ପାରେନା । ସେ ଦୁଃଖିତ ହୁଏ ଯେ, ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀର ମାନ ରଖିବାକୁ ସେ ଛଳନାର ଆଶ୍ରୟ ନେଉଛି । କି ଭୀରୁ ସେ । ତାର ନିଜ ପ୍ରତି ଘୃଣା ହୁଏ । ତଥାପି ତାର ଏ ମିଥ୍ୟାର ଆଶ୍ରୟ ନେବାଟା ଯେ ମୁଖ୍ୟତଃ ସ୍ତ୍ରୀ ପାଇଁ ତାହା ନୁହେଁ, ଭାଇ ଭାଉଜଙ୍କ ମନରେ ଆଉ କଷ୍ଟ ନ ଦେବା ବି ଅନ୍ୟ ଏକ କାରଣ । ସୁମିତ୍ରାର ଆଚରଣ ଖୋଲିଖୋଲି ପ୍ରକାଶ କରିଦେଲେ ସେମାନେ କଷ୍ଟ ପାଇବେ ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ନୀରବତା ଝରଣା ମନରେ ଏକ ଆଶଙ୍କା ସୃଷ୍ଟି କଲା । ସେ ପରିସ୍ଥିତିର ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ କହିଲା—ତମେ ସୁମିତ୍ରାକୁ କହିବ ମୋ ପକ୍ଷରୁ । ସେ ତ ଦୂରରେ ରହିଲା । ମଝିରେ ମଝିରେ ଚିଠିପତ୍ର ଖଣ୍ଡେ ଦିଆନିଆ ହେଉଥିଲେ ମନରେ ଆନନ୍ଦ ଆସନ୍ତା । ପରସ୍ପର ପରସ୍ପର ନିକଟରେ ଥିଲି ପରି ଅନୁଭବ କରନ୍ତୁ । ତାକୁ କହିବ, ବୁଝିଲ ?

ପାଗଳ ଝରଣା । ସେ ନିଜ ଭଳି ସରଳ ମନେ କରେ ଦୁନିଆଁ ଟାକୁ । ସେ କଳ୍ପନା କରି ପାରେନା, ସାପକୁ ଦୁଧ ପିଆଇଲେ ତାର ବିଷ ବଢ଼େ । ଦୁଧ ଭଳି ଜିନିଷ ମଧ୍ୟ ତା ପେଟରେ ବିଷ ପାଲଟିଯାଏ । ବିଷ କମେଇବାକୁ ହେଲେ ବିଷଦାନ୍ତ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ହୁଏ, ସେଥିପାଇଁ କେଳାର ସାହାସ ଦରକାର ।

ପୁରୁଷର ପୌରୁଷ ଲାଞ୍ଛିତ ହେବାର ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଅନୁଭବ କରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ । ତାର ବିବେକ ତାକୁ ସବୁବେଳେ ଦଂଶନ କରେ । ତଥାପି ଆଜିକାଲି ସୁମିତ୍ରାର ମରଜି ଜଗି ତା ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହାର କରେ ପରିସ୍ଥିତିର ଗୁପାରେ ପଡ଼ି ।

ଦିନେ ଶୋଇବା ଖଟଉପରେ ଗୋଟିଏ ମଧୁମୟ ପରି-ବେଶରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ସୁମିତ୍ରାକୁ କହିଲା—ନୂଆବୋଉ ତମକୁ ଚିଠି

ଲେଖୁଛନ୍ତି । ତମେ ତାଙ୍କ ଚିଠିର ଉତ୍ତର ଦେଉନାହଁ ବୋଲି ତାଙ୍କ ମନରେ ବହୁତ କଷ୍ଟ । ତମକୁ ଥରେ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ବହୁତ କାକୁତି କରି କହିଛନ୍ତି, ଏଥର ଗଲା ବେଳକୁ ତମକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯିବି ବୋଲି କଥା ଦେଇଛି, ଯିବ ତ ?

ତାଆଁ ଉପରେ ନଆଁ ମାଡ଼ି ଦେଲା ପରି ଚହିଁକି ପଡ଼ି ସୁମତି କହିଲା—ମୋର ଯୁଗ ଯାଉନାହିଁ ସେ ପୋଡରା ଗାଁ କୁ ଯିବାକୁ । ସେ ଗାଁ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲେ ମୋ ଦେହ ଶୀତେଇ ଉଠୁଛି । ଗାଧୁଆ ଘର ନାହିଁ, ବିଜୁଳିବତି, ପଙ୍ଖା ନାହିଁ, ସିନେମା ଥିଏଟର ନାହିଁ, ସାଙ୍ଗ ସାଥୀ ହେବାକୁ ଲୋକ ନାହାନ୍ତି । ସବୁ ଉପରେ ଲମ୍ବ ଓଢ଼ଣାର ଯୋଉ ଦାଉ ! ଦିନ କେଇଟା ମୋତେ ଜେଲଖାନାରେ କଟାଇଲା ପରି ଲାଗିଲା । ସେ ଗାଁ ନାଁ ଆଉ ଧରନା । ଚିଠିର ଜବାବ କଣ ଯେ ଦେବି ? କୋଉ ଦରକାରୀ କଥାଟା ଚିଠିରେ ଥାଏ ଯେ ତାର ଜବାବ ଲୋଡ଼ା ପଡ଼ୁଛି । ସବୁଥିରେ ଖାଲି ସାନ ଭଉଣୀ, ସିନେହ, ସୁହାଗ, ମତେ ସେଗୁଡ଼ା ସୁଖ ଲାଗେନା । ସାନ ତ ହେଇଛି, ଘଡ଼ି ଘଡ଼ି କେଞ୍ଚିକେଞ୍ଚି ମନେ ପକାଇ ଦେଲେ କଣ ବଡ଼ ହୋଇଯିବ ?

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଯେତେ ମନ ଜଗି ଚଳିଲେ ବି ଗାଁ କମ୍ବା ଭାଇ ଭାଉଜଙ୍କ ନାଁ ପଡ଼ିଲେ, ସୁମତି ରାଗିଯାଏ । ଦିନ ଦିନ, ସପ୍ତାହ ସପ୍ତାହ ଧରି କଥା କହେନା । ଋଷି ବସେ, ଏହାର ପରିଣାମ କ୍ରମେ ବିଷମୟ ହୋଇ ଉଠେ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ସୁମତି ପ୍ରତି ସ୍ନେହ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଅଭିନୟର ରୂପ ଧରେ ।

ସୁମତିର ନୂଆ ପୁଅ ହୋଇଛି । ତାର ମା, ବାପ, ଭାଇ ସମସ୍ତେ ଉଲ୍ଲସିତ ହୋଇ ଉଠିଛନ୍ତି । ଆନନ୍ଦ କୋଳାହଳରେ

ଘରଟି ପୂରି ଉଠୁଛି । ଏ ଆନନ୍ଦ ମହୋତ୍ସବରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୌଣସି ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିନାହିଁ । ସେ ଗୋଟିଏ ଅନ୍ଧାରୁଆ ଘର ଭିତରେ ଏକାକୀ ବସିଛି । ଗାଲରେ ହାତ ଦେଇ ଭାବୁଛି ଆକାଶ ପାତାଳ । ତାର ମନେ ହେଉଛି ଏ ସବୁ ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସବ ଅତି ଫାଙ୍କା । ଏଥିରେ ଯେପରି ଆନ୍ତରିକତା ନାହିଁ । ସେ ଯେଉଁଠି ଜନ୍ମ ହୋଇ-ଥିଲା, ଏ ପୁଅ ଆଜି ଯଦି ସେଇ ଭଙ୍ଗା କୁଡ଼ିଆରେ ଜନ୍ମ ନେଇଥାନ୍ତା ତା ହେଲେ ଅନ୍ଧାର ଘର ଆଲୋକିତ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଭାଇ ଭାଉଜ ଏ ନବ କୁମାରର ଜନ୍ମରେ ଯେପରି ଆହ୍ଲାଦିତ ହୋଇଥାନ୍ତେ, ତା ସଂସାରରେ ଦୁର୍ଲଭ । ହତଭାଗ୍ୟ ମୁଁ, କି ସନ୍ତାପ ନ ଦେଲି ସେମାନଙ୍କ ସ୍ନେହ ଓ ଦୟାର ପ୍ରତିଦାନରେ !

ରମାକାନ୍ତ ବାବୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ପୁଅ ହୋଇଥିବା ଖବର ପ୍ରଦୀପକୁ ଜଣାଇଲେ । ଅଧିକ ମଧ୍ୟ ଏକୋଇଶା ଉତ୍ସବରେ ସକୁଟୁମ୍ବ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଲେଖିଥିଲେ । ପ୍ରଦୀପ ହସି ହସି ଝରଣାକୁ ଏ ଖବର ଦେଲା । ଦୁହେଁ କ୍ଷଣକାଳ ପାଇଁ ଆନନ୍ଦରେ ବିଭୋର ହୋଇଗଲେ । ଝରଣା ପ୍ରଦୀପକୁ କହିଲା—ପୁଅ ଏକୋଇଶା ତ ଆଉ ଦିନ ପନ୍ଦରଟା ରହିଲା, ଆମେ ଯିବା ନା ?

—ନ ଯାଇ ତ ସମ୍ଭାଳି ରହି ପାରିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମନଟା ଆଗେଇ ନାହିଁ । ମୋର ଆଶଙ୍କା ହେଉଛି ସେଠାକୁ ଯାଇ ଅପମାନିତ ହେବାକୁ ହେବ । ସେମାନେ କନ୍ୟାଦାୟରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବା ପାଇଁ ସିନା ଗୋଟାଏ ଫାନ୍ଦରେ ପକାଇ ଝିଅ ଦେଇଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଆମର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ପ୍ରତି ସେମାନେଙ୍କର ଭୀଷଣ ଅବହେଳା ।

—ଗୋଟିଏ କଥା କର । ତମେ ଏକା ଏକା ଯାଅ । ତମେ ନ ଗଲେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଟାଣ ରହିବ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଯେଉଁ ଉଦ୍ଧତ, କଥା କଥାରେ ତାକୁ ଟାହୁଲି କରିବେ । ଆମର ମାନ ଅପମାନ କଣ ?

—ଝରଣା, ସବୁ ଯାଉ, ମହତ ଆଉ । ଗର୍ଜି ଉଠି କହିଲା ପ୍ରତାପ, ମୁଁ ଯିବ ମୋ ଭାଇର ପୁଅ ହୋଇଛି ବୋଲି । ଦେଖି ଆସିବ । ସେ ଗର୍ବୀ ବନ୍ଧୁର ମାନ ଓ ଅପମାନ ଦୁଇଟି ଯାକର ମୁଣ୍ଡରେ ବାମ ପାଦ ଦେଇ ଆସିବ ।

ପ୍ରତାପକୁ ଏପରି ଉତ୍ତେଜିତ ହେବାର ଏଇ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ଦେଖିଲା ଝରଣା । ସେ ଭୟରେ ଭୟରେ କହିଲା—କଣ କରିବା, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଅନେକ ସହିଛ । ଏତକ ବି ସହିଯାଅ । ଆମେ ତ କାହାରି ଦୁଆରକୁ ବଳେ ବଳି ଯାଉନାହୁଁ । ଡାକିଛନ୍ତି ବୋଲି ଯାଉଛୁଁ । ଡାକି କରି ଯେବେ ଅପମାନ କରିବେ ସୁଯୋଗ ମିଳିଲେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା, ନ ହେଲେ ସମୟ ଆସିଲେ ସୁଧ ଅସଲ କରି ପରିଶୋଧ କରିବା ।

—ତମରି କଥା ମାନି ନେଲି । ଯିବ ।

ପିଲା ଦୁଇଟିକୁ କୋଳରେ ନେଇ ଝରଣା ଶୋଇଛି । ସ୍ୱାମୀ ତାର ନିଜ ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ କଟକ ଯାଇଛନ୍ତି । ସେଠାରେ କିଛି ଅମଙ୍ଗଳ ଘଟି ନାହିଁ ତ ! ନାନା ଆଶଙ୍କାରେ ତା ମନ ଦୋଳି ଖେଳୁଛି । ଆଖିକୁ ନିଦ ଆସୁନାହିଁ । ରାତି ଅଧ ହେବ ଦୁଆର କଡ଼ା ଠକ ଠକ୍ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରତାପର ତୁଣ୍ଡ ଶୁଣାଗଲା । ଝରଣା ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠି ଦୁଆର ଖୋଲି ଦେଲା । ପ୍ରତାପର ସେତେବେଳର ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖି ସେ ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲା । ରାଗ ଓ ଅଭିମାନରେ ପ୍ରତାପର ମୁହଁରୁ ସତେ ଅବା ରକ୍ତ ଥୋପି ପଡ଼ୁଛି । ସେ ଝରଣାକୁ ଆଉ କିଛି ନ କହି, ଲୁଗାପଟା ନ ବଦଳାଇ ଖଟ ଉପରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଏ ସବୁ ଦେଖି ଝରଣାର ଛାତିରୁ ରକ୍ତ ଶୁଖିଗଲା । ତା

ମୁହଁଟି କଇଁଫୁଲ ପରି ଶୋଚା ପଡ଼ିଗଲା । ସେ କମ୍ପିତ କଣ୍ଠରେ କହିଲା—ବାଠ ଲୁଗା ନ ବଦଳାଇ ଏମିତି ଶୋଇଗଲ ଯେ ?

—ଝରଣା, ମୋ ସୁନାଟି ପରି ମୋତେ କିଛି ପଚାର ନାହିଁ । ଗିଲାସେ ଥଣ୍ଡାପାଣି ଆଣି ମୋତେ ଦିଅ ! ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇନାହିଁ । ମୋତେ ଟିକେ ନିରୋଳା ବିଶ୍ରାମ ଦିଅ ।

ପ୍ରଦୀପ ଜଣେ ସୁପୁରୁଷ ହିସାବରେ ମହତ୍ତ୍ୱ ତାର କମ ନୁହେ । ଆଖିକୁ ନିଦ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ଘଟଣାର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ ଆଲୋଚନା କରି ସେ ନିଜ ମନକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଲା, ଝରଣା କିନ୍ତୁ ସାରା ରାତି ଛଟପଟ ହୋଇ କଟାଇଲା । ସେ ଭାବିଲା-ମୋରି ଯୋଗୁ ମୋର ସ୍ୱାମୀ ଅପମାନ ପାଇଲେ । ସେ ଯିବାକୁ ତ ରାଜି ନ ଥିଲେ । ମୋରି ବଳାବଳି ଯୋଗୁ ଗଲେ । ପୁରୁଷ ପୁଅ ବନ୍ଧୁ ଦୁଆରରୁ ଅପମାନ ପାଇବା କଣ କମ କଷ୍ଟ । ସେ ସେପରି ସହନଶୀଳ ବୋଲି ସିନା, ତା ନ ହୋଇଥିଲେ ମୋର ଅପମାନ ଆଜି ଶେଷ ସୀମାକୁ ଯାଇଥାନ୍ତା । ଝରଣା ଭଗବାନଙ୍କୁ ଓ ନିଜର ଭାଗ୍ୟକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇ ରାତିଟି ଏକ ପ୍ରକାର ଅନିଦ୍ରାରେ କଟାଇଲା ।

ଝଟଝଟିଆରୁ ଉଠି ଝରଣା ତାର ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରିଦେଲା । ସେ ଗାଧୁଆ ସାରି ଫେରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଦୀପ ବିଛଣାରୁ ଉଠିନାହିଁ । କିଛି ଜଳଖିଆ ତିଆରି କରିବାକୁ ଚୁଲି ଲଗାଇଲା ଝରଣା । ପ୍ରଦୀପର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ବାସି ବିଛଣାରୁ ଡାକ ପକାଇଲା—କି ହୋ, କୁଆଡ଼େ ଗଲ ? ଚଞ୍ଚଳ ଟିକେ କିଛି ଖାଇବାକୁ ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କର । ଅନ୍ତନାଡ଼ି ଯେ ହଜମ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି !

ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଉତାଳ ଡାକରେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ରୋଷେଇ ଘରୁ ଦଉଡ଼ି ଆସିଲା । ପ୍ରଦୀପକୁ ଦେଖି ଭାବିଲା—ସେ ଯେପରି

କାଲିର ମଣିଷ ନୁହନ୍ତି, ଏକାବେଳେ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ମଣିଷ । ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲି କିଛି କହି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ପ୍ରଦୀପ ବୁଝି ପାରିଲା ଝରଣାର ମନ କଥା । ହସି ହସି କହିଲା-ଚିହ୍ନି ପାରୁନାହଁ କି ? ନୂଆ ଜିନିଷ ଦେଖିଲା ପରି ଆଁ କରି ଚାହିଁଛ ଯେ । ଏକା ଥିଲି ବୋଲି କଟକର ଅପମାନ ଗୋଟାଏ ବୋଝ ହୋଇ ଥିଲା । ଆଜିକି ସେ ବାଣ୍ଟି ହୋଇଗଲାଣି । ଯାଅ ଶୀଘ୍ର ଏ ଯଜ୍ଞ କୁଣ୍ଡରେ କିଛି ଆହୁତି ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କର । ପୂର୍ଣ୍ଣାହୁତି ପରେ ଆଉ ସବୁ ।

ଝରଣା ମନରେ ଅପୂର୍ବ ସନ୍ତୋଷ ନେଇ ରୋଷେଇ ଘରେ ପଶିଗଲା ।

ପ୍ରଦୀପ ଝିଆପିଆ ସାରି ପିଲା ଦୁଇଟିକୁ ଧରି ଖେଳାଉଛି । ଝରଣା ଆସି ପାଖରେ ଠିଆ ହେଲା ।

ପ୍ରଦୀପ ପଚାରିଲା—କଣ କହୁଛ, କହ ।

—ପୂର୍ଣ୍ଣାହୁତି ହେଲା ତ । ତା ପରର ବ୍ୟବସ୍ଥାଟିକଣ ହେବାର ଥିଲା ପରା !

ପ୍ରଦୀପ କିଛି ସମୟ ଗୁମ୍ ମାରିଗଲା । ଭାବିଲା ଏ ଅପ୍ରୀତିକର କଥାକୁ ଆଉ ଘାଣ୍ଟନ୍ତା ନାହିଁ । ଏଣେ ଦେଖୁଛି ଝରଣା କାଲିକାର ଘଟଣାଟି ନ ଶୁଣିଲେ ସେ ମଧ୍ୟ ଅସହ୍ୟ ମନୋବେଦନାରେ ଘାଣ୍ଟି ହେବ । କହିଲା—ହଁ କାଲିକା କଥା । ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ସେ ବିଷୟ ନ ଜାଣିଲା ପରି ଭୁଲିଯାନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ତମେ ପାରିବ ନାହିଁ । ଶୁଣ ତେବେ । କାଲି ଯାଇ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ସେତେବେଳକୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଉତ୍ସବଟି ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଘରଟି ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାଣ୍ଡ କୋଠା ଭଡ଼ା

ନେଇଥିଲେ ଦିନକ ପାଇଁ । ନାନା ରକମ ବିଜୁଳିବତିରେ ସଜା ହୋଇ ଘରଟି ଇନ୍ଦ୍ରପୁରୀ ପରି ଝଟକୁଥାଏ । ଦୁଆରେ ଗାଡ଼ି ମଟରର ଭିଡ଼ କହିଲେ ନ ସରେ । ବହୁତ ବଡ଼ ବଡ଼ ହାକିମ ହୁକୁମା ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ଆସିଥାନ୍ତି । ଆମ ମଫସଲରେ ଏତେ ଆଡ଼ମ୍ବର କେହି ବାହାଘର ଗୋଟାକରେ ବି କରି ପାରିବ ନାହିଁ । କେଉଁ ଘରେ ପଞ୍ଚାଟାଏ ବସି ରେଡ଼ିଓ ଶୁଣୁଛନ୍ତି ଓ ଶୁଣାଉଛନ୍ତି, କେଉଁ ଘରେ ତାସ ପଶାର ଧୂମ ଚାଲିଛି, କେଉଁଠି ଗୀତ ନାଚର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହୋଇଛି ।

ଏ ସବୁ ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଝରଣା ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ି କହିଲା—ସେ ସବୁ ତ ହୋଇଥିବ । ସେ କଥା ଶୁଣିବାରେ ମୋର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ତମେ ଯେ ଏତେ ରାତିରେ ଛୁଟିପିଟି ହୋଇ ପଳେଇ ଆସିଲ—

—ଶୁଣ, ଏତେ ଅଥୟ କାହିଁକି ? ମୁଁ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଓ ତାଙ୍କର ପୁଅ ଅତିଥିମାନଙ୍କ ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛନ୍ତି । ଧନ ଓ ପଦମର୍ଯ୍ୟାଦା ଅନୁସାରେ ସେମାନଙ୍କର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରୁଛନ୍ତି । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ମୋତେ ଦେଖି କହିଲେ, "ଆସିଛ କି ? ବେଶ୍" ଏତିକି । ତା ପରେ ଯାହା ହୋଇଥିବ ଅନୁମାନ କରି ନିଅ ।

—ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କଣ ତମକୁ ଦେଖିଥିଲା ?

—ନା, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ମୁଁ ଦେଖିଛି, କିନ୍ତୁ ସେ ମୋତେ ଦେଖି ନାହିଁ । ଦୂରରୁ ଯାହା ଦେଖିଲି ମନରେ ଭୀଷଣ କଷ୍ଟ ହେଲା । ପଞ୍ଚାଏ ସାଥି ମେଳରେ ବସିଛି । ଗୀତ ବାଦ୍ୟ ଚାଲିଛି । ହେଲେ, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ମୁହଁ ଉପରୁ ସମସ୍ତ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲତାକୁ ଯେପରି କିଏ ଜବରଦସ୍ତି କାଡ଼ି ନେଇଛି । ବିଚରା ବଡ଼ ଦୁଃଖରେ ଦିନ କାଟୁଛି ।

ବୈଶାଖ ମାସ, ବେଳ ଗୋଟାଏ ହେବ । ସାଇଁ ସାଇଁ ଝାଞ୍ଜି ପିଟୁଛି । କାଉ କୋଇଲି ପାଟି ମେଲାଇ ଗଛ ଡାଳରେ ବସି ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଝରଣା ପିଲା ଦୁଇଟିଙ୍କୁ ନେଇ ଶୁଆଉଛି । ଦାଣ୍ଡରେ ଶୁଭିଲା—ନୂଆବୋଉ !

ଝରଣା ଛାତିରୁ ଯେପରି ଅଡ଼ୁଆ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ଏ ତ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କଣ୍ଠସ୍ୱର ! ସେ ଏ ଅବେଳରେ କୁଆଡେ ? ଘଟଣା କଣ ? ଯାଇ ଦେଖେ ତ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଦୁଆରେ ଠିଆ ହୋଇଛି । ସତେ ଯେପରି ଦେହରେ ତାର ଜୀବନ ନାହିଁ । ଏବୁଣ୍ଡି ଡେଇଁବାକୁ ପାଦରେ ବଳ ନାହିଁ । ତା ହାତ ଧରି ଘରକୁ ଆଣୁ ଆଣୁ ଝରଣା କହିଲା—ଦୁଆରେ ଠିଆ ହୋଇ କାହାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲ ? ଏଠି ତମର କଣ ଭାଇବୋହୂ କିଏ ଅଛି କି ? ଉଃ, ଯେଉଁ ଖରା ଝାଳରେ ଦେହ ଗୋଟାକ ଓଦା ହୋଇଗଲାଣି ।

ଝରଣାର କଥାଗୁଡ଼ାକ ଯେପରି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କାନରେ ବାଜି ନାହିଁ । ଅଭିମାନରେ କହିଲା—ତମେ ଗଲ ନି ଯେ, କଣ ଅସୁବିଧା ହେଲା ଟିକେ ଜାଣି ପାରିବ ?

—ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ, ସେ କଥାଟା ନ ପଚାରିଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା । ସାମାନ୍ୟ କେତେ ଘଣ୍ଟା ପାଇଁ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖିଥିଲି ଏବଂ କେତେଦିନ ପାଇଁ ସୁମନ୍ତଙ୍କୁ ନେଇ ଚଳିଥିଲି । ସେଥିରୁ ଯାହା ବୁଝିଲି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯିବା ଠିକ୍ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ତା ଛଡ଼ା ମୋର ଭାବନାଟା ଯେ ଅଭ୍ରାନ୍ତ ସତ୍ୟ ତାର ପ୍ରମାଣ ମିଳିଲା ତମ ଭାଇ ସେ ଦିନ ରାତି ଦିଟାବେଳେ ଆସି କବାଟ ବାଡ଼େଇବାରେ ।

—କଣ କହୁଛ, ଭାଇ ଯାଇଥିଲେ ?

—ହଁ, ଯାଇଥିଲୁ । ସଞ୍ଜବେଳେ ତମ ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ତମ ଶଶୁର କହିଲେ "ଆସିଛ କି ? ବେଶ୍" ସେତିକି ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ! ସୁମନ୍ତର ଅଭିଯୋଗ ଭାଇ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ରକ୍ଷା ନ କରି ତାର ବାପାଙ୍କୁ ଅପମାନିତ କଲେ । ଏ କି ଦୁର୍ଭେଦ୍ୟ ରହସ୍ୟ !

ଅବସ୍ଥା ସମ୍ଭାଳି ନେବାକୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କହିଲା—ଲୋକ ଗହଳିରେ ହୁଏତ ଭାଇଙ୍କୁ ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିପାରି ନାହାନ୍ତି ।

ଶଶୁରଙ୍କର ସମ୍ମାନ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଦିଅର ତାର ଅସୁନ୍ଦର ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ୁଛନ୍ତି, ଏକଥା ଝରଣାର ମୁହଁର ଭଙ୍ଗୀରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଏ ଦୁନିଆ, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଯାହା କହିଲା ସେ ଯେ ତାର ମନର କଥା ନୁହେଁ, ସେ କଥା ଝରଣା ବୁଝିପାରିଲା ନାହିଁ ।

ପ୍ରଦୀପ ଘରକୁ ପଶି ଆସି ଦିଅର ଭାଉଜଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ନିଜକୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିନେଲା । ଦୁହିଙ୍କର ଭାବଭଙ୍ଗୀରୁ ଅନୁମାନ କରି ନେଲା ପୁଅ ଏକୋଇଶା ଦିନର ଘଟଣା ନେଇ ନିଶ୍ଚୟ କିଛି ଆଲୋଚନା ଦୁହିଙ୍କ ଭିତରେ ଚାଲିଛି ଯାହା ଫଳରେ ଝରଣା ଝାଉଁଳି ଯାଇଥିଲେ ବି ସିଧା ଅନେଇ ପାରୁଛି ଏବଂ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି ଠିଆ ହୋଇଛି, ସତେ ଯେପରି ତା ବେକକୁ କିଏ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇଛି । ଦୁହିଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେବାପାଇଁ ପ୍ରଦୀପ କହିଲା—କି ରେ ତୁ କେତେବେଳେ ଆସିଲୁ ? ଦେହ କଣ ଖରାପ ଥିଲା କି ? ଏପରି ଶୁଖିଲା ଦିଶୁଛୁ ଯେ !

—ଭାଇ ! ···

—କହ, କଣ କହିବୁ ।

—ମୁଁ ମାସକ ପାଇଁ ବନାରସ ଯାଉଛି ।

—କଣ, ଏକା...?

—ନା, ସୁମନ୍ତକୁ ନେଇ । ସନ୍ତାନଟି ଜନ୍ମ ହେବା ପରେ ତାର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଛି । ଡାକ୍ତରଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଓ ଶଶୁରଙ୍କ ଆଦେଶରେ ତାର ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ।

ଚିନ୍ତିତା ଝରଣା କହିଲା—ଛୁଆଟି ହେବାର ମାସ ଗୋଟାଏ ଯାଇନାହିଁ । ତାକୁ ନେଇ ବିଦେଶ ଯିବାକୁ କିପରି ସାହସ କରୁଛି ସୁମନ୍ତ । ତମ ଇଚ୍ଛା, ସେଥିରେ ବାଧା ଦେବାର ମୋର କିଛି ନାହିଁ । ତେବେ ଖୁବ୍ ସାବଧାନରେ ଚଳିବ । ନିଜ ଦେହ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବ । କାରଣ ତମର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ସେମାନଙ୍କର ଭଲ ମନ୍ଦ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ ଯେପରି ତମଠାରୁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ପାଏ । ମନେ ରଖିବ ।

—ହଁ, ଚିଠି ତ ନିଶ୍ଚୟ ଦେଉଥିବି । କୌଣସି ଅସୁବିଧାରୁ ଯଦି କେତେବେଳେ ଦେଇ ନ ପାରେ, ତମେ ଆତଙ୍କିତ ହେବ ନାହିଁ ।

ଟିକେ ଚିନ୍ତିତ ହେଲାଭଳି ପ୍ରଦୀପ କହିଲା—ଦୂରକୁ ଯିବାକୁ ହେଲେ ତ ବିଛଣାପତ୍ର ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଆସବାବ ଦରକାର, କିଏ ଟଙ୍କା ଦେବ ?

—ମୁଁ କିଛି କହିବା ପୂର୍ବରୁ ଶଶୁର ସବୁ କିଣି ଦେଇଛନ୍ତି । ମୋଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଟଙ୍କା ନେଲେ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଦୀପ କହିଲା—ତାଙ୍କଠାରୁ କାହିଁକି ନେଲୁ ? ଯେତେହେଲେ ବି ସେ ବନ୍ଧୁ । ଆମ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ଯେପରି ଅବହେଳା, ତାଙ୍କଠାରୁ ମୋଟେ ସାହାଯ୍ୟ ନ ନେବା ଭଲ । ସେମାନଙ୍କର ଦବାନବା ଓ ସ୍ନେହ ମମତା ଭିତରେ

ଗୋଟାଏ ବ୍ୟବସାୟୀ ମନୋବୃତ୍ତି ଥିବା ପରି ମୁଁ ସବୁବେଳେ ଆଶଙ୍କା କରୁଛି । ସେମାନେ କି କୌଶଳରେ ତୋର ସ୍ୱାଧୀନତା ହରଣ କରିଛନ୍ତି ଚେଷ୍ଟା କଲେ ବୁଝିପାରିବୁ । ଛାଡ଼, ଏ ବେଳରେ ସେ କଥା ଆଲୋଚନା କରିବାର ନୁହେଁ । ଜାଣୁଛୁ ତ ତୋ ନୂଆବୋଉ କଥା, ଚିଠି ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ଦେଉଥିବୁ । ନ ହେଲେ ସେ ପାଗଳୀ ହୋଇଯିବ ।

ଝରଣା ହସି ହସି କହିଲା—ହଉ, ଗୃହିଣୀ ଭିଆରିଲେ ଛୁଇଁଲି । ମୁଁ ତ ସହଜେ ମାଇପି ଲୋକ । ଆଖିର ଲୁହ ସମ୍ଭାଳି ପାରେ ନା । କିନ୍ତୁ ତମ ଭାଇ, କାନ୍ଦନ୍ତି ନାହିଁ କି କିଛି କହନ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସାଧୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ପରି ଉଦାସ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦଣ୍ଡକୁ ଚାହିଁଥାନ୍ତି ।

ବନାରସରୁ ଫେରି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଘରକୁ ଆସିଛି । ଭାଇ ଭାଉଜ, ପୁତୁରା ଝିଆରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆନନ୍ଦରେ ମାତି ଯାଇଛି । ମାହାନ୍ତି ଘରଟି ହାସ୍ୟ କଲରୋଳରେ ଫାଟି ପଡ଼ୁଛି ।

ପିଲାମାନେ ଖାଇପିଇ ଶୋଇଲେଣି । ରାତି ପ୍ରାୟ ନଅଟା । ଭାଇ ବହେଁ ଓ ଝରଣା ବସି ହସଗପ ଜମେଇଛନ୍ତି । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବନାରସର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଛି । ଏତେ ଆନନ୍ଦ ଭିତରେ କାହିଁକି କେଜାଣି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଝରଣାକୁ ପଚାରି ଦେଲା—ନୂଆବୋଉ । ମୁଁ ଯେ ଶଶୁର ଘରେ ରହୁଛି ସେଠା କଣ ଖରାପ କଥା ?

ଝରଣା ବିକଳ ହୋଇ କହିଲା—ହଠାତ୍ ଏପରି ପ୍ରଶ୍ନ କାହିଁକି ?

—ମୋ ରାଣ ଅଛି ନଆବୋଉ, ଯଥାର୍ଥ ଜବାବ୍ ତମକୁ ଦବାକୁ ହବ ।

ମୁଁ ତ ମାଇପି ଲୋକ, ପୁଣି ମୂର୍ଖ, ଏ ପ୍ରଶ୍ନର କି ଜବାବ୍ ଦେବି କହ ଭଲା ! ତେବେ ସତ କହିବାକୁ ଗଲେ ବଡ଼ ବଡ଼ଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଯାହା ଶୁଣିଛି ତାହାହିଁ କହିବି । କିନ୍ତୁ ସେଇଟା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ମୋ ମନରେ ଭୟ ହେଉଛି ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଆଖି ଛଳ ଛଳ ହୋଇ ଆସିଲା । କହିଲା—ମୋ ପାଖରେ ପୁଣି ତମର ଭୟ ? ନ ହେବ କାହିଁକି । ପର କରିଛି ମୁଁ ଏବଂ ପର ହୋଇଛି ମୁଁ । ତଥାପି ମୋର ନିନ୍ଦା ଅପମାନ କଣ ତମର ନୂହେଁ ? ତମେ ମୋତେ ଏତେ ଦୁର୍ବଳ କାହିଁକି ଭାବୁଛ ? ମୁଁ ଅନେକ ସହୁଛି । ଠିକ୍ କଥାଟି ଯେତେ ନିଷ୍ଠୁର ହେଲେ ବି ସହିପାରିବି । କହ ନୂଆବୋଉ !

ଝିଅରଣା ମଧ୍ୟ ବିଚଳିତ ହୋଇ କହିବାକୁ ବାଧ ହେଲା— ଶଶୁର ଘରେ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ରହିପାରେନା । ମଣିଷର ପ୍ରଧାନ ମହତ୍ତ୍ୱ ସ୍ୱାଧୀନତା ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପାଗଳ ଭଳି ହୋ ହୋ ହୋଇ ହସି ଉଠିଲା । କହିଲା—ଏଇ କଥା କହିବାକୁ ତମେ ଏତେ ଧୁଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଚ ହେଉଥିଲ । ଏ ତ ବେଦ ବାକ୍ୟ ଭଳି ମୂଲ୍ୟବାନ୍, ନିରାଟ ସତ୍ୟ, ମୁଁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭେଉଛି । ତମଠାରୁ ଏତକ ଶୁଣି ମୁଁ ନିଜକୁ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ମନେ କରୁଛି । ଯୌବନର କ୍ଷଣିକ ଉନ୍ମାଦନାରେ ବାଟ ଭୁଲି ମୁଁ ତମମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଯେ ବ୍ୟବହାର କରିଛି, ସେଥିପାଇଁ ଜୀବନର ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରୁଛି ।

ଉଭୟଙ୍କର ଏ ଆଲୋଚନାର ଦିଗ ବଦଳାଇ ଦେବାକୁ ପ୍ରଦୀପ କହିଲା—ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଏଇ ବାଜେ କଥାଟା ନେଇ କେତେ ଆଲୋଚନା ଚଲେଇଛୁ । ଦୁନିଆଁରେ ଭୁଲ କରିବାର ଅଧିକାର ଶିଷରହିଁ ଅଛି । ମଣିଷ ଭୁଲ କରିବାରେ କିଛି ବିଚିତ୍ରତା ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ଭୁଲର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ହୁଏ ଅନୁତାପରେ । ତୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଅନୁତାପ କଲୁଣି । ଆମ ପ୍ରତି ତୁ କି ବ୍ୟବହାର କରିଛୁ ସେଇଟା ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେ ଭାବିଲେ ବି ମନେ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ତୁ କାହିଁକି ବୃଥାରେ ଏତେ ମନ କଷ୍ଟ କରୁଛୁ କହିଲୁ ? ଆମେ ତ ଭାବୁଛୁ ତୁ ସେଇ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ । ସେଇ ଅବସ୍ଥାରେ ଅଛୁ । ଯେତେବେଳେ ଅଲଅଲ ପିଲା ଥିଲୁ ଆମେ ତୋର ସବୁ ଜଞ୍ଜାଳ ହସି ହସି ସହୁଥିଲୁଁ, ସେତେବେଳେ ତୋ କାମପାଇଁ ତୁ ଅନୁତାପ କରୁ ନ ଥିଲୁ କି ଆମ ମନରେ କଷ୍ଟ ନ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତ-ମାନ ଅବଶ୍ୟ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ମନରେ କଷ୍ଟ ହୁଏ, ତା ପରେ ସବୁ ନିର୍ମଳ । ଭଗବାନଙ୍କର ଶପଥ ନେଇ ମୁଁ କହିପାରେ, ତୋଠାରେ ଆମ ଉଭୟଙ୍କ ମନରେ କୌଣସି କଳ୍ପନା ନାହିଁ । ଗଲା କଥାକୁ ଧରିବସି ତୁ ସବୁବେଳେ ଅନୁତାପ କଲେ ଆମକୁ ତୋ ଦୁଃଖରେ ସମାନ ଭାବରେ ଅଂଶୀଦାର କରିବୁ ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ବସିବା ଜାଗାରୁ ଉଠି ଆସି ଭାଇଙ୍କ ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟି ଯାବୁଡ଼ି ଧରିଲା ।

ଅନ୍ଧ ବାଟ ଚାଲିବାବେଳେ ଝୁଣ୍ଟେ ବହୁ ବାର । ଝୁଣ୍ଟିବାର ବ୍ୟଥା ଦୂର ନ ହେଉଣୁ ପୁଣି ଚାଲେ । ଯୌବନ ଅନ୍ଧ । ଶାଶୁ ଶଶୁରଙ୍କ ସ୍ନେହ ତାକୁ ଅନ୍ଧ କରିଦିଏ । ଶାଶୁ ତାକୁ ଦଣ୍ଡେ ନ ଦେଖିଲେ ନିଜର ଆଖି ହରାଇଲା ପରି ଭାବ ଦେଖାନ୍ତି । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଘରେ ଥିବାର ଜାଣି ମଧ୍ୟ ଶଶୁର ଥାଇ ଥାଇ ଡାକ ଉଠନ୍ତି— ଆରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଘରେ ଅଛି ନା ? ସତେ ଯେପରି ଦଣ୍ଡକପାଇଁ ହେଲେ ବି ସେ ତାର ଅନୁପସ୍ଥିତି ବରଦାସ୍ତ କରିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ବେଳେବେଳେ ସେ ନିଜକୁ ଭୁଲିଯାଏ ।

ସର୍ବମତ୍ୟନ୍ତ ଗର୍ବିତ । ଶାଶୁ ଶଶୁରଙ୍କ ଏ ଭାବ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ମନର ସୁପ୍ତ ଚେତନାକୁ ଜାଗ୍ରତ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛି । ତାର ପରିଷ୍କାର ମନେ ପଡ଼ୁଛି—ଭାଇ ଥରେ କହିଥିଲେ "ସେମାନଙ୍କର ସ୍ନେହ ଓ ଯତ୍ନ ଭିତରେ ବ୍ୟବସାୟୀ ମନୋଭାବ ଲୁଚି ରହିଛି ।" ପ୍ରକୃତରେ କଥାଟା ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ସତ । ଭାଇ ମୋର ଗୁରୁ, ଉପଦେଷ୍ଟା, ଦେବତା ।

ବାପା ମାଙ୍କର ପ୍ରରୋଚନାରେ ସୁମତି ଜିଦ ଧରିଛି କଟକରେ ଜାଗା ନେଇ ଖଣ୍ଡେ କୋଠା କରିବାକୁ ହେବ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପ୍ରତିବାଦ କରେ । କୋଠା କଲେ ଗାଁରେ କରିବ । ଜନ୍ମମାଟିର ମୋହ ସେ ଛାଡ଼ି ପାରିବ ନାହିଁ । ଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରେ ଖୁବ୍ ବାଦ ପ୍ରତିବାଦ ହୁଏ । ସୁମତି ରୁଷେ, ରାଗେ, ଖାଏନା ଦିନ ଦିନ ଧରି । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ନିଜ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଉପରେ ଦୃଢ଼ ରହିବାକୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଛି । ରହିବ ମଧ୍ୟ ।

ଏହି ପରିସ୍ଥିତି ଭିତରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଘରକୁ ଗଲା । ଭାଇ ଭାଉଜଙ୍କୁ ପାଖକୁ ଡାକି ପ୍ରସ୍ତାବ କଲା— ଆମର ଏ ଘର ଦି'ଖଣ୍ଡି ବହୁତ ପୁରୁଣା । ଆଉ ବେଶୀ ଦିନ ଏଥିରେ ରହି ହେବ ନାହିଁ । ଦି ଭାଇ ରୋଜଗାର କରି ଏପରି ଖଣ୍ଡେ ଦଦରା ଘରରେ ଚଳୁଛୁଁ । ଲୋକେ ହସୁଛନ୍ତି । ମୋର ଇଚ୍ଛା ଏ ଘରକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦି'ଖଣ୍ଡ ନୂଆଘର କରିବା । ଆଉ କାଠ ବାଉଁଶର ଘର ନ କରି କୋଠା କରିଦେବା । ମୁଁ ହିସାବ କରି ଦେଖି ସାରିଲିଣି କାଠ ବାଉଁଶ ଘରଠାରୁ ଏଥିରେ ଯାହା ବେଶି ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ, କିଛି ନୁହେଁ । କୋଠା ଖଣ୍ଡେ କରିଦେଲେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଛୁଆଣି ଛପର ଚିନ୍ତା ନ ଥିବ, ଅଳିଆ ଅସନାର ଭୟ ନ ଥିବ ।

ଭାଇ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଏ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲା । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କଥାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । କହିଲା—ତୁ ଯାହା କହୁଛୁ ସତ, କିନ୍ତୁ ମୋ ରୋଜଗାର ତ ଦେଖୁଛୁ । ଘର ଖରଚ ବାଦ ପଇସାଟିଏ ବଳୁନାହିଁ । ଶଶୁରଙ୍କ ଦାନ ଜମି ଅଗାଡ଼ି ସାଙ୍ଗରେ ଆଉ ତ ଗୁଣ୍ଠେ କି ବିଶ୍ୱାଏ ମିଶାଇ ପାରୁନାହିଁ । କୋଠାଘର କଥା ମୁଁ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଭାବି ପାରୁନାହିଁ ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କହିଲା—ଟଙ୍କା ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଟଙ୍କା ଠିକ୍ କରିଛି । ଯଦି କିଛି ଅଭାବ ହୁଏ ତେବେ ଅଫିସରୁ ଧାର ଆଣିବି । ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଶୁଝାଯିବ । ତମେ ମୋ ନାଁରେ ଯେଉଁ ଟଙ୍କା ଡାକ ଘରେ ଜମା ରଖିଛ ତାକୁ ଉଠାଇ ଆଣିବା । ଦରକାର ପାଇଁ ମଣିଷ ସଞ୍ଚୟ କରେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତ ଦରକାର ହେଲାଣି । ଆଉ ତାକୁ ସେଠି ବନ୍ଦ କରି ରଖିବା କାହିଁକି ? ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଉ କିଛି ଧାନ ଜମି ମଧ୍ୟ କରିବା ମୋର ଇଚ୍ଛା । ଦାନା ମୁଠାକ ପାଇଁ ଯେପରି ପର ହାତକୁ ଅନେଇବାକୁ ନ ପଡ଼େ ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଏ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ପ୍ରଦୀପ ଓ ଝରଣା ବିସ୍ମିତ ହେଉଥାନ୍ତି । ପ୍ରଦୀପ କହିଲା—ମୁଁ ତୋର ଏ ପିଲାଳିଆ କଥାରୁ କିଛି ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ । ତୋର ଶଶୁର, ଶାଶୁ ଓ ଶଳା ଏ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ କେବେ ସମର୍ଥନ କରିବେ ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ଅନର୍ଥ କାହିଁକି ସୃଷ୍ଟି କରିବୁ କହିଲୁ ? ନିଜେ ଭୋଗିବୁ ଅନ୍ୟଙ୍କୁ ଭୋଗେଇବୁ ।

—ଭାଇ ତମେ ଯାହା କହୁଛ, ତାହା ପ୍ରମାଣିତ ସତ୍ୟ । ସେମାନେ ଏଥିରେ ଏକମତ ହେବେ ନାହିଁ ଏବଂ ଅନର୍ଥ ସୃଷ୍ଟି ହେବ । ମୋର ବୁଦ୍ଧି କେତେ ମୁଁ ତମକୁ ବୁଝେଇବି ! ଦୁଃଖ ଦେଇ

କେବେ ସାଙ୍ଗରେ ବିଷ କମେନା । କିନ୍ତୁ ମୋର ଇଚ୍ଛା ମୁଁ ଜନ୍ମଭୂମିରେ କୋଠା କରିବି । ଏ କଥା ମୋର ଭୁଲ ନୁହେଁ । ମୁଁ କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟରୁ ଡିଜାଇନ୍ କରି ଆଣିଛି । କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟର ଭଲ ମିସ୍ତ୍ରୀ ଆସି କାମ ଆରମ୍ଭ କରିବେ । ଆମର ପୁରୁଣା ଘରଟାକୁ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରଖି ତାର ଉପରେ କୋଠାଘର ତୋଳିବା କଣ ସମ୍ଭବ ? ତେଣୁ ନୂଆ ଧରଣର ଘର ତିଆରି ହେବ । ସେମାନଙ୍କୁ ମୋର ଭୟ କରିବାର କିଛି କାରଣ ନାହିଁ, ଆବଶ୍ୟକତା ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ତମେ ଖାଲି କାମର ଦେଖାଶୁଣା କର । ଆଉ ସବୁ ଦାୟିତ୍ୱ ମୋର ।

ଗୃହୁଁ ଗୃହୁଁ ଦିନ କେଇଟା ଭିତରେ କଳ୍ପନା ବାସ୍ତବତାର ରୂପ ନେଲା । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟର ମିସ୍ତ୍ରୀ ଆଣି ନିଜର ରୁଚି ଅନୁସାରେ ନକ୍ସା କରି କାମ ଆରମ୍ଭ କଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସପ୍ତାହରେ ନିଜେ ଯାଇ କାମର ତଦାରଖ କରିଥାଏ ।

ପ୍ରଦୀପ ମଧ୍ୟ ଯାହା କିଛି ଡାକଘରେ ସଞ୍ଚୟ କରିଥିଲା, ସେତକ ଉଠାଇ ଆଣି ସାନଭାଇ ନାଁରେ ଚାଷ ଜମି କିଣିଲା ।

ରମାକାନ୍ତ ବାବୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଘର କରିବା ଓ ଜମି କିଣିବା ଆଦି ଖବର ରଖୁଥାନ୍ତି । ଘରକାମ ଯେତିକି ଆଗେଇଛି, ରମାକାନ୍ତ ବାବୁଙ୍କ ରାଗ ସେତିକି ବଢ଼ୁଛି । କ୍ଷୁଧିତ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ସିଂହ ନିଜ ଗୁମ୍ଫାରେ ରହି ଗର୍ଜନ କଲା ପରି ସେ ମନ ଭିତରେ ଜଳି ଯାଉଛନ୍ତି ରାଗରେ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଉପରେ ରାଗ ଦେଖାନ୍ତେ, କିନ୍ତୁ ସେ ତା ଶିକୁଳିରୁ ଫିଟିଯିବା ଉପରେ । ଶାଶୁ ମଧ୍ୟ କମ୍ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନୁହନ୍ତି । କେବଳ ଝିଅର ଭବିଷ୍ୟତ ଉପରେ ମୁହଁ ବୁଜି ରହୁଛନ୍ତି । ବାକି

ରହିଲା ସୁମଣି । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ସେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ଶାନ୍ତି ଦେଉନାହିଁ । ସବୁବେଳେ କିଛି ନା କିଛି ଗୋଟାଏ ଆଳ ଦେଖାଇ ତାକୁ ବିବ୍ରତ କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ଉପସ୍ଥିତ ଅଶାନ୍ତିରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ସାଧ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଫରମାସ ଯୋଗାଇ ଚାଲିଛି । କେତେବେଳେ କିଛି ଉତ୍ତର ସଅଳ ହେଲେ ବି ତାକୁ ଶୁଣିବାକୁ ହେଉଛି—ଯାହା ତ ରୋଜଗାର ହେଲା, ଭାଇ ଭାଉଜ ଅଣ୍ଟିକୁ ଯିବ, କୋଠା ହେବ, ଜମି ହେବ, ଏଣେ ଆମେ ଗଡି ମଲେ ପଚାରେ କିଏ ?

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ସବୁ ଶୁଣେ । ତାର ରକ୍ତମାଂସର ଦେହ ମଧ୍ୟ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠେ, ମନ ବିଦ୍ରୋହ କରି ଉଠେ । ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଏ ଜଘନ୍ୟ ବ୍ୟବହାରର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବ । କିନ୍ତୁ ସମ୍ଭାଳି ଯାଏ ।

ଘର କାମ ପ୍ରାୟ ଶେଷ ହୋଇ ଆସିଛି । ଯ୍ୱା ମଧ୍ୟରେ ନବୀନ ଓ ଗୁଲୁଗ୍ଭଙ୍କୁ ଦାଦା କଟକ ନେଇ ବୁଲାଇ ଆଣିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ କଥାରୁ ଝରଣା ବୁଝି ପାରିଛି ଦାଦା ସେମାନଙ୍କୁ ଯେତିକି ଆଦର ଯତ୍ନ କରିଛନ୍ତି, ଖୁଡ଼ୀ ସେତିକି ହତାଦର କରିଛି । ବିସ୍ମିତ ହୋଇଛି ଝରଣା ! ଯେତେ ହେଲେ ବି ସୁମଣି ତ ନାରୀ ! ଏ ଦୁଧ--ମୁହାଁ ଛୁଆଙ୍କଠାରେ ମଧ୍ୟ ତାର ରାଗ, ଘୃଣା । ଭଗବାନ ତାର ମନକୁ କି ଉପାଦାନରେ ତିଆରି କରିଛନ୍ତି କେଜାଣି !

ଘରକାମ ଶେଷ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଗୃହ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଓ ଗୃହ ପ୍ରବେଶର ଦିନ ଧରା ହୋଇଛି । ସବୁ ଆୟୋଜନ ହୋଇ ସାରିଲାଣି । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଶଶୁରଙ୍କ ନିକଟରେ ପ୍ରସ୍ତାବ କଲା ସୁମଣିକୁ ନେଇ ଘରକୁ ଯିବାକୁ । ଗାଁରେ ଘର କରିବାର ପକ୍ଷପାତୀ ସେ ନ ଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ଖବରରେ ବିଶେଷ ଉତ୍ସାହ ଦେଖାଇଲେ ନାହିଁ କି କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ହୃଦାନ୍ତ

ଭାବକୁ ମନକୁ ନେଲା ନାହିଁ । ଶାଶୁଙ୍କୁ କହିଲା । ସେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ହେଲେ କଣ ହେଲା ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ । ସେ ମୂଳରୁ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛନ୍ତି, ଝିଅର ଉଦ୍ଧତ ପଣ ପାଇଁ ଅନୁତାପ କରୁଛନ୍ତି । ହେଲେ କୌଣସି ସୁଫଳର ଆଶା ନ ଥିବାରୁ ମୁହଁ ଖୋଲି କିଛି କହୁନାହାନ୍ତି । ଜୋଇଁଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତାବ ଶୁଣି ସେ କହିଲେ—ନିଶ୍ଚୟ ଯିବ । ନିଜର ଘର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବ । ଯିବ ନାହିଁ କିପରି ?

ସୁମନ୍ତ ମାଙ୍କ ଜବାବ୍ ଶୁଣି ରାଗରେ ଜଳି ଉଠି କହିଲା—ମୋର କି ଘର ଲୋ । ସେ ଘର କଣ ମୋ କଥାରେ ହୋଇଛି ! ଯେ କରିଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଘର, ଯାହା ପାଇଁ କରିଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଘର । ମୁଁ ସେ ପଚା ମଫସଲରେ ରହିବାକୁ ଚାହେଁ ନା ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଧୀରସ୍ଥିର ଭାବରେ କହିଲା—ହଁ, ମୁଁ ଯେତେବେଳେ କରିଛି ସେ ମୋ ଘର । ତମେ ନ ଗଲେ ବି ମୋ ଘରେ ମୁଁ ରହିବି । ସେତେବେଳକୁ କେହି ମୋତେ ଦୋଷ ନ ଦେଲେ ହେଲା । ମନେ ରଖ ଏଟା ତମ ବାପଘର, କିନ୍ତୁ ମୋର ଶଶୁର ଘର । ଯେତେ ହେଲେ ବି ଶଶୁର ବନ୍ଧୁ ।

ସୁମନ୍ତ ଆଉ କଣ କହିଥାନ୍ତା । ତାର ମା ବାଧା ଦେଇ ରାଗରେ କହିଲେ—ସୁମନ୍ତ, ଚୁପ କର । ବାପ ତମର ମୁହଁ ବଢ଼େଇ ସତ୍ୟ ନାଶ କରିଛନ୍ତି । ଶାଶୁଘର ବୋହୂ କରିବ ନାହିଁ ତ ଆଉ କରିବ କିଏ ?

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ସେ ଦିନ ରାତିରେ ନ ଖାଇ ଶୋଇଲା । ଶାଶୁ ଡାକିଲେ ମନା କଲା । ଶାଶୁଙ୍କ ତାଡ଼ନାରେ ସୁମନ୍ତ ଯାଇ ଡାକିଲା—ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ନାହିଁ କଲା ଖାଇବାକୁ । ସୁମନ୍ତ କପଟେ ହସି ହସି କହିଲା—ତମକୁ ରାଗେଇବା ପାଇଁ ମୁଁ ସେପରି କହୁଥିଲି ନା । ସତରେ କଣ ଆମ ଘରକୁ ଆମେ ଯିବା ନାହିଁ । ଉଠ, ଚାଲ, ଖାଇବ ।

କପଟ ମନର କପଟତାକୁ ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ ସେ । ସେହିଠାରେ ଆଦରର ପ୍ରେୟସୀକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ନେଲି ସ୍ତ୍ରୀର ଉପରକୁ [illegible] ତା ପରେ·········

× × × ×

ତା ପର ଦିନ କଅଁଳ ଗାଧୁଆ ବେଳେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମଟରରେ ସୁମନ୍ତା ଓ ପୁଅ ଶରତକୁ ନେଇ ନୂଆ କୋଠା ଦୁଆରେ ଓହ୍ଲାଇଲେ । ଝରଣା ପ୍ରଭୃତି ସେମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷାରେ ଥିଲେ । ମଟରରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ି ଝରଣାକୁ ଦେଖିଲି ସୁମନ୍ତା । ଦଉଡ଼ି ଯାଇ ପ୍ରଣାମ କଲି । ତା ପରେ ଝରଣାର ହାତଟିକୁ ଧରି ପକାଇ ବ୍ୟଥିତ ହେବା ଭଙ୍ଗୀରେ କହିଲି—ମୋ ଉପରେ ଖୁବ୍ ରଗିଚ ଅପା ତମ ଚିଠିର ଉତ୍ତର ଦିଏନାଁ ବୋଲି, ନୁହେଁ ?

ଝରଣା ସୁମନ୍ତାର ମୁଣ୍ଡଟି ସାଉଁଳି ଦେଇ କହିଲି—ନାହିଁ ଲୋ ଭଉଣୀ, ରଗିବି କାହିଁକି ? ପ୍ରଫୁଲ୍ଲଙ୍କ ଠାରୁ ତୁ ତ ମୋ ଜୀବନର ଇତିହାସ ଶୁଣିଥିବୁ । ଜୀବନଟା ଯାକ ପ୍ରାୟ ଏକା ଏକା କାଟିଲି । ସାଙ୍ଗ ନାହିଁ, ସାଥୀ ନାହିଁ, ମନ ଛଟପଟ ହୁଏ ଟିକିଏ କାହା ପାଖରେ ବସନ୍ତି, କଥା କହନ୍ତି । ଏଣିକି ତୁ ଆସିଗଲୁ ମୋର ଦୁଃଖ ଗଲା ।

ସୁମନ୍ତା କହିଲି—କଣ କରିବି ଅପା, ଏ ପୋଡ଼ା ଦେହଟା ତ ଦିନେ ଭଲ ହେଲେ ମାସେ ଖରାପ, ଦେହ ସିନା ଭଲ ଥିଲେ ମନ ଭଲ, ମନ ଭଲ ଥିଲେ ଆଉ ସବୁ କଥା । ତା ଛଡ଼ା ଛୁଆଟାର ଜଞ୍ଜାଳ । କୋଉଠି ଟିକେ ବସିଯିବାକୁ ବେଳ ମିଳେନା ।

ସରଳହୃଦୟା ଝରଣା କିନ୍ତୁ ସୁମନ୍ତାର କପଟ ଭେଦ କରିବାରେ ଅସମର୍ଥ । ସୁମନ୍ତା କଥା ଶୁଣି ତାର ହୃଦୟ ସହାନୁଭୂତିରେ ପୂରି ଉଠୁଥାଏ । ଆହା, ବିଚାରୀର କି କଷ୍ଟ । ସତକଥା, ଦେହ ଅସୁଖ ହେଲେ ସଂସାରରେ ଆଉ କି ସୁଖ ! ଝରଣା

ସୁମଣିଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ପୂଜା ପ୍ରତିମା ପରି ବସାଇ ସବୁ କରିଯାଉଥାଏ । ସୁମଣିର ଯେପରି କୌଣସି କଥାରେ କଷ୍ଟ ନ ହୁଏ, ସେଥିପାଇଁ ଖୁବ୍ ସାବଧାନ ଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସୁମଣି ଓ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ସମସ୍ତ କଥା-ବାର୍ତ୍ତା ଓ ଚାଲିଚଳନ ପ୍ରତି ଗୁପ୍ତଚର ପରି ସତର୍କ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଥାଏ ।

ଗୃହ ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ସମସ୍ତ ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସବ କାଲିଠାରୁ ଶେଷ ହୋଇ ଯାଇଛି । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଭାଉଜ ଓ ପୁତୁରା ଝିଅାମାଙ୍କ ପାଇଁ ଆଣିଥିବା ଲୁଗା ଜାମା କେତେଖଣ୍ଡି କାଲିର ଗୋଳମାଳରେ ଦେଇ ପାରି ନ ଥିଲା । ଭାଉଜଙ୍କୁ ଡାକି ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆଣିଥିବା ଭଲ ଜାମା ପେଣ୍ଟ କେତେ ଖଣ୍ଡି ବାହାର କରି ଦେଲା । ଝରଣାର ଶାଢ଼ୀ ଖଣ୍ଡିକ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ବଢାଇ ଦେଲା ।

ଝରଣା ଦୁଃଖିତ ହୋଇ କହିଲା—ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ, ଏ ବଡ଼ ଅନ୍ୟାୟ କଥା । ଜାମା ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧିବା ବେଳ କଣ ଚାଲି ଯାଉଥିଲା ! ଏତେ-ଗୁଡ଼ିଏ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଘର ତିଆରି କରିଛ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ସବୁ ନୋହିଥିଲେ କଣଟା ଭାସି ଯାଉଥିଲା ! ଯେବେ ଆଣିଲ ଶରତ ଓ ସୁମଣି ପାଇଁ ଆଣିନା କାହିଁକି ?

—ନୂଆବୋଉ, ସେମାନଙ୍କର ତ ଲୁଗା ଜାମାର ଅଭାବ ନାହିଁ । ନବୀନ, ଗୁଲୁଣି ସ୍କୁଲକୁ ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ଏମିତି ମଇଳା କୋଚଟ ଜାମା ପେଣ୍ଟ ପିନ୍ଧି ପାଞ୍ଚ ପିଲାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ବସିବାଟା ତମକୁ ଭଲ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି ?

ତଳ ଘରୁ ସୁମଣି ଏ ସବୁକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଥାଏ । ତାର ମନର ଅବସ୍ଥା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଦୃଷ୍ଟି ଏଡ଼ାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଏହା ପରେ ସୁବିଧା ପାଇବା ମାତ୍ରେ ସୁମଣି ନିଶ୍ଚୟ ଗୋଟାଏ ଅନର୍ଥ ସୃଷ୍ଟି

କରିବ ଏଥିରେ ତାର କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ରହିଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆସନ୍ନ ଝଞ୍ଜାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ନିଜକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିନେଲା ।

ଦାମ୍ପତ୍ୟ ପ୍ରେମ ତଥା ଦାମ୍ପତ୍ୟ କଳହ ପାଇଁ ରାତିହିଁ ହେଉଛି ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ସମୟ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଦିନଯାକ ସାଙ୍ଗସାଥୀଙ୍କ ମେଳରେ ମନଟାକୁ ବହଲେଇ କଟେଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା । ରାତିରେ ଖାଇପିଇ ଶୋଇବାକୁ ଘରକୁ ପଶିଗଲା ବେଳକୁ ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥା ଦେଖିଲା ସେଥିରେ ଚକ୍ଷୁ ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲା । ରାମ ବନବାସ ପାଇଁ ଦଶରଥଙ୍କୁ ସତ୍ୟ କରାଇବା ପୂର୍ବରୁ କୈକେୟୀଙ୍କ ଅବସ୍ଥାକୁ ବଳି ଯାଇଛି ସୁମନ୍ତାର ଆୟୋଜନ । ଘରର କୌଣସି ଜିନିଷ ଯଥା ସ୍ଥାନରେ ନାହିଁ । ଗୃହଆଡ଼େ ଫିଙ୍ଗା ଫୋପଡ଼ା ହୋଇଛି । ନିଜ ବେଶ ଭୂଷା ଅପରିଂସ୍କୃତ, ମୁଣ୍ଡର ବାଳ କେରା କେରା, ତେଲ କି ପାଣିଆ ଦେଖିନାହିଁ, ଖଟ ଉପରେ ଶତରଞ୍ଚି ଏକାକୀ ଶୋଇଛି, ନିଜେ ଭୂଇଁ ଉପରେ କାନି ପକେଇ ଦେଇ ଶୋଇଛି ସୁମନ୍ତା ।

ତଥାପି ଅବସ୍ଥାଟାକୁ ଆଉ କିଛି ଦିନ ଘୋଷାରି ନେବାକୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଇଚ୍ଛା କଲା । ସୁମନ୍ତାକୁ ଏକ ପ୍ରକାର କୋଳ କରିନେଇ ଖଟ ଉପରେ ବସାଇ ନମ୍ରକଣ୍ଠରେ କହିଲା—ତମର ମନରେ ଏତେ ରାଗ ହେବାର କାରଣ କଣ ଶୁଣେ ? ଯେ କୌଣସି ରୋଗର ନିଦାନ ନ ଜାଣି ଯେପରି ଚିକିତ୍ସା କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ, ସେହିପରି କାରଣ ନ ଜାଣିଲେ କୌଣସି ସମାଧାନ ବି ଅସମ୍ଭବ ।

ବହୁତ କୁହାବୋଲା ପରେ ସୁମନ୍ତା ଗର୍ଜି ଉଠିଲା । ଏତେ ସକେଇ ହେବା ଦରକାର ନାହିଁ । ମୁଁ ଏତେଦିନେ ଜାଣିଛି ତମେ ମୋର ନୁହଁ । ତମ ଭାଇ ଭାଉଜଙ୍କର । ତାଙ୍କର ସୁଖ ଦେଖିବା ପାଇଁ ତମେ ତମ ରୋଜଗାର ଖରଚ କରୁଛ । ମୁଁ ନାହିଁ କରୁଛି

ମଫସଲରେ ମୁଁ ଚଳି ପାରିବି ନାହିଁ । ତମେ ଜିଦ କରି ଏଇଠି ଏ ରାଜପୁରୀ ପରି କୋଠା କଲ । କାହାପାଇଁ ? ଭାଉଜ ସାଙ୍ଗରେ କଥା କହିଲା ବେଳକୁ ତମ ତୁଣ୍ଡରୁ ଯେପରି ମହୁ ଝରୁଛି, ମୁଁ ଏହା ଦେଖି ପାରିବି ନାହିଁ । ମୋତେ କଣ କାଲୁଣୀ ଅନ୍ଧୁଣୀ କରି ପାଇଛ ? ମୋତେ ମୋ ବାପ ଘରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ତମ ଭାଉଜକୁ ନେଇ ରହ । ସେଇ ତମକୁ ସୁଖଶାନ୍ତି ଦେଇ ପାରିବେ ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମଧ୍ୟ ଗର୍ଜି ଉଠିଲା—ସୁମିତ୍ରା, ମୁହଁ ବନ୍ଦ କର । ମୋର ମାତୃସମାନ ଭାଉଜଙ୍କୁ ନେଇ ତମେ ଏପରି ଅଶ୍ଳୀଳ ଭାବନା କରି ପାରୁଛ ! ଧନ୍ୟ ତୁମ ଶିକ୍ଷା । ସୁମିତ୍ରା ଗର୍ଜି ଉଠି କହିଲା— ମୁଁ ଭଲ କରି ଜାଣେ ତୁମେ ଏଠିକି ଏତେ କାହିଁକି ଦୌଡ଼ । ସାତ ଦିନରେ ଦୁଇ ଥର ନ ଆସିଲେ ତର ସହେନା । ମୁଁ ସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ଯେପରି ସହ୍ୟ କରିଛି·····ଛି, ଛି, ବଡ଼ ଜାଆ ଲାଜ ସରମ, ମାନ ମହତ ଛାଡ଼ି ଦିଅରକୁ ନେଇ ପ୍ରେମ କରୁଛନ୍ତି·····

ଏହି କନ୍ଦଳ ଆଉ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ଭିତରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଆରଘରୁ ପ୍ରଦୀପ ବାହାରି ଆସି ଡାକିଲା— ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ, ବାହାରକୁ ଆ ।

ଭାଇଙ୍କ ଡାକରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ସରମରେ ଯେପରି ସଢ଼ି ଯାଉଥାଏ, ଦାରୁଣ ଅପରାଧୀ ପରି ତଳକୁ ମୁହଁ କରି ଆସି ଠିଆ ହେଲା ।

ପ୍ରଦୀପ କହିଲା—ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ, ଭାଗ୍ୟକୁ ଆଦରି ନିବା ହେଉଛି ସୁଖ ଶାନ୍ତିର ମୂଳ । ଯାହା ଆମ ଭାଗ୍ୟକୁ ଆସିଛି ତାକୁ ଭୋଗ କରିବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ବି ତ ସବୁ ଶୁଣୁଛି । ପୁଅକୁ ଲଗେଇ ମାକୁ କଳଙ୍କିତ କରାଯାଉଛି । ଆଉ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ବଡ଼ନା । ସେ

ଯେପରି ଚାହୁଁଛନ୍ତି ସେପରି କର । ଯଦି ଆମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ଘରୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ ସେ ଶାନ୍ତି ପାଇବେ ଏବଂ ତୋତେ ଶାନ୍ତି ମିଳିବ, ତା ହେଲେ ମୁଁ ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବାହାରିଯିବି ।

—ଛିଇ, ତମେ ଏ କଣ କହୁଛ ? ସେ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ବାପଘରେ ରହିବ, ରହୁ । ତାର ଚାହିଁବା ଅନୁସାରେ ମୁଁ ଚଳିବି ସ୍ତ୍ରୀ କପରି ସମ୍ଭବ ହେବ ?

—ଆଚ୍ଛା, ଆଜି ତ ଦୁହେଁ ଯାକ ଖୁବ ରାଗିଯାଇଛ । ଏ ବିଷୟରେ ଆଜି ଆଉ ବେଶୀ କିଛି ଆଲୋଚନା ନ କରି ଯାଅ ଶୋଇପଡ଼ । କାଲି ସକାଳୁ ସମସ୍ତେ ବସି ଏହାର ଗୋଟାଏ ପନ୍ଥା ଠିକ୍ କରିବା ।

ସମସ୍ତେ ଯେ ଯାହା ଘରକୁ ଗଲେ ।

ରାତି ପାହିଲା । ନିତିଦିନ ପରି ଝରଣା ଭୋରରୁ ଉଠିଲା । ବାହାରକୁ ଯାଇ ଦେଖେ ତ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଶୋଇବା ଘର ମେଲା । କେବେ ସେମାନେ ତ ଏତେ ଚଞ୍ଚଳ ଉଠନ୍ତି ନାହିଁ ; ତା ମନ ଘାଣ୍ଟି ହୋଇଗଲା । ଦୁଆରମୁହଁକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲା ଘର ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଆଲୁଅ ଜଳୁଛି । ସୁମନ୍ତା ବସି କାନ୍ଦୁଛି । ତାକୁ କଥା କହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲେ ବି ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲା—କାନ୍ଦୁଛୁ କାହିଁକି ? ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କାହିଁ ?

—କେଜାଣି, ତମେ ଜାଣିଥିବ ।

ଝରଣାର ଚାଳୁ ଅଜଣା ଆଶଙ୍କାରେ ଶୁଖି ଆସୁଥାଏ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଚିନ୍ତା ତା ମନକୁ ଏପରି ଅଧୀର କରିଥାଏ ଯେ, ସେ ସୁମନ୍ତା କଟୁ ମନ୍ତବ୍ୟକୁ ଶୁଣି ନ ଶୁଣିଲା ପରି ଚାଲିଗଲା ପ୍ରଦୀପକୁ ଉଠାଇବାକୁ । ତାର ଶୋଇବା ଘରକୁ ପଶିଯିବ କଣ, ଦୁଆରେ

ଖଣ୍ଡିଏ ଲମ୍ବା କାଗଜ ଝୁଲୁଥିବାର ଦେଖିଲା । କାଗଜ ଖଣ୍ଡିକ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଚିଠି । ଲେଖା ହୋଇଛି—

ସ୍ନେହମୟୀ ନୂଆବୋଉ !

ସବୁର ସୀମା ଅଛି । ନିଜ କର୍ମଫଳ ଭୋଗ କରୁଛି, କାହାରିକୁ ଦୋଷ ଦେବାର ନାହିଁ । ବହୁତ ସହିଲି—ଆଉ ପାରୁନାହିଁ । ମା ଘର ପାଳିଲା, ହାତ ଧରି ବାଟ ଚଲାଇଲା । ଦେଇଥିଲା ଅମୃତ ପାଇଲା ଗରଳ । ମୋରି ପାଇଁ ।

ମଣିଷ ଜୀବନରେ ସବୁଆଡ଼ୁ ନିରାଶ ହେଲେ ଯାହା କରେ, ତାହାହିଁ କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ଆତ୍ମହତ୍ୟା ନୁହେଁ । ମୋର କୃତକର୍ମର ଫଳ ନିଃଶେଷରେ ଭୋଗ ନ କରି ମରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଭାଗ୍ୟ ଯେବେ ବିବାଦ କରିବ ଦେଖା ହୋଇପାରେ । ଖୋଜିବାର ପ୍ରୟାସ କଲେ ପାଇବ ନାହିଁ । ଭାବିବ ଦିଅର ବୋଲି ତୁମର କେହି ନ ଥିଲେ ।

ତୁମର କୁଳାଙ୍ଗାର

ଦିଅର

ଝରଣା ପିଲାଙ୍କ ପରି ଭେ କରି କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ତା କାନ୍ଦର ଶବ୍ଦରେ ପ୍ରଦୀପର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ସେ ଆସି ଝରଣାକୁ ଧରି ପକାଇ ପଚାରିଲା—କଥା କଣ, କାନ୍ଦୁଛ କାହିଁକି ସକାଳୁ ?

ଝରଣା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ପ୍ରଦୀପ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇଦେଲା ।

"ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କଣ କଲୁ ତୁ" ବୋଲି କହି ପ୍ରଦୀପ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ବସି ପଡ଼ିଲା । ତା ପରେ ପାଗଳଙ୍କ ପରି ଉଠି ଦଉଡ଼ିଲା ତାକୁ ଖୋଜିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ନିରାଶ ହୋଇ ସଞ୍ଜବେଳକୁ ଘରକୁ ଫେରିଲା ।

ଝରଣା ଗୃହକ ପରି ପ୍ରଦୀପର ବାଟକୁ ଗୃହିଁ ରହିଥିଲା । ପ୍ରଦୀପକୁ ଦେଖି ପଚ୍ଚରିଲା—ତାକୁ ପାଇଲ ?

ପ୍ରଦୀପ କପାଳରେ ହାତ ମାରି କହିଲା—ଭାଗ୍ୟ, ଭାଗ୍ୟ ଭୋଗ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଝରଣା ବେହୋସ । ବହୁତ ଛୁଆଁ ଝଙ୍କା କରି ଚେତା ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କହିଲା—ସେ ଫେରି ନାହିଁ ? ଏ ଗୁଡ଼ି ଫାଟିଯାଉ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ପୁଣି ବେହୋସ ।

ମାହାନ୍ତି ଘରଟିରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଶ୍ରୁର ମହୋତ୍ସବ ଚାଲିଛି । ପିଲାଛୁଆ ସମସ୍ତେ କାନ୍ଦିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଝରଣାର ଚେତନା ଫେରିଛି । ପ୍ରଦୀପ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ କହିଲା—ଝରଣା ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅ ନା । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଫେରି ଆସିବ ନିଶ୍ଚୟ । ତମେ ଏପରି ପାଗଳୀ ହେଲେ ଏ ପିଲାମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା କଣ ହେବ ଭାବୁଛ ? ସାନ-ବୋହୂ ପିଲା ଲୋକ, ପୁଣି ସ୍ୱାମୀ ତାର ନିରୁଦ୍ଦେଶ, ସେ କଣ ଏମାନଙ୍କୁ ସମ୍ଭାଳି ପାରିବେ । ଅପଥା ଆଶଙ୍କା କରି ନାହିଁ । ଆମମାନଙ୍କୁ ସେ ଛାଡ଼ି ରହି ପାରିବ ନାହିଁ । ପିଲା ଲୋକ । ରାଗ ମୁହଁରେ କଣ ଗୋଟାଏ ଲେଖି ଦେଇ ବାହାରିଯାଇଛି । ସ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି ଘର ସଂସାର କଣ ଛାଡ଼ି ଦେବ ?

ନିଆଁ ର ଶିଖା ଲିଭିଗଲା; କିନ୍ତୁ ନିଆଁ ଲିଭିଲା ନାହିଁ ।

ସ୍ୱାମୀ ଘର ଛାଡ଼ିବା ବାସି ଦିନ ସୁମତି ପୁଅକୁ ନେଇ ବାପ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲା । ପନ୍ଦର ଦିନ, ଦୁଇ ମାସ, ତିନିମାସ ଗଲା । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର କୌଣସି ଖବର ନାହିଁ । ସୁମତି ଉପରୁ ବାପ, ମା, ଭାଇ, ଭାଉଜଙ୍କ ସ୍ନେହ କ୍ରମେ ଊଣା ହୋଇ ଆସିଛି । କଥା କଥାକେ ଭାଉଜ ଠାଉଁ ଠାଉଁ କରି ଗୃହ ପଦ ଶୁଣାଇଦେଉଛି । ସାନ

ଉଭଣୀ କଥା ଗୁଡ଼ା ଦିଅ । ଭଲରେ ମନ୍ଦରେ ପଦେ କହିଲେ କହେ—ହଁ ଲୋ, ତୋର ଏଇ ଗୁଣରୁ ପରା ସ୍ୱାମୀ ଦେଶାନ୍ତରୀ ହେଲା । ଆହୁରି ମୁହଁ ଅଛି କଥା କହିବାକୁ ?

ଅନୁତାପ ସୁମଣ୍ଡାର କଲଜାକୁ କୋର ଖାଇଯାଉଛି । ପୂର୍ବକୃତ କର୍ମଗୁଡ଼ାକ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଣ୍ଡରେ ପଶିଛି—ସ୍ୱାମୀ, ଦେବତା ପରି ସ୍ୱାମୀ, ରୂପ, ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱଭାବ, ଚରିତ୍ର କେଉଁଥିରେ ଊଣା ସେ ! କୁଟିଳା ମନ୍ଥରା ତା ମନରେ ପଶି ଏ ମନ୍ଥନ ସୃଷ୍ଟି କଲା । ମୋତେ ସେ କଣ ଦେଇ ନ ଥିଲେ, ମୁଁ ଚଣ୍ଡାଳୁଣୀ ଦେଲି ତାଙ୍କୁ କଣ ? ସେ ତ କଷଟି କଷାସୁନା । ଖୋଜିଲେ ମୋ ଚରିତ୍ରରେ ଦୋଷ ବାହାରି ପାରେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଚରିତ୍ର—[illegible] ମା ପେଟରୁ ନ ମରି ଜନ୍ମ ହେଲି କାହିଁକି ? ଭଗବାନଙ୍କର ବିଚାର ଠିକ୍ । ମୋର ଦୋଷକୁ ଏହାଠାରୁ ଆହୁରି ଗୁରୁତର ଶାସ୍ତି ଆବଶ୍ୟକ । ତାହା ମିଳିବ ମଧ୍ୟ ।

ମୋର ଦେଢ଼ଶୁର, ଜା—କେତେ ଭଲ ନ ପାଉଥିଲେ ମୋତେ । ତାଙ୍କୁ ସେମାନେ ବାପମାଙ୍କ ପରି ପାଳିଥିଲେ । ତେଣୁ ପୁଅ ପରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ମୋର ଏସବୁ ଦେଖି କାହିଁକି ଗାତ୍ରଦାହ ହେଲା । କେତେ ବିନମ୍ର ହୋଇ କେତେ ସ୍ନେହରେ ଜା ମୋର ଚିଠି ଲେଖନ୍ତି ମୋତେ । ଉତ୍ତର ଟିକେ ପାଇଁ ଭିକାରିଣୀ ପରି ଅଳି କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଶୁଣି ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ମଣିଷ ବୋଲି ଗଣି ନାହିଁ । ଯେଉଁ କେତୋଟି ଦିନ ଶାଶୁଘରକୁ ଯାଇଛି, ମୋ ଜା ମୋତେ ଦେବୀ ପ୍ରତିମାକୁ ପୂଜା କଲା ପରି କରିଛନ୍ତି । କାୟା ସାଙ୍ଗରେ ଛାୟା ଭଳି ଅନୁସରଣ କରି ମୋର ଯତ୍ନ ନେଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଘୃଣା କରିଛି, କଳଙ୍କ ଲେପିଛି । କି ଭୂତ ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ

ସେତେବେଳେ ସବାର ହୋଇଥିଲା ମୋର ସୁନାର ସଂସାରକୁ ଚୂନା କରିବାକୁ କେଜାଣି ?

ସେ କଣ ଆଉ ଫେରିବେ ନାହିଁ ! ମନେ ପଡ଼ୁଛି ଦିନେ ମୋତେ ଉପଦେଶ ଦେବାକୁ ଯାଇ ଜାଆ ମୋର କହିଥିଲେ— ଯେତେ ଗରିବ ହେଲେ ବି ଏ ଘର ତୋର । ଆଉ ଯେତେ ବଡ଼ ଲୋକ ହେଲେ ବି ବାହାଡ଼ ଝିଅର ବାପଘର ବନ୍ଧ ଘର । ଯାହା ତୋର ତାକୁ ତୁ ଫୋପାଡ଼ ଦେଇ ପରକୁ ନେଇ ବଡ଼େଇ କଲେ ଦୁଃଖ ପାଇବୁ । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ଏ କଥା ଦେହରେ ବିଷ ଖେଳାଇ ଦେଉଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଯଦି ଏଇ କଥା କେଇ ପଦକୁ ମନରେ ପୂରାଇଥାନ୍ତି ଆଜି ଏ ଅବସ୍ଥା ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତା କାହିଁକି ? ଏଇ ଘରେ ଏଇ ବାପ ମାଙ୍କର ଝିଅ ହୋଇ ଜନ୍ମ ହେଲି । ଅଠର ବର୍ଷ କାଳ କେତେ ଗେଲବସର ହୋଇ ବଢିଲି । ବାହାଘର ପରେ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ କଟେଇଛି ଏଇଠି । କାହିଁ ଦିନକ ପାଇଁ ତ ଏମାନେ ପଦେ କଥା ଟାଣ କରି କହୁ ନ ଥିଲେ ! ମାସ ତିନଟା ହୋଇ ନାହିଁ ସେ ଯାଇଛନ୍ତି । ଆଜି ଏ ଅପମାନ । ଯାହା କହନ୍ତି ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀର ମଥାମଣି-କଥାଟି ସତ । ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଣିହରା ଫଣୀ । ମୁଁ ହତଭାଗୀ ନିଜ ହାତରେ ନିଜ କପାଳ ଗାଡ଼ ସେ ମଣିକୁ ଫୋପାଡ଼ ଦେଇଛି । ପ୍ରଭୁ ! ମୋ ଅପରାଧର ଉପଯୁକ୍ତ ଦଣ୍ଡ ମୋତେ ଦିଅ ତାଙ୍କୁ ଫେରାଇ ଆଣ ।

× × × ×

ଝରଣା, ଦିନଟି ସାରା ପିଲାମାନଙ୍କ ଧନ୍ଦାରେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଧନ୍ଦାରେ ଲାଗିଥାଏ । ହାତରୁ କାମ ସରିବା ମାତ୍ରେ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ପକାଇ ଦାଣ୍ଡ ଦୁଆରକୁ ଚାହିଁ ରହେ । ଯାହାକୁ ଦେଖିଲେ ପଚାରେ—ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ବାଟରେ ଦେଖିଲ କି ? ଆଦରର ରତ୍ନ ଯାହାକୁ କାଖେଇ କୁଣ୍ଢେଇ ମଣିଷ କରିଥିଲା, ସେ ଆଜି କେତେ ଦୂରେ ··· ଦିନେ ନ ଦେଖିଲେ ଯୁଗପରି ଲାଗେ ··· ଆଜି ତାର ଅଦେଖାରେ ସେ କେମିତି ବଞ୍ଚିବ ···

ପିଲାମାନେ ଘରକୁ ସ୍କୁଲରୁ ଫେରିଲେ ତାର ମନ ବଦଳି-ଯାଏ । ପିଲାମାନଙ୍କ ଧନ୍ଦାରେ ମନଦିଏ । କିନ୍ତୁ ନିଜ ଶରୀରର କୌଣସି ଯତ୍ନ ନିଏ ନା । ଦିନକେ ଯେବେ ବେଳିଏ ଖାଇଛି ତ ଢେର । ପିଲାମାନେ ଘରେ ନ ଥିବା ବେଳେ ମନକୁ ମନ କଣ ଗପେ । ଝରଣାର ଏପରି ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ପ୍ରଦୀପର ହୃଦୟ ହା ହା-କାର କରି ଉଠେ । ସେ ଏ ଅବସ୍ଥାରେ କଣ କରିବ ଠିକ୍ କରି ପାରେନା ।

ପିଲାମାନେ ପଢ଼ିବାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । କୌଣସି କାରଣରୁ ପ୍ରଦୀପ ମଧ୍ୟ ଅଫିସକୁ ଯାଇନାହିଁ । ବାହାରୁ ବୁଲି ଆସି ଝଞ୍ଜା ଭିତରେ ପଶିଗଲା ବେଳକୁ ଶୁଣିଲା ଝରଣା ଏକୁଟିଆ ଘରେ ବସି କଣ ଗୁଣୁଗୁଣୁ ହୋଇ କହୁଛି, ପ୍ରଦୀପ ଧୀରେ ସେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲା । ଝରଣା ତାର ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଥିଲେ ବି ତାକୁ ଦେଖି-ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ତାର ଦୁଇ ଗୋଡକୁ ଲମ୍ବାଇ ବସିଛି । ଆଖିରୁ ଧାର ଧାର ଲୁହ ବହି ଯାଉଛି । କାହାର ମୁଣ୍ଡକୁ କୋଳରେ ରଖି ବସିଥିବା ଭଳି ବସିଛି । କହୁଛି—ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ, ସୁନାଟି ପରା, ଏମିତି କଣ ରାଗନ୍ତି । ସେଠା ପାଗିଳୀଟା, ନିହାତି ନିର୍ବୁଧିଆ, କଥା କହି ଆସେନା, ତାର କଥାରେ ଏତେ ରାଗ । ମୋ ସୁନା

ଘଇଟି ପଗ, ମୁଁ ତ ତୋତେ କଛି କହି ନାହିଁ, ତୋ ଘର ତ ତୋତେ କଛି କହି ନାହାନ୍ତି । ସେ କହିଲା ବୋଲି ସିନା ତାକୁ ଗ୍ଲୁଡ଼ିଗିବୁ, ଆମେ ତୋର କ ଦୋଷ କଲୁ ରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ···କହୁ କହୁ ଚେତା ବୁଡ଼ିଗଲା ।

ପ୍ରଦୀପ ଦେଖିଲା ଝରଣାକୁ ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ଗ୍ଲଡ଼ି ଆଉ ଗୃକଶ କରିବା ଅସମ୍ଭବ । ତେଣୁ ସାହେବଙ୍କୁ ବହୁତ କୁହା ବୋଲା କରି ଛୁଟି ନେଲା ଛ ମାସପାଇଁ । ଧାନ ଗଣ୍ଡିକ ଜମିରୁ ଆସେ । ସେଥିରେ ଭାତ ଗଣ୍ଡିକର ଚିନ୍ତା ଘୁଞ୍ଚେ । ଅନ୍ୟ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ ପଇସା ଆସିବ କୁଆଡ଼ୁ । ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଚଳେ । କନ୍ତୁ ପ୍ରତି ମାସରେ ଥରେ ଦୁଇ ଥର କଟକ ଯାଇ ସୁମନ୍ତ୍ରି ଓ ଶରତର ଖବର ନିଏ । ସେମାନଙ୍କର ଯେପରି କଛି ଅଭାବ ନ ହୁଏ ସାଧ ଅନୁସାରେ ତାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରେ । ଘରୁ ବାହାରକୁ ଗଲେ ଅନଆମାକୁ ଡାକ ଝରଣା ପାଖରେ ଜଗାଇ ଦେଇଯାଏ । ସୁମନ୍ତ୍ରି ଦେଢ଼ଶୁରଙ୍କୁ ଏବେ ଦେବତା ପରି ଦେଖେ । ତାର ଅନୁତାପ ଦିନକୁ ଦିନ ତୀବ୍ରତର ହୋଇ ଉଠେ ।

ରମାନାଥବାବୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପେନସନ୍ ନେଲେଣି । ଗୃକଶ ଯିବାପରେ ଅବସ୍ଥା ବଦଳିଯାଇଛି । ବଡ଼ ପୁଅ ଗୃକଶ କଲେଣି । ତାଙ୍କ ରୋଜଗାର ତାଙ୍କୁ ନଅଣ୍ଟ । ସାନ ପୁଅ ଅର୍ଦ୍ଧଶିକ୍ଷିତ, ବେକାର । ଗୁଣ୍ଡା ବଜାରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗ । ପର ତଣ୍ଟିଚପି ମୌଜ କରିବା ବୁଦ୍ଧି ତାର ଖୁବ୍ । ରମାନାଥବାବୁଙ୍କ ପେନ୍‌ସନ୍ ଟଙ୍କାରେ ଘରଖର୍ଚ୍ଚ ଚଳିବା କଷ୍ଟ । ସାନଝିଅଟି କହୁ କହୁ ଅଠର ବର୍ଷ ଟପିଲାଣି ; ତାକୁ ବାହା ଦେବେ କିପରି ? ମୁଣ୍ଡରେ ସବୁବେଳେ ଏଇ ଭାବନା ପଶି ତାଙ୍କୁ ବ୍ୟସ୍ତ କରୁଥାଏ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲଟା ହେଲେ ପାଖରେ ଥାନ୍ତା ! ସେ ଆଉ ସୁମନ୍ତ୍ରି, ଏଇ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ଯୋଗୁ ସେ ବି ହାତ ଛଡ଼ା

ହୋଇଗଲା । ତାକୁ ଏକାବେଳେ ଷୋଳପଣ ଅକ୍ତିଆରରେ ରଖିବା ଚେଷ୍ଟା କରି ନ ଥିଲେ, ଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଘଟି ନ ଥାନ୍ତା ? ମନରେ ଅନୁତାପ ଆସୁଥାଏ । ନାନା ଚିନ୍ତା ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ବାଟ ଦିଶିଗଲା । ସେ ଭାବିଲେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଙ୍କ ଗାଁର କୋଠା ଓ ଜମିବାଡ଼ି ସବୁ ତ ତାରି ନାଁରେ ଅଛି । ତାର ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଦଶ ହଜାରରୁ କମ୍ ହେବ ନାହିଁ । କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସେତକ ବିକ୍ରି କରାଇ ଦେଇ ପାରିଲେ ଟଙ୍କାତକ ହାତକୁ ଆସିଯିବ । ତାହେଲେ ଅନ୍ତତଃ ଏ ଝିଅ ବୋଝଟାରୁ ସୁରୁଖୁରୁରେ ଖଲାସ ପାଇଯିବେ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ନିରୁଦ୍ଦେଶ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତା ସମ୍ପତ୍ତିରେ ମାଲିକ ସୁମନ୍ତା । ବିଚାରୀ ଟିକେ ଦୁରବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଗଲା ବୋଲି ତ ସମସ୍ତେ ତାକୁ ହେଟ ନଜରରେ ଦେଖି ବଗାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି । ସେ କଣ ଧରିବୁଆଁ ଦେବ ! ଚେଷ୍ଟା କରି ଦେଖିବାରେ ବାଧା କଣ ଭାବି ସୁମନ୍ତା ପାଖକୁ ଗଲେ ।

—ସୁମନ୍ତା, ଜାଣେ ତୋ ଭଳି ଝିଅ କେବେ ତା ବାପା କଥାରୁ ବାହାରିଯିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ତ କେବେ ତୋର ଅପକାର କରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ତୋର ଭଲପାଇଁ ଯାହା ଭାବୁଛି କରି ଯାଇଥାନ୍ତି । ତଥାପି ତୋତେ ଟିକେ ପଚାରି ଦେବା ଉଚିତ୍ ମନେ କରୁଛି ।

ସିଲେଇ କରୁଥିବା କନ୍ଥା ଖଣ୍ଡି ତଳେ ଥୋଇ ଦେଇ ବାପାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା ସୁମନ୍ତା । କହିଲା—କଣ କହୁଛ ମତେ ବାପା !

ସ୍ମିତ ମୁଖରେ ରମାକାନ୍ତ କହିଲେ—ହଁ, କଣ କହୁଥିଲି କି ଏଇ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ବରଷେ ଗତ ହେଲା, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଦେଖାନାହିଁ କି କିଛି ଖବର ନାହିଁ । ଆଜକାଲି ଦୁନିଆଁ ତ ଦେଖୁଛୁ, ବାପକୁ ପୁଅରୁ

ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ, ଆଖି ଆଗରେ ଦେଖିଲୁ ତୋର ଭାଇମାନଙ୍କର ଗୁଣ । ତୋର ଭବିଷ୍ୟତ ଅଛି, ପୁଅଟିକୁ ମଣିଷ କରିବାକୁ ହେବ । ମୋର ଅବସ୍ଥା ତ ଆସି ଅଚଳ ହେଲାଣି । ଜୋଇଁକୁ ଯେତେ କହିଲି, ମାନିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଭାଇ ଭାଉଜଙ୍କ ସୁବିଧା କରିବା ପାଇଁ ଗାଁରେ କୋଠା, ଜମି କଲେ । ସେମାନେ ଏ ସମ୍ପତ୍ତି ତୋଷରଫ କରି ଦେଇ ପାରନ୍ତି । ତୁ ଗୋଟାଏ କେସ୍ କରିଦେ, ତୋ ବିନା ଅନୁମତିରେ ସେ ଜମିବାଡ଼ି ହସ୍ତାନ୍ତର କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଅନ୍ତରର ଗଭୀରତମ ପ୍ରଦେଶରୁ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଉଠି ଆସିଲା ସୁମିତ୍ରାର । ସେ ମନେ ମନେ ଭାବିଲା—ଯାହାହେଉ ଏତିକି ବାକି ଥିଲା । ମୋର ଦେଢ଼ଶୁର ଓ ଜାଆଙ୍କ ପ୍ରତି ମୁଁ ଯେପରି ଆଚରଣ କରିଛି, ସେମାନେ ସେଇପରି ଉଦାର, ମହତ୍ ବୋଲି ଏବେ ବି ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି । ଏବେ ବି ମୋର ଦେଢଶୁର ମଳିଆ ଗାମୁଛା କାନ୍ଧରେ ପକାଇ ମୋ ପାଇଁ ବାର ଦୁଆର ଡେରି ଯାତ୍ରା କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ମୋତେ ଏକାବେଳେ ଛଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ ଏ ଫିକର । ତା ଫଳରେ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ମୋତେ ଏଠି ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ବି ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ । ସୁମିତ୍ରା କହିଲା—ମୁଁ ତ ସେଠାକୁ ଯିବିନାହିଁ, ସେ ସମ୍ପତ୍ତି ମୋର କି କାମରେ ଲାଗିବ ?

ଗୋଟାଏ ବେପରୁଆ ହସରେ କୋଠା ଘର ଦୋହଲାଇ ଦେଇ ରମାକାନ୍ତବାବୁ କହିଲେ — ଆରେ ଝିଅ, କୋଡ଼ିଏ ହଜାର ଟଙ୍କାର ସମ୍ପତ୍ତି, ବିକିଦେଲେ ନଗଦ ମିଳିଯିବ ।

ସୁମିତ୍ରା ନୀରବ, କିନ୍ତୁ ସୁମିତ୍ରାର ଏ ନୀରବତା ବହୁତ କଥାର ସୂଚନା ଦେଉଥିଲା । କଥାର ମର୍ମ ଓ ବାପାଙ୍କ ସେ ଉପଦେଶ ଠିକ୍ ବୁଝିପାରିଛି ।

ସୁମଣୀର ଏପରି ଭାବ ଦେଖି ଶଙ୍କିଗଲେ ରମାକାନ୍ତବାବୁ । କଥାର ଖିଅ ବଦଳାଇ ଆରମ୍ଭ କଲେ-ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଗଲା, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲଙ୍କ ତାର କିଛି ଖବର ନେଲେନାହିଁ । ଏତେ ଖୋଜେଇଲି, ଖବର କାଗଜରେ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଲି, କିଛି ସନ୍ଧାନ ନାହିଁ । ତୋର ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ତ ମୋତେହିଁ ଭାବିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ମୋର ଭୂଲ କଣ ? ଜାଣିଥିଲେ ଏପରି ଅପଦାର୍ଥଟା ହାତରେ ତୋତେ ଦେଇ ନ ଥାନ୍ତି ।

ଦୁଃଖିତ ମନରେ ଘରୁ ବାହାରିଗଲେ ରମାକାନ୍ତବାବୁ । ବାପଙ୍କର କୁପାଞ୍ଚରେ ସୁମଣୀ ମର୍ମାହତ ହୋଇ ପଡିଲା । ବିଶେଷ କରି ତା ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପ୍ରତି ବାପଙ୍କର କଟୁ ମନ୍ତବ୍ୟ ତାର ଛାତିରେ କରତ ଚଲେଇ ଦେଲା । ଭବିଷ୍ୟତ ଚିନ୍ତାକରି ତାର ମୁଣ୍ଡ ଘୁରେଇ ଦେଲା । ଚକ୍ରୁ ଉଠି ଖଟ ଉପରେ ଟିକେ ହାଲିଆ ହୋଇ ଚଢିଗଲା, ଅପଦାର୍ଥ କିଏ ବାପା ଓ ମୁଁ,ନା ସେ ? ବିଜୁଳି ପରି ଆଖି ଆଗରେ ଝଲସି ଉଠିଲା ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତିଟି । ମନେ ପଡ଼ିଲା ଦିନକର କଥା— ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୋମଳ ମଧୁର ସ୍ୱରରେ ଅନୁରୋଧ କରୁଛି—"ସୁମଣୀ, ତୁମେ ମୋର ସରଳ କଥା ଶୁଣ । ଗାଁ ମାଟିକୁ ଚାଲ । ସେ ମାଟି ତମର, ସେ କୁଡ଼ିଆ ତମର । ବାପ ଘର ଆଉ ତମର ନୁହେଁ, ପରର । ପର ଘରେ କେତେ ଦିନ ଥିବ ।" ପେଟ ଭିତରୁ ଗୋଟାଏ କୋହ ଉଠେ । ସେ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ପାରେ ନା । ଏଇ କଥା ସେତେବେଳେ ମନରେ ନିଆଁ ଗୋଞ୍ଜି ଦେଲା ପରି ଲାଗିଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଚନ୍ଦନ ବୋଳିଲା ପରି ଲାଗୁଛି । ହତାଶ ପ୍ରାଣରେ ସୁମଣୀ କାନ୍ଦିଉଠେ ।

ପାଖ ଘରୁ ସାନ ଭାଉଜ ଡାକ ପକାଇଲେ—ଗେରସ୍ତ ସୁଆଗୀ ହେଇ ବିଳାପ କରି ବସିଲ ଯେ, କଣ ପୁଅଝିଅ ଗୁଡ଼ାକ

ରଖି ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି କି ତମ ଗୁଣମଣି, ଗନ୍ଧବାଡ଼ି ଥୋଇବ । ଟାଣ ଗାଧୁଆବେଳ ଆସି ହେଲା, ଚୁଲିକୁ ଲୁଣ୍ଡା ଗଲା ନାହିଁ ।

ଆଖିର ଲୁହ ହାତ ପିଠିରେ ପୋଛି ଦେଇ ରନ୍ଧଣା ଘରକୁ ବାହାରି ପଡ଼େ ସୁମଣି ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଭଲ ଚାକିରି ପାଇଛି । ବେଶ୍ ମୋଟା ବେତନ ପାଏ । ସରକାରୀ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଭାରତ ସାରା ବୁଲି କାମ ତଦାରଖ କରେ । କୌଣସି ପ୍ରକାର ସୁଖ ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟର ଅଭାବ ନ ଥାଏ । କିନ୍ତୁ ମନରେ କେତେବେଳେ ପ୍ରସନ୍ନ ଭାବ ନ ଥାଏ । ଦୁନିଆଁଟା ତାକୁ ଶୂନ୍ୟ ବୋଧହୁଏ । ମନେ ପଡ଼ନ୍ତି ଭାଇ ଭାଉଜ, ମନେ ପଡ଼ନ୍ତି ଝିଆରୀ ପୁତୁରା, ମନେ ପଡ଼ନ୍ତି ସମଣି ଓ ଶରତ୍ । ଅତୀତର ସବୁ ଘଟଣା ତା ଆଗରେ ଗୋଟିଏ ସଜୀବ ଚିତ୍ର ହୋଇ ଉଠେ । ପିତା ମାତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ, ଭାଇ ଭାଉଜଙ୍କର ଅନାବିଳ ସ୍ନେହ, ସୁମଣିର ପ୍ରଥମ ଦର୍ଶନ ଓ ଅତୁଳନୀୟ ପ୍ରେମ ଏବଂ ତାର ତୀବ୍ର ଉପେକ୍ଷା । ପଥର ଛାତି ତାର ଧୂଳି ହୋଇ ଉଡ଼ିଯିବାକୁ ଚାହେଁ । ପ୍ରାଣ ପ୍ରାର୍ଥନା କରେ ସେଇ ଧୂଳି ଯାଇ ଜନ୍ମ ମାଟିର ରାସ୍ତାରେ ଜମା ହୁଅନ୍ତା, ଯେଉଁ ବାଟରେ ନିତି ଭାଇ ଭାଉଜ ଯା ଆସ କରୁଛନ୍ତି । ଏ ଦେହ ଧରି ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାର ସାହସ ତାର ଆଉ ନାହିଁ ।

ଭାବନାର ଖିଅ ଛିଣ୍ଡିଯାଏ । କ୍ଲାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଯାଏ ଖଟ ଉପରେ । "ଇଚ୍ଛାମୟ ତୁମର ଇଚ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉ !" କହି ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ପକାଏ ।

ଏ ମଧ୍ୟରେ ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଇହଲୀଳା ଶେଷ କରି ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ମା ତ ଅର୍ଦ୍ଧ ପାଗଳୀ । ତା ଛଡ଼ା ଏ ଘରେ ତାଙ୍କର ଆଉ କିଏ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଅଛି ? ସୁମତିର ଶୃଙ୍ଖଳ ଜୀବନ ନଈରେ ଆସିଛି ଲାଞ୍ଛନାର ପ୍ରବଳ ବନ୍ୟା । ଘର ଗୋଟିକର ସମସ୍ତ ପାଇଟି ତାକୁଇ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଘର ଦ୍ୱାର ସଫା ରଖିବା ଠାରୁ ରୋଷେଇ ବାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ସାନ ଭାଉଜଙ୍କ ବଜେଟ କାଟରେ ଦାସୀଟିକୁ ବାହାର କରି ଦିଆଯାଇଛି । "ଗୋଟାଏ ଥାଳରୁ ଲୋକ ବସି ଖାଉଥିବା ବେଳେ ଦାସୀଟାଏ ପୋଷାଯିବ କାହିଁକି ? ଗାଈ କେଇଟାର ଗୁହାଳ କାମ କିଏ ସେ କରିବ ନାହିଁ ?" ଦିନ ରାତି ଖଟି ରହୁଥାଏ ସୁମତି । ଖାଇବା ନ ଖାଇବା ଖବର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ତା ପାଇଁ ତାର ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ଛୁଆଟା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ କାହାରି ମନରେ ଟିକେ ସ୍ନେହ କି ଦୟା ନାହିଁ । ଭୋକ କଲେ ମାଉ ପଣନ୍ତ ଧରି ଖାଇବାକୁ ମାଗେ । ମା ପଠାନ୍ତି ମାଇଁ ପାଖକୁ । ମାଇଁ ଖାଇବାକୁ ଦେବା ବଦଳରେ ଗୁଡ଼ିଏ ଗାଳି ଧମକ ଦିଅନ୍ତି । କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ମା ପାଖକୁ ଫେରି ଆସେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ନିଜର ଅଳିଅଳ ପିଲାଟିକୁ ଦେବାପାଇଁ ସୁମତିର ଅଶ୍ରୁ ଛଡ଼ା କିଛି ସମ୍ବଳ ନାହିଁ । ସେ ମନ କଷ୍ଟ କରି କାନ୍ଦେ । ଶରତ କହେ—ବୋଉ, ତୁ ଏଠି କାହିଁକି ଅଛୁ । ଚାଲ ଆମ ଘରକୁ ଚାଲିଯିବା । ବଡ଼ ବାପା, ବଡ଼ ମାଆ ସେଠି ଅଛନ୍ତି, ନବୀନ ଚାଲୁରି ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ମୋତେ କେତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ଏଠି ଗଣ୍ଡେ ଖାଇବାକୁ ମାଗିଲେ ମିଳୁଛି ଗାଳି ମାଡ଼ । ତୁ ଯେବେ ନ ଯିବୁ ତେବେ ମୋତେ ମଟରରେ ପଠେଇ ଦେ । ମୁଁ ପଚାରି ପଚାରି ବଡ଼ମା ପାଖକୁ ଚାଲିଯିବି । ତୁ ଯେବେ ନ ପଠାଇବୁ ବାପାଙ୍କ ପରି ମୁଁ ଲୁଚିକରି ପଳାଇବି ।

ପଞ୍ଜୁରିର ପଂକ୍ଷୀ ଡେଣା ଝାଡ଼ି ଉଡ଼ିଯିବା ପରି ଅନୁଭବ କଲା ସୁମଣି । ପୁଅର କଥା କେତେକାଂଶରେ ତା ମନକୁ ପାଇଲା । ତଥାପି ନିଜର ଅପକର୍ମର ପରିଣାମ ତାକୁ ଶଙ୍କିତ କରେ ।

ହଠାତ୍ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା କଚେରୀରୁ ଗୋଟିଏ ସମନ ପହଞ୍ଚିଲା ପ୍ରଦୀପ ପାଖରେ । ତା ଜୀବନରେ ସେ କେବେ କଚେରୀ ଦୁଆରକୁ ଯାଇ ନାହିଁ । ଛାତିରେ ତାର ଛନକା ପଶିଗଲା । ସେ ତ କାହାରି କିଛି ଅନିଷ୍ଟ କରିନାହିଁ । ତା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଫେରାଦ ହେଲା କିଏ ?

ଠିକ୍ ତାରିଖ ଦିନ କଚେରୀରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲା ସୁମଣିର ଭାଇ ମଦନକୁ । କେସ୍‌ର ସମସ୍ତ ବିବରଣ ବୁଝିଲା । ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଜମାନବନ୍ଦୀ ଦେଇ ଘରକୁ ନ ଫେରି ସିଧା ଚାଲିଲା କଟକ । ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଘରେ ପହଞ୍ଚି କାହାରିକୁ କିଛି ନ କହି ଚାଲିଲା ସୁମଣି ପାଖକୁ ଡାକି ଡାକି । ସୁମଣି ଦେଢ଼ଶୁରଙ୍କୁ ତାର ଅର୍ଦ୍ଧ ପାଗଳ ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖି ଅବାକ୍ ହେଲା । ଏପରି ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ-ଭାବରେ ତାଙ୍କୁ ପାଖରେ ପାଇ ସେ ଯେତିକ ଆନନ୍ଦିତ ତା ଠାରୁ ଅଧିକ ବିସ୍ମିତ ହେଲା । ଶରତ କେତେ ଦିନ ପରେ ବଡ଼ ବାପାଙ୍କୁ ପାଇ ଦରିଦ୍ରକୁ ନିଧି ମିଳିଲା ପରି ହେଉଛି । ତାକୁ କୋଳକୁ ଉଠାଇ ନେଇ ପ୍ରଦୀପ ସୁମଣି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କହିଲେ—ସାନବୋହୂ ! ତମେ ମୋର ସାନ ଭଉଣୀ ପରି । ତମେ ମୋଠାରୁ ଶିକ୍ଷିତ, ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ । ମନେ କରିପାରୁଛ, କେବେ ଆମେ ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ତମ ପ୍ରତି କୌଣସି ଅନୁଚିତ ବ୍ୟବହାର କରିଛୁଁ । ତମେ ତୁଚ୍ଛ ସମ୍ପତ୍ତି ପାଇଁ ମୋ ନାଁରେ ନାଲିସ କରିଛ ? ଏପରି ନ କରି ତମ ଇଚ୍ଛାଟା ଖାଲି

ମୋତେ ଜଣାଇଥିଲେ ମୁଁ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ସନ୍ତାନ ସହିତ ଏକ-ବସ୍ତ୍ରରେ ସବୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାନ୍ତି । କଚେରୀରେ ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ତମେ ଓ ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ମୁଁ ଠିଆ ହୋଇ ମକଦମା କରିବା ? ତମେ ହୁଏ ତ ତା କରିପାର, ମୁଁ ପାରିବିନାହିଁ । ତମେ ଚାହିଁଲେ ବି ସେପରି କରିବାର ସୁଯୋଗ ମୁଁ ଦେବି ନାହିଁ । ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି । ତମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗଲେ ଘରର ଚାବି, ଜମି ବାଡ଼ିର ପଟା ପାଉତି ଓ ତମ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅୟ ବ୍ୟୟ ହିସାବ ଦେଇ ଚାଲିଯିବି । ଭାଇ ତ ଦେଶାନ୍ତରୀ । ସେ ଗଲାଦିନୁଁ ଦୁଇଟା ପ୍ରାଣୀ କି ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗୁଛୁଁ ସେଟା ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ଏକା ଜାଣନ୍ତି । ତଥାପି ପ୍ରଦୀପ ମହାନ୍ତି ବର୍ତ୍ତ-ମାନ ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି ତାର ଭାଇବୋହୂ ଓ ପୁତୁରା ପାଇଁ ବୁକୁ ଚିରି ରକ୍ତ ନିଗାଡ଼ିଦେବାକୁ ।

ପ୍ରଦୀପ ଏକା ନିଶ୍ୱାସରେ ଏତକ କହି ଚାଲିଗଲା । ସୁମନ୍ତ ଏ କଥାର ବିନ୍ଦୁ ବିସର୍ଗ ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଦେଢ଼ଶୁରଙ୍କ କାନ୍ଧର ମସିଆ ଗାମୁଛା ଓ କୋରଡ଼ିଆ ଆଖିର ତାତିଲା ଲୁହ ତାର ପାଷାଣ ହୃଦୟକୁ ତରଳାଇ ଦେଇଥିଲା । ସେ ମୁମୂର୍ଷୁ କଣ୍ଠର କ୍ଷୀଣସ୍ୱରରେ କହିଲା ଶରତକୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି—ଶରତ, ବଡ଼ବାପା କଣ କହୁଛନ୍ତି ମୁଁ ତ କିଛି ବୁଝି ପାରୁ ନାହିଁ ! କି ମୋକଦ୍ଦମା । ଏ ବିଷୟରେ ମୋତେ କେହି କିଛି ପଚାରି ନାହିଁ । ବାପା ଥିଲାବେଳେ ଥରେ ଏପରି ଗୋଟିଏ କଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତାବ ବାଢ଼ିଥିଲେ । ମୋଠାରୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଉତ୍ତର ପାଇ ସେ ଥଣ୍ଡା ହୋଇଗଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସାନଭାଇ ମୁଣ୍ଡରୁ ଏ ଫିସାଦ ବାହାରିଛି । ଭାବିଛି ମୋତେ ଚାରିଆଡ଼ୁ ଅସହାୟ କରି ଆମ ସମ୍ପତ୍ତି ଆତ୍ମସାତ୍ କରିବ । ଆପଣ ଏକବସ୍ତ୍ର ହୋଇ ଯିବେ କୁଆଡ଼େ ? ମୁଁ ଆଜି ଏ ଘରୁ ଏକବସ୍ତ୍ର ହୋଇ ଆପଣଙ୍କ ପଛରେ ଯିବି । ଚାଲ, ଶରତ ।

ସେତିକି ବେଳେ ପ୍ରଦୀପ ପଛରୁ କିଏ ଗର୍ଜି ଉଠିଲା— ଏ ଘରୁ ବାହାର କୁକୁର । କାହା ହୁକୁମରେ ଏ ଘରର ଚେରଂ ପର ପଶିଛୁ । ପ୍ରଦୀପ ପିଠିରେ କିଏ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଗୋଟାଏ ବଧା ମାରିଲା ସୁମନ୍ତାର ଭାଇ ।

ଗର୍ଜି ଉଠିଲା ସୁମନ୍ତା—ସାବଧାନ ଭାଇ, ଖୁବ୍ ବାରଭ୍ ଦେଖେଇଲ । ଜୁଆଚୋର, ଜାଲିଆତ୍ । ଜାଣିଛ, ତମର ଧମନୀର ରକ୍ତ ମୋ ଧମନୀରେ ବି ବହୁଛି । ମୋର ଆଖିରେ ଏତେ ଦିନ ଅନ୍ଧପୁଟୁଳି ବାନ୍ଧିଥିଲ । ଆଜି ତାହା ପୂରାପୁରି ଫିଟିଯାଇଛି । କିଏ ତମକୁ କହିଥିଲା ମୋ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଭାଇଙ୍କ ନାଁରେ ମୋକଦ୍ଦମା କରିବାକୁ । ମୋ ସାମନାରେ ତାଙ୍କୁ ଯଦି ପଦେ ଅପମାନ କରିଛ, ଦେଖିବ ମୋର ଚାମୁଣ୍ଡା ଅବତାର । ତମ ତଣ୍ଟି କଣା କରିଦେବି । ନିର୍ଲଜ୍ଜ, ଘରେ ପତିପରିତ୍ୟକ୍ତା ଭଉଣୀକୁ ଦାସୀ ପରି ଖଟାଇ ମୁଠାଏ ଖାଇବାକୁ ଦେବାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ଆଶା ତାକୁ ଓ ତାର ଶଶୁର କୁଳକୁ ଦାଣ୍ଡରେ ବସାଇ ତାରି ଧନରେ ମହଲ ତୋଳିବ । ଶରତ୍, ବଡ଼ବାପାଙ୍କୁ କହ, ଆଉ ଅପେକ୍ଷା କାହାକୁ ? ମୁଁ ତାଙ୍କ ପଛରେ ଚାଲିଛି । ଆ ମୋ କୋଳକୁ । ତୋତେ ଷ୍ଟେସନ ଯାଏ କାଖେଇ ନେବାର ଶକ୍ତି ଅଛି ତାଙ୍କର ? ମୁଁ ତ ଏ ସବୁର ମୂଳ କାରଣ । ···ଆଉ କିଛି କହି ପାରିଲାନି, କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଚାଲିଲା ପ୍ରଦୀପ ପଛରେ ।

ସୁମନ୍ତାର ଏ ଅଭାବନୀୟ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ପ୍ରଦୀପ ଯେପରି ଭଗବାନଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଆଶୀର୍ବାଦ ଲାଭ କଲା । ଭଗବାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରଣତି ବାଢ଼ିଲା କୃତଜ୍ଞ ଚିତ୍ତରେ ।

ସୁମନ୍ତ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ ଯେଉଁ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଲା, ତାର ମନେ ହେଉଥାଏ ମୁଣ୍ଡଟାକୁ ପିଟି ଦିଅନ୍ତା । ଝରଣା, ହୃଦୟ ତାର ସାଗର ପରି ମହାନ୍, ଆକାଶ ପରି ଉଦାର ତାର ମନ । ସ୍ନେହର ଅସରନ୍ତ ଉତ୍ସ ତାର ହୃଦୟ । ଖଟ ଉପରେ ବସିଛି । ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଓଢ଼ଣା ନାହିଁ । ଫୁରୁ ଫୁରୁ ବାଳ ଜଟା ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲଣି । ଶରୀରର ଅସ୍ଥି କଙ୍କାଳ ଉପରେ ମାଂସ ଖଣ୍ଡିଏ ପତଳା ଚମଡ଼ାର ଢାଙ୍କୁଣି । ସବୁବେଳେ କଣ ଗୋଟାଏ ଭାବୁଛି । ଆଗରେ ଦେଖୁଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିପାରୁ ନାହିଁ । ବାୟାଣୀପରି କେତେବେଳେ କଣ ଗପୁଛି । ସୁମନ୍ତ ଶୁଣିଲା, ଝରଣା କହୁଛି—ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ, ଆରେ ଫେରି ଆ । ସାନ ଭଉଣୀଟା ପରି ସେ । କଣ ବା ବୁଝିଆଁକୁ ବୁଝିଲଣି । ଭାଇ ଭଉଣୀ ଖେଳୁ ଖେଳୁ କେତେ ମାଡ଼ଗୋଳ, କେତେ ଗାଳି ଦିଆ ଦେଇ ହୁଅନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି କଏ କଣ ଘରଗୁଡ଼ି ପକାଏ । ଆରେ ଶୁଣ ଶୁଣ । ଓଃ ଶୁଣିଲା ନାହିଁ, ଚାଲିଗଲା । ଭଗବାନ୍, କି ଜିଦ ଏ ପିଲାଟାର । ପାଞ୍ଚ ବରଷରେ ଯୋଉଁ ଜିଦ, ଆଜି ପଚିଶ ବରଷରେ ସେଇଆ । ଓଃ, ଘୋଡ଼ା ଗୋଡ଼ଟା ହେଲେ ଉଠୁଛି, ଦୌଡ଼ି ଯାଇ ଧରି ପକାଇବି ।

ଏତିକି କହି ଉଠିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲାବେଳକୁ କଚ୍ଛାଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ସୁମନ୍ତର ଦେହର ଲୁଗା ସେତେବେଳକୁ ଲୁହରେ ଏକାବେଳେ ଜୁଡ଼ୁବୁଡ଼ୁ । ନବୀନକୁ ପାଣି ପାଇଁ ଡାକ ଦେଇ ନିଜ ଓଦା ଲୁଗାରେ ଝରଣାର ମୁହଁ ପୋଛିପୋଛି କରି ଦେଲା । କ୍ରମେ ଝରଣାର ଚେତା

ଫେରିଲା । ସୁମନ୍ତ ଝରଣାକୁ ଖଟରେ ଶୁଆଇ ଦେଇ ତାର ପାଦକୁ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇ କହିଲା—ଅପା, ମୁଁ ଆସିଛି ।

ଝରଣା ମୁହଁରେ ଟିକେ ହସ ଦେଖା ଦେଲା । ପ୍ରଳାପ-ଭଙ୍ଗୀରେ ସେ ଆରମ୍ଭ କଲା—ତୁ କଏ ଲୋ ମତେ ଅପା ବୋଲି ଡାକିଲୁ ? ଦୁନିଆଁ ଭିତରେ ଜଣେ ଅଛି ଲୋ ଜଣେ । ମୁଁ ତାଆରି ଅପା । ତା ନାଁ ସୁମନ୍ତ । ବାଇଆଣୀଟା କିଛି ବୁଝେ ନା । ଆଦର ସୁଆଗ ବି ବୁଝେ ନା, ଭଲ ମନ୍ଦ ବି ବୁଝେ ନା । ଭାରି ରାଗିବାଲୀ, ହେଲେ ସେଇ ଏକା ମୋ ଭଉଣୀ । ତୁଟା କଏ ପୁଣି—

ସୁମନ୍ତର ସମସ୍ତ ଉଦ୍ଧତ ଅହଙ୍କାର ସୁଅ ମୁହଁର କୁଟାଖିଅକ ଭଳି ଭାସି ଯାଇଛି । ସେ ଝରଣା ମୁହଁ ପାଖରେ ମୁହଁ ରଖି କହିଲା—ଅପା, ମୁଁ ସେଇ ପୋଡ଼ାମୁହୀଁ ସୁମନ୍ତ ।

—ଆଲୋ ତୁ ସୁମନ୍ତ, ତୁ କାହିଁକି ପୋଡ଼ାମୁହାଁ ହେବୁ ଲୋ । ମୋର ମୁହଁ ପୋଡ଼ିଯାଉ । ତୋ ମୁହଁ ତ ପୁନିଅଚନ୍ଦ୍ର । ଝରଣାର ମୁହଁରେ ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ହସ । ଆଖିରେ ଅଶ୍ରୁର ବନ୍ୟା । ସୁମନ୍ତର ମୁହଁରେ ହାତ ବୁଲାଇ ଦେଉ ଦେଉ ଆଖି ବୁଜିଲା ।

କିଛି ସମୟ ପରେ ଝରଣା ଆଖି ଫିଟାଇ ଚାହିଁଲା । ଦେଖିଲା ସୁମନ୍ତ ଠିକ୍ ପୂର୍ବପରି ତାର ମୁହଁ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ରଖି ଠିଆ ହୋଇଛି । ଆଖିରୁ ଧାର ଧାର ଲୁହ ବହିଗଲାଣି । ଦୁର୍ବଳ ହାତ ଦୁଇଟିକୁ ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଉଠାଇ ସୁମନ୍ତର ମୁହଁକୁ ଆହୁରି ପାଖକୁ ଟାଣି ନେଲା—ସୁମି, ତୁ କାନ୍ଦୁଛୁ । ପିଲା ଲୋକ । କେତେବେଳୁ କଟକ ମୂଲକରୁ ଆସିଲୁଣି । କଣ ଗଣ୍ଡାଏ ଖାଇଥିବୁ । ଭୋକ ହବଣି । କଣ କରିବି କହିଲୁ ଭଉଣୀ, ଏ ନିଆଁ ହାତ ଗୋଡ଼ କଣ ଆଉ ଟିକେ ଉଠୁଛି । ନ ହେଲେ ମୁଁ ସବୁ କରି ଦିଅନ୍ତି । ଯା, ଢଟା କଣ

ଯୋଗାଡ଼ କରି ଖାଇ ଦେ । ସେ ଟୋକାଟା ଗଲା ଦିନ ତ ମୋ ଛାତି ଭିତରୁ କଲିଜାଟା ନେଇ ଯାଇଛି । ତୁମି, ମାଟା ମୋର ଦେଖିଲୁ ଟିକଏ । ଏଇ ଛାତିରେ ତୋ କାନଟାକୁ ଲଗେଇ ଦେଖିଲୁ । ମୋ କଲିଜାଟା ସେଠି ଅଛି କି ନାହିଁ ଟିକେ କହିଲୁ ।

'ଝରଣାର ଏ କରୁଣ ଗୁହାରି, କାତର ପ୍ରାର୍ଥନା ସୁମନ୍ତଙ୍କୁ ଅଧୀର କରିଦେଲା । ସେ ଝରଣାର ଛାତି ଉପରେ ମୁହଁ ଗୁଞ୍ଜି କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ମନେ ମନେ ନିଜକୁ ଧିକ୍କାର କଲା, ଏ ସବୁର ମୂଳ କାରଣ ସେ ନିଜେ । ପ୍ରଦୀପ ନୀରବ ଦର୍ଶକ ଭାବରେ ଦୂରରେ ରହି ଏ ସବୁକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲା ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ କରିବାକୁ କେଇ ଦିନ ପାଇଁ ସମ୍ବଲପୁର ଆସିଛି । ଜନ୍ମ ମାଟିର ବହୁ ନିକଟକୁ ଆସିଥିବାରୁ ମାଟିର ମାୟା ତାକୁ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଟାଣୁଛି । ବିବେକ ଭାଇ ଭାଉଜଙ୍କ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଯେତିକି ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଉଛି, ସଂକୋଚ ସେତିକି ଟାଣରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ଉଭୟ ସଙ୍କଟରେ ପଡ଼ି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସ୍ଥିର କରି ପାରୁନାହିଁ । ଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ମହାନଦୀ କୂଳରେ ବୁଲୁବୁଲୁ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତଭାବରେ ତାର ଦେଖା ହେଲା ବାଲ୍ୟବନ୍ଧୁ ଉମାଶଙ୍କର ସଙ୍ଗରେ । ଉମାଶଙ୍କର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ଚିହ୍ନି ପାରି ନ ଥାଏ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଦୂରରୁ ତାକୁ ଦେଖି ଦଉଡ଼ି ଆସି କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇଲା । ଉମାଶଙ୍କର ଡରିଗଲା । ସେ ଭାବିଲା ହୁଏ ତ କେହି କୌଣସି ଶତ୍ରୁତା ସାଧିବାକୁ ଅଚାନକ ଆକ୍ରମଣ କରୁଛି । ସେ ବୋକାଙ୍କ ଭଳି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହିଲା ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କହିଲା—କି ରେ ଉମା, ମୋତେ ଚିହ୍ନି ପାରୁ ନାହୁଁ ?

ଉମାଶଙ୍କର ଶଙ୍କିତ ହୋଇ କହିଲା—ଆପଣ କିଏ ?

କୌତୁକ କରିବା ପାଇଁ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଉମାଶଙ୍କରର ବେକକୁ ହଲାଇ ଦେଇ କହିଲା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ—ଚିହ୍ନି ପାରୁ ନାହୁଁ ? ତା ପରେ ହସି ହସି କହିଲା—ମୁଁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ, ଖେଳସାଥୀ-ପଢ଼ାସାଥୀ ତୋର ।

ଦୁଇ ପୁରାତନ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଆନନ୍ଦ ଆପ୍ୟାୟନ ପରେ ପରେ ଉମାଶଙ୍କର ଦୁଃଖିତ କଣ୍ଠରେ କହିଲା—ଆଉ, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ, ବାହାରେ ବାହାରେ ଖୁବ୍ ଫୁର୍ତ୍ତିରେ ଅଛୁ । ଘର ଖବର କିଛି ରଖିଛୁ ଭଲା ?

—ଘର ଖବର ! ସେ ଖବର ଆଉ ରଖିବ କିଏ ? ଘରଦ୍ୱାର ଅଛି, ଜମି ବାଡ଼ି ଅଛି, ଭଲରେ ଖାଇ ପିନ୍ଧି ଚଳୁଥିବେ । ତେବେ ଭାବନା ଛୁଡ଼ୁ ନାହିଁ କେତେବେଳେ ।

—ଘର, ଜମି ଅଛି ହଁ, କିନ୍ତୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆସିଛୁ ହଇଟା ଆମ୍ଭ । ନୂଆବୋଉ ତୋର ପୂରାପୂରି ପାଗଳ; ଭାଇ ଅଧା । ଚାକିରୀ ଛାଡ଼ିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ ନୂଆବୋଉର ଦେଖାଶୁଣା କରିବାକୁ । ପଇସା ପତ୍ର ଅଭାବ ହେଲେ ପଟାମୁଣ୍ଡାଇ ମଠର ସ୍ବାମୀଙ୍କୁ ଦିନେ ଦିନେ ଆସନ୍ତି ।

—ମଠର ସ୍ବାମୀଙ୍କୁ ଆସନ୍ତି ! ମାନେ, କିଣ ବୋଝ ନେଇ ପହଞ୍ଚାଇବାକୁ ?

—ଆଉ ତୁ କଣ ଭାବୁଛୁ ଭିକ ମାଗିବାକୁ ?

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ନିଜ ମୁଣ୍ଡରେ ନିଜ ହାତରେ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଆଘାତ କଲା । ଉମାଶଙ୍କର ତାକୁ କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇ କହିଲା—ମାଇଚିଆ, କଣ ବଂଶଯାକ ଏକାବେଳେ ପାଗଳ ହେବ ନା କଣ ! ଆଶା କରାଯାଉଛି ତୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଭଲରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଗଳାମୀ ଛାଡ଼ିଯିବ । ତୋତେ ନ ଦେଖି ଯେଉଁ ରୋଗ

ହୋଇଛି, ତୋତେ ଦେଖିଲେ ହୁଏ ତ ଭୁଲିଯିବ, ଚାଲ ଘରକୁ ଯିବା ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କହିଲା—ହଉ ଚାଲ ଯିବା । ରିକ୍ସା ଡାକ, ନାହିଁ ନାହିଁ ମୁଁ ଏଠି କିଛି ଦିନପାଇଁ ଗୋଟାଏ ମଟର ଭଡ଼ା ନେଇଛି । ଏଟା କି ମାସଟି, ହଁ ଅପ୍ରେଲ । ବରୁପାରେ ତ ଖରାଦିନଆ ରାସ୍ତା ହୋଇଥିବ । ଚାଲ ବଙ୍ଗଳାରୁ ମଟରଟା ନେଇ ବାହାରିଯିବା ।

ସୁମନ୍ତ୍ର ଆସିବା ଦିନୁ ଝରଣାର ମାନସିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲା ଭଳି ନ ହୋଇଥିଲେ ବି ଶାରୀରିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ କିଛି ହୋଇଛି । ସୁମନ୍ତ୍ର ଝରଣାର ସେବାରେ ମନ ପ୍ରାଣ ଢାଳି ଦେଇଛି । ତା ଆଖିକୁ ନିଦ ନାହିଁ କି ଭୋକ ଶୋଷ ବି ନାହିଁ । ଝରଣା ପାଖରେ ବସି ସୁମନ୍ତ୍ର ଗୋଟିଏ ହାତରେ ତା ବାଳରୁ ଜଟା ଛଡ଼ାଇ ଦେଉଛି, ଆଉ ଗୋଟିଏ ହାତରେ ପଙ୍ଖା ଖଣ୍ଡେ ଧରି ମୁଣ୍ଡକୁ ବିଞ୍ଚୁଛି । ଦୁଆରକୁ ପିଠି କରି ବସିଛି ସୁମନ୍ତ୍ର । ପଛରୁ ଶୁଭିଲା-ନୂଆବୋଉ ଏଇ ପଦକ ଡାକରେ ଯେପରି କେତେ ଯୁଗର ବ୍ୟଥା ବେଦନା, କେତେ ଯୁଗର ଆମୋଦ ଆହ୍ଲାଦ ଆତ୍ମଗୋପନ କରିଥିଲା ।

ସୁମତୀ ବୁଲିପଡ଼ି ଚାହିଁବା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଆସି ଝରଣାର ବକ୍ଷଦେଶରେ ମୁହଁ ଗୁଞ୍ଜି ସାରିଥିଲା । ଝରଣା କେତେ କେଜାଣି ବଳ ପାଇଗଲା ଦେହରେ, ମନରେ । ଜୋରକରି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ମୁଣ୍ଡକୁ ଟେକି ଧରି କହିଲା—ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ, ମୁଣ୍ଡ ଉଠା, ମୁଁ ତୋର ମୁହଁ ଟିକେ ଦେଖେ । ଆରେ କାନ୍ଦୁଛୁ କାହିଁକି ରେ । ଆରେ ବାଇଆଟା ତୁ କାନ୍ଦିଲେ ମୁଁ ମୋଟେ ସହି ପାରେ ନାଁ । ପାସୋରି ଦେଲୁଣି । ଆରେ ସୁମତୀ, ସୁମୀରେ, ମୋ ରାଣୀଟା ପରି ତାକୁ ଗଣ୍ଡାଏ ଖାଇବାକୁ ଦେ । କୋଉ ବରଷରୁ ସେ ଉପାସ ପଡ଼ିଛି ।

ଘରୁ ଗଲା ଦିନ ସେ ଉପାସରେ ଯାଇଛି ଯେ ଯାଇଛି । ଛି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ, କାନ୍ଦନା, ମୁଁ ଆଉ ମରିବି ନାହିଁ, ମରି ପାରିବି ନାହିଁ ।

ସୁମିତ୍ରାର ନାଁ ଶୁଣି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଚମକି ପଡ଼ି ଗୃହିଁଦେଲା । ସୁମିତ୍ରା ଉପରେ ଆଖି ପଡ଼ିଗଲାରୁ ଶଙ୍କିଗଲା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ । ସତେ ଯେପରି ଆଗରେ ଗୋଟାଏ ବାଘୁଣୀ ବସିଛି । କିନ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତା ଆଖିରେ ଲୁହ ଦେଖି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଭାଉଜ ଆଡ଼େ ଆଙ୍ଗୁଠି ଦେଖାଇ କହିଲା—ସୁମିତ୍ରା, ଏ ମୋ ମା ।

ସୁମିତ୍ରା ଖଟ ଉପରୁ ବିଜୁଳିବେଗରେ ଉଠି ଆସି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଦୁଇ ପାଦକୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରି ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇଲା । ଆଖିର ଲୁହରେ ପାଦ ତାର ଧୋଇ ଦେଉ ଦେଉ କହିଲା—ମୋ ଅପରାଧର କଣ କ୍ଷମା ନାହିଁ ?

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ତାକୁ ଉଠାଇ ନେଇ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଦେଲା ।

ଝରଣା ଦେହରୁ ଯିମିତି ରୋଗ ଉଭାଇଗଲାଣି । ଏ ଅପୂର୍ବ ମିଳନରେ ସେ ପୁଲକିତ ହୋଇ ଉଠିଛି । ସୁମିତ୍ରା ଓ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ଏକାଠି ଦେଖି ସେ ହାତ ଉଠାଇ ଆନନ୍ଦରେ ଆଶୀର୍ବାଦ କଲା । ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ହାତକୁ ଏକାଠି ଛନ୍ଦି ସୁମିତ୍ରାକୁ ଅନାଇ କହିଲା—ସ୍ୱାଙ୍କୁ ଆଉ ଛାଡ଼ିବୁ ନାହିଁ - କାନରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିବୁ । ସେ ପରା " **ପତି ପରମଗୁରୁ** :"

ସମାପ୍ତ